

ТӨРҮТ ДОЙДУМ – ОНХОЙУМ

Дьокуускай
Дани-Алмас
2018

УДК
ББК

Хомуйан онордулар

Кристина Валерьевна Сергеева, Онхойдообу сельскэй библиотека сэбиэдиссэйэ
Людмила Егоровна Васильева, Саха Өрөспүүбүлүкэтин культуратын туйгуна

Төрүт дойдум Онхойум / [Хомуйан онордулар К.В. Сергеева, Л.Е. Васильева]. – Дьокуускай :
Компания «Дани-Алмас», 2018. –264с.
Агентство СІР НБР Саха

Кинигэбэ Онхой нэһилиэгин историята сурулунна. Ордук билинги олохтоохтор төрүттэрин-уустарын туһунан сиһилии ахтыылара киирдилэр. Нэһилиэкпит тэрилтэ, түөлбэ, общественной тэрээһиннэр көмөлөрүнэн инники сайдыыта сырдатылынна.

Нэһилиэкпит, улууспут историятын кэрэхсээччилэргэ, маассабай аабааччыларга ананар.

УДК
ББК

Кирии тьл

XVIII үйэбэ Аһыкай, Онхой уонна Чиллэ нэһилиэктэрэ Марха улуугар киирсэллэрэ. 19-с үйэбэ тайаан сытар сиринэн-уотунан көрөн, Үөһэ Бүлүү улуунун састаабыгар киллэрбиттэрэ.

Дойду сурахтаах, алаас ааттаах буоларын курдук, биһиги нэһилиэкпит олох араас будулбанын нөнгүөлээн, үлэлээн-хамсаан ааспыт баай историялаах.

1918 сыллаахха Онхой учаастага Үөдэй нэһилиэгиттэн араһан туспа нэһилиэк буолбута. Холкуостааһын кэмигэр сүрүннээн эт, үүт, сир онһуутунан дьарыктаммытара.

Аба дойду Улуу сэриитигэр кыракый нэһилиэкпиттэн 79 киһи сэриигэ ыңгырыллыбыттара. Сэрииттэн 26 киһи кыайыы кынаттанан дойдуларыгар төннүбүттэрэ, 53 киһи сэрии хонуутугар үйэсаас тухары хаалбыттара. Ийэ дойдубут туһугар олохторун толук уурбут биир дойдулаахтарбытынан киэн туттабыт, кэлэр кэнчээр ыччакка кэриэс гынан кэпсибит.

Тыылга хаалбыт холкуостаахтар Кыайыы иһин бэйэлэрин харыс-таммакка үлэлээбиттэрэ. Көлөһүн күнүгэр үлэ араас көрүнгүнэн нуорма, карточной система сағана карточка булчуттарга, сулуус-палаахтарга баара. Сэрии кэмигэр тыылга үлэлээбит биир дойдулаахтарбыт сыралаах үлэлэринэн «1941–1945 сс. Аба дойдуну көмүскүүрр Улуу сэриигэ килбиэннээх үлэтин иһин» мэтээлинэн нағараадаламмытара.

Онхой, Аһыкай, Чиллэ Хорото 1951 сылга диэри тус-туспа нэһилиэк буолан олорубуттар. Онтон 1951 сылтан, холбоһуктааһын сағаламмытыгар утуу-субуу Аһыкай, Чиллэ нэһилиэктэрин Онхой, Хоро нэһилиэктэригэр холбообуттара.

1968 сыллаахха «Үөһэ Бүлүү» сопхуос тэриллитэ. Онхой отделинетыгар элбэх ынах сүөһү, сылгы түмүллэн сопхуос биир улахан отделиниета буолбута. Отделение 150-ча рабочайдаах, 1600 га оттуур, 1200 га мөччирэн сирдээх, 1300 ынах сүөһүнү, 900-чэкэ сылгыны иитэн, онтон бородууксуйа ылан, государствоға үүтү, эти туттарыынан дьарыктаммыта.

Нэһилиэкпит дьоно түһүүлээх-тахсыылаах кэмнэргэ туруулаахтык үлэлээн, нэһилиэкпит сайдарыгар элбэх сыраларын биэрбиттэрин түмүгэр Онхойбут улууска биир бастың үлэлээх нэһилиэктэр кэккэлэригэр сылдьар. Билигин биһиги нэһилиэккэ 563 киһи, 116 хаһаайыстыба баар. Эдэр ыаллар саңа дьийэ-уот туттан, сайдыы суолугар үктэнэн, суолбут онһулан, күөллэрбит уула-

рын түхэрэн, атыыга «Онхой этэ, арыыта, сүөгэйэ» диэн хамаҕа-
тык атыыланар сыспай сиэллээхпитин сыһыыга сырыһыннаран,
ураа муостаахпытын ууһатан быр бааччы олоробут.

Бу Онхой нэһилиэгин иккис кинигэтэ сүрүннээн олохтоохтор,
араас кэмнэргэ үлэлээбит салайааччылар ахтыыларыгар олобу-
ран урукку уонна билинни кэм олобуттан сырдататылына.

Бу кинигэни Онхойбут дьоно, бу дойдуттан силис-мутук тардан
араас сирдэргэ олохсуйан олорор биир дойдулаахтарбыт үтүө
өйдөбүннүк гыныахтара, төрүт-уус дьоннорун ахта-саныы сыл-
дьыахтара диэн бүк эрэнэбит.

Төрөөбүт нэһилиэкпит үүнэ-үрдүү, чэчирии, чэлгийэ туруохтун!

Нэһилиэк баһылыга Руслан Васильевич Иванов

Онхой нэһилиэгин баһылыктара

Есеев Илья Васильевич
сельсовет председателэ

Максимов Данил Степанович
сельсовет председателэ

Николаева Мария Петровна
сельсовет председателэ

Иванов Семен Иванович
сельсовет председателэ

Варламова Нина Афанасьевна
сельсовет председателэ

Попов Герман Васильевич
баһылык

Федотов Роман Порфирьевич
баһылык

Андреев Олег Федотович
баһылык

Еедокимов Василий Васильевич
баһылык 2012-2018

Хобусарова Антонина Гаврильевна
баһылык

Тимофеев Анатолий Спиридонович
баһылык

Отлов Герман Егорович
баһылык

Иванов Руслан Васильевич
баһылык

Онгхой нэһилиэгин өрөгөй ырыата

Иннокентий Степанов тыллара
Григорий Павлов мелодията

Аһыкай саҕалаах,
Түүкээнтэн тардыылаах
Мэйиктэн биэтэктээх
Орто сир олбохтоох
Үөскээбит түөлбэбит –
Төрөөбүт ийэбит,
Тапталлаах дойдубут,
Туругур, Онхойбут!
Олохпут уйгутун
Оһуордаан уһансар
Үөдэйтэн үөдүйбүт
Биһикпит ыйаммыт
Үөскээбит түөлбэбит–
Төрөөбүт ийэбит,
Тапталлаах дойдубут,
Туругур, Онхойбут!
Чэрдийбит илиилэр
Чиллэттэн киирэннэр
Дойду сир онгостон
Дьоллорун буллулар
Үөскээбит түөлбэбит–
Төрөөбүт ийэбит,
Тапталлаах дойдубут,
Туругур, Онхойбут!
Үрдүккэ талаһар,
Үөрөххө тардыһар
Ыччата кэскиллээх ,
Үлэбэ түмсүүлээх.
Үөскээбит түөлбэбит–
Төрөөбүт ийэбит,
Тапталлаах дойдубут,
Туругур, Онхойбут!
Дьол, үөрүү уйата
Оһуохай дойдута
Удьуора ууһаатын,
Хааннара хангаатын!
Үөскээбит түөлбэбит–
Төрөөбүт ийэбит,
Тапталлаах дойдубут,
Туругур, Онхойбут!

Государственное казенное учреждение
Республики Саха (Якутия)
"Национальный архив
Республики Саха (Якутия)"
(ГКУ РС (Я) «НА РС (Я)»)

ул. Держинского, д.41, Якутск, 677009
тел. факс (4112) 43-96-32, тел. 43-96-01
E-mail: archiv@sakha.ru
ОКПО 3493196, ОГРН 1061435049389
ИНН КХН 1435174244/143501001

17 04. 2013г. № 09-13 - 1134/682

На № _____ от _____

Главе муниципального образования
«Онхойский наслег»
Верхневиллойдского улуса (района)
Г.Е. Отову
ул. Луговая, д.10/1
с. Онхой, 678238

Архивная справка

По Вашему запросу об уточнении даты образования Онхойского наслега Верхневиллойдского района нами были просмотрены документы архивных фондов: Якутского областного управления, Якутского комитета общественной безопасности, Управляющего Якутской областью, Виллойдского окружного комитета безопасности, Комиссара Виллойдского уездного комиссара, Якутской областной земской управы, Виллойдской уездной земской управы за 1917 -1920 гг.

В фонде Виллойдского окружного комитета безопасности имеется заявление уполномоченного от Онхойского рода Петра Егорова о желании его сородичей отделиться в самостоятельный наслег от Одейского наслега Мархинского улуса 12 апреля 1917 г. (Ф. 2. Оп.1. Д.26.Л.13-14).

В фонде Виллойдской уездной земской управы отложился протокол заседания 3 чрезвычайного земского собрания Виллойдского уезда (округа) от 4 октября 1918 г. (по старому стилю) где говорится: «Оглашается доклад Виллойдской уездной земской управы и единогласно утверждается выделение из Одейского наслега Онхойский род в самостоятельный Онхойский наслег» (Ф.26. Оп. 8.Д.56.Л.1, 1об.).

Из донесения Мархинской земской волостной (улусной) управы в Виллойдскую уездную (окружную) земскую управу о числе наличных душ обоего пола и числе имеющих право голоса на выборах по Мархинской волости от июля 1919 г. под № 6 проходит Онхойский наслег: число наличных душ обоего пола 414, число имеющих право голоса на выборах 225 (Ф.26.Оп.1.Д.51.Л.7об.).

Директор

Н. Р. Константинов

Начальник отдела организации
информационных услуг

Е. А. Сергеенко

Исп. Яковлев
439632

ҮНҮЙЭЭННЭР

Кустукка көппүт кыыс

Былыргы дьыллар быдан мындааларыгар, ааспыт дьыллар анараа арбастарыгар саха омук араас дьиктини, дьээбэни көрөн билэн-истэн кэлбитэ. Биир оннук дьиктинэн кустукка киирэн, Үөһээ Дьаангыттан Үөһээ Бүлүүгэ көтөн тийбит Онхой кыыһа буолар. Бу түбэлтэ нуучча кэлиэн иннинэ тахсыбыт буолуохтаах. Аны манна Ньыыкан Арамаанап диэн эмиэ дьикти, көстүбэт киһи кыттыгастаах.

Үөһээ Дьаангы (Верхоянье) биир эриэккэс абыычайдаах – оҕолору кустугунан куттуулар. Кыра оҕолору «Кустукка чугаһаама, сүтэн хаалыан» диэн мөбөллөр, кустукка чугаһаппаттар.

2002 сыллаахха олунньу 23 күнүгэр Улуу Киһилээх хайатын куораттан 7 экстрасенс («Эйгэ» бөлөх) тийэн алгыстаан арыйбыппыт, туристар ытык хайаба сылдыалларыгар көнгүлү ылбыппыт. 15 киһи буолан Улуу хайаба тийибиппит. Ытык хайа үөрэ-көтө, эйэбэстик 20 кыраадыһынан көрсүбүтэ.

Киһилээх кэнниттэн мин төрөөбүт дойдубар Боруулаахха (Онхойго) тийэ сылдыбыппыт. Онхой диэн Боруулаах былыргы аата. Боруулаах 4 сүдү хайа ортотугар онхойго турар. Ыыннаах, Көстөр, Өндөкөччү хайалар нэһилиэги төгүрүйэллэр. Баатабайтан айаннаатахха биир биэрэстэ үрдктэн аллараа онхойго түһэбин. Ол иһин дойдум Онхой диэн былыргыттан ааттаммыт. Кулуупка лиэксийэ аахпыппыт. Түүн уонга айаннаан тийдибит, лиэксийэ буолар диэн илдьиттээтибит. 11 чаас сабана тийибиппит, кулуупка киһи толору, эдэр ыччат репетициялыы сылдыара. Боруулаахтар оннук актыыбынай дьон. Сарсыныгар оскуолаба лиэксийэ аахпыппыт. Онно биир оҕо кустукка көппүт кыыс туһунан дьикти үһүйээни суруйбутун биһиэхэ бэлэхтээтэ. Былыр Онхой сиригэр, Омохто хайатыгар сайын от сабана дьэрэкээн кустук түспүт. Оҕолор ону көрөн кустукка сүүрбүттэр. 13 саастаах эдьийдэрэ бастаан тийбит, кустукка киирбит. Кустук кинини көтүтэн илдьэ барбыт. Тыа кэтэбэр тийэн сүппүт. Киһэ дьоно оттоон кэлбиттэр – оҕолоро эдьийдэрин сүтэрэн ытаһа олороллор үһү. Дьону хомуйан кыыһы сайыны быһа көрдүү сатаабыттар, холорук көтүппүтэ буолуо дии санаабыттар. Кыыс ол курдук көстүбэтэх, таастыы сүппүт. Ол кэнниттэн оҕолору манна кустугунан куттуур буолбуттара. Хас да үйэ ааспытын кэнниттэн, 100 сыллаабыта Боруулаах таңаратын дьиэтигэр биир дьикти сургуустаах сурук Үөһээ Бүлүүттэн кэлбит. Бу сурукка сүппүт кыыс былыр Үөһээ Бүлүүгэ тийбитин, булчут үүтээнин таһыгар түспүтүн туһунан суруллубут. Булчут муммут оҕону булан ииппит. Онхой кыыһа улаатан баран чугас эргэ барбыт, киниттэн туспа ийэ ууһа үөскээбит.

Улуу Киһилээҕи Ньыыкан ойуун сүбэтинэн арыйбыппыт, бу дьининэн Ньыыкан арыйбыт хайата. Ол иһин Киһилээххэ түһэрбит хаартыскаларбытыгар былыкка Ньыыкан дьүһүнэ элбэхтик тахсаачы. Аны билигин оҕонньор Ньурбаба баар Улуу Сата хайатын сүүрбэччэтэ албатан, туристарга анаан арытарда. Бу эмиэ эмтээх хайа буолла.

2002 сыллаахха Киһилээх кэнниттэн Ньыыкан оҕонньор биһигини бэйэтигэр ыңырбыта. Кулун тугар бүтүүтэ уон буолан, Киһилээҕи арыйбыт бөлөх Боотулууга Ньыыкан уңуоҕар тийибиппит. Онно аан бастаан былыкка тийэр дьон (Айыылар) сүөдэннэһэ сылдыалларын көрбүппүт. Оҕонньор уңуоҕа үрэх арыытыгар, туруору булгуннаахха турара, бюстаах этэ.

Бэйэм сорук онгостон кустукка сүппүт кыыһы, дьикти суругу ким ыппытын көрдүүр санаалаабым. Кырдыабаастары кытта элбэхтик кэпсэппитим, ким даҕаны оннук үһүйээни билбэт этэ. Арай Онхой диэн ааттаах дэриэбинэни булбутум. Былыр онно Онхой диэн эмээхсин олоҕорута үһү. Дьэ ити эмээхсин былыр сүппүт Онгой кыыһа буолуохтаах.

Арай Боотулууга тийэн, ыалга чэйдии олонорон биир дьиктини иһиттим. Сургуустаах суругу көстүбэт киһи Ньыыкан Арамаанап суруйбутун биллим. Кини Буолка диэн киһиэхэ олонорон, биирдэ түүнү быһа сурук суруйбут. Ол суругун сургуустаан баран Буолканын ыттарбыт уонна хойутун хойут бу суругу ирдээн аптаах дьон манна кэлиэхтэрэ диэн эппит. Буолка оҕонньор ол дьону сааһын тухары күүппүтэ, ол эрээри өлбүтэ үһү. Буолка туһунан биир оҕонньор киирэн кэпсээбитэ. Итини истэн баран, Ньыыкан Арамаанаптан сүрдээбин саллыбытым. Онхой уола Онхой сүппүт кыыһын көрдөөн аны 100 сылынан кэлэрин дьэ кини хантан-туохтан биллэ? Ити аата Үрдүкү Айыылар Үөһээ Дьаангыны уонна Үөһээ Бүлүүнү түг былыр кустук ситиминэн холбообуттар, кыыһы ыытан оннооҕор хааннарын булкуйбуттар. Абыс сыл ааспытын кэнниттэн, эмиэ кулун тутар бүтүүтэ, Үөһээ Бүлүүгэ дьиэлэри ыраастыы, лиэксийэ ааба бара сырыттым. Аан бастаан Балаҕаннаахха тийэн биир ыалга тохтоон чэйдээтибит. Дьиэлээх оҕонньор абыс сыллаабыта биһиэхэ сылдыбытыг, чэйдээбитин диэн соһутта. «Эйгэ» бөлөх киһитин, Семен Егорович балтын дьиэтэ эбит. Балта Лидия Никитична

Элгэскэ олоубута, Киһилээххэ сылдыбыта үһү. Онтон Онхойго тийэн, Киһилээххэ былырыын биригэ сылдыбыт дьоммутугар түстүбүт, хоннубут. Сарсыныгар Онхойго үс чаастан оскуолаҕа лиэксийэ аахтыбыт. Ньыыкан оҕонньор лоп курдук үс чааска кэлэн, дьон кэннигэр олоппоско олорунан кэбистэ. Сүүнэ улахан дүгүрдээх (мин эрэ көрөбүн). Киниэхэ анаан икки олоппоһу эрдэттэн бэлэмнээн тэйиччи уурбутум. Лиэксийэ ааҕа олонор: «Оҕонньоргут кэлбитэ, кэннигитигэр олорор», – диэбиппэр, сорох дьахталлар куттаннылар. «Ньыыкан сахаттан бастакы танара буолбут киһи, таһараттан куттамматтар» диэн дьону өйдөттүм.

Хомуска оонньообуппар Ньыыкан кыыра, дүгүрүн охсуолуур, кутура, биир сиргэ турда кэриэтэ. Лиэксийэ кэнниттэн Онхойго дьиэлэри ыраастаатым. Көбүс-көнө дойду, биир онхойо суох сир. Бастакы дьиэбэр улахан оронго икки ородьоос ыллыга баара (орто абааһы). Аҕалара биэс уонугар тийбэккэ өлбүт, ити оронго сыппыт. Билигин уоллара кэргэнинээн онно сытар. Кыра кыыстара түүнү быһа ытыыр, сарылыыр эбит (абааһы сиир). Уол майгыта алдыаммыт, иһэр буолбут (абааһы буулаабыт). Сахалар киһи ыалдьан өлбүт сиригэр сыппаттар этэ, олус дьаахханаллара. Ороннорун атын сиргэ көһөрдүм. Сарсыныгар Боотулуга тийэн лиэксийэ аахтыбыт. Халлаанга киһи бөбө тобуоруспут, ити Ньыыкан айыылары муспут. Хомустуур кэммэр Ньыыкан дүгүрдээх көтө сырытта, кырдыаҕас оҕонньор диэтэххэ, имигэнэ, хамсанара туох да сүрдээх. Дүгүрү сүүнэ улахан, бэйэтин саҕа. Бүтэригэр дүгүрүн төбөтүн үрдүгэр охсуолуур. Өссө хомустаа диир. Күн аайы кэпсэтэр буоламмын оҕонньору тута өйдүүбүн. Дойдугар наһаа кыһанар эбит. Лиэксийэ кэнниттэн Боотулуга ким да эмтэппэтэ, дьиэтин ыраастаппата. Дьонно наһаа сабыылаахтар эбит. Тобо манныктарый диэн ыйыппыппар, Ньыыкан быһаарда. Боотулуу – эргэ күүстээх эниэргийэ уйата. Ол иһин улуу ойуун Ньыыкан онно үөскээбит. Эргэ, дьапталлыбыт эниэргийэ саҕаны ылыммат, наһаа туормастыыр. Ол иһин Үөһээ Бүлүү уонна Үөһээ Дьаангы дьонно олус сабыылаахтар, саҕаны, Киһилээх хайа эниэргийэтин өйдөөбөттөр. Саҕаны түргэнник ылынар улуустар – Сунтаар уонна Уус Алдан. Үөһээ Бүлүү уһугунабына, Саха сирэ барыта уһуктуо, арыгыны испэт буолуохтара, итэбэл төннүө, духуобунай сайдыы күүскэ барыа диир Ньыыкан кырдыаҕас.

Хомус кэнниттэн күммүт кустуктанна. Сарсыныгар Хороҕо тийэн лиэксийэ аахтыбыт, дьиэни ыраастаатым. Инсуллаабыт киһи биир миэтэрэ кэтиттээх хоноһо ыллыгар сытара. Убайа инсуллаан өлбүтүн кэннэ, үс хоноот аны кини охтубут. Уҕа хамсаабат өттүгэр инсулт иччитэ, уһун эриэн үөн баара. Ону бэрт эрэйинэн ороотум. Бу ыарыы иччитэ эрдэ киирэр, төбө тымырын кэрбиир, онтон инсулт буолар. Бу үөн киниэхэ убайыттан көһөн кэлбит. Үөһээ Бүлүүгэ эмиэ лиэксийэ аахтыбыт, дьиэлэри көрдүбүт. Үс саастаах кыыс бронхит (аллергия) буолан эмискэ балыыһаҕа киирбит. Биир миэтэрэ кэтиттээх хоноһо абааһытын ыллыгар ороно турбут. Хаартысканан көрөн, оҕоттон уонча куту (үөнү) таһаардым. Ол иһин аллергияны быраастар кыайбаттар, бу иччилээх ыарыы. Ыллыкка утуйар дьон аллергия буолаллар. Икки этэстээх уопсай дьиэлэргэ ыллык бөбөтө баар. Онно икки оскуола оҕотун эмтээтим, ыллыктан куттар киирбэттэр, оронноро ыллыкка турара. Биир кыыс иһэ быһыта тутан медкиингэ эмтэнэ сыппыт, быраастар тугу да булбатахтар. Иһигэр улахан кут сылдыра, ону ороотум, уматтым. Иккис кыыска хараҕын анныгар искэн тахсыбыт уонна иһэ ыалдьар. Эмиэ икки кут сылдыра, хараҕын анныгар уонна ахтатыгар. Куоракка эпэрээссийэ онорон искэни бырахпыттар. Иһин ыарыытын быраастар булбатахтар, куттары ороотум, уматтым. Хомуска оонньоон эмтиибин.

Ыарыы иччилэрэ мээһэ көстөн биэрбэттэр, аны буллахха киһиттэн тахсан биэрбэттэр. Үксүгэр кыргыттарга киирэллэр, кинилэр ыллыкка утуйбут буолаллар. Оттон ыллыктар хос аайы бааллар. Өбүгэ этэринэн, иччилээх ыарыылар бааллар. Куоракка кэлэн баран, сэттэлээх аллергиялаах кыыстан бронхатыттан сэттэ куту таһаарбытым. Аллергия – иччилээх ыарыы. Хороҕо икки киһи арыгыларын эмтэппиттэрэ, арыгы абааһылары киһи төбөтүттэн тутуһан туран охсуһаллар. Сүдү олонхону айбыт улуу өбүгэлэрбит ыарыы иччилээх, абааһылаах дииллэрэ. Онтулара оруннаах эбит. Ол иһин былыргы ойууттар дьону түргэнник үтүөрдэллэрэ. Оттон билинни медицина аллергия, диатез ыарыы тобо үөскүүрүн сатаан быһаарбат. Өбүгэ сүдү билиитэ дьиннээх нанотехнология буолар. Биһиги сахалар эдэр арбаангы омуктары үтүктүбэккэ эрэ, өбүгэ сүдү билиитин – куттары, иччилэри үөрэтиэхтээхпит. Сүдү кыах, сүдү билии атын омуктар ытыктабыллара бу хайысхаҕа сытар. Киһилээххэ Сатаҕа сылдыбыт дьон аһыллаллар, сүдү кыахтаналлар, көрөр, эмтиир буолаллар.

Алексей Иванович Божедонов-Сырдык суруйбута

Үөдэй уонна Аһыкай икки тус-туспа нэһилиэк буола арахсыылара

Өлөксөй суруксут уола Кириинэ, төрүттэрин да дойдутугар Бүлүүгэ кэлэн, хам бааччы олорботох. Куруутун үңсэ-харса, куолулаһа сылдыбыт. Кини төрүт Үөдэй олохтооҕо Баһылай Сомсуонап (Моонньо) уола Барчы Байбалы кытта Үөдэй нэһилиэгин кинээһин дуоһунаһын былдьаһан иирсибит-тэр. Онно Үөдэй нэһилиэгин икки нэһилиэк гына араарга үңсэллэр-харсаллар. Инньэ гынан бу икки тойон Үөдэй нэһилиэгин икки нэһилиэк гына: Үөдэй, Аһыкай нэһилиэккэ араарбыттар. Үөдэй кинээһинэн Барчы Байбал хаалбыт, оттон Аһыкай нэһилиэгин кинээһинэн Кириинэ буолбут.

Аны туран Кириинэ, нэһилиэги хайытан, Үөдэй нэһилиэгин сирин Аһыкайга быһа обустаран ылан баран, үңсэрин тохтоппотох. Хас да сылы быһа Дьокуускай үрдүк сууттарыгар үңсэн, Үөдэй нэһилиэгин сирин бүтүннүүтүн үс гыммыт биирин быһан, Аһыкай нэһилиэгэр биэрэргэ уураахтатан ылбыт. Кини, ити иккиһин үңсэн, Үөдэйтэн Тиит Арыы, Өллүргэлээх, Тыытыккай Арыыта, Бэс Тумуһа диэн, онтон да атын дьоһуннаах оттонор сирдэрин үңсэн ылбыт үһү.

Кириинэ, үңсүүтэ кыайан, үөрөн-көтөн, күннээн сылдьан, бу үңсэн ылбыт сирбин, үөдөйдөр оттоон ылыахтара диэн сэрэхэдийэр. Ол иһин өрүскэлэһэн, тутуу былдьаһан оттуу охсон ыларга сананар. Сайынҥы Бөтүрүөп икки Борукуоппайап икки ардыларынааҕы буһурук куйаас саҕана, «үңсэн ылбыт сирим охсуутугар көмөлөһүң» диэн, Хангалас нэһилиэгинээҕи Сата аҕатын ууһугар кэлэргэ сананар. Саталарга кэлэргэ, Обуруос күөлү тыынан туоранар. Онно кэлбитэ, арай биир сытыйан хаалбыт дүлүн тыы сытар эбит. Оттон бөрөбүөс үчүгэй тыыта саталар өттүлэригэр буолан биэрбит.

Кириинэ туорааһынҥа манҥай кэлэригэр Тоторбот диэн киһи баар үһү. Ол киһи Кириинэбэ эппит: "Ити тыынан киирэн ууга дэнгэниэн. Аҕал тыыны, мин, үөрүйэх киһи, ити тыынан туораан, икки мас олохтоох тыыны торатыым. Эн манна кэтэс", – диэн.

Онуоха Кириинэ кыһыра түспүт:

– Манан да мин туоруом. Куһаҕан тонус уола бу тыыга тахсаары гынабын дуо? – диэт, анньынан кэбиһэр.

Дүлүн тыы үөскэ бытаан баҕайытык сындылыһан киирбит. Кириинэ, үөскэ киирэн баран, тыытын эргитэ хайыһыннараары аҥаар өттүнэн эрдинэн бардырбаппыт, ол сылдьан хайдах эрэ иэбэс гыммытыгар, тыы аҥаар уһугунан ууну баһан, тимирэн барар. Кэлин өттө тимирэн, тумса чолойон эрэ барбытыгар Кириинэ ууга тимирэн эрэрин дьэ өйдөөбүт.

– Һуу, алдьархай! Абыраан! – диэн, ыксаан үөгүлээбит. Ону тыаҕа көрөн турбут Тоторбот:

– Кэһэй, мин тугу эппиппиний. Икки мас олохтоох тыыны таһаарыам диэбиппин истибэтэҕин дуо? – диэн, кыһалҕата суох сэтэри турбут. Кириинэ, сатаан харбаабат киһи, ууга чомполломмохтоон баран, тимирэн хаалар. Онон ити курдук ыттыы өлөн хаалбыта үһү.

Аһыкайдар, киинээстэрэ өлбүтүн истэн, Борокуоппайап эрэ иннинээҕи өңүрүк куйаас саҕана дыгаччы сытыйан күөлгэ дагдайан тахсыбыт киһини, илдьэ баран көмпүттэрэ үһү.

Бу Кириинэ оҕото суоҕа үһү. Били Дьокуускайтан «көссүүгэ онорбут уолум» диэн үңсэн Бүлүүгэ илдьэ таһаарбыт Дьөндөк Баһылай диэн уол кэргэннэнэн, ыал буолан Аһыкайга үчүгэйдик олорбут. Бу Дьөндөк Баһылай аатырбыт от охооччу үһү дириллэр. Кини биир бириэмэбэ улууска быыбарынайдаан эгин байан-тайан сылдыбыт. Дьөндөк Баһылайтан эмиэ оҕо хаалбатах. Хата Кириинэ инитэ Суотту Дьөгүөр диэн киһи баар эбит. Бу Суотту Дьөгүөр сиэнэ Сэмэн Өлөксөөндүрэбис Курубугуорсун диэн биир бириэмэбэ кулубалаан сылдыбыт киһи баара, ону мин көрбүт киһим. Оттон бу Курубугуорсунтан Чыычаах Баһылай диэн киһи Үөһээ Бүлүүгэ баар. Киниттэн биир үөрэхтээх, үлэһит уол баар диэн сураҕы истибитим.

Дьэ, ити курдук, Үөдэйтэн Аһыкай нэһилиэгин араарбыт, бэйэлэрин туһугар биһиһэн олорбут, Курубугуорсуннар (Кривогорницыннар) тустарынан кэпсээтэххэ.

Н.Т. Степанов кинигэтиттэн, Үөдэй нэһилиэгэ

Дьикти киһи

Аһыкайга Егоров Егор Егорович – Харабыл диэн хос ааттаах киһи төрөөн-үөскээн ааспыта. Остуоруйаһыт, уус тыллаах, кэпсээнньит этэ. Дьоннор мээһэ, баппат тыллаах киһи диэн санардыбакка үүрэн кэбиһэллэрэ. Сэбиэскэй былаас саҥа силигилээн эрдэбинэ: «Ээ, бу былаас – уһаабат былаас,

киһи сааһа саастаах», – диирэ. Киһи сааһа диэн, оччолорго 70 сааһы этэллэрэ. Кини 2000 сылтан олох көнүө, дьон иирэн бүтэн, олохторун булуохтара диирэ.

Кыра оҕо эрдэпинэ, Иордания өрүстээх, Иерусалим куораттаах дьэбириэй омуктар бааллар диэн остуоруйа курдук кэпсиирин өйдүүбүн. Оскуолаҕа үөрэнэ сырыттаһытына, сир картата ыйанан турар буоллаҕына: «Оҕолоор, Москва ханна турарый?» – диэн ыйдарара. Ону ыйан биэрдэхпитинэ, салгыы бэйэтэ, бу манан маннык омуктар ололорлор, бу маннык омук ололор диэн ыйа-ыйа кэпсээн барара. Биһиги кинини батыһа сылдьан истэрбит.

1942 с., Аҕа дойду сэриитэ үгэннээн бара турар кэмигэр, кини: «Сэриигэ араас омук бары кытыһан турар. Киһини сиир омуктар кытта кыттыспыттар. Онон бу сэриигэ ньиэмэс хотторуоҕа», – диирэ.

Кинини үөрэхтээх дьон сэнээрэ истэллэрэ, учуутал табаарыстардаах буолара. Мин билэрбинэн, истэрбинэн, Өксөкүлээх Өлөксөй иккитэ ынгыттаран кэпсэппит киһитэ. Харабыл 8 сааһыгар, дьонно ойох ылыахтаах кыһыһын дьонун кытта илии охсуспуттар. Илии охсуһууларыгар дьонно тыһаҕас өлөрбүттэр. Онно кини харабыл ыт буола оонньоон, ойох ылыахтаах кыһыһын дэлби сыспыт. Оннук мэник киһи эбит. Киниттэн 8 оҕо баара. Мэхээлэ диэн орто уолуттан Андреева Мария Ивановна (кыра эрдэбинэ атын ыалга ииттэрэ биэрбиттэр), Харабыл сиэнэ, Оңхой кырдыаҕас олохтооҕо, 9 оҕолоох ийэ. Игнатий диэн уола Бүлүүгэ ололорбута, өлтө, кыһа Чөкчөтүү Маарыйа диэн этэ. Ол Маарыйа кыһа билигин Үөһээ Бүлүүгэ ололор, учуутал, аата Романова Варвара, уола Уоһук 3 оҕолоох.

С.П. Тимофеев. 12.11.1997 с.

Баҕайы өтөбө

Дүүрэнгдэттэн Бүөр Көлүйэҕэ барар былыргы көлө суола баара. Суол кытыытыгар Хаар Көлүйэ диэн ааттанар куталаах ойуурттан толору уулаах уһун көлүйэ баар. Ити көлүйэттэн сиһи ортотунан үрэххэ кэлиигэ тумул ойуур иһигэр Баҕайы диэн ааттаах киһи олоро сылдьыбыт. Атаһынан босхон, кыайан хаампат, дьиэтин таһыгар тобуктаан сылдьар киһи эбит. Өспөх аҕа ууһун бас-көс кырдыаҕастарын этиилэринэн, уочаратынан дьонно киниэхэ маһын мастаан, аһылыгын аҕалан биэрэллэрэ үһү. Аҕа ууһугар уоруйах, куһаҕан майгылаах, аҕа ууһун аатын ытар киһи үөскээтэҕинэ, кырдыаҕастар сүбэлэһэн баран, эрдэттэн этэн, ол киһилэрин албыннаан аҕалан, Баҕайыга өлөт-төрөллөрө үһү. Киһини уһун быһаһынан эмискэ батары түһэн өлөрөрө үһү. Олохтоох дьон сэрэйэн көрөрүнэн, кырдыаҕастар сүбэлэрэ, 3–4 киһини өлөттөрбүт курдуктар. Хойукка диэри Баҕайы ололорбут өтөбүн баһаналара сискэ турбуттар. Билигин ыркый ойуур саба үүнэн, өтөх онно ханан баара биллибэт буолбут. Былыргы төрүттэрбит аҕа ууһун аатын үрдүктүк тутар, харыстыыр, аһыйах кырдыаҕас сүбэтэ быһаарар кытаанах сокуоннаах бириэмэтэ кэлэн ааспыт эбит.

Кутурбут

Аһыкайга кутурбут диэн, билигин угуттаан хара маһыттан уулаах күөл баар. Урут кураан кэмигэр оттонор киэн ходуһалаах этэ. Бу сиргэ былыр биир ыалга 7 уол төрөөн-үөскээн олорон ааспыт сирдэрэ. Сэттэ бырааттыылар бары айылҕаттан айдарыылаах дьон буолан ойуун буолбуттар. Ол иһин ити сир Кутурбут диэн ааттаммыт буолуон сөп. Ити бырааттыылар олорон ааспыттарын кэннэ, хойукка диэри ыаллар ололорбуттар. Ол бэлиэтэ өтөхтөр оннулара уонна күөл хоту өттүгэр үрдүк сыырын ойуурун иһигэр былыргы дьон унуохтара билигин да бааллар. Кутурбут чугаһынан былыргы айан суола Сайылык үрэбинэн, Дүнгүрдээбинэн Бүлүүгэ ааһара.

Биирдэ күһүн, сир тонгон эрдэбинэ, Боотулууттан сүөһү үүрэн иһэр айан дьонно Кутурбукка ололор ыалга сүөһүлэрин аһаатары хонордуу тохтообуттар. Киэһэ хонуктарыгар сүөһүлэригэр от ыспыттар, сүөһү үүрэн иһэр айан дьонуттан биирдэрэ күөлү көрөн туран: “Кыра баҕайы сир эбит, уута да чычаас буолуо”, – диэбит. Аттанын, сүөһүлэрин аһатан ыалга хоммуттар. Сарсыарда турбуттара, 7 улахан сүөһүлэрэ күөлгэ киирэн от саҕатыгар ууга түһэн өлөн дыгдайа сыталларын көрбүттэр. Хомойбуттары иһин хайыахтарай, салгыы сүөһүлэрин үүрэн айаннаабыттар. Бу түбэлтэ сири-дойдуну быһа саңарбакка, ханна да тийбит иһин сиэр-туом тутуһулуохтааһын көрдөрөр.

Атахтаах сылгы

Аһыкайга кыахтаах ат үөскээн ааспытын кырдыабастар кэпсииллэрэ. Тас көрүнгүнэн сылгыттан туох да уратыта суох манган ат эбит. Түргэнник сиэлэн бардабына бөтөрөнгүнэн иһэр аттартан итэҕэһэ суох түргэн эбит. Биирдэ эмит алтынньы бүтүүтэ, сир тонмутун кэннэ, хаар чарааһыгар, Аһыкайтан Бүлүүгэ испиир атыылаһа баран кэлэллэр. Бэрэмэдэй иһигэр дьөлөбөстөрдөөх хаптаһын дьааһык онорон, онно уган аҕалаллар эбит. Ыйдаҕаҕа, сарсыарда, түөрт чааска арабан баран, Бүлүүттэн киэһэ аһылыкка сөпкө эргиллэн кэлэллэрин кэпсииллэр. Ат бэйэтэ күөлгэ киирдэбинэ, суолунан айаннаабакка, аартыктан-аартыгы быһа көрөн сиэлэн айанныыра үһү. Сиэлэн истэбинэ атабын ылара көстүбэккэ, түргэтээтэбин аайы төбөтө өрө хоройон, кутуруга субуллан иһэрин дьон ыраахтан көрөн билэллэрэ. Ити ат Аһыкайга Бүөр Көлүйэҕэ төрөөбүт сылгы эбит. Дьон таайарынан, үйэҕэ биирдэ эмит төрүүр икки сүрэхтээх ат үөскээн ааспыт буолуон сөп.

Өспөх кылаата

Оҥхой сиригэр революция иннигэр 100-тэн тахса ынах сүөһүлээх, 20-тэн тахсалыы сылгылаах орто баайдар баар буолбуттар. Олортон биирдэрэ Кононов Спиридон Иванович (Кускуйар) Иэһэт диэн сиргэ улахан дьиэлээх, киэн хотон туттан олорбут. Киниэхэ хара үлэһитинэн Кононов Николай Иннокентьевич (Тардыысыйа) олорбут. Саас 14–15 саастааҕар Өспөх Күөлүгэр бааһынаҕа үлэлии сылдьан тимир кырыылаах мас дьааһык ангаар муннуга көстө сытарын булбут. Дьааһыгы хостуу сатаан баран, кыайан ылбакка, лаппаахы ыла дьиэтигэр Иэһэккэ барбыт. Дьиэтиттэн лаппаахы ылан Өспөх Күөлүгэр төннүбүт. Бааһынатыгар кэлэн дьааһыгын хостоору көрдүү сатаабыт да, булбатах. Кырдыабастар этэллэринэн, кыһыл көмүс кылааты булбут киһи тыл этиэхтээх эбит. Тыл эппэккэ эрэ ыллахха сэттээх буолар дииллэр. Кононов Николай булан баран тыл эппитэ буоллар, баҕар, көмүһэ сүтүө, тимирээ суох этэ. Этэр тылларын ис хоһоонун кистэлэнгин биир эмит кырдыаҕас дьон билэр буолуохтарын сөп.

С.П. Тимофеев

ДЬАҤАЛТА коллектива

Саха АССР Верховнай Сэбиэтин Президиумун 1968 сыл олунньу ый 23 күнүнээҕи ыйаабынан Онхой сельскэй Сэбиэтэ тэриллибитэ. Онхой нэһилиэгин олобун-дьаһаҕын иилээн-сабалаан салайбыт дьонунан, нэһилиэк Сэбиэтин бэрэссэдээтэллэрэ Евсеев И.И., Максимов Д.С., Николаева М.П., Иванов С.И. буолаллар. Уларыта тутуу кэммиттэн сабалаан дьаһалта баһылыктарынан Попов Г.В., Федотов.Р.П., Хобусарова А.Г., Тимофеев А.С., Иванов С.И. үлэлээн ааспыттара. 2006 сыллаахха бэйэни салайыныыга киирбиппит, муниципальной тэриллии баһылыктарынан Евдокимов В.В., Иванов С.И., Отов Г.Е. үлэлээбиттэрэ.

2017 сыл балаҕан ыйыттан баһылыгынан Иванов Р.В. талыллан үлэли олорор. Күн бүгүн нэһилиэккэ 563 киһи олорор. Нэһилиэк иһигэр 9 кылаастаах оскуола, «Чэчир» оҕо саада, сынньалан киинэ, библиотека, почта, АТС, ПО «Хоро» филиалын маҕаһыына, ФАП, Онхой сетевой учаастага, ону таһынан итиинэн хааччыйыыга ООО «Тепломедсервизплюс» тэрилтэлэрэ үлэлиллэр. Нэһилиэк сүрүннээн тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар; 7 бааһынай хаһаайыстыба, ону таһынан биирди-илээн 73 ыал сылгы, сүөһү тутар.

Нэһилиэкпит үүнэр-сайдар кэскиллээх. Ол курдук цифровой телевидение, «Билайн» сотовой сибээс ситимэ үлэлиир. 2014 сылтан многофункциональной культурнай-спортивной объект тутулла турар. 2015 сыллаахха нэһилиэк баһылыгынан үлэлээбит Отов Г.Е. көбүлээһининэн саха борода сүөһүтэ аҕалылыбыта. 2015 сыллаахха Аһыкайга Сайылык алааһыгар А.Е. Кулаковскай 1905 сыллаахха туруорбут сэргэлэрин сэргүтэн туруоруу сирэ-туома ыытыллыбыта уонна нэһилиэк бэлиэ миэстэтинэн буолбута.

Нэһилиэк депутаттара

Алексеева Мария Николаевна
2005-2017

Андреев Олег Федотович
2005-2017

Андреева Маргарита Дмитриевна
2005-2017

Васильева Людмила Егоровна
2005-2017

Дмитриев Альберт Алексеевич
2005-2007

Евдокимов Михаил Васильевич
2005-2018

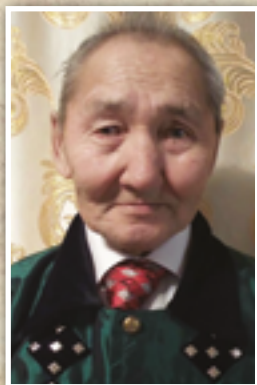
Евдокимова Саргылана Степановна
2005-2007

Николаева Зинаида Викторовна
2005-2007

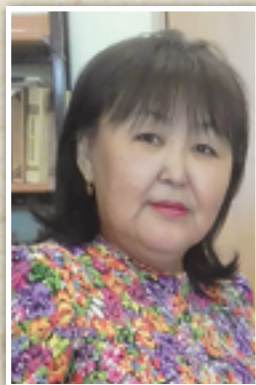
Ильина Софья Иннокентьевна
2005-2007

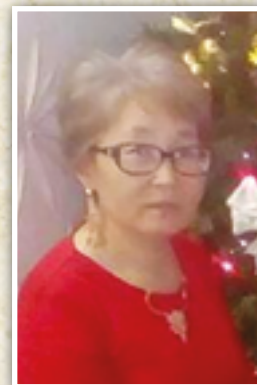
Федотов Роман Порфирьевич
2005-2007

Яковлева Валентина Алексеевна
2005-2007

Алексеева Ираида Илларионовна
2007-2012

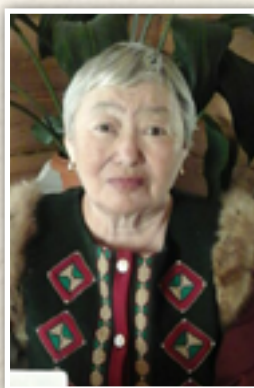

Гаврильева Полина Платоновна
2007-2018

Иванов Василий Иванович
2007-2012

Егорова Евгения Алексеевна
2007-2012

Христофорова Кхарэчээнэ Алексеевна
2007-2012

Иванов Павел Тимофеевич
2007-2012

Сергеев Янеарий Васильевич
2007-2012

Васильев Айсен Владимирович
2012-2017

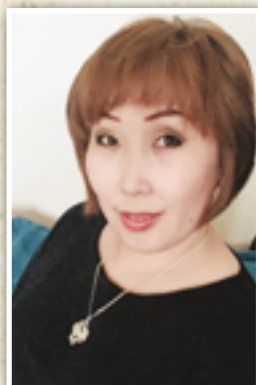
Еедокимов Василий Васильевич
2012-2018

Сидорова Елизавета Аркадьевна
2012-2017

Тимофеев Анатолий Спиридонович
2012-2017

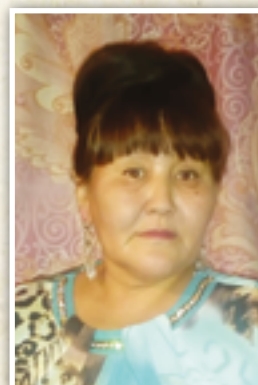
Сергеева Кристина Валерьевна
2012-2018

Яковлев Петр Алексеевич
2012-2018

Алексеева Вера Романовна
2017-2018

Васильева Мария Гаврильевна
2017-2018

ТЫА ХАҢААЙЫСТЫБАТА

Онгой нэһилиэгэр бастагы «Кыайы» холкуос 1931 сыллаахха тэриллибитэ. Кэлин бу холкуос 1935 сыллаахха тэриллибит «Күүлэт» холкуоһу кытта холбоһон, 1940 сыллаахха Максим Горькай аатынан холкуос буолбута.

«Максим Горькай» холкуос

	1940	1943	1945	1949
1)Хаһаайыстыба барыта	129	110	103	88
Нэһилиэнньэ барыта	436	246	258	248
о.и.12 сааһыттан 16 диэри оҕолор	29	33	11	38
эр дьон	132	31	38	39
дьахтар	109	65	56	58
2) ынахсүөһү	138	232	251	417
о.и. ынахтар	45	64	58	132
2 сааһыттан үөһэ көлө оҕустар	18	13	23	58
Торбостор	33	45	51	107
	330	229	224	358
	95	56	64	79
Кулуннар	45	23	16	67
4)Тыа хаһаайыстыбатын тэриллэрэ				
Боростуой молотилка	4	4	12	5
От охсор массыына	2			
3)Сылгы барыта	14	16	16	17
о.и. үлэһит сылгылар	27	8	8	11
Ат кыраабыла	2	1	1	3
Мас суха	27			
Сэппэрээтэр		3	3	4

«М.Горькай» холкуос салалтатыгар үлэлээбиттэрэ

1940 с. Председатель – Иванов Яков Николаевич.

Бухгалтер – Егоров Гаврил Николаевич.

Ревизионнай комиссия предс. – Афанасьев Михаил Петрович.

1943 с. Председатель – Иванов Абрам Иванович.

Бухгалтер – Васильева Мария Никифоровна.

Ревизионнай комиссия предс. – Егоров Яков Кононович.

1945 с. Председатель – Егоров Семен Федотович.

Бухгалтер – Васильева Мария Никифоровна.

Ревизионнай комиссия предс. – Николаев Петр Николаевич.

1949 с. Председатель - Егоров Семен Федотович.

Бухгалтер – Дакаярова Мария Иннокентьевна.

Ревизионнай комиссия предс. – Семенов Гаврил Степанович.

Үөһээ Аһыкай нэһилиэгин «Кыһыл үүнүү» холкуоһа 1937 сыллаахха тэриллибитэ.

	1940	1943	1945	1949
1)Хаһаайыстыба барыта	46	50	50	61
Нэһилиэнньэ барыта	185	159	164	158
о.и.12 сааһыттан 16 диэри оҕолор	21	23	20	14
эр дьон	48	33	22	47
дьахтар	58	40	43	54
2) Ынах сүөһү	70	166	189	302
о.и. ынахтар	28	47	51	90
2 сааһыттан үөһэ көлө оҕустар	10	10	28	35
торбостор	19	27	40	83
3)Сылгы барыта	146	143	153	249
о.и. үлэһит сылгылар	39	27	28	46
кулуннар	21	26	23	51
4)Тыа хаһаайыстыбатын тэриллэрэ				
От охсор массыына	1	2	3	4
Ат булууктара	3	7		9
Сэппэрээтэр		2	2	4
Миэлинсэ		1	1	1

«Кыһыл үүнүү» холкуос салалтатыгар үлэлээбиттэрэ

1940 с. Председатель – Павлов Александр Павлович.

Бухгалтер – Михайлов Аввакум Спиридонович.

Ревизионнай комиссия предс. – Семенов Елисей Семенович.

1943с. Председатель – Саввинов Павел Тимофеевич.

Бухгалтер – Григорьев Михаил Никифорович.

Ревизионнай комиссия предс. – Тимофеева Анна Степановна.

1945 с. Председатель – Халланов Максим Ксенофонтович.

Бухгалтер – Григорьев Михаил Никифорович.

1949 с. Председатель – Васильев Иван Васильевич.

Бухгалтер – Захаров Иннокентий Гаврильевич.

Ревизионнай комиссия предс. – Николев Николай Пудович.

Алын Аһыкай нэһилиэгэр «Трактор» холкуос 1931 сыллаахха тэриллибитэ, кэлин бу колхоз Микоян аатынан ааттаммыта.

	1940	1943	1945
1) Хаһаайыстыба барыта	35	30	26
Нэһилиэнньэ барыта	108	77	69
о.и.12 сааһыттан 16 диэри оҕолор	15	11	8
эр дьон	36	16	8
дьяхтар	28	23	28
2) Ынах сүөһү	65	67	68
о.и. ынахтар	24	28	24
2 сааһыттан үөһэ көлө оҕустар	17	12	12
3)Сылгы барыта	87	44	48
о.и. үлэһитсылгылар	16	15	15
Кулуннар	7	5	4
4)Тыа хаһаайыстыбатын тэриллэрэ			
От охсор массыына	2	1	1
Ат булууктара	3	5	
Ат кыраабыла	1	1	1
Зигзаг боромньу	3	3	
Сэппэрээтэр		1	2

«Трактор» («Микоян») холкуос салалтатыгар үлэлээбиттэрэ

1940 с. Председатель – Михайлов Константин Петрович.

Бухгалтер – Васильев Иван Васильевич.

Ревизионнай комиссия предс. – Егоров Иван Иванович.

1943 с. Председатель – Никодимов Степан Иннокентьевич.

Бухгалтер – Акимов Андрей Архипович.

Ревизионнай комиссия предс. – Торохова Варвара Николаевна.

1945 с. Председатель – Никодимов Степан Иннокентьевич.

Бухгалтер – Шарапов Павел Николаевич.

2 Хоро нэһилиэгин «Пятилетка геройа» холкуос (Чиллэ) 1934 сыллаахха тэриллибит.

	1940	1943	1945	1949	1949
1)Хаһаайыстыба барыта	34	32	34	32	23
Нэһилиэнньэ барыта	158	110	126	113	94
о.и.12 сааһыттан 16 диэри оҕолор	11	9	13	16	10
эр дьон	52	11	18	23	24
дьяхтар	27	24	22	22	17
2)Ынах сүөһү	61	111	133	211	290
о.и. ынахтар	20	40	43	67	94
2 сааһыттан үөһэ көлө оҕустар	11	4	9	17	20
торбостор	17	25	31	62	77
3)Сылгы барыта	122	85	105	177	159
о.и. үлэһит сылгылар	28	18	20	32	36
кулуннар	13	14	21	40	12
4)Тыа хаһаайыстыбатын тэриллэрэ					
От охсор	1	1	1	1	3
Бурдук быһар	1	1			

Атбулууктара	5	5		7	7
Зигзаг боромнью	1	5		5	5
Ат кыраабыла	2	1	1	2	3
Хотуурдар		5	7	5	7
Сэшпэрээтэр		2	1	3	4
Миэлинсэ		1	1	1	1

«Пятилетка героин» холкуос салалтатыгар үлэлээбиттэрэ

1940 с. Председатель – Иванов Павел Прокопьевич.

Бухгалтер – Евдокимов Николай Кириллович.

Ревизионнай комиссия предс. – Евдокимов Прокопий Лазаревич.

1943 с. Председатель – Сидоров Аким Павлович.

Бухгалтер – Евдокимов Николай Кириллович.

Ревизионнай комиссия предс. – Гаврильев Семен Иннокентьевич.

1945 с. Председатель – Сидоров Аким Павлович.

Бухгалтер – Евдокимов Николай Кириллович.

Ревизионнай комиссия предс. – Константинов.

1949 с. Председатель – Сидоров Аким Павлович.

Бухгалтер – Дмитриев Алексей Павлович.

Ревизионнай комиссия предс. – Сидоров Семен Иванович.

1951 сыл бэс ыйын 13 күнүгэр «1 Хоро нэһилиэтин «М.Горькай» холкуос ылыммыт тыа хаһаайыстыбаннай артыал устаабын регистрациялыыр туһунан» 48 №-дээх райсовет исполкомун быһаарыыта тахсыбыта. Холкуос устаабы ылынар уопсай мунһабыр 538 киһи кэлэриттэн 370 киһи эбэтэр 68,7 кыттыбыттар. Оройуон Сэбиэтин исполкомун быһаарыытынан, Хоро нэһилиэгиттэн «Октябрь кыайыыта», «Микоян» (Трактор), Онхой нэһилиэгиттэн «М. Горькай», Аһыкай нэһилиэгиттэн «Кыһыл үүнүү» холкуостар холбоһон улахан «Максим Горькай» холкуос үөскээбит.

1954 сыл муус устар 26 күнүгэр «1 Хоро нэһилиэгэ М. Горькай аатынан, 2 Хоро нэһилиэгин «Пятилетка героин» холкуостар холкуостаахтарын уопсай мунһахтарын уураахтарынан холбоһон, биир холкуос буоларга көрдөһүүлэрин туһунан» диэн оройуон Сэбиэтин 112 №-дээх быһаарыыта тахсан Чиллэ «Пятилетка героин» холкуоса «М.Горькай» холкуос састаабыгар 1954 сыллаахха кирибит.

1960-с сылларга «М. Горькай» холкуос өссө бөдөнсүйбүт, «Ленин», «Октябрь» холкуостар тэриллэннэр, Онхой нэһилиэгэ «Ленин», «Октябрь» холкуос учаастага диэн ааттаммыта.

Учаастак сэбиэдиссэйдэринэн үлэлээбиттэрэ

Павлов Николай Герасимович.

Абрамов Николай Илларионович.

Прокопьев Иосиф Евдокимович.

Отлов Егор Николаевич.

Холкуоска араас бириэмэҕэ биригэдьиридэринэн үлэлээбиттэрэ

Алексеев Давыд Николаевич.

Иванов Иван Иванович.

Евсеев Илья Васильевич.

Дмитриев Алексей Петрович.

Афанасьев Семен Дмитриевич.

Иванов Павел Тимофеевич.

Сидоров Дмитрий Иванович.

Евдокимов Василий Герасимович.

Иванов Николай Федотович.

Холкуос кэмигэр бастын ыанныксыттарынан үлэлээбиттэрэ

Алексеева Мария Давыдовна.

Васильева Варвара Саввична.

Иванова Татьяна Саввична.

Васильева Мария Ивановна.

Матвеева Марина Елисеевна.

Михайлова Ульяна Алексеевна.

Николаева Татьяна Ксенофоновна о.д.а.

Холкуоска ньирэй көрбүттэрэ:

Варламова Мария Титовна.

Иванова Варвара Гаврильевна.

Маркова Прасковья Иннокентьевна.

Христофорова Марфа Петровна.

1968 сыллаахха «Үөһээ Бүлүү» сопхуос тэриллибитэ. Онхой отделениетыгар элбэх ынах сүөһү, сылгы түмүллэн, сопхуос биир улахан отделениета буолбута. Отделение 150-ча рабочайдаах, 1600 га оттуур, 1200 га мэччирэн сирдээх, 1300 ынах сүөһүнү, 900-чэ сылгыны иитэн, онтон бородууксуйа ылан, государствоҕа үүтү, эти туттарыынан дьарыктаммыта. Сайын 1600–1900 тонна от оттонон общественной уонна кэтэх сүөһүлэргэ сиэттиллэрэ, сүөһүттэн элбэх продукция ылыллан государствоҕа туттарыллара. Холобур, 1982 сыллаахха XI пятилетка икки сыллааҕы үүтү государствоҕа туттарыыга былаана 929 тонна оннугар балаҕан ыйын 30 күннээҕи туругунан 954 тонна үүт туттарыллан 25 тонна үүт, уонна алтынньы 1 күнүттэн сабалаан туттарыллар үүт пятилетка үһүс сылын суотугар туттарыллыбыта. Отделение 1982 сыллаахха сүөһү төбөнөн ахсаанын 115,7% эбэтэр 204 төбөнөн, үүтү государствоҕа туттарыыны 113% эбэтэр 55 тонна үүтүнэн аһары толорбута, түүлээх-тээһин 100,2% толоруллубута.

Бастакы холкуостар мас сүхалаах буоллактарына, отделениеҕа 80-с сылларга ДТ-75 маркалаах трактор – 5, МТЗ маркалаах трактор – 6, Т-16 маркалаах, 3 үүт, уу таһар массыыналар үлэлииллэрэ. 1977 сыллаахха Даалбакынаҕа толору механизациялаах хотон үлэбэ киирбитэ. 1943 сыллаахха холкуостарга үүт эрийэр сэппэрээтэрдэринэн туһанар буоллактарына, 1960-с сылтан «Арыы завода» диэн улаханник ааттанар маслоцех тэриллэн таһаарылаахтык үлэлээбитэ.

Онхой отделениетыгар управляющайдарынан үлэлээбиттэрэ

Хантаров Константин Софронович.

Константинов Петр Дмитриевич.

Егоров Василий Прокопьевич.

Ан Михаил Иванович.

Евсеев Илья Васильевич.

Алексеев Павел Павлович.

Иванов Семен Иванович.

Саввинов Илья Ильич.

Егоров Анатолий Иванович.

Биригэдьиридэринэн үлэлээбиттэрэ

Дмитриев Алексей Петрович.

Евсеев Илья Васильевич.

Иванов Павел Тимофеевич.

Евдокимов Дмитрий Прокопьевич.

Иванов Василий Иванович.

Максимов Валерий Васильевич.

Варламова Нина Афанасьевна.

Егоров Анатолий Иванович.

Семенова Мария Николаевна.

Николаев Петр Васильевич.

Евсеев Петр Ильич.

Михайлов Валерий Васильевич.

Сидоров Аркадий Дмитриевич.

Николаев Василий Васильевич.

Зоотехниктарынан үлэлээбиттэрэ

Гуринова Ксения Степановна.

Павлова Ульяна Михайловна.

Бандерова Аграфена Спиридоновна.

Дакаярова Светлана Михайловна.

Семенова Августина Николаевна.

Дмитриев Роман Гаврильевич.

Павлов Владимир Владимирович.

Тыхеев Иван Иннокентьевич.

Борисов Федор Захарович.
Софронова Раиса Ивановна.
Евдокимова Евдокия Николаевна.

Механигынан үлэлээбиттэрэ

Васильев Иван Иванович.
Николашкин Виктор Гаврильевич.
Владимиров Алексей Яковлевич.
Иванов Павел Тимофеевич.
Струкин Яков Алексеевич.
Константинов Петр Дмитриевич.

«ҮөһээБүлүү» сопуос Онхой отделениетыгар өр сылларга ыанньыксыттарынан үлэлээбиттэрэ

Алексеева Ульяна Егоровна.
Алексеева Мария Давыдовна.
Васильева Варвара Саввична.
Михайлова Ульяна Алексеевна.
Ким Александра Михайловна.
Григорьева Марфа Ивановна.
Титова Варвара Васильевна.
Игнатьева Марина Григорьевна.
Федорова Раиса Никифоровна.
Тимофеева Евдокия Герасимовна.
Михайлова Зинаида Елисеевна.
Иванова Полина Васильевна.
Николаев Владимир Тарасович.
Федоров Василий Семенович.
Саввинова Матрена Ивановна.
Семенова Мария Николаевна.
Игнатьева Агафья Васильевна.
Алексеева Александра Николаевна.
Андреев Владимир Трофимович.
Васильев Савва Семенович.
Ильин Владимир Иннокентьевич.
Константинова Сардаана Дмитриевна.
Исакова Раиса Ивановна.
Федоров Валерий Васильевич.
Алексеев Николай Иннокентьевич.
Николаев Лука Титович.
Николаева Светлана Васильевна.
Гаврильева Мария Григорьевна.
Прохорова Татьяна Константиновна.
Степанова Мария Ивановна о.д.а.

1992 сыллаахха ахсынньы 14 күнүгэр 753 №-дээх «О реорганизации государственного коллективного предприятия «Онхой» диэн улуус баһалыгын дьаһалынан Онхой отделениета «Онхой» ГКП диэн предприятиеҕа уларытан тэриллэр.

ГКП директорынан – Иванов Семен Иванович:

Бухгалтерынан – Ильина Любовь Егоровна.

Зоотехнигынан – Борисов Федор Захарович.

Биригэдьиirinэн – Николаев Василий Васильевич.

Механигынан – Евдокимов Василий Васильевич үлэлээбиттэрэ.

1994 сыллаахха 118 рабочайдаах «Онхой» КП уопсай мунньах уураагынан суох онһулуунна. Коллективнай предприятие 894 төбө ынах сүөһүтэ, 510 төбө сылгыта, 25 араас маркалаах техника үлэлээбиттэр паайдарын суотугар үлэһиккэ бараллар. Ким элбэх үлэһиттээх, уһун сылларга үлэлээбит аймахтар, чуолаан: Константинов Дмитрий Иванович 63, Игнатьев Юрий Иванович 33, Еремеев Семен Спиридонович 32 ынах сүөһүнү паайдарын суотугар ылбыттара.

Бастакы холкуостар 1931 сыллаахха тэриллэннэр, 1994 сылга диэри, 63 сыл устата, Онхой нэһилиэ-

гин сүрүн дьарыга – тыа хаһаайыстыбата сайдыбыт, кэхтибит историята итинник.

Билигин, 2018 сылга, Онхой нэһилиэгэр 181 хаһаайыстыба:

Бааһынай хаһаайыстыба – 5,

Кэтэх хаһаайыстыба – 175,

Тэрээһиннээх хаһаайыстыба – 1;

Сүөһү-сылгы иитиитин сүрүн дьарык уонна эбии дохуот киллэринэр ньыма онгостон ололорлор.

2018 сыл тохсунньу 1 күнүн туругунан нэһилиэккэ 553 ынах сүөһү, 322 сылгы баар

	Ынах сүөһү	о.и. ынаҕа	Сылгы	о.и. биэтэ
Бааһынай хаһаайыстыбалар	74	24	51	14
Кэтэх хаһаайыстыбалар	427	142	271	167
Тэрээһиннээх хаһаайыстыбалар	52	16	-	-
Уопсайа	553	182	322	181

2015 сыл алтынньы ыйыттан саха төрүт сүөһүтүн удьуорун ууһатар аналлаах “Тускул” диэн тэрээһиннээх хаһаайыстыба үлэтин-хамнаһын саҕалаабыта. Бу тэрилтэбэ Орто Сайылыкка саҕа хотон тутулан, Оспох күөлүгэр 30 гектар мэччирэн сир сыһыарыллан Нам улуунун Таастаагыттан уонна Горнай улуунун Маҕараһыттан 32 төбө саха сүөһүтэ кэлбитэ (12 ынах, 5 атыыр орус, 7 тыһаҕас, 8 борооску). Сэбиэдэссэйинэн Семенов Николай Федотович, үлэһиттэринэн кэргэнни Михаил Прокопьевич, Мария Ивановна Давыдовтар үлэлии кирибиттэрэ. Билигин 62 төбө саха бородатын сүөһүтэ иитиллэн турар. Сэбиэдиссэй Дмитриев Пантелеймон Михайлович, үлэһиттэр: Давыдова Мария Ивановна, Алексеев Иннокентий Николаевич.

2013 сылга – Семенов Николай Федотович, 2016 сылга – Васильев Айсен Владимирович, Евдокимов Алексей Лазаревич тыа хаһаайыстыбатын “Саҕа саҕалааччы фермер” граныгар кирисэн, бырайыактарын ситиһиилээхтик көмүскээн, 1,5 мөл. солк. субсидия ыланнар, кыахтаах материалнай баазалаах бааһынай хаһаайыстыба тэриннилэр.

Тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ

Нэһилиэк олорон кэлбит историята кэрэһилииринэн, Онхой олохтоохторо быдан былыргыттан күн бүгүнүгэр диэри сүннүүнэн сүөһү иитиитинэн, булдунан-аһынан дьарыктанан кэллилэр. Сүүр-бэһис үйэ отутус сылларыттан саҕалаан тыа сиригэр кыттыһан үлэлээһин үөдүйүбүттэн ылата сүөһү иитиитигэр хаһаайыннааһын араас көрүнгүнэрин туһаммыттара.

Онхой нэһилиэгэр кииннээн бытархай холкуостар холбоһон түмсүүлээхтик үлэлээн кэлбиттэрэ.

История көрдөрөрүнэн:

1952 – 1958 сс. Максим Горькай аатынан холкуос киинэ Хоро нэһилиэгэ: 26.04.1951 с. № 384 Үөһээ Бүлүү народнай депутаттарын ситэриилээх комитетын быһаарытыгар олобуран Аһыкай, Онхой Хоро нэһилиэгэр холбоспуттара.

1958 – 1961 сс. холкуостар бөдөҥсүйүүлэрэ саҕаламмыт. Максим Горькай аатынан холкуос тэриллэн Хороҕо кииннэммит. Онхой хаһаайыстыбата онно сыстыбыт. Холкуос бэрэссэдээтэлинэн Шадрин К.П. үлэлээбитэ.

1961 – 1965 сс. холкуостар мунгууур бөдөҥсүйүүлэрэ: «Сталин» кэлин Ленин аатынан холкуос буолбута. Киинэ Хоро, холкуос бэрэссэдээтэлинэн Егоров А.М, солбуйааччыларынан оройуонга биллэр салайааччылар: Поскачин С.Г. уонна Анисимов И.Д. талыллан үлэлээбиттэрэ.

1965 – 1968 сс. холкуостар бытарыйыылара саҕаламмыттара. Максим Горькай аатынан Хоро, Онхой тэриллибиттэрэ. Холкуос бэрэссэдээтэлинэн Долгунов П.С. уонна Хантаров К.С. буолбуттара.

1968 – 1972 сс. бөдөҥсүйбүт «Үөһээ Бүлүү» сопхуос өрүс бэтэрээ биэрэгэр киинэ Хоро. Тоҕус отделениелаах: Сургуулук, Боотулуу, Мангаас, Кырыкый, Далыр, Мэйик, Онхой, Дүллүкү, Хоро. Бу бириэмэбэ совет былааһа күүһүрэр. Үлэ чаастаах, өрөбүллээх буолар. Хамнас харчынан төлөнүүтэ саҕаламмыта. Сопхуос директордарынан Саввинов Е.Г., Егоров В.П. үлэлииллэр.

1972 – 1977 сс. «Үөһээ Бүлүү» сопхуос аһаарданар, киинэ Хоро, биэс отделениелаах: Сургуулук, Боотулуу, Мэйик, Онхой, Хоро. Сопхуос директорунаан Егоров В.П. үлэлиир.

1977 – 1984 сс. «Үөһээ Бүлүү» сопхуос бытарыйар, киинэ – Хоро. Хоро, Онхой, Мэйик. Бу сылларга директордарынан Егоров В.П., Львов Пл.Н., Соргоев К.Е. үлэлииллэр. Сопхуостар чөкөтүэйэн, ол саҕана күүстээх үлэ оргуйбута, үлэһит хамнаһа элбээбитэ, уопускаһы туһанар, собуруу күүлэйдиир буолбуттара.

1983 – 1985 сс. сопхуос директорунаан Уларов Н.П.

1985 – 1989 сс. сопхуос директорунаан Тарасов И.И.

1989 – 1990 сс. сопхуос директорунаан Уларов А.В. үлэлээбиттэрэ.

Бу кэрчик кэмнэргэ Онхой холкуос састаабыгар киирэн үлэлиир сылларыгар учаастак сэбиэдиссэйдэринэн Павлов Н.Г., Абрамов Н.И., Прокопьев И.Е. уонна Отов Е.Н. үлэлээбиттэрэ. Отделение управляющайдарынан үлэлээбиттэрэ: Хантаров К.С., Константинов П.Д., Егоров В.Пр., Ан М.И., Евсеев И.В., Алексеев П.П., Иванов С.И., Саввинов И.И., Егоров А.И.

Хомойуох иһин, оройуон архивыгар сопхуос уонна отделениеҕа тыа хаһаайыстыбатын көрдөрүүлэрэ суох буолан сылларынан сырдатыллыбатылар.

1958 сыллаахтан учаастак сэбиэдиссэийинэн Павлов Николай Герасимович үлэлиир сылларыгар саҕа оскуола тутуллубута. Улахан ирдэбиллээх тэрээһиннээх салайааччы этэ. Саҕа оскуола маһын биэс киһилээх биригээдэ Алексеев Н.Е., Степанов Н.И., Васильев Пр.В., Иванов И.И., Иванов П.Т. I сүгэнэн Кубалаах территориятыгар охторон, мутугун солоон, уматан трактор соһоругар атынан сотторон хородуоктаабыттара. Бу бэлэмнэммит тутуу маһын ДТ-75 тракторунаан Владимиров А.Я. уонна Константинов П.Д. таспыттара. Ол саҕана Кубалаахха учаастак сүөһүтэ кыстыыр хотоно уонна үлэһиттэр дьиэлэрэ баара. Тутуу маһын бэлэмнээччилэр онно хоно сытан үлэлээбиттэрэ.

Павлов Евгений Павлович алта киһилээх тутуу биригээдэтэ саҕа оскуоланы икки сыл тутан бүтэрбиттэрэ. 1961 сылтан оҕолор саҕа оскуолаҕа үөрэммиттэрэ.

Павлов Н.Г. үлэлиир сылларыгар үлэ бары салаатыгар үлэбэ улахан хонтуруол барара. Сайын хара атынан отчуттары, фермалары чаастатык кэрийэрэ, мунһан мунһахтыыра, сыал-сорук туруорара. Кини кэлэр сураһын иһиттэхтэринэ фермаларга өрө тардыныы, суунуу-соттуу барара. Мин ийэм аах Дьолоҕо ньирэй көрөөччүнэн үлэли сылдьан кини кэлэригэр өрө тардыналарын, сууналларын-соттолорун, ыраастаналларын көрөөччүбүн, ол үрдүнэн мунһахтаан итэҕэстэрин булан, ону туоратарга ирдэбили күүстээхтик туруорара. Оҕо сылдьан Павлов Н.Г. үлэлээн ааспыт бириэмэтин сорох өттүн өйдүүр буоламмын ахтан аһардым. Ол бириэмэбэ салайар үлэбэ сөптөөх үлэһиттэр – салайааччылар үлэлээннэр нэһилиэги, учаастагы сайыннарбыттара.

1968 сылтан сопхуостар тэриллибиттэрэ, Онхой отделениетыгар сүөһү ахсаана 1000 төбөбө, сылгы 400-чэкэ тийбитэ. Сүөһү кыстыга араас сирдэринэн ыһыллан тураллара: Чиллэ Хоротугар, Күүлэккэ, Чинэкэккэ, Кубалаахха, Муос Өтөбөр, Өтөх Көлүйэбэ, Муччуга, Фокин дэриэбинэтигэр, Орто Сайылыкка барытыгар кыстык хотонноро, үлэһиттэр олорор дьиэлэрэ бааллара. Кыстык устата субай сүөһүнү 45 кг, борооскуну 80 кг уотар эбэтэр эбиллии ылар сорук турара. Ый аайы сүөһүнү ыйары сыарҕалаах акка ыйааһыны тиэйэн, кыстык хотоннорунан түмүк таһаараллара. Былааннаах эбиллии ылыллыбакка эбэтэр отвес баар буоллабына ол салайааччы дирекция сэбиэтинэн сөптөөх миэрэ ылаллара.

Сайынҥы бириэмэбэ ыанньык сайылык фермалара Күүлэтинэн, Мыданынан, Куонаанынан, Инньэнинэн, Чөмчөрүннэн, онтон кэнники Боруолунан, Даркылаабынан, Дьүүрэндэнэн турбуттара. Олор үттэрэ миэстэтигэр сэппэрээтэринэн астанара, сүөгэйин сыарҕалаах оҕуһунан Онхойго арыы собуотугар аҕалаллара. Кэлин сорох ыанньык сайылыктар кииннэнэн суол оҕоһулан молоковоһунан таһыллар буолбуттара. Аһыкай биригээдэтин Куонаан сүөгэйин Григорьев В.М. сыарҕалаах оҕуһунан үтүө суобастаахтык сайынҥы өнгүрүк куйаас бириэмэтигэр хас да сыл таспыта. Кини уурайбытын кэннэ суол куһаҕан диэн ааттаан сүөгэйи техниканан аҕалыллар буолбута.

1970 сылтан сүөһүнү кииннээн тутуу хампаанньата ытыллыбыта. Орто Сайылыкка, Даалбыкынаҕа улахан механизацияламмыт хотоннор тутуллубуттара уонна үлэбэ киллэриллибиттэрэ. Ынах сүөһү барыта дьиэ таһыгар кииннэммитэ, арай Чиллэ Хоротугар 100-чэкэ төбө субай сүөһү кыстыыр хотото хаалларыллыбыта. Сааскы өттүгэр Чиллэ Хоротугар эбии ыам ыйын сангатыгар 250 төбө субай сүөһүнү Түүкээн үрэххэ уу киирэ илигинэ улахан хампаанньанан көһөрөн таһааран, күүстээх аһылыгынан аһаталларыгар сөп буолар отурба уонна 40-ча тн от хаһаанан сыл аайы тиэллэрэ. Сопхуостар бөдөҥсүйөн, бытарыйан да үлэлиир кэмнэригэр тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар пятилетка былааннара соруудахтара тириэрдиллэрэ. Олор сылларынан, Ыйдарынан хаһаайыстыбаларга тириэрдиллэн, ону толорорго күүстээх тэрийэр үлэлэр ытыллаллара. Бэйэлэрин харыстаммакка үтүө суобастаахтык үлэлээн производство бастыһына, маяктара: үүтү ыаһыҥҥа, сүөһүнү уотууга, ойууртан бултанар түүлээхтээһингэ, техника онгортон таһаарытын үрдэтиигэ, о.д.а. үлэлэргэ баар буолбуттара.

«Үөһээ Бүлүү» сопхуос бытарыйбыт, кыччыыр бириэмэтигэр үс отделениеҕа 494 рабочайдаах: Хоро центральной аппарат 80, Хоро 139, Онхой 147, Мэйик 128. Сыллата ити сыыппаралар барыыллара-кэлиилэрэ учуокка тураннар уларыыллар. Сопхуос саамай сайдан үлэлиир бириэмэтигэр Онхой тыатын хаһаайыстыбатын үлэтэ-хамнаһа лаппа сайдыбыта, баайа-дуола хаһаабыта, дьон олоһун уйгута тупсубута. Сүөһүтүн ахсаана, чуолаан ыанар ынаһын ахсаана, үлэһит ахсаанын аахсыбакка туран элбэппиттэрин суотугар 40-ча ыанар ынах төрөөн баран подсос быһыытынан барааччылар.

«Үөһээ Бүлүү» сопхуос тыа хаһаайыстыбатын производственной көрдөрүүлэрэ бүтүн Союзтаабы Социалистической куоталаһыга кыайыылаабынан тахсан ССКП КК, ССРС Министрдерин Сэбиэтин ПСБКС, ЫБСЛКС КК өйдөбүннүк Кыһыл Знамятынан үйэ-саас тухары наһараадаламмыта. Үүтү ыаһыҥҥа «Үөһээ Бүлүү» сопхуос бастыһы ыанньыксыттарын ортотугар Онхой отделениетыттан 1 фур. ынахтан кг

1. Алексеева М.Д. былаан 1400 тол. 1455
2. Васильева В.С. былаан 1400 тол. 1597
3. Алексеева У.Е. былаан 1400 тол. 1555
4. Михайлова У.А. былаан 1200 тол. 1360
5. Прохорова Т.К. былаан 1150 тол. 1232
6. Гаврильева М.И. былаан 1150 тол. 1162

өлгөм үүтү ыабыттара.Өр сылларга үтүө суобастаахтык үүтү ыаһыҥҥа үрдүк көрдөрүүнү ситиспиттэринэн нэһилиэк социальной-экономической сайдыытыгар улахан кылааттарын киллэрбиттэринэн Алексеева М.Д. – СР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх, Васильева В.С. - Үлэ Албан аат үһүс степеннээх орден кавалерын аатын ылбыттара. Ити кэмнэргэ, сылларга отделение үрдүнэн 22 доярка 300-тэн тахса ынабы ыыра. Сыллата валовайынан 550-ча тн үүт ыанан государствоҕа 450-чэ тн үүт соботуопкаланара. Сыллата 370-ча санга төрүөх ылыллар, 130 -ча тн эт соботуопкаланан государствоҕа туттарыллар, сүөһү орто ыйааһына 290-ча кгм тириэрдиллэрэ ситиһилибитэ. Отделение үрдүнэн ити сылларга 1050 ынах сүөһү, ол иһигэр ыанара – 445, сылгыта – 625, ол иһигэр биэтэ 274 төбөбө тириэрдиллибитэ.

Сылгы иитиитигэр уһун кэмгэ Онхой отделениетын сылгыһыттарын Саввинов В.И. салалтатынан

эмиэ үчүгэй үлэлээхтэр ортолоругар сылдыбыттара. Сылгыны тыыннаах иитиигэ, биэттэн кулуну ылыыга сылгыга тириэрдиллэр эт соботуопкатын былаанын толорууну ситиспиттэрэ, кыстыкка аһыыр отторун туһунан биригээдэ булунан сайынын оттууллара. Сайынгы оттоохун бириэмэтигэр эрдэттэн оттонор ходуһаттан сылгыны таһааран Орто сиргэ үүрэллэрэ.

Ойууртан бултанар түүлээхтээһин

Отделение үрдүнэн 6 булчут отделение советынан ананан сыллаабы (кварталлаабы) былааннарын ылынан бултааччылар. Сүрүн бултара тиин, андаатар уонна саһыл. Отделение бастыг булчуттарынан эдэр булчуттар Тимофеев В.С. 900 солк.былааннаабын 1465 солк. эбэтэр 162,5%, Иванов В.И. 900 солк. былааннаабын 1034 солк. 114% сыллаабы былааннарын аһары толорон сопхуос бастыг булчуттарын кэккэлэригэр кирибиттэрэ.

Техниканы үлэлэтии уонна кинини туһаныы

Оччотообу кэмнэ техника үлэтин уонна кинини көдүүстээхтик туһаныыга улахан үлэни механиктаан олорон Струкин Я.А. ыыппыта. Кини манна техника онорон таһаарыытын кытта уматык саппааһын кэмчилээһингэ карточка олохтоон, техникалар бириэмэтигэр техническэй көрүнүүнү баралларын олохтообута. Онон туох да элбэх сагата суох, механизатордар бириэмэтигэр техниканы көрүнэллэрэ ситиһиллибитэ. Ханна баһарар буоларын курдук, отделениеба бастыг механизатордар баар буолбуттара. Киэн туттар механизатордарынан ДТ-75 трактор трактористара Степанов С.И. уонна Иванов В.К. буолбуттара. Ыраахтан-чугастан от-мас тийиитин ыалларга уопсайга сарсыарда 3 – 4 чаастан эрдэттэн киэһэ хойукка диэри сылдьан хаачыйбыттара, нэһилиэнньэ салалта махталын ылбыттара. ДТ-75 трактор онорон таһаарыытын сыллаабытын 2700-чэкэ эталон гаһа тириэрдиттэрэ. Бу оройуон механизатордарын бастыг көрдөрүүлэригэр тэнгнэхэрэ.

Водовоһунан фермаларга ууну баһыыга уонна молоковоһунан сайылык фермаларыттан үтү таһыыга Михайлов А.Я.өр сылларга үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ.

МТЗ-82 тракторы күүһүн туһаныыга, кинини үлэлэтиигэ күтүөт Дягилев П.А. кыһын от таһыытын көрдөрөн, билигин МТЗ-82 тракторы бары ыарахан үлэбэ уонна кэбиһиилээх оту кимиэллээхтик таһарга холобуру көрдөрбүтэ. Кинилэр үлэлэрин биһиги алтыһан ааспыт көлүөнэлэр үчүгэйдик билэбит, кинилэри кытта мээһэ дьон тэнгнэспэт үлэһиттэрэ этилэр.

Отделение тутуулары

«Үөһэ Бүлүү» сопхуос директорынан Львов Пл.Н. үлэлиир сылларыгар хаһаайыстыбаннай ньыманан икки бөдөн тутуулар 1981 сылтан сағаламмыттара, кулууп уонна түөрт квартиралаах дьиэ тутуута. Львов Пл.Н. – сопхуос директора, нэһилиэнньэни мунһан бу икки тутууну ыытарга улахан соругу туруорбута. Саҥа тутуулар кулууп 1981 с., уопсай дьиэ 1982 сылга үлэбэ кириэхтээхтэрин туһунан. Кулуубу тутарга Афанасьев С.Дм. салайааччылаах абыс киһилээх биригээдэ тэриллибитэ. Кулууп котельнайын уонна иттиитин онорууга кэли атын биригээдэ таһыллыбыта. Тутуу маһын соботуопкатыгар Чөмчөрү учаастагар маассабай субботниктарынан уонна анал биригээдэнэн элбэх тутуу маһа соботуопкаламмыта. Мутуга субботнигынан хомуллан уматыллара. Хоро отделениетыттан техника мобилизацияланан уонна отделение бэйэтин техникатынан уу-хаар тахсыан иннинэ таһыллан бүтэриллибитэ.

Афанасьев С.Дм. салайар абыс киһилээх биригээдэтэ ыам ыйыттан сағалаан халлаан улаханлык тымныйа илигинэ кинилэртэн тутулукаах үлэтин бүтэрбиттэрэ. Ханаппаакыта, үрдүн уонна олобун буора маассабай субботниктар тэриллэн бүтэриллибиттэрэ. Кулууп бүтээтин кытта систематын үлэтин атын биригээдэ бүтэрэн бүппүт котельнайга холбообуттара. Системаны хаста да ыытыы, уутун сүөкээн, хаттаан хачайдаан итэбэһин туораппыт кэннэ сатаммыта. Объект сылайыбытын кэннэ нэһилиэнньэ күүһүнэн ис-тас уборка ыытыллыбыта, дьиэ иһигэр кырааска үлэтэ барбыта.

Түөрт квартиралаах дьиэ 1982 сылга бүппүтэ. Билигин сибээс уонна почта тэрилтэтэ үлэлии ололор.

Сопхуос директора Львов Пл.Н. ити сылларга элбэхтик кэлэр-барар этэ, соруудахтаабыт дьыалатын чаастатык хонтуруоллуура, итэбэс баар буоллабына ыйытыыга күүскэ туруорара. Ити иннинэ эмиэ Мэйик нэһилиэгэр хаһаайыстыбаннай ньыманан кулууп дьиэтин туттарбыта. Улахан хаһаайыстыбаннай салайааччы быһыытынан мин сыаналыыбын. Миигин бокуойа суох үлэбэ үлэлии сырыттаһына үрдүк үөрэххэ киллэттэрэн кэтэхтэн үөрэттэрбитэ. Орто Халымаҕа үлэбинэн команди-

ровкаба опыт атастаһыннара ыыта сылдыбыта. Социалистическай куоталаһыы кыайылаабын испиһэктэригэр киллэрэн, Германияба күүлэйдэтэ ыыта сылдыбыта. Онон мин киниэхэ махталым улахан.

1989 – 1990 сс. «Үөһээ Бүлүү» сопхуоска директорынан Уларов А.В. дьон астынар гына үлэлээн ааспыта. Ол курдук, кини үлэлиир сылларыгар Онхойго сайылык фермаларга Даркылаахха, Күүлэккэ уонна Орто Сайылыкка техника сылдыар үчүгэй онһуулаах суоллар онһуллубуттара. Бу барыта тыа хаһаайыстыбатын салаатын салгыы сайыннараарга туһуламмат үлэлэринэн буолбуттара.

Оттоһуну тэрийии: Нэһилиэк былыр-былыргыттан улахан отчут дьоннорунан биллэрэ. Биһиги кыра эрдэпитинэ оттоһунга киирэргэ уопсай мунньах тэриллэн ытыыллара. Бу мунньах улахан айдааннаахтык барара. Сүрүн быһаарсар боппууостарынан звеноводтары анаталаһын, оттонор сирдэри сыһыарыы, окко үлэлиир аттары охсор, мунньар массыыналары туттар тэриллэри үллэстии. Онхой үрдүнэн уон ат охсоро уонна оччо ат мунньара үлэлиирэ, барыта 30-ча көлө аты туттуллара. Биирдэ ити мунньах кэнниттэн икки звеновод уопсай тылы булбаккалар, Иванов И.И. уонна Николаев Ал.Н., Иванов И.И. дьиэтигэр, онтон заправка таһыгар улаханлык охсуһан тураллар. Биир звеновод Алесеев Д.Н. араартыы сатаан баран атабынан куоппута. Урукку отчуттар сарсыарда күн тахсыабыттан күн кириэр диэри үлэлииллэрэ. Звеноводтар дьоннорун эмиэ оннук үлэлэтэллэрэ. Оччотоһу алаастар бары уолбалаан турар кэмнэригэр алаас барыта оттоноро. Атынан обустарааччылар звеновод Николаев Ал.Н. оройуонга биир бастыг от обустарааччылар ахсааннарыгар сылдыаллара. Оттуу сылдьан тобуктаан олорон чэйин иһээт, салгыы отун обустара барара, оннук үлэһит киһи этэ. Онхой үрдүнэн биир кээһэр звено звенолары кэрийэ сылдьан кээһэрэ. Сорох күн мунгутаан 16 трактор сыарбатын кээһэллэригэр кыдамаһыттар сүүрэ сылдьан кыдамалыыллара, икки киһи от оноруугар турара. Харбатыыга икки атынан сүүрдэ сылдьан харбаталлара. Биир звено Чиллэ Хоротугар дэриэбинэттэн 40 км сиргэ атынан кэлии тракторынан көһөн тахсан оттууллара. Сайын устата мунгутаан 160-ча тн оту оттоон киирэллэрэ. Сыллата отделениеба 1400–1500-тан тахса тонна от оттоон уопсайдыын, кэтэхтиин кыстыыллара.

Тыа сиригэр сопхуостарынан үлэлээһин кэмигэр сайдыы төһө даһаны сөбүмэр тэтимнэммитин иһин, кэм күлүк өттүлэрин, итэбэстэрин ахтан аһар наадалаах.

Бастакытынан: сопхуостар саһана дьонго- сэргэбэ тыа сирин үлэһитигэр үксүгэр кэриэтэ, государство суотугар аһара дэлэмсийии өйө-санаата инмитэ. Ити түмүгэр государство бас билиитин ситэ сыаналаабат, харыстаабат буолуу, туохха да эппиэтинэһэ суох сыһыан, ыһыллыы-тобуллуу, алдьаныыга-кээһэниигэ эйэлэһии, бэлэмнэ эрэ суоттаныы аһара тарһаммыта. Төһө да баай-дуол итээбитин, техника саахалламмытын иһин, сүөһү ырыытын, өлбүтүн-сүппүтүн иһин тустаах буруйдаахтартан ирдэһии колхознай тутум кэммиттэн тосту айгыраабыта барытын сопхуос (государство) уопсай хочуолугар аһаммыт курдук олохтоммута.

Иккиһинэн: үлэ төлөбүрү бүтэһиктээх бородууксуйаны оноруутун сибээһэ, тутулуга суох буолан, аһаардас разрядтарга олобуран төлөнөрүттэн үлэ түмүгэр интэриэс сүтэн барбыта. Сопхуос рабочайдара хаһаайыстыба барыыстаахтык үлэлиригэр наадыбат буолбуттара. Ол онугар кыратык үлэлээн элбэх хамнаһы аахса сатааһын элбээбитэ.

Үсүһүнэн: аһаардас техникаба эрэ сигэһии күлүк өрүттэрин көрдөрбүтэ. Кыра да ороскуотунан онһулууох, үлэлэһиэх үлэлэр улахан уйуктаах техникаларынан эрэ толорулар буолбуттарынан, ороскуоттар улааппыттар, көлөнөн онһуллар үлэ умнуллубута. Сопхуонунан үлэлэһии төһө да кэккэ итэбэстэрдээһин иһин, сопхуос уонна отделение тыатын хаһаайыстыбата ити кэмнэ сөбүмэр сайдыы суолун ааспыта мэлдьэх буолбатах. Ол курдук, сүөһү, сылгы аһсаана эбиллибитэ, киниттэн ылыллар бородууксуйа улааппыта. Ол түмүгэр улахан кирбиилэр ситиһиллибиттэрэ, производство бастыгнардын кэккэтэ эбиллэн хангаабыта.

1990 сылтан санга олох укулаата саһаланар

Советскай былаас ити сылтан эстэр. Олохпут укулаата эмискэ уларыар. Рынок тымныы тыына дойдун үрдүнэн таарыйытын түмүгэр элбэх уларыыылар-тэлэрийиилэр буоллулар, түмүгэр тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар кыракый тэрилтэлэр хаалбыттар.

Улуус баһылыгын 753 №-х аһсынныы ый 14 күнэ 1992 сыллаағы дьаһалынан Онхой отделениега “Онхой” государственнай коллективнай предприятие диэн уларытыллан хаһаайыстыба тэриллибитэ. Директорынан Иванов С.И., бухгалтерынан Ильина Л.Е., зоотехнигынан Борисов Ф.З., биригэдьириинэн Николаев В.В., механигынан Евдокимов В.В. үлэлээбиттэрэ. Предприятие 1123 ынах сүөһүлээх, 612 сылгылаах, 30-тан тахса единица техникалаах. Сыл түмүгүнэн, 1992 сылга валовайынан 306,5 тн үүт ынан государствоба 273,8 тн үүт сөбүтүопкалааммыта. 39,9 тн эт туттарыллыбыта,

1 фуражнай ынахтан 887 кг үүт ыаммыта. 1991 сылы кытта тэнгээтэххэ, валовайынан 274 тн үүт итэбэс ыаммыт, 160 тн үүт итэбэс туттарыллыбыт. 1 фур. ынахтан 400 кг үүт намыһах үүт ыанна. Манна, биллэн турар, үп-харчы кырыымчыга урут Советскай былаас сабана үлэһит ый аайы хамнаһа кэлэр буолан үлэбэ интэриэһэ улахана, үлэни ирдииргэ дабаны салайааччыга үчүгэй буолара. Олох ирдэбилигэр сөп түбэһиннэрэн рабочайдар уопсай мунньахтарын тэрийэн государственнай коллективнай предприяиены 1993 сылтан коллективнай предприяиение диэн уларытан тэриллибитэ. Ити мунньахха коллективнай предприяиение устааба бигэргэтиллибитэ. Салайааччыларынан урукку дьоннор хаалбыттара, быыбарданан. Онон баай-дуол барыта рабочайдар кыттыгас баайдара буолбута, сыаналара чуолкайдаммыта.

Рынок усуллубуйатыгар олох ыарахаттара салбанан барбыттара, рабочайдар үлэбэ сыһыаннара лаппа мөлтөөбүтэ. 1994 сыл алтынньы ый 10 күнүгэр рабочайдар уопсай мунньахтарын тэрийэн коллективнай предприяиение устаабыгар олобуран коллективнай предприяиение суох онгоһуллубута. Баайы-дуолу үллэрэр ликвидационнай комиссия тэриллибитэ, биирдии пайщиктаахтарынан ынах сүөһүнү уонна сылгыны үллэриллибитэ. Коллективнай предприяиениеба баар 1150 ынах сүөһүттэн 893 ынах сүөһү түнгэтиллибитэ, ким элбэх үлэһиттээх, уһун сылларга үлэлээбит аймахтар холбоһон, чуолаан Константинов Д.И. 63, Игнатъев Ю.И. 33, Еремеев С.С. 32, Фокин И.И. 32, Прохоров П.К. 36, Алексеев Н.К. 32, Евдокимов В.К.24 ылбыттара.

Баар 527 сылгыттан 395 төбө сылгы түнгэтиккэ Константинов Д.И. 29, Алексеев Н.И. 13, Прохоров П.К. 15, Николаев П.В. 17, Игнатъев Ю.И. 18, Иванов В.Н. 11 төбө сылгы түнгэтиигэ барбыта.

Коллективнай предприяиениеттан түнгэтиккэ барбатах 257 ынах сүөһүнү, 132 сылгыны уонна 30-тан тахса араас маркалаах техникалары уонна основной средстволары санга тэриллэр бааһынай хаһаайыстыба баһылыгар Егоров А.И. алтынньы ый 21 күнүгэр 1994 сылга туттарыллыбыта. Хаһаайыстыбалар эстиилэрин сүрүн биричиинэтинэн Россия тыа сиригэр ыытар реформата албастардаабын түмүгэр үлэлиир хаһаайыстыбалар кэскиллэрэ мөлтөөн эстибиттэрэ. Техникаба, уматыкка, чоххо, комбикормаба, электроэнергияба, тийэйэр-таһар үлэлэргэ сыана үрдүү турара тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын атыылыыр сыаната улааппытынан, бэл чэпчэки сыананан онгоһуллубут бородууксуйа батарыллыбат буолан, үлэһиттэргэ ыйы-ыйдаан, сылы-сыллаан хамнастара төлөммөт, онон дьон үлэттэн уурайыыта элбээбитэ, дьон үлэлээбэт буолбута. Хаһаайыстыба салгыы итинник олорор кыаба суобунан баайы-дуолу инньэтигэр дылы үллэстибиттэрэ. Өссө туруктаах олорон государствоба иэскэ кирибэккэ, баайы-дуолу үлэһиттэргэ үллэрэн биэрбиппин биир бэйэм самай сөптөөбүнэн аабабын.

Семен Иванович Иванов,

*СР норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ,
Онхой нэһилиэгин бочуоттаах олохтообо. Онхой, 2018 с.*

ТЭРИЛТЭЛЭР

«Чэчир» детсад

Детсад тас көстүүтэ

2018с коллектив

Кыайы кунэ 2018

Сургуулук нэһилиэгэр ытыллыбыт тэрилтлэр
ыккардыларыгар спартакиада

Биһиги нэһилиэккэ 1960 сыллаахтан сэттинни ортотуттан холкуос бэрэссэдээтэлэ Павлов Н.Г. туруорсуутунан 25 миэстэлээх детсад аһыллан үлэлиир. Детсад дэриэбинэ арбаа баһыгар баһыһа дьиэбэ тэриллиттэ. Бастакы сэбиэдиссэйинэн Иванова Дария Степановна анаммыта. Иитээччилэринэн Долгунова М.С., Васильева О.Р., ньээнньэлэринэн Васильева В.А., Семенова В.С., Константинова М., асчытынан Саввинова М.П., тас үлэһитинэн Семенов Махсыым обонньор үлэлээбиттэрэ. Иккис сылыгар Үөһээ Бүлүүттэн Андреева А.Ф. сэбиэдиссэйинэн ананан кэлбит. Саҥа аһыллыбыт детсад тэрээһин үлэлэрэ бастакы сэбиэдиссэйдэр сатабыллаах тэрийиилэринэн, Махсыым обонньору кытта үлэттэн чаһыйбат дьахталлар илиилэринэн ааспыта. Эргэ дьиэни ичигэс, тупсабай көстүүлээри бэйэлэрэ штукатуркалаан кэбиспиттэрэ. Детсад мебелини олохтоох мас ууһа Егоров А.Н. онорбута. Ити кэмнэргэ иитээччилэринэн Алтуфьева Т., Ефремова З.П., музругунан Егоров В.П., таҥас сууһааччынан Васильева Мавра үлэлии сылдьыбыттар.

Өтөх Көлүйөттэн оскуола дьиэтэ кулууп таһыгар көһөрүллэн, уопсай дьиэ буолан турбута. 1967 с. ол дьиэбэ детсад көһөн кэлбитэ. Манна элбэх киһи уларыһан үлэлээбит. 1968 с. Саввинова В.Я. сэбиэдиссэйинэн үлэтин саҥалаабыта. Иитээччилэринэн Мьяриканова М.В., Дакаярова С.М., Егорова М.И., Евдокимова М.П., ньээнньэлэринэн Егорова А.С., Евдокимова М.Н., асчытынан Евдокимова П.П., Софронова З.П., тас үлэһитинэн Васильев Дьарааһын үлэлээбитэр. 1968 с. иитээччинэн Федотова К.П., кэлин Сидорова Д.А. анаммыттар. 1977 с. Андреева М.Д. иитээччинэн анаммыта. 1975 с. ньээнньэнэн Семенова А.П., Дмитриева А.К. киирбиттэрэ. Кэлин Евдокимова Г.И., Струкина Т.Ф. үлэлии сылдьыбыттара. Тас үлэһитинэн Алексеев Испирдиэн «Детсад эһээтэ» диэн ааттаныар диэри үлэлээбитэ. Оччотообуга дьиэ оһоһунан оттуллар буолан тас үлэһит хара сарсыардаттан киэһээнгэ диэри маһа, мууһа, бородуукта таһыта, ферматтан үүт аҕалыта барыта оһуһунан көлүөһэли эргийэрэ. Котельнай ититэр буолтун кэннэ, хас да сыл Саввинова Е.Н. үлэлии сылдьыбыта. Асчытынан Бускарова К.И., Иванова В.А., Дагаярова М.М., Васильева Н.П. үлээбиттэрэ. 80-с сылларга диэри детсад сайыннары үлэлээччи.

Хонуктаах буолан фермаҕа үлэлиир дьонго абыраллаах, чахчы социальной өгөлөөх тэрилтэ этэ. Онтон сайынын детсады сабан, окко ытар буолтара. Сайын аайы илиинэн 10–15 т оту оттоон сопхуоска туттарарбыт. 1981 сылтан ити дьиэбит тэллэй буолан аллараа 4 квартиралаах уопсай дьиэни оһохторун көтүрэн, өрөмүөннээн көспүппүт. Ити сыл эргэ ферма дьиэтин аҕалан туспа кухня оһоһуллубута, онон киэн-куон дьиэлэммиппит. 1981 с. Михайлова М.С. ньээнньэнэн, 1983 с. Федотова К.П. сэбиэдиссэйинэн анаммыта, Евдокимова С.С. иитээччинэн. 1985 с. Дмитриева А.А. асчытынан киирбиттэрэ. Капитолина Петровна олус үлэһит киһи этэ. Саҥаны-сонуну дьаныһан туран ситиһэрэ. Күлүү-оонньуу аргыстаах, бастыҥ общественник этэ. Талааннаах педагог ыалдьан олохтон эдэр сааһыгар 1987 с. барахтаабыта. Кини оннугар сэбиэдиссэйинэн Андреева М.Д. анаммыта. Иитээччинэн Николаева Г.Е., Яковлева В.А., Яковлева С.И. үлэлии сылдьыбыттара. Музругунан Иванова У.Ф., Сидорова З.А., 1986 сылтан Васильева М.Г. иитээччинэн, Прохорова В.В. ньээнньэнэн үлэлии киирбиттэрэ. Онтон Федорова Т.И., Максимова Е.И., Константинова Р.А., Сидорова В.С., Дягилева М.К., Константинова В.В. араас үлэбэ үлэлээбиттэрэ. Бу кэмнэргэ, коммунистической идеология мунгутаан турар кэмигэр, дьиэни-уоту, обону-урууну умнан туран субботниктар, фермаҕа доярка

солбуга, нэһилиэнньэбэ агитзонанан үлэ, сайынын от үлэтэ буолара. Хайдах да отпуска диэн сын-няммыппытын өйдөөбөппүн. Ол сабана ыарахан курдуга да, билигин санаатахха, дьон олус көхтөөх буолара.

1991 с. олох тутула уларыйан, үөрэх системата кытта уларыйбыта. 1992 с. оҕо доруобуйатын тупсарыыга детсадка медик штата көрүллэн, Алексеева И.И. медсестранан үлэлии кирибитэ. Детсад санга баһаарынай ирдэбилинен күнүскү режимгэ көспүтэ. 1994 с. детсад дьиэтэ тэллэй буолан эмиэ көспүтэ. Куһаҕан үчүгэйдээх диэбиккэ дылы, предприятие ыһыллан, ол хонтуоратыгар үлэлии оло-робут. Манна кирибиппит кэннэ ньээнньээнэн Семенова Е.В. кириртэ.

Билигин детсад 12 үлэһиттээх. 30 араас саастаах оҕо сылдьар. Салайааччынан Андреева М.Д., иитээччилэринэн – Евдокимова В.А., Михайлова М.Д., көмөлөһөөччүнэн – Поскачина М.Д., Сергеева Нь.Т., поварынан – Дмитриева А.А., түүннү остуораһынан – Михайлова М.С., Кузьмин Е.С., Васильев В.Д., иһит, таҕас сууяаччынан – Семенова Е.В., тас үлэһитинэн – Сергеев С.И., чэбдигири инструкторынан – Исакова Л.А., музрук – Поскачина В.А. үлэһиттэр. Үлэбит «От рождения до школы» уонна «Тосхол» программаларынан тэриллэр. Иитиллээччи ахсаана төһө да нуорманы таһынан буоллар, коллектив ФГОС ирдэбилинен оҕо оонньуу сылдьан көңүл сайдар эйгэтин тэрийэн үлэ-лиир. Сахалыы саҕаны ыраастык саҕарыыны оҕо тириэрдии, араас саастаах оҕолор сылдьал-ларын быһыытынан улахан кыраба көмөлөһүүтүн тэрийии, кэрэни-үтүөнү кэрэхсиир, өбүгэ үгэһин утумнуур дьон буола улааталларын ситиһии үлэбит сүрүн сорууга. Уһуяаммытыгар сылдьыбыт оҕо-лор ситиһиилэриттэн кыра да буоллар иитээччилэр такайыылара кыымы сахтаба диэн киэн тутта саныыбыт.

МБОУ «Онгхойская основная общеобразовательная школа имени С.П.Федотова» Вехи истории

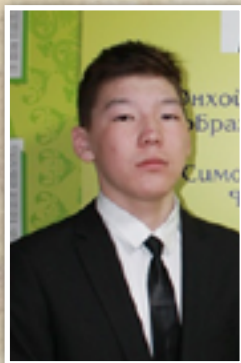
*Константинов Василий Михайлович
Директор*

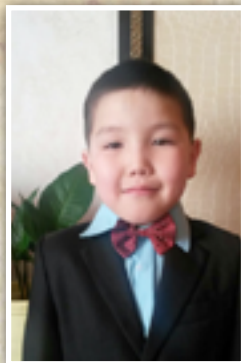
Коллектив школы

- 1930 г. — открылась первая школа в доме зажиточного крестьянина Дагаярова Никифора в местности Быһыттаах. Первым учителем был Винокуров Михаил Иванович, который был призван на военную службу и погиб в Великой Отечественной войне.
- 1930 — 1965 гг. начальная школа
- 1962 г. указ районного совета №323 о постройке нового здания
- 1963 — 1965 гг. — семилетняя школа
- 1965 — 1989 гг. — восьмилетняя школа
- 1989 — 2001 гг. — неполная средняя школа.
- 2001 гг. — основная школа.
- 2004 году силами сельчан введено в эксплуатацию новое здание школы на 120 мест.
- Указом Президента РС(Я) В.А. Штырова от 30 октября 2007 года школе присвоено имя Симона Петровича Федотова — артиста Якутского драматического театра имени П.А. Ойунского, заслуженного артиста РС(Я) и РФ, лауреата Государственной премии СССР.

Алексеев Юлиан
Чемпион и призер
открытого турнира
по боксу РС(Я)

Алексеев Юра
Трехкратный призер
открытого турнира
по боксу РС(Я)

Алексеев Ян
Призер регионального
открытого турнира
по боксу РС(Я)

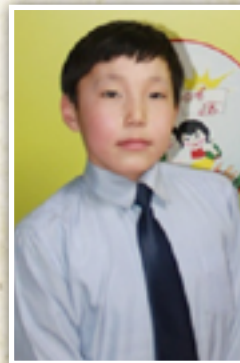
Васильева Сахайяна
Призер муницип. этапа ВОШ
по русск.яз и побед респ
НПК Дойдум бараксан

Вася Христофоров
Многократный призер и чемпион
Кубка Федерации по гиревому спорту
участник Игры Манчаары-2017

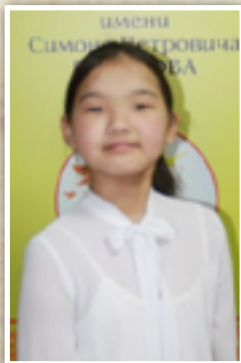
Илларионов Борис
Лауреат респ вокальных конкурсов
- Сулусчаан, Полярная звезда, Уол о5о
-норут кэскилэ, номинант респ конк
Ыллаа, туй уол о5о

Исаков Велимир
Чемпион и призер
открытого турнира
по боксу РС(Я)

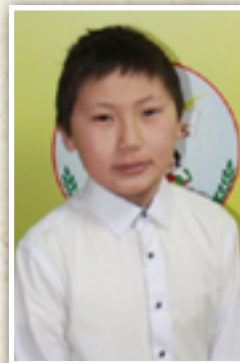
Константинова Кала
Победитель республиканского
НПК шаг в будущее-
Дойдум бараксан

Леонтьева Виолетта
Победитель респ.НПК
шаг в будущее

Михайлова Юлиана
Отличник учебы призер улусных
олимпиад по матем и русск литер

Николаев Олег
Призер открытого турнира
по боксу РС(Я)

Николаева Луиза
победитель республ НПК
Дойдум бараксан

Обучающиеся Онхойской школы

Петров Ньурустан
Трехкратный призер
открытого турнира
по боксу РС(Я)

Школа сегодня

Обучающихся: 61 детей в 9 класс – комплектах

Работают: 20 педработников, 15 техперсоналов, из них:

- Отличник образования РФ – 1
- Отличник образования РС(Я) – 3
- Почетная грамота МО РС(Я) – 9
- Знак “Учитель учителей” – 1
- “Почетный ветеран системы образования РС(Я)” – 1
- “Почетный учитель Верхневилуйского улуса” – 1
- МС РФ и РС(Я) по северному многоборью – 1
- КМС РФ по гиревому спорту – 1
- “Почетный гражданин Онхойского наслега Верхневилуйского улуса РС(Я)” – 1
- “Почетный гражданин Далырского наслега Верхневилуйского улуса РС(Я)” – 1

С.П. Федотов

Культура киинэ

Урукку сылларга культурнай-сырдатар үлэлэри «Ааҕар балаҕан» үлэһиттэрэ иилээн-саҕалаан ыыталлара. Бастакы ааҕар балаҕан Аһыкайга 1939 с. арыллыбыта. «Ааҕар балаҕанга» үлэлээбиттэрэ: Мария Турунова, Александра Денисова, Семен Константинович Винокуров, Матрена Золотарева, Николай Константинович Винокуров. Сэри кэнниттэн дьон культурнай олобун тэрийэр кулууптар баар буолбуттара.

Кулууп сэбиэдиссэйдэринэн 1946 с. саҕалаан үлэлээбиттэрэ: Петров Петр Петрович, Афанасьев Михаил Терентьевич, Золотарева Матрена Алексеевна, Винокуров Семен Константинович, Аммосова Матрена Саввична, Догорова Ульяна, Васильев Алексей Васильевич, Васильев Григорий Алексеевич, Мьяриканова Софья, Егоров Василий Прокопьевич, Павлов Андриан Игнатьевич, Жендринская Зоя Петровна, Гаврильева Светлана Степановна, Сыромятникова Александра Васильевна, Николаева Любовь Яковлевна, Степанова Валентина Егоровна, Васильев Александр Васильевич, Нукунанова Анна Антоновна, Иванов Александр Павлович, Евсеева Розалия Ильинична, Гаина Анастасия Семеновна, Константинов Алексей Анатольевич, Федотова Марта Романовна, Долгунова Аграфена Алексеевна, Алексеева Вера Романовна, Константинов Вадим Анатольевич, Агаева Анна Васильевна, Сергеева Кристина Валерьевна.

Уус-уран тэрийээччинэн үлэлээбиттэрэ: Аммосова Акулина Андреевна, Алексеева Васма Васильевна, Фокин Николай Иванович, Каменева Елена Иннокентьевна, Игнатьева Галина Петровна, Васильева Любовь Ивановна, Николаев Владимир Егорович, Сергеева Анна Николаевна, Семенова Александра Николаевна, Яковлева Валентина Алексеевна, Алексеева Мария Николаевна уо.д.а.

Сэри иннигэр нэһилиэк бырааһынньыктара оскуолаҕа ыытыллар этилэр. 1958 сыллаахха эргэ дьиэлэри холбоон, уларытан кулууп дьиэтэ тутуллубута. Онтон 1980 сыллаахха саҕа маһынан бэтэрээннэр Евгений Павлов, Семен Афанасьев, Иван Игнатьев, Иннокентий Алексеев, Алексей Егоров, Иван Фокин, Семен Сидоров кулууп тутан үлэбэ киллэрбиттэрэ. Ити ыччаттарга улахан бэлэх этэ.

Урукку өттүгэр кулуупка түөлбөлөр үлэлэрэ сүрүннэрэ. Концерттар, күрэхтэһиилэр кулуупка тэриллэлэрэ. Араас тематическай биэчэрдэр ыытыллаллара. Билигин түөлбэ үлэтэ кыра тохтооһун кэнниттэн үлэтин саҕалаата.

Сцена бэтэрээннэрэ Алексеева Мария Давыдовна, Васильева Варвара Саввична, Андреева Мария Ивановна, Семенова Вера Семеновна, Константинова Наталья Тихоновна уо.д.а. куруук ыытыллар концерттарга көх-нэм буолааччылар. Ону таһынан спектакллар үрдүк таһымнаах буолааччылар. Билигин кулуупка дириэктэринэн Николаева Мария Филипповна, худругунан Алексеева Мария Николаевна, уборщицанан Ильина Софья Иннокентьевна, охранныктарынан Васильева Тамара Филипповна, Ильина Наталья Иннокентьевна үлэлиилэр.

Сынъалаң кишини үлэһиттэрэ

Библиотека

Онгхой нэһилиэгэр аан бастаан Ааҕар балаҕан Аһыкайга 1939 с. арыллыбыт.

Маннайгы библиотекарь Денисов Александр Алексеевич – 1946–1948 сс.

Золоторева Матрена Алексеевна – 1948–1950 сс.

Васильев И.В. – 1950–1952 сс.

Винокуров Семен Константинович – 1952–1954 сс.

Винокуров Николай Николаевич – 1954 с.

Шологонова Марфа Дмитриевна – 1965–1967 сс.

Васильева Светлана Николаевна – 1967–1968 сс.

Павлова Антонина Николаевна – 1968–1978 сс.

Лебедкина Клавдия Прокопьевна – 1978 с.

Васильева Мария Петровна – 1978 с.

Васильева Любовь Ивановна – 1985–1989 сс.

1955 сылтан Онгхойдоогу сельскэй библиотека диэн ааттаммыта. 1989 сылтан 2017 сылга диэри библиотекарынан Васильева Людмила Егоровна үлэлээбитэ. Тэхүлэһитинэн урукку кэмнэргэ Федотова Аграфена Петровна, Афанасьева Мария Павловна, Ильина Розалия Иннокентьевна, Ильина Екатерина Аввакумовна үлэлээбиттэрэ. 2017 сылтан библиотекарынан Сергеева Кристина Валерьевна уонна тэхүлэһитинэн Прохорова Полина Поликарповна үлэлии сылдьаллар.

Билигин библиотекабытыгар сахалыы, нууччалыы таһаарыылар, тас дойду, оҕо литературата, классиктар айымньылары, краеведческой уонна уопсай разделлар бааллар. Маны таһынан Үөһээ Бүлүүтээҕи киин библиотека кинигэбит фондун сыл ахсын ханатар.

Сыллата ыытыллар былааннаах үлэлэри таһынан нэһилиэккэ ыытыллар мероприятиеларга кытыыны ылабыт.

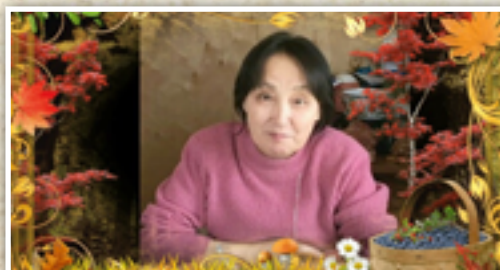
Афанасьева Мария Павловна

Кристина Валерьевна Сергеева

Васильева Людмила Егоровна

Полина Поликарповна Прохорова

Олохтоох балыыһа

Балыыһа бастаан Муччуга Элээннэр дьиэлэригэр аһыллыбыт. Бастаан нуучча биэлсэрдэрэ үлэлээбиттэр, ол 1939 с. этэ. 1941 с. Аргунова З.А. уонна Федотова К.П. Ийэлэрэ оҕолоругар Зоя уонна Капа диэн ити кыргыттар ааттарын биэрбиттэр. Үөһээ Бүлүү архивыгар 1942 с. Онхойдооҕу АП биэлсэригэр үчүгэй үлэтин иһин, махтал суруга баар, ол Корабейникова Зоя, 1949 с.

Медпуун Аһыкайга, Үнкүр диэн алааска көспүт. Онно саҥа биэлсэр идэтин ылбыт Воронкина Мария Митрофановна үлэлиир. Кэпсииллэринэн саҥатык, ортотунан көрүдүөрдээх, ол иһигэр родовой, предродовой кыра-кыра хостордоох. 1951с. Алексеев Алексей Федорович үлэлии кэлэр. Кини бэйэтэ Аһыкайтан төрүттээх. Саҥа балыыһаны туттараары сырыттабына колхозтары бөдөҥсүтэн Онхойго кииннииллэр. Харах ыарыыта трахома, атын сыстыганнаах ыарыылар маассабайдык дьонго тарбаммыт кэмигэр үлэлээбит. Нэдиэлэбэ биридэ врач Карадчин трахоманы эмтии кэлэр эбит. Медицинаба өр сылга үлэлээбит, Дягилева Розалия Серафимовна биэлсэринэн 1958-1959 сс үлэлээбитэ. Кини нуучча кыыһа Тихомирова Галина Сергеевна уонна медсестра Кузьмина Фекла Петровна буолан бииргэ үлэлээбиттэр. Сылга 20-н тахса оҕо төрүүр эбит. Вызовка Чиллэбэ сыарҕалаах атынан бараллар, куонньук көрүллэр эбит. 17 сайылык, 11 кыстык бааллар, онон дьон үксэ фермаларынан олороллор. 1950-1960 сс үлэлээбиттэрэ:

Воронкина Мария Митрофановна, ССРС доруобуйатын харыстабылын туйгуна.

Алексеев Алексей Федорович. РСФСР доруобуйатын харыстабылын туйгуна.

Тихомирова Галина Сергеевна, биэссэр.

Дягилева Розалия Серафимовна, ССРС доруобуйатын харыстабылын туйгуна.

Буслаев Егор Павлович, биэссэр.

Прокопьев Анисим Григорьевич, ССРС доруобуйатын харыстабылын туйгуна.

Брызгалов Иван - биэлсэр.

Еремисов Данил - биэлсэр.

Акимова Мария Акимовна - биэлсэр.

Жендринская Анисия Петровна - биэлсэр.

Николаева Зинаида Викторовна - биэлсэр.

Тихомирова
Галина Сергеевна

Дягилева
Розалия

Фельдшер Николаева
Зинаида Викторовна

Балыыһа үлэһиттэрэ
Айталина Петровна
Лидия Алексеевна
Зинаида Викторовна

Онхойго сибээс сайдыта

1955 с. сэтінньи ый 18 күнүгэр оройуон сибээһин 433 нүөмэрдээх быһаарыыта тахсыбыта. Ол быһаарыыга сибээс оройуоннаағы хонтуоратын начаалынньыга таб. Седалищев О.И. соруйарга: М.Горькай аатынан холкуос Онхойдообу учаастагар телефону киллэрэргэ. Ханан сөптөөбүн үөрэтэн баран, түмүгүн райисполкомга 1956 сыл ахсынньы 1 күнүгэр диэри түһэрэригэр. Сэбиэт бэрэссэдээтэлэ таб. Аввакумов телефон линиятын Онхойго тардарга төһө общественность күүһэ туһанылыабын уонна холкуостаахтар күннэрэ төһө тахсыахтаабын былааннаан оройуон сэбиэтигэр үөһэ этиллэр кэмнэ түһэрэригэр”. Итинтэн көстөрүнэн, Онхой нэһилиэгэр 1956 сылтан телефон линията тардыллан, сибээс баар буолбут.

1958 сылтан холкуос “кольцевик” диэн үлэһити тутан, Сидоров Аким Павлович хас да сиринэн эргийэн почтаны таһааччынан уонна тиэрдээччинэн үлэлээбитэ. Кини почтаны атынан таһар этэ. Ити курдук Онхой нэһилиэгин олохтоохторо хаһыат, сурунаал суруйтаран ылар, дойду араас мун-

Федорова

Тамара Иннокентьевна

Николаева

Елизавета Петровна

Алекеева

Агафья Иннокентьевна

Давыдова

Мария Ивановна

Евдокимова

Октябрина Лазаревна

нугуттан урууларын-аймахтарын, табаарыстарын кытта сурук ытыһар кыахтаммыттара. Үөһэ Бүлүүтээҕи сибээс хонтуората 1965 сыл алтынньы 1 күнүттэн “Сидоров А.П. почтальонунан ыларга” диэн бирикээс таһаарар, ол аата кини сибээс дьингнээх үлэһитэ буолар.

1968 сыл от ыйын 1 күнүгэр оройуоннаағы сибээс узелын 68 №-дээх бирикээһэ тахсар: “Открыть агенство связи в п. Онхой” диэн, операторынан Саморцева Светлана Сергеевна ананар. Почта икки үлэһиттэнэр. Сидоров Аким Павлович 10 сыл үтүө суобастаахтык үлэлээн баран, 1968 сыл сэтінньи ыйтан үлэтиттэн уурайан биэнсийэҕэ барбыт. Кини кэнниттэн 1968 сыл сэтінньи ыйтан 1970 сыл кулун тутар ыйга диэри Сидорова Дарья Акимовна. 1970 сыл кулун тутар ыйтан 1973 сыл от ыйыгар диэри Бойлохова Христина Дмитриевна. 1973 сыл от ыйыттан 1974 сыл от ыйыгар диэри Афанасьева Акулина Михайловна, 1976 сыл муус устар 26 күнүттэн 1978 сыл муус устар 1 күнүгэр диэри Борисов Анатолий Степанович, 1978 сыл муус устар 1 күнүттэн 1978 сыл алтынньытыгар диэри Федорова Тамара Иннокентьевна үлэлииллэр. 1978 сыл алтынньытыттан 1979 сыл бэс ыйыгар диэри Тимофеева Мария Спиридоновна, 1979 сыл бэс ыйыттан Николаева Елизавета Петровна почтальонунан үлэлээбиттэрэ. 1980 сыллаахха «Үөһэ Бүлүү» сопхуос дириэктэринэн Львов Платон Николаевич, Онхой отделениетын управляющайынан Иванов Семен Иванович, Онхой нэһилиэгин Сэбиэтин бэрэссэдээтэлинэн Николаева Мария Петровна үлэлээн олонорнон, түөрт квартиралаах уопсай дьиэни почтаба анаан туттаран биэрбиттэрэ. Онон 1980 сыллаахха тохсунньу ыйтан Онхойго дьингнээх почта отделениета аһыллыбыта, 678238 почтовой индексалаах, контрольной-гербэ бэчээттээх, халандаар штемпеллээх “Липпэ Атах” диэн ааттаах. Бастакы начаалынньыгынан Николаева Елизавета Петровна үлэлээбитэ. Начаалынньыктарынан үлэлээбиттэрэ: Николаева Елизавета Петровна-1986 сыл атырдьах ыйыгар диэри. Григорьева Агафья Иннокентьевна – 1986 сыл атырдьах ыйыттан 2004 сыл от ыйыгар диэри. Давыдова Мария Ивановна – 2004 сыл от ыйыттан 2015 сыл бэс ыйыгар диэри. Николаева Варвара Васильевна – 2015 сыл бэс ыйыттан 2015 сыл атырдьах ыйын 25 күнүгэр диэри. Мин, Евдокимова Октябрина Лазаревна, 2015 сыл атырдьах ыйын 25 күнүттэн ыла почта начаалынньыгынан үлэлии олоробун. Бу идэни баһылаан үтүө суобастаахтык уһундук үлэлээбит Агафья Иннокентьевнаны уонна Мария Ивановнаны киэн туттабыт. Почтабыт үлэтин таһыма аныгылыы ирдэбилгэ толору эппиэттиир, араас элбэх өнгөлөр бааллар. Инникитин сибээс үлэтэ өссө үүнэ-сайда, кэнни турдун диэн баба санаалаахпыт.

Октябрина Лазаревна Евдокимова, Липпэ Атах начаалынньыга, 2018 с., ыам ыйа

Олох-дбаах коммунальнай хаһаайыстыба

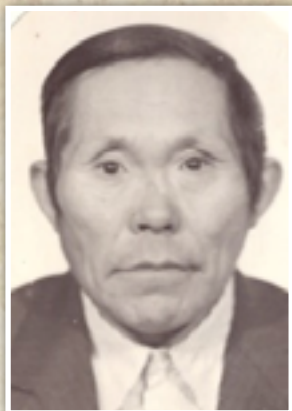
1990 сыллартан сағалаан, сопхуостар ыһыллыыларын кэнниттэн, Үөһээ Бүлүүтээҕи ОДьХ тэрилтэтэ үлэтин сағалаабыта. Ол сағана дириэктэринэн Мойтохонов үлэлээбитэ. Кини кэннэ уһун кэмгэ Онхойго бастакы маастарынан Алексеев Терентий Давыдович, ол кэннэ Иванов Тимофей Иванович, кэлин Саввинов Виктор Иванович, Яковлев Петр Алексеевич маастардаабыттара. 2011 сылтан Евдокимов Василий Васильевич маастарынан үлэлээбитэ.

Тэрилтэ 15 үлэһиттээх: Васильев Сергей Дмитриевич, Ильин Георгий Игнатьевич, Николаев Платон Владимирович, Федоров Дьулус Валерьевич, Николаев Иван Васильевич, Фокин Андрей Иванович, Яковлев Вячеслав Саввич, Алексеев Анатолий Николаевич, Михайлов Иван Иванович, Титов Петр Никитич, Евдокимов Руслан Васильевич, Николаев Василий Валерьевич, Евдокимов Анатолий Васильевич 3 котельнайынан үлэлээн кэлбиттэрэ. Олох сайдыытынан 2017 сылтан ыһыллан, «ТеплоМедСервис» чааһынай тэрилтэ терморобот оһохтору туруоран үлэлиир.

Ойуур хаһайыстыбата

Еремеев
Николай спиридонович

Саввинов
Егор Иванович

Саввинов
Виктор Иванович

Евдокимов
Михаил Васильевич

Алексеев
Алексей Николаевич

Алексеев
Василий Николаевич

Яковлев
Вячеслав Саввич

Урукку кэмгэ Үөһээ Бүлүү лесхозугар Онхой нэһилиэгэр леснигинэн үлэлээн ааспыттара: Саввинов Егор Иванович, Еремеев Николай Спиридонович, Саввинов Виктор Иванович. Ол кэнниттэн 1984 сылтан 35-с сылбын үлэлии сылдыабын. 2002 сыллаахха Онхой нэһилиэгэр ПХС 1 (пожарная химическая станция) диэн тэриллэн республика, улуус араас нэһилиэктэригэр ойуур баһаардарын умурорууга хас да сайын үлэлээн ааспыт уолаттар Алексеев Алексей Николаевич, Алексеев Василий Николаевич, Яковлев Вячеслав Саввич, Федотов Вячеслав Романович, Сергеев Степан Иванович.

Ойууру арангаччылааһыны таһынан былааннаах үлэлэр манньыктар: отон угун хомуйуу, бэс сизмэтин хомуура, сир аһын хомуйан туттарыы маҕаһыынгга ытык, күрдьэх онгорон туттарыы, талах миинньик онгорон туттарыы. Санитарнай рубкаба 100-тэн тахса куб мас бэлэмнээһинэ, тутуу, оттук мастары отводтааһын үлэбит сүрүн хайысхата.

Михаил Васильевич Евдокимов,
лесник, Онхой нэһилиэгин бочуоттаах олохтообо,үлэ бэтэрээнэ

Уот ситимин үлэһиттэрэ

Ким
Афанасий Михайлович

Лукин
Юрий

Степанов
Василий Васильевич

Афанасьев
Николай Семенович

Васильев
Саваа Семенович

Федоров
Анатолий Алексеевич

Алексеев
Терентий Давыдович

Исаков
Александр Алексеевич

Дмитриев
Альберт Алексеевич

Болтоков
Иннокентий Васильевич

Поскачин
Александр Петрович

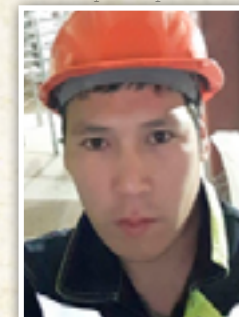
Евдокимов
Анатолий Васильевич

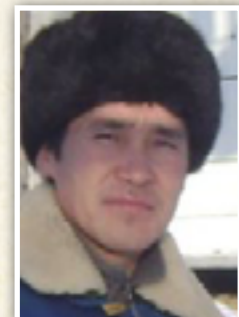
Афанасьев
Семен Николаевич

Егоров
Степан Васильевич

Евдокимов
Владислав Анатольевич

Константинов
Остап Васильевич

2000 сыллардаагы коллектив

«ПО ХОРО» маҕаһыын

Мин Онхой маҕаһыыныгар атыыһытынан 1977 с., рабкооп бэрэссэдээтэлинэн Саввинов Илья Ильич, главнай бухгалтерынан Санников Н.С. үлэли олодохторуна, киирбитим. Үлэлиир кэммэр миигин кытта «эн-мин» дэсифэн бэриниилээхтик Яковлева Валентина Алексеевна, Никифорова Наталья Семеновна техһүлэһиттэринэн, биэкэрдэринэн Васильева Сардана Павловна, Ильина Наталья Иннокентьевна, Гаина Анастасия Семеновна, кочегардарынан Саввинов Иван Ильич, Андреев Владимир Трофимович үлэлээбиттэрэ

Тэрилтэбит «ПО ХОРО» буолбутун кэннэ, биир кэмнэ бэрэссэдээтэлинэн Иванова Н.В. үлэлээбитэ. Ити кэмнэ үлэ-хамнас мунутуурдук тэриллэ сылдыбыта, ол курдук маслоцебы ылан үүт тутуута, переработката тэриллибитэ, нэһилиэнньэттэн эт заготовката киэнг далааһыннаммыта, истэнэр сыах аһыллан сыттык, суорбан, тэллэх, утуйар тангас тигиллэр этэ, маҕаһыын ис-тас өттө өрөмүөн-нэммитэ, территориябыт олбуордаммыта. Эти, арыыны, көбүөрү атыылаары, бириэмэни-сыраны аахсыбакка, оруйуон киинигэр Үөһээ Бүлүүгэ, оннооҕор Мирнэй куоракка тийэ айанныыр этибит. Итиннэ чулуу суоппардыбыт Тимофеев И.Н., Семенов Н.Н., Захаров В.Д. үтүөлэрэ үгүс этэ. Кинилэри сэргэ үтүө тылынан ахтыам этэ тэрилтэбит тутуах үлэһиттэрин Винокурова С.Н., Корякина Л.М., Николаева А.П.

Алексеев Василий,
Федотов Тускул

Гаина
Анастасия Семеновна

Никифорова Наталья Семеновна,
Еедокия Николаевна

Еедокимова
Еедокия Николаевна

Маслоцехха үтүө суобастаахтык үлэлээбиттэрэ – Алексеева Вера Романовна, Никифорова Наталья Семеновна, Михайлова Анатолий Яковлевич.

Иистэнэр сыахха Давыдова Мария Ивановна, Васильева Глафира Спиридоновна, Константинова Олимпиада Дмитриевна үлэлээбиттэрэ.

Маҕаһыын иккис сылын туспа котельнайынан ититиллэр. Онно эдэр дьон Алексеев Василий Николаевич, Федотов Тускул Порфирьевич кочегарынан үлэлиллэр.

Кэлинги сылларга ырыынак сыһыаныгар кыпчыйтаран табаар эргиирэ лаппа бытаарда да буоллар, санаабытын түһэрбэккэ үлэлии-хамсыы сылдьабыт.

Бииргэ үлэлээбит үөлээннээхтэрбин, үлэлии сылдьар коллегаларбын Саха сиригэр „Холбос“ кооперация тэриллибитэ 100 сылын туолар өрөгөйдөөх, ону сэргэ Онхой нэһилиэгэ олохтоммута 100 сааһын туолар үөрүүлээх үбүлүөйдээх сылларынан барыгытын итиитик-истинник эбэрдэлиибин, кытаанах доруобуйаны, үлэбитигэр үрдүк ситиһиилэри, тус олоххутугар дьолу-соргуну баҕарабын!

Евдокия Николаевна Евдокимова, үлэ бэтэрээнэ

Яковлева Валентина Алексеевна

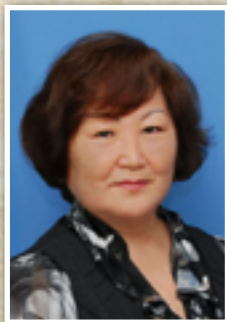

ОНХОЙ БОЧУОТГААХ ОЛОХТООХТОРО

Андреев
Олег Федотович

Андреева
Маргарита Дмитриевна

Арзуноев
Зоя Алексеевна

Едожимов
Михаил Васильевич

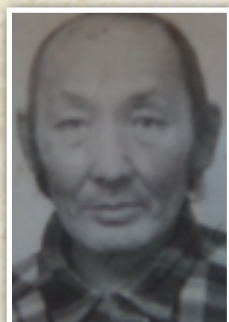
Прохоров
Поликарп Константинович

Васильева
Варвара Саввична

Едожимов
Василий Кириллович

Егоров
Василий Порфирьевич

Егоров
Дмитрий Семенович

Федотов
Роман Порфирьевич

Иванов
Павел Тимофеевич

Иванов
Семен Иванович

Константинов
Вадим Анатольевич

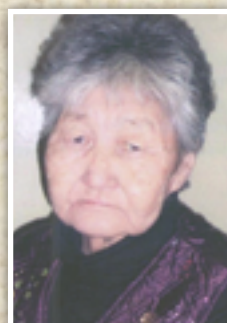
Николаева
Мария Петровна

Федотов
Симон Петрович

Поскачин
Владимир Семенович

Семенова
Светлана Александровна

Гимова
Варвара Васильевна

Федоров
Валерий Васильевич

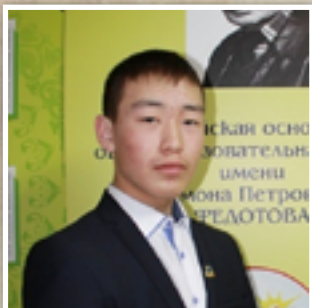

СПОРТ ЭЙГЭТЭ

Гиревиктэр

Вася Христофоров
Многократный призер
и чемпион Кубка
Федерации по гиревому
спорту участник
Игры Манчаары-2017

Егоров Степан Алексеевич
Кузьмин Захар Егорович

Саввинов Виктор Иванович

Тустууктар

Илларионов Гаврил Христофорович

Григорьев Иван Константинович
мастер спорта по борьбе халсагай

Григорьев Иван
мастер спорта РС(Я) по борьбе халсагай

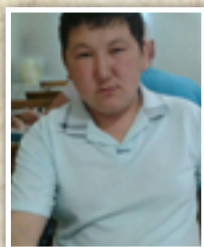

Федоров Валерий Васильевич
мастер спорта по борьбе халсагай

Шахматчыттар уонна дуобатчыттар

Андреева
Мария
Ивановна

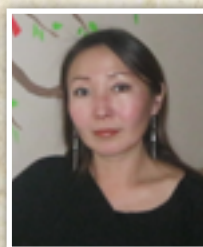
Болтоков
Василий
Иннокентьевич

Болтоков
Иннокентий
Васильевич

Болтоков
Иннокентий
Иннокентьевич

Еедокимова
Людмила
Лазарева

Еедокимов
Лазарь
Прокопьевич

ТҮӨЛБЭЛЭР

«Аартык» түөлбэ

Биһиги нэһилиэккэ түөрт түөлбэ үлэлээн-хамсаан олорор.

«Аартык» түөлбэ уруккута «Ветеран» агитзона диэн этэ. Бастакы агитаторынан Саввинов Егор Иванович үлэлээбит. 1980-с сыллардаахха Сидорова С.Д., Сидорова (Куприянова) З.А. «Ветеран» агитзонаны инники күөнгэ таһаарбыт агитатордарынан түөлбэ олохтоохторо билингэ диэри саныыллар. Кэнники сылларга түөлбэ салайааччыларынан Васильева Л.Е., Алексеева И.И., Игнатьева В.И., Евдокимова В.А. үлэлиллэр.

Атын түөлбэлэр курдук биһиэхэ эмиэ нэһилиэкпит киэн туттар дьонноро олорон ааспыт, билигин да этэнгэ үлэлии-хамсыы сылдьар дьоннордоохпут. Ол курдук, биһиги түөлбэбэ үйэлэргэ умнуллубакка ааттана турар Аба дойду сэриитин фроннарыгар 1941–1945 сс. Ийэ дойдуларын көмүскээбит уонна кыайан-хотон дойдуларыгар эргиллибит сэрии бэтэрээннэрэ Алексеев Давыд Николаевич, Алексеев Николай Егорович, Васильев Семен Саввич, сэрии кэмигэр Кыһыл Армия кэккэтигэр Бурятияба сулууспалаабыт Степанов Степан Степанович, үлэ фронугар Бүлүүгэ ынырыллан үлэлээбит тыыл бэтэрээнэ, нэһилиэк аарыма кырдыаҕаһа, 2005 с. 100 сааһын туолбут Иванова Федора Степановна нэһилиэк сайдыытын туһугар үлэлээн-хамсаан, олорон ааспыттара. Тыыл бэтэрээннэрэ Евдокимов Василий Кириллович өр сылларга отделение учетчик-заправщигынан үлэлээбитэ, нэһилиэк бочуоттаах олохтооҕо, «Чиллэ Хорото» кинигэ автора. Прохоров Поликарп Константинович – тыыл бэтэрээнэ, сопхуос үрдүк көрдөрүүлээх кадровай булчута, субай сүөһүгэ бастыг бостуук, билингээнгэ диэри уолаттарыгар, сиэннэригэр булка-алка бастыг сүбэһит буолар. Түөлбэбитигэр үлэни өрө тутан үрдүк сиһиилээхтик үлэлээбит дьоннорбут элбэхтэр. Ол курдук, Үлэ Албан Аата 3-с степеннээх орден кавалера Ефремова Анна Федотовна, Алексеева Мария Давыдовна – СР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, ССКП райкомун пленумун чилиэнэ, Иванов Василий Капитонович – элбэх оҕолоох ыал аҕата, нэһилиэккэ биир бастыг механизатор, оройуон хас да төгүллээх чемпион-тракториһа, Ким Александра Михайловна – өр сылларга бастыг ыанньыксыт, сцена, үлэ бэтэрээнэ, Алексеева Александра Николаевна – Герой-ийэ, Семенова Вера Семеновна – Герой-ийэ, сцена бэтэрээнэ, Иванов Павел Тимофеевич-2 – элбэх оҕолоох ыал аҕата, уһун кэмнэргэ эдэр ыччат звенотугар окко салайааччынан үрдүк таһаарылаахтык үлэлээбитэ. Титова Варвара Васильевна – бастыг ыанньыксыт, хас да пятилетка ударнига, Онхой нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо, Иванов Павел Тимофеевич 1 – элбэх оҕо аҕата, Онхой нэһилиэгин, Үөһээ Бүлүү улууһун бочуоттаах гражданина.

Урукку да, билингини да кэмнэргэ түөлбэ араас үлэтигэр көхтөөх кыттыыны ылар ыаллар биһиги түөлбэбэ элбэхтэр. Ол курдук, Евдокимов М.В. дьибэ кэргэнэ. Саргылана Степановна – үлэ бэтэрээнэ, Михаил Васильевич – үлэ бэтэрээнэ, уһун кэмнэ ойуур хаһаайыстыбатыгар үрдүк ситиһиилээхтик үлэлии сылдьар, нэһилиэк депутата, нэһилиэк бочуоттаах олохтооҕо. Евдокимов В.В. аан бастаан нэһилиэк ыалларыгар мотоблок Крот 025, иккис сылыгар МТЗ-05 мотоблогунан бааһыналарын хорутан дьон кэрэхсэбилин, махталын ылбыта. ЗИЛ-157 (1950 с.) массыынананы чөлүгэр түһэрэн, самодельнай мас көтөбөр тэрилинэн тиэйэн, лесовоһунан мас таһар.

Герой-ийэ Иванова Полина Васильевна оҕолоро Абрам, Борис Ивановтар түөлбэ, нэһилиэк киэн туттар улахан айан суоппардара, орто уолаттар Владимир, Валерий нэһилиэк туттаах трактористара, сайыннары-кыһыннары норуоту иһэр уунан чааһынай водовозтарынан хааччылан олороллор. Руслан Васильевич – нэһилиэк баһылыга, улахан кыыс Мария Дьокуускай куорат «Абырал» санаториһыгар үлэлиир, Күннэй – землеустроитель.

Валентина, Николай Игнатьевтар 7 оҕолоох ыал, Валентина Ивановна түөлбэ саамай көхтөөх олохтооҕо, элбэх сиэннэрдээхтэр. Николай Афганистан сэриитин бэтэрээнэ, ону туоһулуур элбэх мэтээллэрдээх. «100 лет Вооруженных сил России» мэтээл хаһаайына. Улахан уол Игорь Дьокуускайдаағы культура колледжын бүтэрэн, Мэнгэ Хангалас оройуонун Төхтүр нэһилиэгэр музыка оскуолатыгар преподавателлиир, 3 оҕолоох ыал. Кыргыттар Катя, Марфа, Люция, Жанна эмиэ идэ ыланнар үлэлии-хамсыы сылдьаллар, ыаллар. Орто уол Ваня Дьокуускайдаағы педколлеһы быйыл бүтэрэн уһууаан иитээччитин идэтин баһылыахтаах. Кыралара Коля Онхой оскуолатын выпускнига. Бырааттара Игнатьев Василий Николаевич – нэһилиэк, улуус, республика биллиилээх ырыаһыта, оһуокайдыта.

Түөлбэбит эр дьонноро

Түөлбэбит кэнэ5эски ыччаттара

Түөлбэбит кэрэ аңардара

Бары бииргэ

Биһиги түөлбөбү спорка үрдүк ситиһиилэрдээх ыаллар элбэхтэр. Ол курдук, Алексеев Терентий Давыдович нэһилиэк ыһыахтарыгар тустууга хас да төгүллээх чемпион, Иванов Анатолий Павлович хапсаҕайга бэйэтин ыһааһыныгар чемпион уонна абсолютнай чемпион. Васильев Николай Семенович 2015 с. республикатааҕы көрбөттөр обществоларын спартакиадаларыгар хаамыскаҕа, хабылыкка 1 миэстэлээх, 2016 с. Региональной инбэлииттэр икки ардыларыгар ырыа күрэхтэргэ 2 миэстэлээх.

Михайлов Владимир Павлович 20-с Манчаары оонньууларын хапсаҕай тустууга кыттыылааҕа. Улуустааҕы аҕам саастаахтар спартакиадаларыгар сыал ытыыга Васильев Савва Семенович 2-с миэстэлээх, Андреев Владимир Трофимович өрүү көхтөөхтүк кыттар. Евдокимова С.С. улуустааҕы инбэлииттэр күрэхтэригэр саахымакка нэһилиэгин чизһин уонна түөлбөнэн күрэхтэргэ өрүү көмүскүүр. «Сонор» оонньууну оҕолорго үөрэтэр. Сидорова Варвара Семеновна сылын аайы ыытыллар өрүс бэтэрээ өттүнээҕи үөрэҕири спартакиадатыгар теннискэ бириистээх миэстэлэрдээх. Эдьийдии-бырааттыы Семеновтар Таисия, Николай улууска, нэһилиэккэ ыытыллар сыал ытыытыгар бириистээх миэстэни ылан кыайыы өрөгөйүн билэллэр. Эдэр ыал Степан, Ньургуйаана Сергеевтэр хабылыкка, хаамыскаҕа түөлбөнөн, тэрилтэлэринэн күрэхтэргэ иннилэрин биэрбэттэр. Сылын аайы ыытыллар «Үөһээ Бүлүү» хаһыатын бириһигэр эстафетаҕа биһиги түөлбэттэн мэлдьи кыттар спортсменнардаахпыт. Прохоров Поликарп Константинович 2-с миэстэлээх, Михайлова Валентина Викторовна, Алексеева Агафья Николаевна. Түөлбэлэр икки ардыларыгар волейболга күрэххэ куруук өйүүр спортсменнарбыт Алексеев Владимир Николаевич, Афанасьева Августина Семеновна, эдэр спортсменнарбыт Михайлова Лиана Егоровна, Иванова Вероника Александровна, Васильев Егор Саввич уо.д.а. Тэрилтэлэринэн, түөлбөнөн күрэхтэргэ бастың сыал ытааччы Евдокимова Евдокия Николаевна.

Чөл олоҕу пропагандалааччы «Оһуор үңкүү» түмсүү салайааччыта Яковлева Валентина Алексеевна, нэһилиэк ытык кырдыаҕаһа Иванов Павел Тимофеевич скандинавскай хаамыыны дьонго-сэргэбэ тиэрдэллэр.

Нэһилиэк культурнай олоҕор өрүү активнайдык кыттабыт. Концердынан күрэхтэргэ бастакы, иккис миэстэттэн түспөппүт. Төрөөбүт Онхойбут нэһилиэгэ төрүттэммитэ 100 сылыгар аналлаах тэрээһиннэргэ активнай кыттыыны ылабыт.

Уруккута «Ветеран», билингитэ «Аартык» түөлбэ төрүттэрбит саҕалаабыт үтүө үгэстэрин симэлиппеккэ үрдүктүк тутуобун!

Вера Алексеевна Евдокимова, «Аартык» түөлбэ салайааччыта

Нэһилиэнньэни кытта үлэ историятыттан...

Ааспыт үйэ 60-с сылларыттан нэһилиэнньэни кытта үлэни нэһилиэк совета уонна олохтоох партиянай тэрилтэ буоланнар иилээн-саҕалаан ыытааччылар. Оччолорго фермалар да элбэхтэрэ. Үлэһиттэр үксүн ферма уопсай дьиэлэригэр олороллоро. Үөрэнэр оҕолоро интернакка, оттон кыралара детсадка сылдьаллара. Фермалар туспа агитзона буолааччылар. Онон нэһилиэккэ барыта 9 агитквартира баара. Агитквартира салайааччыта, ол эбэтэр “агитатор” булгуччу учуутал буолара. Ону кытта нэһилиэк советын депутата бииргэ үлэлиирэ. Партиянай тэрилтэ лекторскай группата лекция ааҕан көмөлөһөрө. Агитквартираларга ыытыллыбыт үлэлэр түмүктэринэн, сыл бүтүүтэ кыайыылааҕы быһаараллара. Онон агитзона дьонун субботниктарга кыттыылара, үөрэнээччилэр үөрэхтэрин уонна бэрээдэктэрин (поведение) көрдөрүүлэрэ учуоттанара. Чиэппэригэр „2”-лээх оҕо уонна общественной миэстэлэргэ итирик сылдыбыт дьоннор агитзона көрдөрүүтүн баалыттан „көбүрэтэр” этилэр. Бастаабыт агитзона Бочуотунай грамотанан наҕараадаланара. Аны санаатахха, оскуола уонна нэһилиэнньэ, сельсовет ыкса сибээстээхтик үлэлээбиттэр эбит. Ол саҕана үчүгэй политика баара нэһилиэнньэни түмэрэ. Агитзоналар үлэлэрин сельсовет хонтуруоллуура үчүгэй түмүктээх буолан, нэһилиэнньэ барыта туохха барытыгар түмсүүлээх, көхтөөх буолааччы.

Сыл аайы агитквартиралар, бэриллбит уопсай темаҕа концерт көрдөрөллөрө. Дьоммут (кырдыабаастартан уратылар) үөрэ-көтө кыттааччылар. Хаста да 1 миэстэни ылбыттаахпыт. Почта үлэһитэ Е.П. Николаева наһаа үчүгэйдик агитатордыыр этэ. Сайын аайы, окко кириин иннинэ, ыһыахтыыр буола сылдыбыппыт. Урут, Өтөх көлүйэбэ ферма баар эрдэбинэ, туспа агитквартиралар этэ. Ферма эстибитин кэннэ, кинилэри кытта биир „Байанай” түөлбэ буолбуппут. Онон ити ыһыахтарбыт Маппырайдаах тастарыгар буолааччы. Онон араас спорт күрэхтэһиилэри: тустуу, мас тардыһыыта,

сүүрүү, ыстаныи, көрдөөх спортар, волейбол, оѳолорго даѳаны, улахан дьонго даѳаны ыытыллаллар этэ. „Байанай” түөлбэ буолуохпутуттан И. Васильевна балта С. Васильевналыын салайааччы быһыытынан үлэлии сылдыаллар.

2013 сылтан скандинавскай хаамыыны саѳалаабыппыт. Ону кытта, сэргэ олорор эбэлэрбитин саас ыам ыйын 22 күнүгэр, күһүн балаѳан ыйын 22-гэр алаадьынан күндүлүүр үгэстэнэн эрэбит. Онно оѳолорбутун кытыннарабыт.

Скандинавскайдыы сылдьан, сүбэлэхэн бараннар, Е. Алексеевна салайааччылаах „Сатабыл” түмсүүнү 2017 сылтан тэрийэн, ким баѳалааѳы түмэн иискэ, кылынан-сиэлинэн үлэлииргэ үөрэнэ сылдыаллар. Онно дэриэбинэ хайа баѳарар өттүттэн кэлэн мусталлар. Кинилэри ким да соруйбат, бэйэлэрин баѳаларынан түмсэллэр.

„Депутатскай” агитквартира биир бэлиэ үлэтин ахтыбакка хаалбыппын. Ол маннык: 1978 сыллаахха Союз үрдүнэн Оѳо сыла биллэриллибитэ. Онон сылтаан, олорор дьиэлэрбит тастарыгар күһүн бука бары күөл унгуоргунан барар, түһээт буолан эрэр, трассаттан мастары ньолоѳор тааһынан соһон аѳалан олордуммут. Сорох дьоммут мастара өлөн хаалбыттара. Ити мас олордуутугар туруулаһан туран көхтөөхтүк кыттыбыт Мария Ивановна Андреева, Варвара Степановна Тимофеева, Варвара Гаврильевна Иванова, Татьяна Ксенофонтовна Николаева кыттыбыттара. Билигин да мастара үүнэ тураллара киһини үөрдэр. Оѳолортон Андрей Фокин олордубут харыйата да тыыннаах.

Күндү нэһилиэгим олохтоохторо! Аныгы ватсап үйэтигэр араас түөлбэлэр ыытар үлэлэриттэн үчүгэйдэрин үтүктэн, онно бэйэбит санааѳытын эбэн айымньылаахтык үлэлээн, чөл, доруобай, дьоллоох олохтоох дьон буолун.

3.А. Аргунова, „Байанай” түөлбэ олохтоѳо 2018 с. кулун тутар 27 күнэ

Владимир Дмитриевич Васильев
Анатолий Спиридонович Тимофеев **хаар оңоһуктара**

СОЦИАЛЬНАЯ ПАСПОРТ:

Байанай түөлбэ

- Олорор сэрбит
- Орто дэрэбинэ
- Исклэр ааһыт
- „Байанай” түөлбэ
- Исклэр маһа
- Байанайлаах булчуутар
- Уран тарбахтардаах
- Уус, жастар дьомтор
- Уусуор кыһынныбит
- Уорхос доруурдаах
- Клэр кыһынныбит
- Кыһынны олохтор
- Кыһынныбит баһаылаах
- Кыһынны дьомторбут
- Кыһынны баһаылаах
- Субуот буолаар
- Кору кыһынны тутуу
- Кыһынныларга кыттыбит
- Со кыһынны олохтор
- „Байанай” түөлбэбит

Автор: Павлова М. Е.

Мал - 26
Улахан кыһы - 66
Пенсиялаах - 25
Инвалид - 6 + 1 050
Уорэнэр 050 - 16
Студент - 8
Оскуола иннинээси саастаах оѳо - 13
Улэ ветерана - 10
Кэтэх хааһаыстыба - 20
ИИ - 2

Дьикти дьарыктаах

Саһа сирин республикамын үөрүдэринин туйунда, спортымын, кыһынны дьарыктаах аакымын. Илгэ кыһынны чууѳа оѳолор-маһаыдырлаһа.

Скандинавская хаамынан дьарыктаналар

«Байанай» түөлбө олобуттан

Билинни „Дружба уулуссаба олорооччулар „Депутатскай“ агитквартира этибит. Давыдовтар хотоннорун далыттан сағалаан, уопсай субай сүөһү кыстыыр улахан хотону баара. Сыл аайы онно кыстыыр сүөһүлэри Дмитрий Васильевтаах көрөллөрө.

Оболорбут бииргэ ооньуулларын сөбүлүүлэрэ. Степан, Руслан, Володя, Саргы, Света, Степановтар; Ваня, Маша, Дуня, Симон, Андрей, Коля, Фокиннар; Коля, Петр, Вася, Ваня, Ира, Уля Николаевтар; Коля Павлов, Сеня, Василий Ивановтар, о.д.а, саас халлаан арыый сылыйда да уулуссаба лапталыыр, былаах былдыһар идэлээхтэрэ. Оттон сайын „майка тройка вырочка“ диэн ооньууну даҕаны, арыый улаатан баран волейболу да сөбүлээн ооньуоччулар. Володя, Максим, Федоровтар; Лазарь, Толя, Евдокимовтар уонна көһүөхтэригэр диэри Митя, Толя, Володя, Сергей Васильевтар көхтөөх кыттааччылар буолааччылар.

Агитквартираба ый аайы түмсүү буолара. Онно отделение үлэтин туһунан (хас сүөһү кыстаан турара, төһө ынах төрөөбүтэ, төһө үүт ыаммыта, о.д.а) информация; үөрэнээччилэр ситиһиилэрэ; Аан дойду балыһыанньатын туһунан иһитиннэри иһитиннэри оҥоһуулар. Уголокка хас киһи сылдыһыта, ханнык темаҕа хаһан информация ытыллыбыта, оболор чиэппэринэн үөрэхтэрин, бэрээдэктэрин туһунан экранга толорон иһиллэрэ. Араас субботниктарга: оттук маһы бэлэмнээһингэ (Ленинскэй субботник), сайын чугас сыһыыларга от муньуутугар, дулҕа быһыытыгар (саас, сайын), дулҕа кырбааһыныгар (кыһын) оболор уонна дьоннор кыттыылара учуоттанара.

Биһиги түөлбэттэн төрүттээх 1941–1945 сс.

Аҕа дойду сэриитин кыттыылаахтара уонна бэтэрээннэрэ

Константинов Дмитрий Петрович (Константинов Петр Дмитриевич аҕата) — 1917 с. төрүүх, 1941 с. сэриигэ ыңгырыллыбыт. 18.04. 1945 с. өлбүт.

Дмитриев Егор Васильевич (Төбө Дьөгүөр) – 1906 с. төрүүх. 1943 с. сэриигэ ыңгырыллыбыт, 1945 с. дойдутугар эргиллибит.

Евдокимов Прокопий Лазаревич – 1920 с. төрүүх. 1942 с. ыңгырыллыбыт. Украинскай фронт 1160 з.а.п-р 1944 с. диэри сэриилэспит.

Иванов Иван Иванович – 1906 с. төрүөх. 1941 с. сэриигэ ынгырыллыбыт. 391 а.д. сэриилэспит, 1944 с. дойдутугар эргиллибит, 4.10.1991 с. 85 сааһыгар өлбүтэ.

Иванов Петр Никифорович – Буотас. Петров Юрийдаах аймахтара. 1918 с. төрүөх, 1941 с. ынгырыллыбыт. 1945 с. агаар атаба суох дойдутугар эргиллибитэ. Оҕото Иванова Галина Петровна — омук тылын учуутала (с. Хоро).

Кононов Николай Иннокентьевич-Тардыысыһа. 1907 с. төрүөх. 1943 с. ынгырыллыбыт. III Украинскай фронт 42 с.п. Берлингэ тийэ сэриилэспит буйун. 1945 с. дойдутугар эргиллибит. Кыргызтара: Сергеева Анна Николаевна, Кононова Мария Николаевна.

Васильев Афанасий Яковлевич-Сыыкыр. Өтөх Көлүйөҕэ олорбуттара. 1916 с. төрүөх. 1941 с. ынгырыллыбыт. 1942 с. төннүбүт.

Константинов Василий Петрович-Сөргүүс уола. 1923 с. төрүөх. 1942 с. ынгырыллыбыт. 1945 с. эргиллибит.

Константинов Петр Петрович-Сөргүүс уола, 1923 с. төрүөх. 1943 с. ынгырыллыбыт, сураба суох сүпүт. Сөргүүстэр өтөхтөрүн таһыгар Федотов Порфирийдаах олороллор.

Федоров Василий Сидорович I-Кыайыы Баһылай, 1942 с. ынгырыллыбыт. 1942 с. хангас эрэ илиилээх сэрииттэн эргиллибит. 1990 с. өлбүтэ.

Саввинов Василий Федотович – 1917 с. төрүөх. 1942 с. ынгырыллыбыт. I Украинскай фронтта сэриилэспит. Ефрейтор званиелаах 1945 с. сэрииттэн төннүбүт. Сэрииттэн кэлэн баран, Үөһэ Бүлүүгэ олорон налоговой агенынан өр үлэлээн баран, кырдыар сааһыгар Онхойугар кэлэн олорон 1959 с. өлбүт.

Сэри сылларыгар Кыһыл Армия кэжкэтигэр сулууспалаабыттар

Михайлов Василий Кононович — Михайлов Валерий Васильевич аҕата. 1922 с. төрүөх. 1946 с. ынгырыллыбыт. 1947 с. эргиллибит.

Николаев Александр Николаевич-Ысыыт. 1915 с. төрүөх. 1943 с. ынгырыллыбыт. Забайкальскай байыаннай уокурукка сулууспалаабыт. 1944 с. эргиллибит.

Аҕа дойду сэриитин кэмигэр үлэ фронтугар сылдыбыттар

*Сэри ыар сылларыгар
Эрэллэрин сүтэрбэккэ,
Санааларын түһэрбэккэ,
Өркөн өйдөрүнэн,
Сырдык санааларынан,
Харыларын күүһүнэн
Кыайыыны уһансыбыт
Өбүгэлэрт үтүөлэрэ
Үйэлэргэ умнуллубатын.*

Андреева Мария Михайлона - Мөссөй Мэхээлэ кыһа. 1927 с. төрүөх. 1943 с. ынгырыллыбыт, биир сыл Тиксиигэ үлэлээбит. Өтөх Көлүйөҕэ Петрова Раисалаах олорор сирдэригэр олорбута. Онтон ыал буолан, оҕолонон-урууланан Хороҕо Софронова буолан олорбута.

Васильев Прокопий Васильевич — 1910 с. төрүөх. 1943 с. ынгырыллыбыт. 2 сыл Тиксиигэ үлэлээбит. Маадыабар. Төрөппүт уола Васильев Николай Прокопьевич — «Бэлэм буол» хаһыака 50-ча сыл үлэлээбит. Өтөх Көлүйөҕэ олорбуттар.

Дакаяров Афанасий Прокопьевич. Өтөх Көлүйөҕэ олорбуттара. 1943 с. ынгырыллыбыт. Бухта Тиксиигэ 2 сыл үлэлээбит.

Егоров Алексей Николаевич — 1892 с. төрүөх. 1943 с. ынгырыллан Бухта Тиксиигэ 2 сыл үлэлээбит. Үйэтигэр мас ууһа этэ. Оҕолоро: Аана, Евгения, Зоя.

Сэрийг сылларыг холкуостар салайар үлэһиттэрэ

Егоров Семен Федотоич — М.Горькай аатынан колхоз председателэ. 1951 с. Үөһээ Бүлүү оройуонун колхозтарын салайааччылары, Дьокуускайга буолбут мунньахтан самолетунан төннөн иһэн авария-ба түбэхэн өлбүтэ. Ииттибит уола Егоров Николай Семенович (Боотой) бухгалтер этэ.

Сидоров Аким Павлович — Чиллэбэ «Пятилетка геройа» колхоз председателэ. Колхозтары бөдөҥсүтүү саҕана 1952 с. Онхойго көһөн кэлбиттэрэ. Уһайбаларыгар билигин Николаев Николай Васильевичтаах олололор.

Саввинов Павел Тимофеевич — Аһыкайга баар «Кыһыл үүнүү» колхоз председателэ. Бөдөҥсүтүү кэмигэр Онхойго кэлбиттэрэ. Анатолий Спиридонович Тимофеев уонна Глафира Спиридоновна эһэлэрэ. Сорох сиэннэрэ, хос сиэннэрэ Дьокуускайга олололор.

Колхознай, совхознай тутуу бэтэрээннэрэ

Иванова Федора Ивановна

Оҕолоро: Ысыыт, Марина, Улахан Аана, Кыра Аана, Балбаара, Баһылай, Сөдүөрэ.

Николаева Анна Николаевна — Наталья Тихоновна ийэтэ.

Федорова Марина Николаевна

Саввинов Илья Степанович — оҕолоро Илья, Степан, Павел, Иван

Егорова Марина Саввична — Егоров Семен Федотович кэргэнэ

Тимофеева Евдокия Васильевна, Тылгысов Петр - оҕолоро Ульяна, Василий

Евдокимова Марфа Николаевна — оҕолоро Дмитрий, Николай, Мария, Лазарь, Екатерина, Анатолий, Галина

Андреев Михаил Никифорович-Мөссөй — оҕолоро Мария, Елена

Петров Никифор Михайлович-Микии, Елена Михайловна — оҕолоро Варвара, Раиса, Юрий, Агафья.

Дакаярова Мотрена оҕото Афанасий

Николаев Василий Иванович, Павлова Варвара Петровна оҕолоро Николай, Петр, Ульяна, Василий, Ирина, Светлана, Иван

Николаев Петр Иванович, Николаева Татьяна Ксенофоновна оҕолоро Мария, Елизавета.

Павлов Евгений Павлович, Николаева Анна Егоровна — оҕолоро Розалия, Николай, Марфа.

Николаев Владимир Тарасович, Никифорова Александра Васильевна — оҕолоро Валентина, Виктор, Мария, Платон

Егоров Алексей Николаевич, Егорова Ульяна Ефремовна — оҕолоро Аана, Зоя Евгения

Васильев Дмитрий Никитич,(оһохчут) Васильева Марфа Ивановна — оҕолоро Галина, Елена

Кононов Спиридон Иванович

Иванова Анна Петровна

Иванова Варвара Гаврильевна(бастыҥ ньирэй көрөөччү) — оҕолоро Петр, Василий, Семен, Валентина

Варламова Мария Титовна (Онхой оскуолатын маннайгы пионера.бастыҥ ньирэй көрөөччү) — оҕото Нина Афанасьевна

Дмитриева Мотрена Порфирьевна - оҕото Симон, кырдыан олорон кыбытыылаах тигииннэн, туос иһиттэри тигиинэн дьарыктаммыта.

Фокин Иван Порфирьевич, (туруу үлэһит, 1959 с. колхоз хоһуун үлэһитэ диэн Китайга баран кэлбитэ) Васильева Христина Саввична — оҕолоро Евдокия, Иван, Николай, Мария, Андрей, Мотрена

Тимофеев Спиридон Павлович, Тимофеева Варвара Степановна — оҕолоро Василий, Мария, Глафира, Анатолий, Ксения

Степанов Степан Ильич, Андреева Мария Ивановна — оҕолоро Саргылана, Степан, Светлана, Владимир, Руслан, Валентина, Надежда, Ирина, Марфа

Чымыева Прасковья Марковна

Васильев Дмитрий Васильевич, Николаева Федора Николаевна — оҕолоро Дмитрий, Анатолий, Владимир, Сергей, Розалия, Аял, Ньургустаана

Ат сүүрдээччилэр

Степанов Степан Ильич
Евдокимов Дмитрий Прокопьевич
Николаев Петр Васильевич
Васильев Владимир Дмитриевич
Николаева Лука Титович
Михайлов Валерий Васильевич
Васильев Сергей Дмитриевич
Васильев Айсен Владимирович
Николаев Василий Валерьевич
Николаева Екатерина Лукинична
Николаев Лука Лукич
Васильев Филипп Сергеевич
Васильев Сергей Сергеевич
Николаев Федор Лукич

Кэбэли кэбийэр,
Күөрэгэйдии туойар,
Чоруостуу чуопчаарар
Күндү көмүс күөмэйдээхтэрбит.

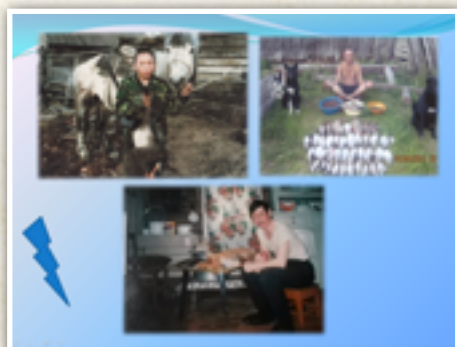

Байанайдаах булчуттар

Халыг мууһу көйбүт,
Хара тыаны кэппит,
Үрэби өксөйбүт,
Систэри быспыт,
Совхозка сурабырбыт,
Республикаба биллибит,
Баай байанай маанылаабыт
Биллэр-көстөр булчуттар

Саввинов Илья Степанович
Тимофеев Спиридон Павлович
Евдокимов Дмитрий Прокопьевич
Тимофеев Василий Спиридонович
Иванов Василий Иванович
Михайлов Валерий Васильевич
Степанов Степан Степанович
Николаев Лука Титович

Хоһуун отчуттар

Киэн хоннохтоох охсооччулар
Кылбайар кыраабыллаах кытаттара
Атырдыар аарымалара
Субууһут сыыйыллар
бугулдыт бэртэрэ
Кэһиилээх киэнэ таһаарылаахтара
Самаан сайын үүнүүтүн сыаналыыр
Биир күн дьылы аһатарын
Бэркиһилэр
Отчуттарбыт барахсаттар

Айар куттаах дьоммут

Холбоон хонуйааччылар
Сааһылаан сангарааччылар
Ыпсаран ыллааччылар
Ыйыллары этээччилэр
Туомтуу туойааччылар
Толорулар түөлбэҕэ

Федоров Василий Васильевич
Тимофеева Глафира Спиридоновна
Саввинов Иван Ильич
Павлова Марфа Евгеньевна

Кэбэлии кэбэйэр
Күөрэгэйдии туойар
Чоруостуу чуопчаарар
Күндү көмүс
күөмэйдээхтэрбит

Депутатскай агитзона концерта

Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат

Кыһыл көмүс сыбаайбалаахтарбыт

*Петр Дмитриевич Наталья Тихоновна
Константиновтар*

*Прокопий Лазаревич Марфа Николаевна
Едокимовтар*

*Спиридон Павлович Варвара Степановна
Тимофеевтар*

Механизатордар

Аныгы олох олугар
Орубуна үктэнсибит,
Атын көрүнгө холоноору
Акылаат ууруммут,
Тэрилтэ тэринэн тэнийээри
Өрөспүүбүлүкэ өйөөбүт,
Биһиги эрэнэр, кэтэхэр
уолаттарбытыгар
Уруйбутун уунабыт,
Айхалбытын аныбыт,
Эбэрдэбитин тиэрдэн
Этэнгэ буолун диибит.

Спортсменнарбыт

Григорьев Иван Константинович ситиһиилэрэ
1954 с. республикаҕа буолбут хапсаҕайга 3 миэстэ
1955–1956 сс. Дьокуускайга хапсаҕай тустууга 2 миэстэ
1957–1961 сс. хапсаҕайга республика чемпиона
1961 с. Саха АССР спордун мастара
1961 с. Махачкала куоракка көнгүл тустууга “Динамо” общество иһинэн буолбут спортивнай самбоҕа 5 сыл субуруччу чемпионнаабыта
1963 с. Петропавловскай куоракка коряктыты национальной тустууга чемпион
1964 с. Улан-Удэ куоракка буряттар национальной тустууларыгар чемпион

Григорьев Иван
Константинович

Григорьев Иван
дьиэ кэргэнинээн

Лазарь Прокопьевич
Еедокимов

Түөлбэ салайааччылар

Ааспыт былааска агитзонаҕа,
Билинни кэмнэ “түөлбэ” дэнэр
Тэриллэбиттэн түбүгүрбүт түмпүт,
Туһалаах туран тиэйбит,
Тэрийсибит дьоннорут.

Николаева Мария Петровна
Николаева Елизавета Петровна
Аргунова Зоя Алексеевна
Иванов Семен Иванович
Тимофеева Глафира Спиридоновна
Тонгосов Александр Прокопьевич
Иванова Екатерина Филипповна
Дмитриева Сардана Васильевна
Иванова Мария Семеновна
Николаева Ирина Васильевна
Тимофеева Надежда Петровна
Николаева Светлана Васильевна

Түөлбэ ыһыаба

Түөлбэбит үтүө үгэстэрэ

Түөлбэнэн түмсэн
Түһүлгэни тэрийээччибит,
Самаан сайын кэлбитинэн
Айылбабытыгар сүгүрүйээччибит,
Айах тутан күндүлээччибит,
Мээчиктээн тэйэн,
Лапталаан тэлээрэн,
Сүүрэн-көтөн, кыырайан
Бары оҕолуу үөрэрбит.
Үүппүтүн үллэстэбит,
Идэхэбитин ирээттэхэбит.
Булбуппутуттан, бултаабыппытыттан
Ылса-бэрсэ олоробут.
Сууммалааҕынан да буолбатар
Салбаһабыт, самсаһабыт,
Өйбүтүнэн өрүсүһэбит,
Санаабытынан салбаһабыт.
Сүбэбитин холбуубут,
Сөптөөх суолу булабыт.
Күргүөмүнэн хааман
Көй салгынтан чэбдигирэбит,
Чэгиэн-чиргэл буолаары
Дьулуһан туран дьарыктанабыт.
Кэрэни кэрэхсиибит,
Санганы сэргиибит,
Оһуор-мандар онһоһугу
Олуһун диэн сөбүлүүбүт.
Окумалтан олуйсан,
Сарынтан тайансан,
Санаабытын холбоон
Инникигэ, сырдыкка эрэллээх
“Байанай” түөлбэ тэнийэр.

«Билии» түөлбэ

Молдавскай агитзонаҕа От Көлүйөҕэ олорор 9 ыал киирэрэ. Оччотооҕуга агитзонаҕа агитатордар диэн, тэрилтэ үлэһиттэриттэн талан дьону үлэлэтээччилэр. Аны агитзона муннуга диэн ыалга биир анал истиэнэ онгоһулар. Биһиэнэ А.К. Дмитриеваҕа баар этэ. Онно агитзона олоҕо, олохтоохтор ситиһиилэрэ, оччотооҕу партия уураахтара, хаһыаттан араас вырезкалары тиһэн папкалаан ыйанар, үөрэнээччилэр успеваемостарын экрана тахсар. Нэдиэлэ аайы олохтоохтору ыңгыран ол ыалга мунньах буолара. Онно куоталаһыы түмүктэрэ, аан дойду балаһыанньата, субботниктар тустарынан кэпсэтии буолара. Агитатордарынан Федотова Капитолина Петровна, Андреева М.Д., Иванова Мария Семеновна үлэһии сылдыбыттара. Хайаан да сыл аайы концерт туруорарбыт. Ити 9 да ыал боллар син 23–25 нүөмөрдээх концерт турааччы. Кэлин Сидоровтар, Еремеевтар эбиллибиттэрэ. Агитзона муннуга Еремеев Сэмэннээххэ көспүтэ. Ийэлэрэ Зинаида үөрэ-көтө сөбүлэспитэ.

Саҥа дьыл аайы бал-маскарадка олус көхтөөхтүк кыттааччыбыт. Инньэ гынан дьиэбит мастерской курдук буолааччы. Истиэнэ хаһыатын онгоһуута эмиэ күрэхтэһиигэ киирэр буолан хайаан да кыраһыабай гына онгоро сатыыгын. Агитзона үлэтин туһунан стендэ ирдээччилэр. Ону суругун-бичигин Светлана Александровнаҕа киирэн онгорооччубут. Аны ыһыах тэрээһинэ эмиэ агитзона күрэхтэһиитинэн киэргэйээччи. Ат чаппарааҕа, сэргэ онгоһуута. Чаппараах онгоһуутугар Дмитриева Александра Кирилловна сүбэ-ама буолбута. Аны аты Сэмэн уларсар. Өссө биир сыл ураһа онгоһуута ирдэнэн, биһиги Роман Парфирьевичтаахха маһынан каркас онгортон, истиэнэ курдук ойуулаах скатерть атыылаһан бүрүйэн киллэрбиппит. Дьингнээх балаһан курдук этэ. Сэргэни наар Роман Порфирьевич быраата Бааскалыын онгорооччулар. Салайааччыбыт Капитолина Петровна кыттыан да баҕарбат киһини батыһа сылдьан тылыгар киллэрэн ээх дэтэр буолара. Ылсыбыт үлэтигэр олус бэриниилээх барахсан этэ. Ыарахан ыарыыга ыалдыа да сылдьан, ардахха баттата-баттата, 1987 сыллааҕы ыһыах тэрээһинигэр сүүрбүтэ уонна ол кыһын орто дойдуттан бараахтаабыта. Ол саҕана дьон наһаа да көхтөөх эбит. Хас биирдии ыал агитзона олоҕор тугун да хаалларан туран кыттара.

90-с сыллар бүтүүлэригэр кулууптан салгыы оскуола таһыгар, билиигэ олорор ыаллары кытта холбоһон улахан «Билии» диэн түөлбэ буолбуппут. Онно түөлбэ салайааччытынан Алексеева Вера Романовна олус үчүгэйдик үлэлээбитэ. Түөлбэнэн сайын айылҕаҕа тахсыы буолара. Бэйэтэ кыра ыһыах курдук араас күрэхтэһии, үчүгэй үөрэхтээх үөрэнээччилэри, студэннары, юбилярдары чиэстээһин буолара. Ыһыахха ат сүүрдүүтүгэр Николаев В.В., Сидоров А.Д. аттарын баайан бэлэмнээн сүүрдэллэрэ. Кэлин Христофорова Кэрэчээнэ Алексеевна, Поскачина В.А. бэркэ үлэлээбиттэрэ. Сидорова З.А. салайыытынан, Поскачина М.Д. режиссуралаах үрдүк таһымнаах концерттар турааччылар. Онно активнай кыттааччынан Никифорова Н.С., Афанасьева М.П., Поскачина В.А., Алексеева В.Р., Гаина А.С., Андреев О.Ф., Гаврильевтар дьиэ кэргэн, Николаева С.Р. уонна массовкаҕа ыалтан бары кэриэтэ кытталлар. Билигин Хобусарова Татьяна Романовна бэйэтин түбүгүн аахсыбакка, түөлбэ олохтоохторун түмэн, араас тэрээһиннэргэ кытыннарар. Билинги кэмнэ дьону түмэр уустук кэмигэр Таяныт тылбай-өспөй буолан түөлбэтин олохтоохторун түмэрэ хайбаллаах дьыала. Түөлбэ олоҕор, концерка, спортивной күрэххэ активнайдык кыттар дьоннорбутун бэлиэтээн эттэххэ манньыктар: Егоров Степан Васильевич, Христофоров Вася, Софронов Роберт Егорович, Христофоров Захар Васильевич, Гаина Виорел Аурелович, Алексеев Алексей Николаевич, Поскачина Айна Александровна, Поскачина Варвара Александровна, Николаева Варвара Васильевна, Виталий, Иза, Аял Васильевтар, Евдокимова Аделия, Октя, Леонард Корякиннар, Васильев Толя уо.д. а.

«Саһарҕа» түөлбэ

Сыыр быарын сырсыһан,
Ситимнэхэ сиэтиһэн
Тэлгэхэттэн тэлгэхэ
Тэлгэннэхэ тилийэ.

Төрүт түөлбэ аатыран,
Төрүүр-ууһуур түһүлгэ
Өбүгэбит саҕаттан
Өрө үтэн үүннэхэ.

Манна бааллар эһээлэр,
Мааны бэйэлээх эбээлэр,
Истин-иһирэх ийэлэр,
Амарах да аҕалар.

Эдэр уолан уолаттар,
Эйэргэспит кыргыттар,
Мэник-тэник бэдиктэр
Манна өрүү үгүстэр.

Сырдыгынан сыдыайар
Саһарҕабыт түөлбэтэ
Сайдар-үүнэр кэскиллээх,
Сайдам үтүө дьонноордоох.

Хангыл Хара, 2018

«Агитзона эрдэҕинэ, мин үлэлиир сылбар, Муччу унуоргу өттүнээҕи уһун устунан хонуу сиргэ ыһыах тэрийбитим. Онно ким кыахтаах барыта сылдыһыта. Волейбол, тустуу, канат тардыһыта, ким ырааҕы бырабар диэн күрэхтэри тэрийбиппит. Миин буһарыммыппыт, наһаа минньигэс миини иһэн, оонньоон-көрүлээн оҕолордуун-улаханнаһын астынан тарбаспыппыт», – диэн ахтар Тамара Иннокентьевна.

“Биһиги олорор түөлбэбит уруккута “Комсомольскай” агитзона этэ. Агитзона эрдэҕинэ Максимовтар дьиэлэригэр “Кыһыл мундук” онгостон, кинилэргэ мунуустан мунууһааһаан барааччыбыт. Кэрэчээнэ Алексеевна эбэтин аахха эмиэ кыһыл мундуктаах этибит. Розалия Ильинична Евсеева агитатордаабыта уонна английскай тылын учуутала Валентина Васильевна уонна мин этибит. Нэдиэлэҕэ биирдэ “Коммунизм сардаҕата” хаһыаттан оройуон сонуннарын ааҕааччыбыт, Кыһыл мундукка тэтэрээт лиистэригэр актив суруйааччыбыт, тоһоҕордорго хаһыат бөҕөтүн ыйааччыбыт, ыйга биирдэ мундуктары бэрэбиэркэли диэн Саввинов Виктор Ивановичтаах көрөөччүлэр. Агитзона оҕолоругар табель успеваемости ыйаан үөрэнээччилэр сыаналарын туруорааччыбыт – ити барыта үлэн быһыгар эбит.

Ылдыһаана барахсан лэппиэскэтэ минньигэс да буолааччы, биирдэ Роза Евсееваны уонна миигин ыһыран лэппиэскэ буһарарга үөрэппитэ, билинги кэмнэ мастер-класс буоллаҕа дии. Түөлбэнэн концерка Валентина Степанова худруктуур кэмигэр, Розалия Евсеева директордыыр этэ. Иккиэн биһиги түөлбэ этилэр. Концерт түөлбэлэр күрэхтэрэ буолан, репетиция кытаанаҕа буолааччы. Концерпыт наһаа күлүүлээх буолбута. “Сатамматах репетиция” сценка көрдөрбүппүтүн күн бүгүнгэ диэри күлэ-күлэ саныыллар. Дьон-сэргэ көхтөөх буолааччылар, үлэ-хамнас күөстүү оргуйара.

Ханнык баҕарар түөлбэ историялаах, тумус туттар дьонноох буолар. Биһиги түөлбэҕэ олорон ааспыт байанайдаах булчуттарбыт Саввинов Василий Иванович (Балаҕан Баһылайы), Константинов Николай Иванович (Хансай), Максимов Валерий Васильевич бэйэлэрин кэмнэригэр элбэх булду бултаан туттарбыттара. Сылгы биригэдьиirinэн Анатолий Дмитриевич Константинов, Максимов В.В. үлэлээбиттэрэ. Өр сылларга үтүө суобастаахтык бэтэринээринэн үлэлээбит, сүөһү-сылгы туруктаах буоларыгар олобун анаабыт Егоров Василий Дмитриевич буолар. Киэн туттар механизатордарбыт бырааттыы Анатолий, Давыд Михайловтар, Семенов Николай Николаевич. Урукку кэмнэ хоһуун

Ойохай

Эр дьон ансамбыллара

Дьахталлар ансамбыллара

Сыспай сизллээхпит
хоро5ор муостаахпыт

Массыына соһуута

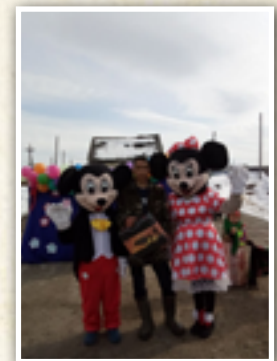
Түөлбэнэн хаар оңоһуу

Түөлбэнэн күрэхтэһии

Хаар оңоһуктар

Фокин Айаан ба5анаңа
ыттан суперприз хаһаайына

Түөлбэнэн ырааһырыы күнэ

Кыһыны атаарыы

Кыһыны атаарыыга күрэх

Федоров Валерий Васильевич

Кылыны атаары - салабаар өрүүтэ

Үңкүү күрә5э

үлэһит ыанньыксыттар Алексеева Ульяна Егоровна, Михайлова Ульяна Алексеевна, Гаврильева Мария Григорьевна, Васильева Варвара Саввична. Уус дьоннорбут Григорьев Николай Михайлович, Алексеев Иннокентий Павлович, Сидоров Семен, Игнатъев Иван Николаевич, Максимов Валерий Васильевич. Ньирэй көрүүтүгэр үлэлээбит Сидоров Дмитрий Иванович (Чубуку). Өр сылларга салайар үлэбэ үлэлээбит Евсеев Илья Васильевич, Саввинов Виктор Иванович. Субай сүөһүнү кыһынгы кэмнэ "Орто Сайылыкка", сайынгы кэмнэ "Чөмчөрүгэ" үтө суобастаахтык Константинов Василий Яковлевич көрбүтэ. Тыа хаһаайыстыбатыгар өр сылларга үтө суобастаахтык үлэлээбит Тимофеева Евдокия Герасимовна – эмчит Дуунья, айылбаттан айдарыылааба таайан, уһун кэмнэргэ республика үрдүнэн дьону-сэргэни эмтээн, дьон дириг махталын-ытыктабылын ылбыта. Сценаттан түспэт артыыстарбыт Аграфена Петровна Федотова, Татьяна Петровна Федотова этилэр.

«Саһарба» түөлбэбэ 28 ыал баар, 128 киһи олорор. Түөлбэбит салайааччыта Ильина Наталья Иннокентьевна. 2015 сылга улууска түөлбэнэн сайдыы уонна дьон көбүн сылыгар нэһилиэккэ түөлбө салайааччыларын күрэбэр Ильина Наталья бастыг ааты ылбыта. Улууска Ытык эбээ күрэбэр Тамара Иннокентьевна 12 эбэттэн финалистка буолбута.

2016 с. түөлбэнэн 12 көрүн күрэбэр иккис бириистээх миэстэни ылан, 5000 сертификатынан наһараадаламмыппыт.

Манчаары оонньууларыгар нэһилиэк баһылыгын атын киэргэлин уран тарбахтаах эбэлэр Тамара Иннокентьевна, Марфа Семеновна, Анна Павловна буолан тигэннэр, дьон сэнээриитин ылбыттара. Бу чаппараах онгоһуга Үөһээ Бүлүүтээби история уонна этнография музейыгар быыстапкаба кыттыбыта. Быыстапкаба сылын аайы Максимова Евдокия Ивановна илиинэн онгоһуктара, Тамара Иннокентьевна иистэрэ, Анна Павловна сиэлинэн онгоһуктара кыттыыны ылаллар. Эдэрдэртэн Андрей Мугуров маһынан онгоһуга, эдэр кийиит Радмила Родионовна Ильина кыһынаан Виолетталыын иискэ, Оксана Михайлова кыһынаан Анджелина Егоровалыын улууска дьииэ кэргэн маастар кылааһыгар дэйбиир онгоһуктарын көрдөрдүлэр, элбэххэ үөрэннилэр.

Биһиги түөлбэбитигэр үлэ-тыыл бэтэрээнэ, кырдыбаас эбээ Дмитриева Анна Григорьевна хос сиэннэрин көрөн-харайан олорор. Түөлбө холобур онгостор киһибитинэн Саха Республикатын хапсабайдаһан тустууга маастара, нэһилиэк бочуоттаах олохтооһо Федоров Валерий Васильевич. Кини элбэх талааннаах оһону, ыччаты тустуу алыбыгар угуйбут энтузиаст тренер. Ол курдук, чугастаабы нэһилиэктэр, чугас сытар Ньурба сирдэринэн оһолору ыһахтарынан илдэе сылдьан сайыннанан таһаартаабыта. Бырааттыы Гаврил, Владислав Илларионовтар Үөһээ Бүлүү улууһун хапсабайга сүүмэрдэммит хамаандатыгар киирэн, Хапсабай Кубогын кыайылаахтара, улууска, республикаба нэһилиэктэрин өрүү аатталлар. 20 Манчаары оонньууларыгар Владик 70 киилэбэ 3 миэстэ буолбута. Евдокимова (Михалева) Лариса Дмитриевна РФ, Саха Республикатын хотугу многоборьеба маастара, 19 Манчаары оонньууларын чемпиона, 20 Манчаары оонньууларын 2 миэстэлээх призера, тынзын на хорей бырабыытыгар Саха сиригэр рекорд олохтообута. Быйыл оскуолаба оһолору эрчийэн, биһиги түөлбэттэн Сахайаана Васильева, Луиза Николаева, Аина Дмитриева, Лия Ильина ыстаныыга, сүүрүүгэ улууска үчүгэй көрдөрүүнү көрдөрдүлэр. Ньургустан Петров, бырааттыы Юлиан, Ян, Юрий Алексеевтар улууска, республикаба боксаба ситиһиилэрдээхтэр. Улууска ытыллыбыт Манчаары оонньууларын кыайылаахтара диэн кинигэбэ Сахайаана Васильева учууталын Степан Алексеевич Егоров туһунан суруйан 1 м. буолбута (сал. Сидорова З.А), Константинова Наташа «Тустуу – олоһун араһыспат аргыһа» диэн дакылаатыгар Федоров В.В туһунан суруйбута (сал. Илларионова М.Г). Нэһилиэккэ "Мин түөлбэм киэн туттар киһитэ" дакылаакка Луиза Николаева Анна Павловна туһунан, Лия Ильина Тамара Иннокентьевна туһунан аахпыттара биһирэбили ылбыта.

Сылын аайы нэһилиэктэр икки ардыларыгар ытыллар улуустаабы спартакиадаба өр сылларга салайар үлэбэ үлэлээбит, норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, нэһилиэк бочуоттаах олохтооһо Иванов Семен Иванович сыал ытыыга, ветеран-спортсменнарбыт Иванова Мария Семеновна, Игнатъева Марина Григорьевна – теннискэ, Михайлов Владимир Васильевич дуобакка, Максим Тимофеев – бильярдка, Дьулус Федоров спортинг күрэбэр сылын аайы хамаанда тэринэн бириистээх миэстэбэ тиксэбит. Уһанар дьоннорбутунан Петр Яковлев, Андрей Фокин, Христофор Илларионов, Иннокентий Ильин буолаллар. Нэһилиэккэ сэдэх идэлээх часовщик Васильев Анатолий Афанасьевич күн бүгүнүгэр диэри чаһы онгортон, унтуу улларан нэһилиэнньэни хааччылар. Байанайдаах булчуттарбыт Яковлев П.А., Тимофеев Ф.В., Илларионов Х.Г., Федоров Дь.В. булт араас кистэлэнгин баһылаан, айылбаба тыынан, илии тутуурдаах, өттүк харалаах кэлэн дьоннорун, чугастаабы ыаллары аһаталлар. Баай опыттаах булчут Юрий Игнатъев сиэннэрин булка уһуйан сүбэлиир-амалыыр.

Бырааттыы-убайдыы Мариан, Тихон, Борис Васильевтар ырыа алыбыгар ыллараан, «Дабаан» ВИА

ансабль тэрийэн, улууска ситиһиилээхтик кыттыбыттара. Республиканскай “Табык” рок-фестивальга аар-саарга аатырбыт “Чолбон” рок-группатын кытта ыллаан, оонньоон, Марианнах Борис Гранпри хаһаайыттара буолбуттара. Эмиэ ырыа эйгэтигэр Борис Илларионов кэккэ ситиһиилэрдээх: “Сулусчаан”, “Ыллаа-туой, уол оҕо”, “Уол оҕо норуот кэскилэ” республиканскай ырыа күрэхтэригэр 1, 2, 3 степеннээх лауреат буолуталаабыта. Культура эйгэтигэр Кристина Валерьевна уһун кэмнэ сынньалан киин директорынан үлэлээбитэ, билигин библиотекардыыр. Анна Афанасьевна Васильева 20 сыл киномеханигынан үлэлээбитэ. “Чэчир” детсадка уһун кэмнэ Анна Павловна, Мария Гаврильевна үлэлээбиттэрэ. Маргарита Давыдовна, Марфа Семеновна, Екатерина Васильевна оҕо иитиитигэр үлэлии сылдьаллар. С.П. Федотов аатынан Онхой сүрүн оскуолатыгар оҕону иитэ-үөрэтэ сылдьаллар – Марина Гаврильевна, Юлия Юрьевна, Лариса Дмитриевна. Атыы-эргиэн эйгэтигэр Тамара Федорова үлэлээбитэ, билигин “Хотууна” эбэлэр түмсүүлэрин салайар. Олохтоох дьаһалта специалиһынан Мария Васильевна үлэлээбитэ номнуо 15 сыла буолла.

Түөлбэбитигэр тэлгэхэлэрэ сибэккинэн киэркэйэр хаһаайкаларынан Юлия Юрьевна, Анна Афанасьевна, Олимпиада Дмитриевна, Евдокия Ивановна, Наталия Иннокентьевна буолаллар. Бастың тэлгэхэлээх Марфа Семеновна. Бастың обуруотчуттарынан Екатерина Семенова, Августина Михайлова, Тамара Федорова, Розанна Дмитриева, Екатерина Ильина, Владана Федорова, Анна Павловна буолаллар. Сайын аайы ытыллар тэрээһингэ биһиги түөлбэ хаһаайкалара көхтөөхтүк кыттан, алтынныга анал номинацияба тиксэллэр. Сылын аайы спонсордыыр нэһилиэкпит депутатыгар Хобусаров Иннокентий Романовичка махталбытын тиэрдэбит. Саха ыалын сиэринэн сүөһү-сылгы иитэр хоһуун үлэһит дьоннордоохпут: Татьяна, Андрей Фокиннар, Августина Михайлова, Мария, Иван Михайловтар, Екатерина Семенова, Екатерина, Василий Тимофеевтар, Тамара, Валерий Федоровтар уонна эдэр ыаллар Розалия, Сергей Ильиннэр. Кинилэр олохтоох собуокка үүт туттаран, үрүң илгэни сомсоллор. Уус-уран самодеятельноска өрүү кыттабыт, сыанаттан түспэт артыыстарбыт: Сидорова Саргылана Дмитриевна, Васильева Мария Гаврильевна, Ильина Екатерина Аввакумовна, Ильин Альберт Владимирович.

2017 сыл түмүгүнэн “Манган хаар ньууругар” диэн түөлбэлэр хаар онһуоктарың күрэхэр 1 миэстэ буолбуппут, биирдиилээн дьонго Яковлев П.А бастакы, оҕолорго Клим Семенов онһууга эмиэ бастакы миэстэ буолбута. Сылын аайы түөлбэбит территориятын субботниктаан ыраастыыбыт.

Быйыл нэһилиэкпит 100 сааһын көрсөр араас тэрээһиннэргэ көхтөөхтүк кыттабыт. Үбүлүөйдээх сыл буоларың быһыытынан, нэһилиэк детскэй площадкатыгар анаан биир тутууну бэлэх уунар былааннаахпыт».

Мария Гаврильевна Васильева

ААСПЫТ КЭМНЭРТЭН

Аба дойду сэриитин кыттыылаахтара уонна тыыл үлэһиттэрэ

Улуу Кыайыыны уһансыбыттарга

Орто дойду баарын тухары отойдуун умнуллубат сэрии ыар сылларыгар санааларын хамсапакка, өркөн өйдөрө өһүллүбэккэ Кыайыы былааҕа кыыһарын туһугар көлүөнэлэр умсубуттара, кыа хааннарын тохпуттара. Тыылга хаалбыттар түүнүн-күнүһүн аахсыбакка таһаарылаахтык үлэлээн Кыайыы суолун тэлсибиттэрэ. Кинилэр кэрэ мөссүөннэрин кэм-кэрдии күлүгүрдүбэтин! Сырдык-үтүө ааттарын сыл-хонук суурайбатын!

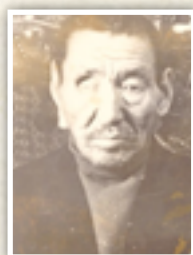
Алексеев
Давыд Николаевич

Алексеев
Николай Егорович

Амбросьев
Илья

Антонов
Иван Иннокентьевич

Афанасьев
Семен Дмитриевич

Васильев
Афанасий Яковлевич

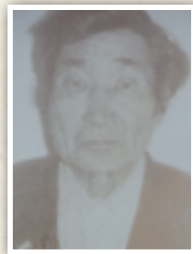
Васильев
Герасим Васильевич

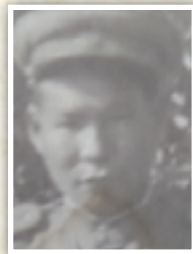
Васильев
Семен Саввич

Дмитриев
Егор Васильевич

Евдокимов
Прокопий Лазаревич

Егоров
Афанасий Елисеевич

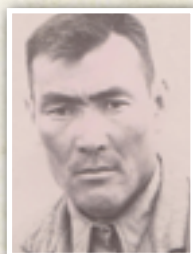
Иванов
Гаврил Дмитриевич

Иванов
Иван Иванович

Иванов
Петр Никифорович

Игнатьев
Иван Николаевич

Кононов
Николай Иннокентьевич

Константинов
Дмитрий Петрович

Матвеев
Николай Елисеевич

Михайлов
Василий Кононович

Савинов
Василий Семенович

Спиридонов
Василий Евсеевич

Федоров
Василий Семенович

Федоров
Василий Сидорович

Абрамов
Николай Илларионович

Андреев
Михаил Никифорович

Дакаярв
Афанасий Афанасьевич

Егоров
Николай Николаевич

Егоров
Семен Федорович

Иванов
Яков Николаевич

Петров
Николай Петрович

Савинов
Павел Тимофеевич

Сидоров
Аким Павлович

Степанов
Степан Степанович

Победители Великой Отечественной войны. 1975.

Араас кэм салайааччылара

Васильев
Захар Михайлович

Дмитриев А.П., Хантаров К.С., Еесеев И.В.,
Николаев В.Т. Васильев И.В., Васильев П.В.

Дмитриев
Алексей Петрович

Дмитриев А.П., Васильев П.В.,
Николаев В.Т.

Дмитриев А.П., Винокуров Н.К.

Дмитриева А.К., Аммосова М.С.,
Егорова М.С., Васильева М.Е.,
Федотова А.П.

Егоров
Алексей Семенович

Егоров
Анатолий Иванович

Егоров В.П., Васильев З.М.

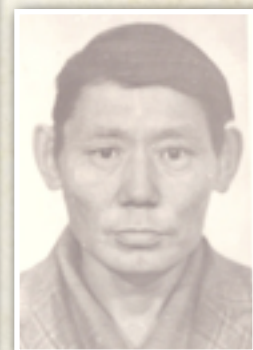
Егоров
Василий Поликарпович

Егоров В.П., Еесеев И.В.

Егоров
Иван Афанасьевич

Егоров
Николай Семенович

Егорова М.И., Егоров Т., Семенов Н.Д.,
Никифорова А.В., Алаптыяа

Иванов
Николай Филиппович

Иванов С.И., Уларов Н.П.

Иванова Т.С., Павлов Н.Г., Васильева В.С.

Павлов Н.Г., Захаров З.

Конюхов П., Прокопьев И., Евсеев И.В.

Егоров
Алексей Семенович

Николай Васильевич,
Елизавета Петровна,
Мария Петровна,
Татьяна Ксенофонтовна

Сидорова
Дария Акимовна

Сидоров Д.И., Павлов Н.Г., Павлов Е.П.
Михайлов В.К.

Павлов Н.Г., Захаров З.

Уларов
Николай Петрович,
Савинов
Виктор Иванович

АТЫ-ЭРГИЭН ҮЛЭНИТТЭРЭ

Алексеева
Анна Христофоровна

Алексеева
Мария Давыдовна

Бускарова
Ксения Илларионовна

Барламов
Афанасий Семенович

Васильев
Афанасий Яковлевич

Васильева
Вера Алексеевна

Васильева
Зоя Ивановна

Васильева М.М., Федотова А.П.
Капитолина

Васильева О.Р., Павлова М.М.,
Павлов Н.Г.

Евдокимов
Василий Герасимович

Евдокимов ЛП-пекарня тас
үлэһитэ, Евдокимова ГИ-пекарь

Евдокимова МС, Иванова АТ,
Егорова ЕА, Самсонова МВ

Есеев
Илья Васильевич

Ефремова
Анна Федотовна

Иванова ВА, Николаев ЕН,
дьиз кэргээттэ

Иванова ВВ, Фокина МИ,
Иванова АТ

Кузьмин
Семен Егорович

Павлова
Розалия Максимовна

Промтоварнай мабэһын 1989с.
Егорова АТ, Иванова ВВ, Есеева ЛЗ, Иванова АТ

Прохоров
Алексей Константинович

Саввинов
Илья Ильич

Саладеева
Татьяна Ивановна

Сергеева
Анна Николаевна

Сидорова АП, Сидоров СИ

Струккина ТФ, Михайлова УА,
Игнатъева МГ

Струккина
Татьяна Федоровна

Халланова
Дарья Ксенофонтовна

Байанайдаах булчуттар

1981сүл

Васильев Владимир, Иванов Руслан, Иванов Василий (Баһычча)

Евдокимов
Дмитрий Прокопьевич

Иванов
Абрам Иванович

Иванов Василий, Михайлов Валерий
кэргэнэ Марфа

Максимов
Валерий Васильевич

Иванов
Василий Иванович

Игнатъев
Юрий Иванович

Михайлов
Валерий Васильевич

Михайлов
Виктор Поликарпович

Николаев
Егор Николаевич

Прохоров
Поликарп Константинович

Тимофеев В.С. Иванов В.И.

Степанов
Степан Степанович

Тимофеев
Василий Спиридонович

Саввинов
Илья Степанович

Прохоров
Алексей Поликарпович

Өтөх төнгүргэстээх, сурт кэриэстээх...

Алексеев Иннокентий
кэргэнэ Софронова Раиса

Алексеева М.Д. Дмитриева
М.П. Алексеев Д.Н. Васильева
М.Е. Алексеева А.В.

Андреева Варвара Емельяновна,
Афанасьев Михаил Петр

Григорьева Ульяна,
Жирков Сергей Захарович

Васильев Михаил Егорович
Иванова Дарья Павловна

Васильев Афанасий Алексеевич
Васильева Маера Григорьевна

Дакаряев С.Ф. Дакаряева М.Ф., Евдокимов Н.К., Васильева М.Е., Васильев С., Ким И.М., Егоров П.В. кэргэнэ
Дакаряев А.П.

Васильева О.Р. Захарова Е.И. Золоторева С.Н.

Егоров П.В. кэргэнэ
Афанасьева М. уонна сиэннэрэ

Егоров Т.И. Маайатынаан,
Варламова А.И. Осиптыын

Захар, Антонина
Дмитриевтар

Иван Тимофеевич Анна Тимофеевна
уолааттара Артур уонна Аркадий

Иннокентий Павлович,
Мария Степановна оболорунаан
Алексеев Н.Н.

Павлов Евгений Павлович,
Николаева Анна Егоровна

Кононов С.И. Иванова В.Г., Иванова А.Ф.
Васильева Х.С. Тихомирова Г.С.

Саввинов Е.И., Саввинова В.Я.,
Жендринская А.П., Долгаев К.К.

Павлов Н.Г., Павлова В.М.,
Иванова О.Р.

Семенов Елисей,
Семенова Мотрена

Семенова В.Г., Варвара ийэтэ-
Лукинова М., Семенов М.С., Семенов В.М.

Семенова П.В., Семенов Г.С.
сиэннэрэ Артур

Степанов В.И., Степанова Е.Ф.,
Степанов Д.В.

Степанов И.В.,
Степанова Т.Е.

Фокин И.П. чугас обоноро
уонна оболоро

Култура эйгэтэ

Агитвонанан концерт

Дмитриева М.П.

Ат сүүрүүтэ

Вадим Константинов

Алексей Константинов,
Варвара Саввична

Васильев Александр,
Любовь Ивановна Васильева

Васильев Василий Иосифович

Васильев Н.П.

Ефремова К.П., Фокин Н.И.

Константинова Н.Т.

Николаев Владимир Егорович,
Васильева Людмила Егоровна

Николаева
Любовь Яковлевна

Хобусарова ВГ, Иванова ДС, Петрова ТП,
Федотова АП, Андреева МИ

Павлова
Марфа Егеевевна

Степанова
Валентина Егоровна

Сергеева Анна Николаевна

Бйһах 2010

Бйһах 60-сыллар

Бйһах 2010

Бйһах

Киинэ – олохпут аргыһа

Биһиги улууспутугар киинэни аан бастаан 1936 с. Дьокуускайтан Сунтаарга ааһан иһэн Ткаченко диэн киномеханик көрдөрбүтэ сабаҕаланар. Онтон биһиги Онхойбутугар, кырдыабастар кэпсииллэринэн, 1950 сыллар сабаланыыларыгар сылга биирдэ-иккитэ атынан кэлэн “Өтөх Көлүйэ” оскуолатыгар киинэ көрдөрөллөрө. Бастаан көрдөрөллөрүгэр таһырдыа мотуордарын эһэн баран, оскуола иһигэр көтөбөн киллэрэн, онно аппараттарын холбоон көрдөрөллөр эбит. Бастакы киинэлэр сангата суох буолаллар этэ, ону киномеханиктар быһааран кэпсээн биэрэллэрэ. Олох сыыһа сайдан, ыйга биирдэ-иккитэ Хороттон Поскачина Марфа Филипповна атынан кэлэн, “Өтөх Көлүйэбэ” оскуолаба көрдөрөн барара, онно мотуорун таһырдыа туруоран көрдөрөр эбит, кини кэннэ Лукинов Юрий үлэ-лээбит.

1963-64 сс. Захаров Николай Лазаревич (Үөһээ Бүлүү)

1969-70 сс. Дмитриев Захар Егорович (Кырыкый)

1969-71 сс. Васильев Гаврил Саввич (Кырыкый)

1970-72 сс. Чыбыкова Татьяна Спиридоновна

1967-73 сс. Евдокимова Мария Семеновна

1970-73 сс. Спиридонов Петр Михайлович

1973-74 сс. Алексеев Алексей Алексеевич

1974-77 сс. Саввинова Элеонора Николаевна

1977-79 сс. Николаева Мария Ивановна

1979-84 сс. Иванова Евгения Васильевна

1983-96 сс. Никифорова Наталья Семеновна

1983-85 сс. Алексеев Виталий Лаврентьевич

1985-87 сс. Алексеева Лидия Васильевна

1987-2002 сс. Васильева Анна Афанасьевна

Васильев Гаврил Саввич

*Никифорова Наталья Семеновна
Васильева Анна Афанасьевна*

Дмитриев Захар Георгиевич

Киинэ үлэтэ көрдөххө чэпчэки курдук этэ да, ис-иһигэр киирдэххэ хайа баҕарар үлэ курдук ыарахаттардаах этэ. Ангаардас киинэ баанкатын сосуһуу ыарахана сүрдээбэ, аны санга кассовой киинэни аҕалан көрдөрөргө суол көрдөнөн аҕалыы, санаабычча массыына көстүбэтэ эрэйдээх этэ.

Киномеханик үлэтэ ангаардас киинэ көрдөрүүтүнэн бүппэт этэ, нэһилиэккэ ыытыллар общественной үлэлэр, кулууп үлэтэ, субботниктар бу барыта киинэ үлэһиттэрин иккис үлэлэрин курдуга. Оҕо лаабырыгар передвижканан баран киинэ көрдөрөрбүт, киинэ иннигэр араас сурунааллары уонна уонна санга көстөр киинэлэр ис хоһооннорун кылгастык кэпсиирбит.

Кэлин киинэ тэрилтэтэ ыһыллан, киинэ устуудьуйалара сабылланнар культуралары кытары холбоон кинопрокаттар диэн баар буолтара, манна Анна Афанасьевна кассета прокаттаан үлэлээбитэ.

Урукку киинэлэр дьону кэрэбэ-үтүөбэ уһуйар, иитэр-үөрэтэр ис хоһоонноох буолаллара. Оччотообу оболор киинэ геройдарын курдук күүстээх санаалаах, сытыы-хотуу өйдөөх буола сатыыллара.

Биһиги, киинэ үлэһиттэрэ, бар дьоммутугар үчүгэй киинэни аҕалан көрдөрөн күннээби кыһалбаларын умуннара түһэн, кэрэ эйгэбэ сыһыаран үөрдэр-көтүтэр үлэни үлэлээн ааспыт эбиппит.

Билигин киинэ иккис тыынын ылан, бу балысхан сайдыы кэмигэр үүнэн-сайдан эрэр, ол курдук улуус киинигэр, куораттарга улахан зааллар баар буолан иһэллэр. Саха сиригэр киинэлэрэ Аан дойду таһымыгар тахсан бастаан сайдыы самай чыпчаалыгар тийэн иһэбит. Инникитин киинэ индустрията сйдыа-үүнүө диэн эрэлбит улахан.

Мунньахтар сэбиэттэрэ

1957с быыбар

1957с быыбар хамыһыйата

1988с партийнай конференция
кыттыылаахтар

Араас сыллардаабы комсомол секретардара

Бастакы Боруоллаабы ыччат -
комсомольскай үүт табаарынан
ферматын коллектива

Боруоллаабы ыччат -
комсомольскай УТФ коллектива

Боруоллаабы ыччат-комсомол
УТФ коллектива

Комсомол 50 сыла

Комсомол, партийнай тэрлэтэ секретардара

"Максим Горькай"

*"Максим Горькай" колхоз отделениятын
передовиктара 1960с*

Максим Горькай совхоз чилиэннэрэ 1949с.

Сылаабы социалистической
эбэһэтилистибэни ылыннарары
мунһабын түгэнэ

Сэрии уонна тыыл ветераннара

Уларов Анатолий Васильевич
Үөһээ Бүлүү совхоз директора

Үөһүү Бүлүү совхоз
Онхойдообу передовиктара

Үөһээ бүлүү совхоз
мунһабын передовиктара

Үөһээ бүлүү совхоз
мунһабын передовиктара

Үөһээ Бүлүү совхоз
үлэһиттэрин мунһаба 1968с

Чинэжэт УТФ уопсай мунһаа

Бланһыксыт күнэ

Бланһыксыт күнэ

ДЪАХТАР КЭМИТИЭТЭ

Нэһилиэккэ дьахтар кэмитиэтин үлэтэ биир сүрүн миэстэни ылар. Биһиги иннибитигэр нэһилиэк дьахталларын ортотугар араас хайысхалаах үлэлэри председателлэр Евдокимова Мария Семеновна, Николаева Елизавета Петровна салайбыттара.

Дьахтар кэмитиэтэ, ордук эдэр ыал ийэлэрин ортотугар, үлэни ыытара. Кинилэргэ анаан баайыы, иис уонна ас астааһынын куруһуоктара ыытыллаллара.

1987 с. олунньу ыйга дьахталлар конференцияларын библиотекарь Васильева Любовь Ивановна тэрийсэн ыыппыта. Ыһыахха аан маннай дьахталлар мас тардыһалларын көбүлээбиппит.

Бырааһынньактарга сайдам санаалаах, сайабаас майгылаах, сүрдээх сүрэхтээх сааһырбыт ыал ийэлэрэ: Аграфена Петровна, Капитолина Петровна Федотова, Татьяна Петровна Петрова, Мария Ивановна Андреева, Мария Давыдовна Алексеева, Варвара Саввична Васильева, Анна Павловна Семенова, Тамара Иннокентьевна Федорова, Мария Павловна Афанасьева, Вера Семеновна Семенова, Раиса Никифоровна Петрова, Евдокия Ивановна Максимова – уус-уран самодеятельность актыыбынай кыттааччылара этилэр. Элбэхтик дьохуннаах кэнсиэртэри, испэктээкиллэр киэһэлэрин тэрийэн ытааччылар.

Эдэр эрчимнээх ийэлэр: кэмитиэт председателлэринэн Ираида Илларионовна Алексеева, Вера Романовна Алексеева, Людмила Егоровна Васильева, Глафира Спиридоновна Васильева, Поскачина Мария Дмитриевна, Христофорова Кэрэчээнэ Алексеевна, Васильева Мария Гаврильевна эдэр ийэлэри түмэн нэһилиэк, улуус араас тэрээһиннэригэр активнайдык кытыннарар, иилээн-сабаллаан куруһуоктары тэрийэн баайарга, ону тэнгэ үгкүүгэ үөрэтэн, культурнай мероприятиеларга кыттыннарар үрдүк таһымнаахтык үлэлээн ааспыттара.

Сааскы «Ньукуола» сабана дьахтар кэмитиэтин көбүлээһининэн агитквартиралар сахалыы ас быыстапкаларын тэрийиилэрэ уонна кэнсиэр туруоруулара үгэскэ кубулуйан барбыта. Эрдэттэн оннук бэлэмнээх буоламмыт, нэһилиэктэр икки ардыларынаабы фестивальга, 1990 сыллаахха, сахалыы ас быыстапкатыгар маннайгы миэстэни ылбыппыт.

Онон, Үөһээ Бүлүүгэ «Үлэ албан аата» музейга 179 саха аһын арааһын киллэрэн, быыстапка тэрийэн, нэһилиэнньэ биһирэбилин ылбыппыт. Бу быыстапка тэрээһинигэр нэһилиэк олохтоохторо кырдыбаастыын-эдэрдиин бары кыттыыны ылбыттара.

Биһиги кэннибиттэн дьахтар кэмитиэтигэр председателии хаалбыт Тамара Иннокентьевна ыытар үлэтэ «Үөһээ Бүлүү» хаһыакка хайбанан тахсыбыттаах. 2018 с. Васильева Мария Гаврильевна женсовет председателэ, Николаева Мария Филипповна солбуйааччы, чилиэннэринэн Иванова Вероника Александровна, Хобусарова Татьяна Романовна, Ильина Наталия Иннокентьевна, Николаева Светлана Васильевна үлэлэлээн-хамсаан эрэллэр.

Ийэлэр түмсүүлэрэ иннин диэки өссө сайдан, сандаара сырдыы, кэрэбэ сирдии, сылааһынан сыдыаайа турдун! Айыһыттары арыаллаатын, үөрэхтэрэ үрдээтин, үчүгэйдэрэ үмүөрүстүн, үптэрэ-харчылары үксээтин, чөл, доруобай олохтоох сулустаах ийэлэрэ элбээтин диэн алгыыбын!

Евгения Алексеевна Егорова, дьахтар кэмитиэтин урукку председателэ, суот-учуот бэтэрээнэ

Анна Павловна, Евгения Алексеевна,
Альбина Алексеевна

Петрова Т.П., Евдокимова М.С.,
герой ийэ Исаакова Д.С.,
герой ийэ Яковлева К.Н.,
Федотова А.П., Федотова К.П., Акимова С.Н.

Саңа төрөөбүт оболор ийэлэригэр
свидетельстволарын туттарыы

Тамара Иннокентьевна, Кэрэчээнэ Алексеевна,
Евгения Алексеевна

Үөһээ Бүлүү улуунуҥар Албан аат музейыгар
саха аһын быысталката

Үөһээ Бүлүүгэ нэһилэк жеңкомитеттарын
семинара

Сулустаах ийэлэр

Алексеева
Александра Николаевна

Алексеева
Раиса Филипповна

Едожимова
Мария Семеновна

Иванова
Дария Степановна

Семенова
Вера Семеновна

Фокина
Любовь Семеновна

Фокина
Татьяна Яковлевна

Хобусарова
Татьяна Романовна

Сэри кэмин оболоро

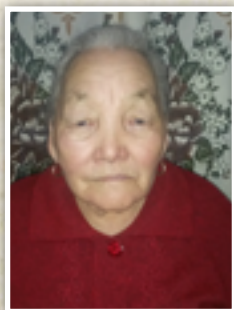
Алексеева
Раиса Филипповна

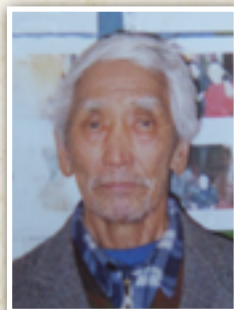
Аржунова
Зоя Алексеевна

Дмитриева
Александра Кирилловна

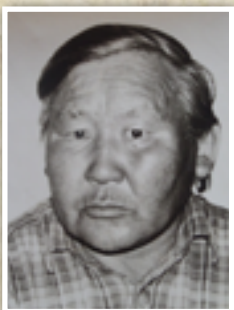
Дмитриева
Анна Григорьевна

Едожимов
Василий Кириллович

Иванов
Павел Тимофеевич

Константинов
Петр Дмитриевич

Прохоров
Поликарп Константинович

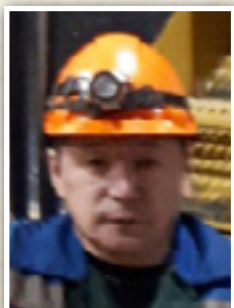
Титова
Варвара Васильевна

Федотов
Роман Порфирьевич

Техника үлэгиттэрэ

Алексеев
Андрей Давыдович

Алексеев
Геннадий Васильевич

Алексеев
Николай Иннокентьевич

Алексеев
Николай Николаевич

Алексеев
Юрий Дмитриевич

Аргунов
Николай Васильевич

Афанасьев
Анатолий Семенович

Афанасьев
Василий Семенович

Афанасьев
Николай Семенович

Васильев
Владимир Дмитриевич

Семенов
Федот Николаевич

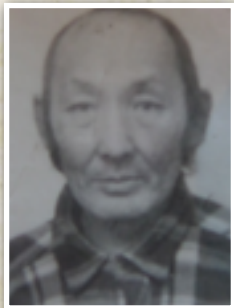
Владимиров Алексей Яковлевич,
Константинов Петр Дмитриевич

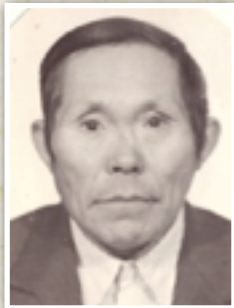
Гаерильев
Владимир Петрович

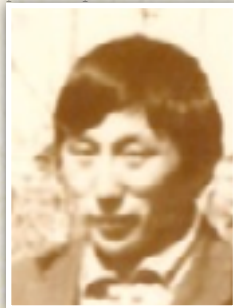
Евдокимов
Василий Васильевич

Егоров
Василий Порфирьевич

Еремеев
Николай Спиридонович

Еремеев
Василий Семенович

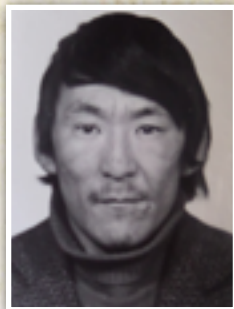
Затаров
Николай Лазаревич

Иванов
Борис Васильевич

Иванов
Василий Капитонович

Игнатъев
Март Васильевич

Иванов Павел Тимофеевич,
Иванов Василий Капитонович,
Федоров Василий Васильевич (Күүгнэйдэ)

Иванов
Павел Тимофеевич

Игнатъев
Николай Васильевич

Ильин
Анатолий Иннокентьевич

Константинов
Анатолий Дмитриевич

Константинов
Петр Дмитриевич

Кузьмин
Егор Семенович

Максимов
Валерий Васильевич

Михайлов
Анатолий Яковлевич

Михайлов
Давыд Яковлевич

Михайлов
Николай Степанович

Петров
Юрий Никифорович

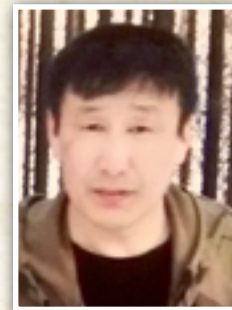
Сергеев
Василий Алексеевич

Степанов
Степан Ильич

Саввинов
Виктор Иванович

Христофоров
Василий Александрович

Саввинов
Егор Иванович

Саввинов Иннокентий Иванович, Яковлев Василий
Иванович, Долгаев Капитон Капитонович

Саввинов
Иннокентий Иванович

Саввинов
Тимофей Иванович

Яковлев
Алексей Спиридонович

Семенов
Николай Николаевич

Степанов
Эдуард Васильевич

Яковлев
Петр Алексеевич

Струкин
Яков Алексеевич

Тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ

60 сыллааха ыһаахта нэһилиэк кырдыаҕастара

Аграфена Николай Капитолина

Алексеева А.П., Федорова М.П.

Аграфена Петровна, Николай Семенович
Марина Саввична, Николай Филиппови, Иннокентий Павлович
Капитолина Петровна, Вячеслав

Алексеев

Алексеев Н.Е., Васильев В.В.

Алексеев
Юрий Дмитриевич

Алексеева Екатерина, Буруустаах
Төрөппүчүнэ, Давыд Алексеевич,
Мария Давыдовна

Алексеева М.И., Саввинова М.И.

Алексеева
Агафья Васильевна

Алексеева
Раиса Филипповна

Андреев
Мэхээлэ- Мессей

Афанасьева А.М., Санникова В.Е.,
Варламова М.Т.

Андреева
Евгения

Андреев
Трофим Никифорович

Аһыкай звенотун отчуттара

Алексеева Мария Давыдовна,
Андреева Мария Никифоровна

Афанасьева Анастасия Михайловна,
Васильева Мария Михайловна

Афанасьева
Варвара Федотовна

Варламова
Мария Петровна

Варламова
Мария Титовна

Васильев Василий Васильевич,
Степанов Степан Ильич,
Христофоров Захар Петрович

Васильев
Герасим Васильевич

Васильев Дмитрий Васильевич,
Еремеев Семен Спиридонович

Васильев
Дмитрий Васильевич

Васильев
Дмитрий Никитич

Васильев Евсей Васильевич,
Егоров Алексей Николаевич

Васильев
Иван Михайлович

Васильев
Прокопий Васильевич

Васильева
Маэра Григорьевна

Васильев
Семен Васильевич

Васильева
Варвара Саввична

Васильева
Вера Алексеевна

Васильева
Мария Ивановна

Гуринова
Ксения Степановна

Гаерильев
Николай Григорьевич

Григорьев
Иван Константинович

Григорьев
Николай Михайлович

Григорьева
Варвара

Гаерильева
Мария Григорьевна

Дакаяров
Михаил Прокопьевич

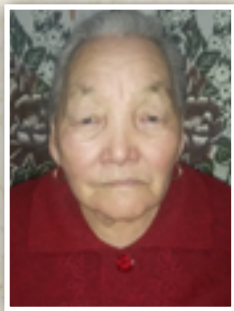
Дакаярова
Варвара Иннокентьевна

Дмитриева
Александра Кирилловна

Даркылааха ыанньыксыт күнэ,
колхознай-совхознай тутуу чилиэннэрэ

Дмитриева
Анна Григорьевна

Дмитриева
Матрена Порфирьевна

Евдокимова
Марфа Николаевна

Евдокимов Николай Кириллович,
Васильев Михаил Егорович,
Афанасьев Михаил Петрович

Евсеев
Илья Васильевич

Евсеева Мария Ильинична,
Афанасьев Василий Семенович,
Саввинова Зоя Николаевна

Евдокимов
Василий Кириллович

Егоров
Василий Дмитриевич

Егорова
Анастасия Степановна

Егорова
Анна

Егоров Петр Дмитриевич,
Семенов Максим Семенович

Егорова
Марина Саввична

Иванов
Василий Григорьевич

Еремеев
Семен Спиридонович

Егорова ХС, Егорова МС,
Федотова А.П., Егоров Н.С.

Ефремова Клавдия Петровна,
Иванова Галина Васильевна

Гаврильева
Мария Григорьевна

Григорьев Николай Михайлович,
Игнатъев Иван Николаевич

Иванов
Иван Иванович

Иванов
Яков Николаевич

Иванова
Анна Григорьевна

Иванова
Анна Прокопьевна

Иванова
Варвара Николаевна

Иванова
Дария Петровна

Иванова МГ
Игнатъева МГ

Иванова Ф.М.
Иванова В.Г.

Иванова
Федора Степановна

Игнатъева М.Г., Варламова М.Г., Ким А.М.,
Васильева М.Е., Людмила

Иванова
Мария Алексеевна

Иккис Григорьев Иван Константинович (Моочой)

Ким
Агафья Васильевна

Ким
Афанасий Михайлович

Кононова
Анна Петровна

Кононова
Прасковья Ивановна

Константинов
Василий Яковлевич

Константинов
Дмитрий Иванович
Дмитриев
Алексей Петрович

Константинов
Николай Иванович

Кузьмин
Семен Григорьевич

Григорьев
Василий Михайлович

Кыстык кэнниттэн атын-атын
фермаза кыстабыт атыыр обустар
керсуууларэ

Лаабыр

Лаабыр

Марина Алексеева, Ульяна Егоровна

Михайлов В.К., Алексеева А.П.,
Николаев В.Н., Егорова З.А., Ильина М.

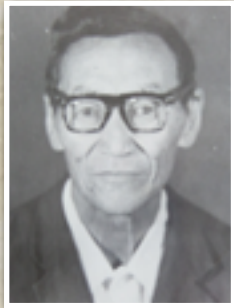
Михайлова А.Н., Кузьмина Т.Г.,
Хобусарова В.Г., Христофорова М.П.

Мухомлев Николай,
Степанов Степан Ильич

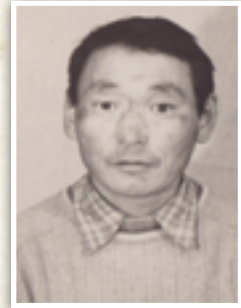
Михайлова
Ульяна Алексеевна

Николаев
Василий Иванович

Николаев Василий Николаевич,
Григорьев Григорий (Төбөңкө уола)

Николаев
Владимир Тарасович

Николаев
Василий Николаевич

Никифоров Афанасий Иванович,
Павлов Николай Савинович

Николаева
Анна Егоровна

Николаева
Анна Николаевна

Николаева
Татьяна Пудовна

Николаева
Федора Николаевна

От кәһиштә

Отова
Анастасия Федоровна

Павлов Василий Григорьевич,
Петров Алексей Петрович,
Егоров Анатолий Иванович

Павлов Евгений,
Алексеев Иннокентий

Павлова
Варвара Петровна

Павлова
Мария Марковна

Петрова
Раиса Никифоровна

Петрова
Татьяна Петровна

Прохоров
Алексей Константинович

Прохорова ТК, Васильева ВС,
Еведкимова ЕП, обито Николай

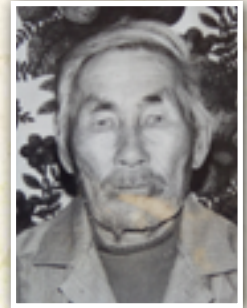
Прохорова
Татьяна Константиновна

Афанасьев
Дмитрий Семенович

Саввинов
Василий Иванович

Саввинова Александра Захаровна,
Иванова Олимпиада Романовна

Саввинова
Анастасия (Маалынкай)

Санникова
Валентина Ефимовна

Сидорова
Александра Павловна

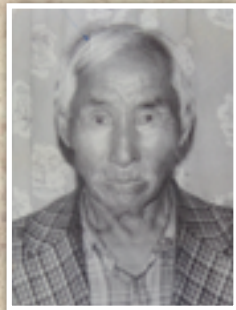
Синтэйгэ кирпииччэ үлэте

Союз отчуттара

Спиридонов
Никон

Степанов
Григорий Спиридонович

Степанова
Мария Ивановна

Суботуннѳук

Тимофеев
Спиридон Павлович

Сүөһү көрөөччүлэр бөлөхтөрө

Тимофеева
Варвара Степановна

Тимофеева
Евдокия Васильевна

Федорова
Мария Павловна

Михайлов ВВ
Васильев СС

Үөһээ бүлүү совхоз бастын
үлэһиттэрин бөлөбө

Чиряев
Семен Михайлович

Үөһээ Бүлүү совхоз отчуттара

Уларов Н.И. Когодовская Вера С.-субай сүөһү бостууга.

Банныксыт күнүгэр

Банныксыт кыргыттар

Учууталлар уонна иитээччилэр

Оскуола

1949-50с. Өтөх Көлүөзө
учууталлар- Лебедкин Прокопий Степанович,
Федорова Мария Касьяновна

1980 оскуола юбилея

Антонов
Иван Иванович

Васильев
Егор Дмитриевич

Детсад коллектива

Детсад коллектива

Детсад коллектива

Евдокимова
Мария Прокопьевна

Максимов
Данил Спиридонович

Михайлова
Татьяна Степановна

1980 оркуола юбилейа

Савиновтaр дьиз кэргэнттэрэ

Федотов
Роман Порфирьевич

Чинэкэт ферматыгар субботник

Үлэ бастыннара

Алексеева
Аграфена Петровна

Алексеева
Мария Давыдовна

Варламов
Афанасий Семенович

Васильев
Николай Игнатьевич

Васильева
Варвара Саввична

Ефремова
Анна Федотовна

Иванов
Павел Тимофеевич

Иванов
Семен Иванович

Николаева
Мария Петровна

Прохоров
Поликарп Константинович

Степанов
Дмитрий Васильевич

Хбусаров
Роман Иннокентьевич

Титова
Варвара Васильевна

Элбэх оболоох ийэлэр

Андреева
Мария Ивановна

Васильева
Христина Саввична

Дмитриева
Александра Кирилловна

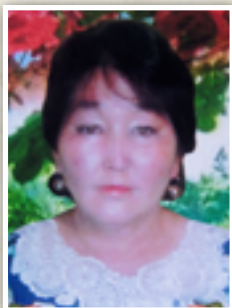
Евдокимова
Марфа Николаевна

Иванова
Полина Васильевна

Иванова
Федора Ивановна

Игнатъева
Валентина Ивановна

Игнатъева
Марина Григорьевна

Ильина
Мария Степановна

Михайлова
Варвара Алексеевна

Михайлова
Зинаида Елисеевна

Никифорова
Анна Васильевна

Николаева
Федора Николаевна

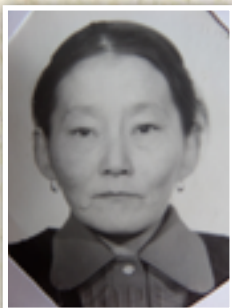
Павлова
Варвара Петровна

Сергеева
Анна Николаевна

Сидорова
Александра Павловна

Тимофеева
Евдокия Герасимовна

Федотова
Аграфена Петровна

Федотова
Капитолина Петровна

Хобусарова
Варвара Герасимовна

Комсомол 50 сылынаабы тэрээһин

Оҥхой 8 кылаастаах оскуолатын маҥнайгы выпустара учууталлары кытта түспүт кэрэ бэлиэ күн-нэрэ.

Комсомол 50 сылынаабы тэрээһинэ

Олороллор:

Львов Василий Степанович
директор ОВШ
Ткачѳва Нина Георгиевна
кылаас салайааччыта
Тобуруокап Петр Николаевич,
СР народнай суруйааччыта,
саха тылын учуутала.

Тураллар:

I эрээт

Егорова Женя
Тимофеева Шура
Отоѳва Галя
Матвееѳва Томара
Сидорова Маруся
Иннокентьеѳва Лана
Исакоѳва Галя
Николаѳва Лиза
Николаѳва Таня
Антоноѳва Света

II эрээт

Федоров Володя
Алексеев Коля
Евдокимов Лазерь
Савинов Виктор
Михайлов Толя
Тимофеев Вася
Яковлев Май
Степанов Эрик

АХТЫЫЛАР

Дойдулаах, дьоннордоох буоламмыт дьоллоохпут дэнэбит

Биһиги Алексеевтар дьиэ кэргэнгэ тапталлаах эһэбит, хос эһэбит Алексеев Николай Егорович Аһыкайга төрөөбүтэ. Үйэтин тухары сүөһү иитиитигэр үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Аба дойду сэриитин кыттыылааба, Арбаангы фронга сылдыбыта.

Эбэбит Вера Васильевна Бүлүү улуунун Хампа нэһилиэгиттэн төрүттээх, кини Аба дойду Улуу сэриитин Геройа Николай Саввич Степанов-Дьоруой Ыстапаанап хаан аймаба. Онхой нэһилиэгэр кийиит буолан сүктэн кэлбитэ. Эһэбитинээн 3 оҕоҕо күн сириҥ көрдөрбүттэрэ. Вера Васильевна Васильева үлэни өрө туппута, өр сылларга оҕо иитиитин тэрилтэтигэр ньээнньэнэн, ол кэнниттэн олохтоох бородукта маҕаһыныгар остуораһынан үлэлээбитэ. Сүөһү үлэтигэр кырата суох кылаатын киллэрсибитэ.

Улахан уол Алексей,
кэргэнэ Анна кыыстара Уйгулаана

Сиэн оҕолор

Бицрэгэ төрөөбүттэрбит,
аймахтарбыт

Бицрэгэ төрөөбүттэрбит

Саңа дьылы көрсө

Аймахтарбытынан

Сиэннэр

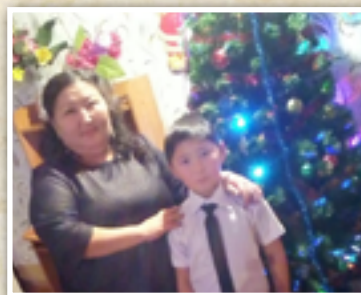

Улахан кыыс Раиса,
кэргэнэ Василий оҕолор

Аймабынан

Мария уола Сандаллыын

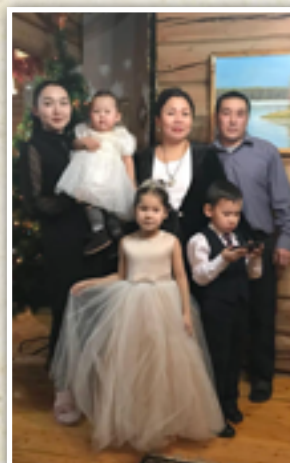
Аймабынан

Александра кэргэнэ Ефрем
уоллара Эрсан

Иннокентий кэргэнэ Зинаида
кыыстара Инна

Анатолий кэргэнэ Надежда
уонна оҕолоро

Элэбит, абабыт, эвэм, ийэм

Улахан уоллара Николай Николаевич Алексеев өр сылларга сүөһү көрүүтүгэр үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. 10 оҕолоох, 21 сиэннээх, 3-с хос сиэннээх. Билигин оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ Республика араас муннуктарыгар олороллор, үлэлии-хамсыы сылдыбаллар.

Соботох кыыстара – биһиги тапталлаах ийэбит Александра Николаевна Алексеева 10 оҕолоох Герой ийэ.

Кыра уоллара Алексеев Алексей Николаевич армия кэккэтигэр сулууспалыы сылдьан хомолто-лоохтук өлбүтэ.

Аҕабыт Николай Иннокентьевич Раиса, Иннокентий Алексеевтарга бастакы оҕонон төрөөбүтэ. Икки оҕоломмуттарын кэнниттэн ийэлэрэ Раиса ыалдьан өлбүтэ. Кэлин эһэбит Ильина Мария Степановналыын ыал буолбуттара. Иппит кииринньэн ийэлэрэ Мария Степановна аҕабытын уонна балтын Агашаны бэйэтин оҕолорун курдук харыстаан, таптаан иппитэ. Аҕам бииргэ төрөөбүттэрэ уон иккилэр.

Эһэбит Иннокентий Павлович ветеринардаабыта, кэлин тутууга үлэлээбитэ. Бастын үлэһит буолан өрүү холобурга сылдыара.

Күн сири көрдөрбүт тапталлаах төрөппүттэрбит Александра Николаевна, Николай Иннокентьевич Алексеевтар сүрэхтэринэн сөбүлэһэн, 1978 сыллаахха ыал буолбуттара. Уон оҕоо күн сири көрдөрөн олох дьолун бэлэхтээбиттэрэ.

Биһиги ийэбит Александра Николаевна Алексеева 1956 с. Онхой нэһилиэгэр күн сири көрбүтэ. Онхой аҕыс кылаастаах оскуолатын, Хоро орто оскуолатын ситиһилээхтик бүтэрэн баран үлэтин Хороо биэкэринэн саҕалаабыта. Онтон тэһийбэккэ дойдутугар кэлэн ыанньыксыттыы кирибитэ. Өр сылларга ыанньыксытынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Комсомолтан коммунистка тийэ үүммүтэ. Нэһилиэк бастын спортсменката этэ, сүүрүүгэ уонна хайыһарга өрүүтүн миэстэлэһэрэ. Үчүгэй үлэтин сыаналаан Советскай Союз араас куораттарыгар: Москваҕа ВДНХ уонна күннээх Грузия устун күүлэйдиер путевканын наҕараадаланан күүлэйдээн кэлбитэ.

Аҕабыт Алексеев Николай Иннокентьевич 1953 с. Онхой нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Онхой аҕыс кылаастаах, Далыр орто оскуолатын бүтэрбитэ. Нэһилиэк бастын механизатора, хоһуун үлэһит, уһанар буолан нэһилиэк саҕа тутуулар кинитэ суох барбаттара.

Төрөппүттэрбит дьиэ уот туттан, 10 оҕону төрөтөннөр саха ыалын сиэринэн быр бааччы олорон ааспыттара. Элбэх оҕону атабар туруорар сыалтан хаһаайыстыба араһын тэринэн оҕолоро үөрэхтээх, үлэһит буолалларын ситиспиттэрэ.

Биһиги бииргэ төрөөбүт уоммут:

Улахан уол Алексеев Алексей Николаевич – С.П.Федотов аатынан сүрүн оскуолаҕа завхонунан үлэлиир, кэргэнэ Анна Анатольевналыын 1 кыыс оҕолоохтор. Раиса Николаевна Павлова, Мэйик нэһилиэгин балыыһатыгар фелдшерынан үлэлиир. Кэргэнэ Василий Владимирович Павлов суоппар идэлээх, 4 оҕолоохтор. Иннокентий Николаевич Алексеев, Онхойго саха ынахтарыгар үлэлиир, кэргэнэ Зинаида Алексеевналыын биир кыыс оҕолоохтор. Владимир Николаевич Алексеев, кэтэх хаһаайыстыбабытын көрөр-истэр тутуу киһибит. Василий Николаевич Алексеев, «ПО ХОРО» маҕаһыныгар рабочайынан үлэлиир, кыыс оҕолоох, кэргэнэ Валентина Викторовна Михайлова олохтоох дьаһалтаҕа техүлэһитинэн үлэлиир. Анатолий Николаевич Алексеев, Үөһээ Бүлүү улуунун Намнааҕы агрошколаҕа үлэлиир, кэргэнэ Надежда Нам орто оскуолатыгар завуһунан үлэлиир, 3-с оҕолоохтор. Мария Николаевна Алексеева, Онхойдооҕу сынньалан киинигэр хуругунан үлэлиир, уол оҕолоох. Вера Николаевна Алексеева, дьиэтин кэтэх хаһаайыстыбатын көрөн олорор. Александра Николаевна Афанасьева Сунтаар улуунугар ыал буолан олорор. Оройуоннааҕы балыыһаҕа сиэстэрэннэн үлэлиир, кэргэнэ Ефрем Андреевич Афанасьев суһал көмө отделениетыгар медбратынан үлэлиир, уоллаах кыыс оҕолоохтор. Агафья Николаевна Алексеева – икки уоллаах.

Күн сири үтүөтүн бэлэхтээбит, сүрэхтэрин сылааһыгар угуттаан иппит төрөппүттэрбитигэр Александра Николаевнаҕа, Николай Иннокентьевичка истинник махтанабыт, кинилэринэн киэн туттабыт! Ситэри олоботох олохторун биһиги, оҕолоро, сиэннэрэ, салгыыбыт.

Биһиги тапталлаах Онхойбут нэһилиэгэ төрүттэммитэ 100 сыллаах өрөгөйдөөх үбүлүөйдээх сылынан итиитик-истинник эбэрдэлиибит! Өрүү тупса, сайда, чэчири турдун диэн баҕа санаабытын тириэрдэбит.

Мария Алексеева, Онхой сынньалан киинин уус-уран салайааччыта

Алексеевтар дьиз кэргэттэрэ

Энэм Игнатъев Иван Николаевич 1918 сыллаахха Чиллэ Хоротугар төрөөбүтэ. Бииргэ төрөөбүтэр биэстэр. Ийэтэ – Агафья, аҕата – Николай диэн эбиттэр. 2 кылаас үөрэхтээх. 1941–1945 сс. Аҕа дойду сэриитин кыттыылааҕа, сэрии бэтэрээнэ.

Кини өр сылларга тутууга үлэлээбит. Ол туһунан олус истинник кэпсиирэ. Энэм үтүө майгылаах, сытыары сымнабас, хоһуун үлэһит этэ. Наар үөрэ-көтө сылдьара. Энэм оһобун иннигэр сылааска олорон эрэн сибигинэйэн ыллыы олорор буолааччы, бэйэтэ ботугураан кэпсэтээччи, күлэн мичээрдээччи. Элбэхтик хаһыат ааҕара. Сонуну билэ, көрө-истэ олороро.

Сэрии кэнниттэн норуот хаһаайыстыбатын чөлүгэр түһэриигэ, нэһилиэнньэ оһобун тупсарыыга инники күөҥгэ сылдыбыта. Энэм сыралаах үлэтэ үрдүктүк сыаналаммыта. Сэрии сылларыгар «1941–1945 сс. Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии килбиэннээх үлэтин иһин» мэтээлинэн наһараадаламмыта. Кыайыы 40, 50 сылларын үбүлүөйүнэй мэтээллэринэн наһараадаламмыта. Үлэбэ, олоххо үтүө сыһыан, ыраас суобас, кэрэбэ тардыһыы чаҕылхай холобурун көрдөрөн ааспыта энэм барахсан! 1996 сыллаахха 78 сааһыгар олохтон туораабыта.

Эбэм – Михайлова Ульяна Алексеевна. Кини 1924 с. II Хороҕо төрөөбүтэ. Бииргэ төрөөбүттэр үстэр. Эбэм 12 сааһыттан ыанньыксытынан үлэлээбитэ, өр сылларга колхозка, совхозка ыанньыксыттаабыта. Кини сэрии кэмигэр 17 саастааҕа, 4 кылаас үөрэхтээх этэ. Быдан, Чинэкэт, кэлин Муччу фермаларыгар үлэлээбитэ. Чинэкэккэ 6–7 буолан ыанньыксыттаабыттар. Биир киһиэхэ 15 ынах. Оччо ынабы тутан, төрөтөн, ньирэйдэрин көрөн, атыыр обустарын бостууктаан, хотоннорун ис үлэтигэр бэйэлэрэ толору үлэтиллэрэ. Үүт былаанын толорбуттар, ньирэйдэрин улаатыннарбыттар эт, үүт эбии төлөбүр ылаллара. 5 хостоох дьизэбэ хас да ыал буолан олорбуттар. Биир хосторо үүт эрийэр хос эбит. «Үөһээ Бүлүү» совхозка өр сылларга ыанньыксытынан үлэлээбитэ. Бастыҥ ыанньыксыт аатын элбэхтик ылан, ВДНХ Москваҕа босхо путевканы баран сынньанан кэлбиттэр. 1973 сылга социалистической куоталаһыы кыайыылааҕа, 9 пятилетка ударнига, аата-ахсаана биллибэт грамоталарынан, знактарынан наһараадаламмыта. Сэрии кэмигэр үлэ фронугар 1943 с. ыңгырыллыбыта. Тиксиигэ, Алдан куоракка илдьибиттэрэ диэн кэпсиирэ. Үлэ, тыыл бэтэрээнэ. 2003 с. 79 сааһыгар күн сириттэн күрэммитэ.

Игнатъев
Иван Николаевич

Михайлова
Ульяна Алексеевна

Эбэлээх эһэбит

Тамара, Тихон Петроетар
дьиз кэргэттэрэ

Эбэбит оёолорунаан

Балтым Уля дьэ кэргэнинээн

Анатолий Алексеевич,
Ольга Саввична
Михайлоетар

Абаыт
Андрей Давыдович

Абаыт быраата
Анатолийдынын

Бииргэ төрөөбүттэр

Улахан уол Юлиан

Владимир Михайлович
дьэ кэргэнинээн

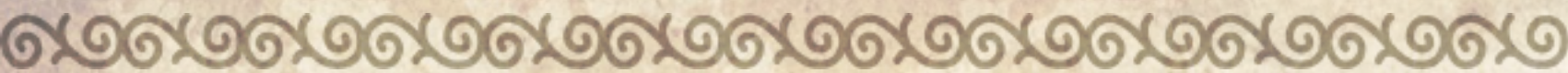
Алексеевтар дьэ кэргэптэрэ

Эбэм оморбут олобо биһиэхэ үтүө холобур буолар. Эбэлээх эһэм 1956 сыллаахха олохторун холбуулар, Онхойго олохсуйаллар. Кинилэр барыта холбоон 12 оёону төрөтөн, билигин баар биэс оёону иитэн, үөрэтэн ааспыттара. Улахан уола, Михайлов Анатолий Алексеевич, 1951 с. төрөөбүтэ. Онхой начальнай оскуолатын 1959–1963 сс., салгыы Хоробо 1968 с. 8 кылааны үөрэнэн бүтэрэн баран, Бүлүүтээби педучилищеба үөрэнэ киирбитэ. 1970–1971 сс. армияба сулууспалаан кэлэн баран, үөрэбин салгыы үөрэнэн, 1975 с. учутал идэтин ылбыта. 1973 с. Амма кыыһын Ольга Саввичнаны кытта олохторун холбоон, Амма улуунугар Эмис нэһилиэгэр идэлэринэн үлэлээн барбыттара. Онтон ыла 35 сыл устата тохтоло суох учууталлаабыттара. Кинилэр 4 уол оёолоохтор, 6 сиэннээхтэр. Амма улуунун Эмис нэһилиэгэр омороллор. Анатолий Алексеевич – педагогической үлэ бэтэрээнэ, Саха Республикатын үөрэбириитин туйгуна, Эмис нэһилиэгин бочуоттаах олохтооёо. Абабам Онхойго начальнай оскуолаба үөрэнэ сылдьан сайынгы өттүгэр Чиллэбэ окко оёус сиэтиитигэр үлэлээбит. 1965 с. биир сыл кирпииччэ үктүүр. Алтыс кылааска үөрэнэ сылдьан Күүлэттэн Алын Хаастыырга оёунунан сүөгэй таһарын ахта-саныы кэпсиир. Армияттан кэлэн баран «Эдэр ыччат» от звенотун салайан сылдьыбыт. Билигин кэргэнинээн бочуоттаах сынньаланга омороллор, нэһилиэк олобор көхтөөхтүк кытталлар.

Иккис уола Игнатъев Юрий Иванович 1959 с. төрөөбүтэ. Өр сылларга сылгыһытынан үлэлээбитэ. Онтон ыһыллыы кэннэ булдунан дьарыктанан андаатар, тиинг, киис туттарара. Кэргэнэ, ийэбит Евгения Васильевна Туобуйаттан төрүттээх, киномеханик идэлээх этэ. Эдэр сааһыгар ыарахан ыарыыттан ыалдьан күн сириттэн барбыта. Икки кыыстаах.

Улахан кыыһа Алексеева Юлия Юрьевна – СГУ ПИ «Педагогика и методика начального образования» салаатын 2004 с. бүтэрбитэ. Билигин Онхой сүрүн оскуолатыгар математика учууталынан, оскуола профсоюзун председателинэн талыллан 7-с сылын үлэлиир. 2016 с. Саха Республикатын үөрэбириитин министерствотун Бочуотунай грамотатынан, 2017 с. «Труд во благо развития» СР ФП махтал суругунан набаараадаламмыта. Кэргэнэ Алексеев Андрей Давыдович Ньурбатаагы ХБК Накыын бөһүөлэгэр катерпиллар суоппарынан үлэлиир. Уһуннук, үтүө суобастаахтык үлэлээбитин иһин махтал суругунан уонна түөскэ кэтэр бэлиэнэн набаараадаламмыта. Үс уол оёолоохтор. Улахан уол Юлиан Онхой сүрүн оскуолатын 8 кылаанын үөрэнээччитэ. Улууска ытыллар НПК «Мин

аҕам катерпиллар суоппара» үлэтинэн 1 миэстэни ылбыта. «Саха ынаҕа – Онхойго» үлэтинэн ситиһиилээхтик кыттыбыта. Боксанан сөбүлээн дьарыктанар. Ол курдук, 2016 с. Н.С. Софроновка аналлаах бокса күрэбэр «Дьулуурдаах боксер» аатын ылбыта. 2015–2016 сс. «Бастын үөрэнээччи» диэн нэһилиэк баһылыгын номинациятын ылбыта. Орто уол Ян 7 кылааска үөрэнэр. Кыра эрдэбиттэн тустарын сөбүлүүр, сайын аайы ыһаахха тустан 1–3 миэстэлэргэ тиксэр, бокса спордун эмиэ сөбүлээн дьарыктанар. 2015 с. комплекснай спартакиадаҕа 2 м., 2017 с. – 2 м., А.Н. Захаров аатынан бокса аһаҕас турнирыгар 3 м. буолбута. Юра 4 кылаас. Бокса спордугар кэккэ ситиһиилэрдээх: 2016–2017 сс. ыытыллыбыт комплекснай спартакиадаҕа 1 м., 2017–2018 сс. Горнайга А.А. Агеев аатынан республиканскай бокса турнирыгар 1 м., Я.Д. Дмитриев аатынан Бүлүүгэ буолбут бокса аһаҕас турнирыгар 2 м., 2017 с. Н.С. Софронов аатынан ыытыллыбыт бокса күрэбэр «Кэскиллээх боксер» анал аакка тиксибитэ.

Кыра кыыс Константинова Ульяна Юрьевна Бүлүүтээҕи педколлеҕы 2003 с., СГПА дошкольной отделениетын 2006 с. үөрэнэн бүтэрбитэ. Билигин Хоро уһуяанын старшай иитээччитинэн үлэлиир. Кэргэнэ Константинов Василий Михайлович идэтинэн үрдүк үөрэхтээх омур тылын учуутала, С.П. Федотов аатынан Онхой сүрүн оскуолатын директорынан ситиһиилээхтик үлэли сүлдүр. 2014 с. Саха Республикатын социальнай-экономическай сайдыытыгар дьонун кылаатын иһин Государственной мунньах (Ил Түмэн) комитетын Бочуотунай грамотатынан, 2016 с. үөрэбири систематыгар үүнэр көлүөнэни иитиигэ, үөрэтиигэ ситиһиилээх үлэтин иһин Саха Республикатын үөрэбириитин министерствотын Бочуотунай грамотатынан наҕараадаламмыта. Икки оҕолоохтор. Сайаана 5 кылааска, Айсан 2 кылааска Хоро орто оскуолатыгар үөрэнэллэр.

Эбээлээх эһэм төрөппүт кыыстарын Тамараны, кыыс оҕо турбатын иһин, Хороҕо чугас дьүөгэлэригэр Иванова Ирина Никоновнаҕа ииттэрэ биэрбиттэр. Тамара кэлин дьонун кытта билсэн улааппыта. Хороҕо ветеринарынан үлэлиир. Кэргэнэ Прокопий Тихонович пекарынан үлэлээбитэ 30-ча сүл буолан эрэр. Сэттэ оҕолоохтор, биэс сиэннээхтэр.

Михайлов Иван Иванович Онхойго коммунальной хаһаайыстыба үлэһитэ, кэргэнэ Михайлова Мария Васильевна оскуолаҕа повар көмөлөһөөччүтүнэн үлэлиир. Түөрт оҕолоохтор, түөрт сиэннээхтэр. Улахан уол Михайлов Володя кэргэннээх, 2 оҕолоох, Хаандыгаҕа олороллор. Володя ТПУ ОАО Сургутнефтегаз үлэлиир, кэргэнэ Ольга Олеговна офтальмолог быраас. Кыыстара Савийя Томпо многопрофильной гимназиятын үөрэнээччитэ, иллэнг кэмигэр шахматынан дьарыктанар, уоллара оҕо саадын итиллээччитэ.

Михайлов Василий Иванович куоракка ЖКХ маастарынан үлэлиир, кэргэнэ Иванова Светлана Павловна. 3 оҕолоохтор, 2 сиэннээхтэр. Улахан кыыстара Алина, уол оҕолоох, Бэрдьигэстээххэ ыал. Иккис кыыс Айна медсестра үөрэбин бүтэрэн, РБ №2 неврология отделениетыгар медсестранан үлэлиир. Уоллара Павлик дьонугар көмө-ньыма буолан дьиэтигэр олорор.

Юлия Алексеева, Онхой, 2018

Андреевтар дьиэ кэргэттэрэ

Биһиги 1976 с. ыал буолбуппут. Аҕабыт Олег Федотович аҕатынан Хангалас Өктөмүттэн, ийэтинэн Тааттаттан төрүттээх Үөһээ Бүлүүгэ олохсуйбут дьон оҕолоро. Ийэбит Маргарита Дмитриевна аҕатынан Чиллэттэн, ийэтинэн Кэнтиктэн төрүттээх, Онхойго төрөөбүтэ. Олег Федотович идэтинэн үрдүк үөрэхтээх учуутал. 1973 сылтан маннааҕы оскуола баачууталынан үлэлиир. 1990–1992 сс. сельсовет председателинэн талыллан үлэлээбитэ. 1992–2013 сс. Онхой сүрүн оскуолатыгар директорунан үлэлиир. Ити кэннэ 2016 с. күһүнүгэр диэри нэһилиэк дьаһалтатыгар тыа хаһаайыстыбатын специалиһынан үлэлээн баран сынньаланга олорор. Учууталлыы сылдьан өр сылларга, сайын аайы «Дружба» үлэ-сынньалан лаабырын салайбыта. 4-тэн 8 кылааска диэри үөрэнэр 25 оҕо сайын устата 150 т тийэ оту оттоочулар. Оччотообу 13–15-тээх уолаттар котокулар сүрдээх эппиэтинэстээхтик илии хотурунан от охсон, кыдамалаан лаабыр төһүү отчуттара буолаллара. Кыргызтарга уонна кыра уолаттарга устар сайыны быһа уу отун тардыыта, мунньуута сүктэриллэрэ. Итиннэ оҕолору эбии эт-хаан өттүнэн сайдарга, коллектив туһугар эппиэтинэскэ, илии үлэтин үөрүйэхтэригэр сатабыллаахтык дьаһайан үөрөппитэ. Билигин 40-чалаах, 50-гар чугаһаабыт дьон күндүтүк саныыллар. Сельсовет председателинэн үлэли сылдьан ГАИ үлэһиттэрин кэпсэтэн үлэ-хамнас дьонугар, 40-ча киһиэхэ А, В категорияга права ылалларын ситиспитэ. Директордыы сылдьан оскуола материальной базата бөгөргүүрүгэр үгүс сыратын уураар, коллективы түмэр. Үөрэх эйгэтигэр үлэтин иһин «Почетный работник общего образования РФ» диэн бочуоттаах аатынан, «Отличник образования РС(Я)», «Учитель учителей», «Почетный ветеран системы образования РС(Я)» знактарынан наҕараадаланар.

Улахан кыыспыт Иванова Ольга Олеговна Дьокуускай куорат роддомугар үлэлиир. Үрдүк категориялаах анестезиолог-реаниматолог быраас. Саха Республикатын доруобуйа харыстабылын туйгуна. Отделениетыгар профсоюз председателэ. Кэргэнэ Петр Петрович МВД ветерана. Уоллара Тимур ХИФУ ИМИ 2 курсун студена.

Оҕолорбутунаан

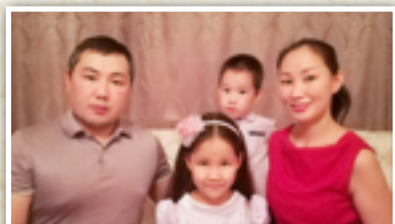
Маргарита Дмитриевна, Олег Федотович

Оҕолорбут, күтүөттэр, кийиһиттэр, сиэннэр

Оҕолорбут

Кыра кыыс Татьяна Андрей кыыстара Сайаана уоллара Василий Карбакановтар

Орто кыыс Наталия Виталий улахан уоллара Айсен иҕирэлэр Кэсжил, Айтал кыыстара Мичийэ Куо Румянецтар

Улахан кыыс Ольга, Петр, Тимур Иваноовтар

Улахан уол Вячеслав, Ольга, Олег, Виолетта Андреевтар

Кыра уолбут Ярослав

Улахан уолбут Андреев Вячеслав Олегович полиция майора, Саха Республикатын ИДМ иһинэн Уголовнай розыск управлениетыгар бөлөхтөһөн буруйу онгорууну утары охсуһар отделга начальнигынан үлэлиир. «Отличник криминальной полиции МВД России», Почетная грамота МВД РФ, Благодарность Главы РС(Я), Медаль «За отличие в службе» 2, 3 ст., медаль «За боевые заслуги», медаль «За ратную доблесть», медаль «Участнику контртеррористической операции» набараадалаах. Кэргэнэ Ольга Степановна Томпоттон төрүттээх. Үөрэх министрствотыгар Агротехнологической үөрэхтээһин, экология уонна туризм научно-образовательнай киинин методиһа. Уоллара Олег 7 кылааска туйгуннук үөрэнэр, кыыстара Виолетта 5 саастаах.

Орто кыыспыт Румянцева Наталия Олеговна Дьокуускай куоракка 38 №-дээх оскуолаба нуучча тылын уонна литературатын 1 категориялаах учуутала. Кэргэнэ Виталий Иванович Уус Алдантан төрүттээх. МУП «Теплоэнергия» тэрилтэбэ энергоннадзор отделыгар инженерынан үлэлиир. 4 оболлоохтор. Улаханнара Айсен 6 кылаас, Кэскил, Айтал 4 саастаахтар, кыыстара Мичийэ Куо биирдээх.

Кыра кыыс Карбаканова Татьяна Олеговна учуутал уонна ХИФУ ФЭИ бүтэрэн «Менеджер организации» идэлээх. Томпо улууһугар Хаандыгаба олороллор. «Мишутка» детсадка иитээччинэн үлэлиир. Улуус баһылыгыттан «За безупречную работу, педагогическое мастерство и творческий поиск в воспитании подрастающего поколения» диэн грамоталаах. Кэргэнэ Андрей Васильевич эмиэ Томпоттон төрүттээх, юрист идэлээх. Кыыстара Сайаана 1-гы кылааска үөрэнэр, уоллара Василий 3 саастаах.

Кыра уол Ярослав Олегович ХИФУ ИТИ бүтэрэн кадастровой инженер идэлээх. Үөрэбин бүтэрээт, Дьокуускайга АО «Сахагипрозем» тэрилтэбэ үлэлиир.

Төрөппүттэрбит барахсаттар

Аҕабыт Сидоров Дмитрий Иванович 1925 с. Чиллэбэ төрөөбүт. Ийэлээх аҕата аҕам үс саастаабар иккиэн ыалдьан, биирдии хонук быысаһан өлбүттэр. Аҕыйах ыйдаах Даша диэн балтынаан аҕаларын ийэлээх аҕатыгар хаалбыттар. Балта Даша 17 сааһыгар ыалдьан өлбүт.

Аҕабытын ииппит хос эбэбит Кэтириинэ, дьон кэпсиинэн, туруу үлэһит эбитэ үһү. Үтүө санаата, аһыныгаһа, кыраба-кыаммакка көмөтө аанньал курдук эмээхсин этэ дииллэрэ. Үйэтэ уһаан, хос сиэннэрин көрсөн баран, 1964 с. уола Акыымҥа уонна сиэнигэр (биһиги аҕабыт) сытан бу дойдуттан барбыта.

Аҕам 6 кылааска диэри үөрэммитин кэннэ эбэлээх эһэтэ үөрэттэрбэтэхтэр, оҕобутун армияба илдьэ ба-

Аҕабыт Дмитрий Иванович ийэбит Татьяна Петровна

Аркадий

Маруся

Рита

Саргы

Аҕабыт 1976с. Есеев ИИ кытта Грузияҕа сылдьан

Ийэбит сиэннэринээн

рыахтара диэн. Дьингинэн, үөрэҕи ылынымтыа оҕо эбит, наар үчүгэй сыанаҕа үөрэммит. Оччотообуга 6 кылаас үөрэхтээх киһи үөрэхтээх киһи ахсааныгар киирэрэ, онон биригэдьииринэн, суотчутунан үлэлээбит. Сталин мэтээллээх этэ. ССКП чилиэнигэр киирэн баран, Дьоккуускайга совпартшколаҕа үөрэнэн кэлбит. Онно үөрэҕи бүтэрбит свидетельствотын көрдөххө, уонтан тахса предметкэ үөрэммиттэр, политэкономияҕа тийэ. Предметигэр барытыгар “отлично” сыана турара. Үөрэнэн кэлэн баран иккис Үөдүгэй нэһилиэгэр сельсовет председателинэн үлэли сылдьан, “салайар кадры – производствоҕа” диэн ыңгырыынан, сүөһү көрүүтүгэр тахсар. 1954 сыллаахха Чиллэбэ ийэбинээн билсэн ыал буолаллар. Нөнгүө сылыгар бөдөҥсүтүүнэн

Оҥхойго көһөн киирэллэр. Кэлин наар ыччат сүөһүнү көрүүгэ үлэлээбитэ. Сүөһү айаҕын табар буолан куруук үрдүк привези ылааччы. Социалистическай куоталаһыларга кыайан грамоталардаах, путевканын наҕараадаланан Грузияҕа баран сынньанан кэлтэ. Бэйэтэ ветеринар кэриэтэ этэ. Борооскулары таах аттыыра, төрөөбүт ынах кэнникитэ хааллабына, ветеринардааҕар ордук тутатына ыраастыыра, аны иһэ үллүбүт, ханна үлэлээбэт буолбут сүөһүнү блокада онгрон быһыһыра. Уопсайынан, олус эрудированнай киһи этэ. Урут тангара күннэрин, халандаара суох буолан буолуо, кырдыаҕастар аҕабыттан киирэн ыйытааччылар, барытын нойосуус билэрэ. Аан дойдуга буолар событиены бэчээттэн, радиоттан куруук кэтиирэ, саҕа сонун арыһылары сэргиирэ. Кэлин өлүөн чугаһыгар былааска эрэммэтин этэрэ. “Көрөөрүҥ даҕаны, Советскай Союз эстиэбэ, партия баһыттан сытыһа олорор” диирэ. Ол курдук буолла.

Кэпсээнньитэ, сэхэнньитэ бөбө, туох буола турарын барытын билэ-көрө, истэ, ааҕа сылдьара, кырдыаҕастарга, оҕолорго олус сөбүлэтэрэ. Үлэ күнүгэр хонтуора дьыэбэ үлэһиттэр эрдэ кэлэн аҕабыттан оройуон, республика, Союз сибиэһэй сонуннарын истэллэрэ.

Сыһа-халты туттан, тымныйан ыалдьан 1980 с. 55 сааһыгар олохтон барбыта.

Ийэбит Татьяна Петровна 1933 с. Кэнттик нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Лонхо сиэннэриттэн биирдэстэрэ. Эдэригэр сахаҕа улахан, толуу дьахтар эбит. Сэттэ кылаас үөрэхтээбэ, убайдара үрдүк үөрэхтээх дьоннор этилэр. Балтыларын салгыы үөрэн дири сатаабыттарын, Дьылба Хаан тардан, Чиллэбэ ааҕар балаҕан сөбиэдиссэйинэн ананан, 1952 с. үлэли барар. Онно тийээн ыал буолан биһиги түөрт оҕо баар буоллахпыт. Оҥхойго киирэн баран Аһыкайга атыһытынан, фермаҕа үүт эрийээччинэн, ыйырай көрөөччүнэн үлэлээбитэ. Дьыэтин түбүгүн наар түүн толорооччу. Быһыһыбайдаан, иистэнэн хойукка диэри олороро. Тангаһы ыраастаан, отделкалаан, аттаран наһаа үчүгэй ырбаахы, сон тигэн кэтэрдитэлээччи. Фермаҕа хас да ыал буолан биир дьыэбэ олоробут. Онно киэһэ аһылык кэнниттэн остуол хомулунна да, дьукаахтарыгар «Хотугу Сулус» сурунаалы, саха суруйааччыларын романнарын утуйуохтарыгар диэри ааҕан иһитиннэрээччи.

Кэлин ыарытыһан, дэриэбинэбэ дьыэ атыһыласпыпыт кэннэ кулуупка остуорастаабыта. Кырааската суох муостаны наар күлбүһэбинэн анһан сууйара, дьыэтин курдук ыраастык тутара. Ыарыы була сатаан тарбахтарын кытта сиэбитэ. Онно ийэм эрдэйдээх тулуурун сөбөбүн. Тарбаҕа көрөргө ыалдьан уңуобун сиэбитигэр балыһаҕа көрдөрбөтөбө, фельдшер оһоҕостоох этэ, ыарахан дьахтар ыалдыбыт тарбаҕы көрдөбүнэ, төрөөн атын тарбахха көһөр диэн, уңуоҕа быстан түһүөр диэри, салапаанынан эринэ-эринэ, кулуубун сууһа сылдьыбыта.

Ийэбит олус холку майгылааҕа, тугу барытын сыаналаан, ырыҥалаан көрөрө. Оҕолоругар ирдэбиллээх киһи этэ. Бастатан туран, үөрэхпитин ирдиирэ. Дьыэбит төһө да кыараҕаһын иһин, истиэнэбэ туспа мунуктаах буолааччыбыт, онно экран успеваемости хайаан да толоруллан иһиэхтээбэ. Биһиэхэ, оҕолоругар, хас биирдии сэмэтэ, хайҕала таайтарыылаах собуус буолааччы. Инньэ ғынан оҕо бэрээдэҕин бэйэтэ анализтаан көрүнэригэр туспа педагогическай ньыма этэ.

Пенсияҕа тахсан иннинэ ыйырай көрөөччүнэн үлэлээбитэ. Үчүгэй көрдөрүүлэрин иһин грамоталардаах этэ уонна «Үлэ бэтэрээнэ» бэлиэ ылбыта. Общественнай үлэбэ актыыбынайдык кыттар. Нэһилиэк Советын депутатынан быыбардана сылдьыбыта, өрүү дьахтар советын, төрөппүт комитетын чилиэнэ этэ. Аны сүрдээх артыыс талааннааҕа. Оччолорго нэһилиэк дьахталлара кулуупка улахан испэктээкиллэри туруораллара. Онно уһун уңуохтаах буолан үксүн эр дьон оруолун толороро. Ол курдук Күкүр Ууска – Дьуур, Хара Кыталыкка – Дьыбдык, Тапталга – Сис Сэмэнэ, Наара Суохха – Баачыка оруолларын, Тэмэлдыгэн Миитэрэй, Тээллэриис, Дьарааһын, Лэгэнтэй, о.д.а. персонажтары олус итэбэтиилээхтик, тийимтиэтик толороро. Ийэбит барахсан хаһан да киһини ордугурбаабат, дьонго куһаҕаны санаабат, дьону кытта иллээх-эйэлээх, олус ыраас дууһалаах этэ. Тобус сиэннэнэн баран, ыарахан ыарыыттан 1990 с. 57 сааһыгар орто дойдуттан барбыта.

Арамаан артыала

Биһиги аҕабыт, эһэбит Хобусаров Роман Иннокентьевич 1938 сыллаахха Үөһээ Бүлүү оройуонун Быракаан нэһилиэгэр элбэх оҕолоох дьиэ кэргэнгэ бэһис оҕонун күн сиригэр көрбүтэ. Тоғус сааһыгар Үөһээ Бүлүүгэ эдьийигэр иитиллэ кирибитэ. Эдьийэ Хобороон орто оскуолаҕа остуорастыыр этэ, онно илии-атах буолан көмөлөһөрө. Оччолорго оскуола элбэх оҕобун маһынан оттоллоро. Кэтит киэнгэ муостатын, элбэх паарта-тын орто кылаастарга үөрэнэ сылдьан элбэхтик сууйара. Онтун быһыһыгар хаатынка, саппыкы онгурсоро, улларсыһара. Ону көрө сылдьан учууталлар: “Арамаан барахсантан үлэһит үтүөтэ, киһи бэрдэ тахсыа”, – диэбиттэрэ, эппиттэрин курдук буолбута. Таһынаағы ыялларын аҕата Тэрэнтэй сүбэтинэн Дьокуускай куоракка арыы сыабын маастардарын куурсугар үөрэнэн, Онхой нэһилиэгэр үлэлии кэлбитэ.

Аҕабыт Роман Иннокентьевич

Ийэбит Тимофеева Варвара Герасимовна Ньурба оройуонун Акана нэһилиэгэр 1941 сыллаахха төрөөбүтэ. Биригэ төрөөбүт эдьийэ Тимофеева Евдокия Герасимовна (Тэрбиэн) Андреев Трофим Никифоровичка кэргэн тахсан, Онхой нэһилиэгэр аҕатын Тимофеев Герасимы кытта батыһан кэлбиттэр. Ол кэлэн ийэбит ньирэй көрөөччүнэн, сүөгэй таһааччынан үлэлээбит. Ол үлэлии сылдьан аҕабытын көрсөн, икки өттүттэн сөбүлэһэн, ыял буолан сэттэ оҕолонон, элбэх сиэннэнэн, хос сиэннэрин көрөн баран бу күн сириттэн күрэммиттэрэ.

Ийэбит икки сааһыгар ийэтэ өлөн тулаайах хаалан, эдьийин Евдокия Герасимовнаны куруук ийэтин курдук истинник саныыра. Эдьийбит үйэтин тухары ыанньыксытынан үлэлээн биэнсийэҕэ тахсыбыта, бастыг ыанньыксыттар ахсааннарыгар кирисэн собуруу күүлэйдии барар чиескэ тиксибитэ.

Аҕабыт биһиги оҕо эрдэхпитинэ: «Эдьийгит Дуунья хараҕа уоттаах, арааһа, эмчит буолара буолуо», – диэччи. Кэнники эдьийбит эмчит буолан, бар дьонун бу күн сириттэн барыар диэри эмтии сылдьыбыта, элбэх дьон махталын ылбыта.

Аҕабыт кыһынгы өттүгэр, маслоцех үлэлээбэт кэмигэр, отделение гарааһыгар оҕоһоттооччунан, оскуолаҕа охранныгынан үлэлээччи, туох да үлэттэн интэһиттэ суох. Дэриэбинэ иһигэр радиоузел үлэлэтэр этэ, ийэбит араас биллэриилэри, сонуннары араадыһаҕа санарааччы. Төрөппүттэрибит сүрдээх актыыбынай позициялаах буолааччылар. Аҕабыт Онхойго үлэлии кэлэригэр техника аҕыһах буолан, Үөһээ Бүлүүгэ кириэригэр үксүн сатыы сылдьар эбит. Дэриэбинэҕэ бастакы велосипед, мопед киниэхэ баара эбитэ үһү, ол саҕана детсакка миэстэ суох буолан утуу-субуу төрөөбүт оҕолорун ыялларга көрдөрөллөр эбит. Ол курдук, Маабыралаах Охоноһойго, Сиидэрэп Сэмэннээх Өлөксөөн орто уолаттары көрөн абыраабыттар. Аҕабыт рюкзак муннуктарын быһан баран, оҕолорун сүгэн велосипедынан таһара. Ийэбит биэкэрдиирэ, аҕабыт маслоцеҕар барарыгар бэкээринэ оҕобун оттон, килиэп тиэстэтин охсон ааһара, ол быһыһыгар араас субуотунньуктарга сылдьара, хайдах кыанан сылдьыбыта буолла...

Сыл аайы ыанар ынах ахсаана эбиллэн иһэрэ, күнгэ 3 тонна үүт кириэрэ, ол таһыгар Хоро Сээһэби сүөгэйэ кэлэрэ. Ити кэмгэ былаан сылга 35 тонна арыы буолара, чохоон кыһын 15 тонна, үүтүнэн онһуок 20 тонна, обратынан күһүн саһылга анаан издьэгэй 6 тоннаттан тахса онһууллара. Онһуулар бордууксуя үрдүк суортаах буолара. Арыыны, чохоону Мирнэйтэн вертолетунан, Дьокуускайтан массыынанан тиэйэн бараллара. Бу барыта үлэҕэ ис сүрэхтэн бэринэн туран үлэлээһин туоһута. Маслоцех коллектива пятилетка былаанын бары көрүнгэр толорон иһэрэ. Ол түмүгэр 1974 сыллаахха Роман Иннокентьевич «Бочуот Знага» орденынан, рабочай Алексеева Аграфена Петровна «Үлэҕэ килбиэнин иһин» мэтээлинэн наҕараадаламмыттар. Ону таһынан РСФСР этин-үүтүн министрствотын, саха АССР Министрдэрин Советын, партия обкомун, райком, райсовет, совхоз парткомун грамоталарынан, сыаналаах бэлэхтэринэн наҕараадаламмыта.

Биһиги ийэбит 1975 сылтан бэкээринэттэн уурайан, маслоцехха оробуочайынан үлэлии кирибитэ. Улахан кыыс Света, Вера, Кеша уонна Таня буоламмыт бары араас кэмнэргэ арыы собуотугар лабораннарынан үлэлээбиппит, дьиэ кэргэн бэдэрээтинэн үлэлээн куруук инники кэккэҕэ сылдьыбыппыт. Дьэ итинник аатыран-суолуран үлэлии олордобуна былаас уларыһан, эт-үүт комбината эстэн үлэтэ суох хаалбыта. «Киһи үлэлирин эрэ тухары сыаналанар», – диэн аҕабыт куруук этэрэ. Үтүө суобастаах үлэһит бастыг киһи хаһан да сыыска-буорга хаалбатаҕа. Нам нэһилиэгин оччотообу баһылыга Иван Егорович Чычахов колхоз председателэ Январь Лукич Егоровы кытта сүбэлэһэннэр

Бишгээ төрөөбүттэр

Варвара Герасимоэна, Роман Иннокентьевич

Оолорбут, сиэннэрбит

Ийэбит Варвара Герасимоэна,
эдьийбит Евдокия Герасимоэна

Оолор, сиэннэр

Сиэннэрбит

Нам нэһилиэгэр маслоцех маастарынан ыңырбыттарыгар сөбүлэһэн, 1999 сыллаахха ийэбитин кытта Намга көһөн барбыттара.

Намга үлэлии сылдьан онгорор арыыта хаачыстыбалаагынан республикаҕа бастаабыта. Үлэтигэр ситиһиилэрин иһин 2004 сыллаахха Үөһээ Бүлүү улуунун бочуоттаах олохтоого буолар чиэскэ тиксибитэ. Дьоммут олохторун билигин оолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ салгыыбыт.

Николаевтар дьиз кэргэттэрэ

Мин, Николаев Василий Васильевич (05.07.1958), кэргэмминээн Николаева (Хобусарова) Светлана Романовнаһын (13.07.1962) 4 оҕону төрөтөн, 9 сиэннэннибит. Ийэбит Светлана Романовна маслоцехха лаборанынан, өр кэмгэ олохтоох маҕаһыынга атыыһытынан, кэлин маслоцехха (ПО ХОРО) маастарынан үлэлээбитэ. Бэйэм тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар үлэлээбитим, кэлин 13 сыл устата пенсияҕа тахсыахпар диэри Онхой администрациятыгар землеустроителинэн үлэлээбитим. Оҕолор бары үлэһит буоланнар араас сирдэринэн олороллор.

Улахан уол Эдик (03.09.1981) Үөһээ Бүлүү администрациятыгар сантехнигынан үлэлиир. Кэргэнэ Анна Васильевнаһын икки оҕолоохтор. Кыыстара Диана 5 кылаас. Уоллара Эрсан 1 кылааска үөрэнэллэр.

Улахан кыыс Варя (21.11.1982) Онхой оскуолатыгар үлэлиир, икки уоллаах. Гера (29.01.2002) Республикаҕабы лицей интернат 10 кылааһын үөрэнээччитэ, кыра Вася 7 ыйдаах.

Тася (03.11.1986) Дьокуускай куоракка кэргэнинээн Саввитом Саввичтыын бэйэ дьыалатын тэринэн тыа хаһаайыстыбатын продукциятын онгортон эргинэллэр. Кыргызтара Аня (29.09.2005) 6 кылаас, Айна (09.11.2006) 5 кылаас, Инна (18.07.2009) 2 кылаас үөрэнээччилэрэ.

Кыра уол Стасик (14.01.1988) Накыынга үлэлиир, кэргэнэ Инга Алексеевна (02.03.1988) мединститукка үөрэнэ сылдьар, оҕолоро Сильвия (20.01.2012) 6 саастаах, Айастан (02.03.2013) 5 саастаах.

Кыра уол Стасик дьиз кэргэттэринээн

Тася дьиз кэргэттэринээн

Улахан уол Эдик дьиз кэргэттэринээн

Улахан кыыс Варяара оҕолорунаан

Алексеевтар дьиз кэргэттэрэ

Мин, Алексеева (Хобусарова) Вера Романовна, 1964 сыллаахха иккис оҕонон төрөөбүтүм. Хоро орто оскуолатын 1981 сыллаахха бүтэрэн баран, Дьокуускайдаагы арыы сыаҕын маастардарын оскуолатыгар маастар идэтин ылан, Мэйик нэһилиэгэр ананан үлэлии барбытым. Ол үлэлии сылдьан Алексеев Геннадий Васильевичтыын ыал буолан 4 оҕону төрөтөн, үөрэхтээн, үлэһит буоллур. Төрөөбүт Онхойум нэһилиэгин общественной үлэлэриттэн туора турбакка, оччотоогу ыччат сиэринэн барытыгар кыттыһан иһэрим, оскуолаба комсорг, баһаатай буолааччыбын. 1988 – 1990 сылларга нэһилиэк дьахталларын председателинэн, 1998 – 2000 сылларга түөлбэлэр түмсүүлэрин салайааччытынан үлэлээбитим. Предприятие ыһыллан, маслоцех үлэлээбэт кэмигэр икки сылга нэһилиэк библиотекатыгар библиотекары солбуйбутум, салгыы 1995–1997 сылларга кулууп директорынан үлэлээбитим. Кэлин охранныкка көспүтүм. Маслоцех чааһынай ыалтан үүт тутан үлэлээн барбытыгар, 2004–2013 сылларга маастардаабытым. Лаборанынан Никифорова Наталья Семеновна, рабочайынан Михайлов Анатолий Яковлевич буолан биир иллээх кэргэн курдук үлэлээбиппит. Сыллаагы былааннар туоланнар республикаттан, оройуон дьаһалтатыттан элбэх грамоталары ылбыппыт. Оҕолору үөрэттэрээри туох үлэ кестөрүнэн үлэлээн иһэрим. Ол курдук, хос үлэ быһыытынан 2005 сылтан билингэ диэри ООО «Кустук» Онхойдоогу филиалыгар атыыһытынан үлэлии сылдьабын.

Улахан уол Гена (30.09.1987) ЯГИТИ бүтэрэн инженер идэтин ылан, АО «Водоканал» тэрилтэтигэр инспекторынан үлэлиир. Кэргэнэ Надя ЯГИТИ бүтэрэн маркетинг идэтин ылан, Республикааҕы ЗАГСа управлениетыгар специалиһынан үлэлиир. Уоллара Марк 7 саастаах, кыыстара Лена 8 ыйдаах.

Улахан кыыс Айыына (03.10.1990) ВПК омук тылын салаатын бүтэрэн, Орону орто оскуолатыгар омук тылын учууталынан үлэлиир, кэтэхтэн ХИФУ устудьуона. Кэргэнэ Юрий ВПК бүтэрэн, Орону орто оскуолатыгар физругунан үлэлиир. Уолаттар Кеша уонна Гена 1-кы кылаас үөрэнээччилэрэ.

Кыра уол Васул (20.6.1989) ЯИПК бүтэрэн, радиотехник идэтин ылан Ньурба оройуонун Чаппанда нэһилиэгин орто оскуолатыгар үлэ учууталынан үлэлиир, кэргэнэ Зина ЯГИТИ бүтэрэн, информатик идэтин ылан Чаппанда оскуолатыгар информатика учууталынан үлэлиир, кэтэхтэн ХИФУ устудьуона. Улахан кыыстара Ганна 1-кы кылааска үөрэнэр, уоллара Айсан 4 саастаах.

Кыра кыыс Туйаара (29.08.1997) ХИФУ ПИ ДО 4 куурсун устудьуона.

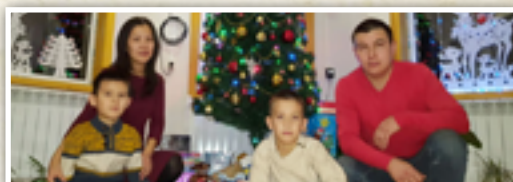
Кэргэним Алексей Спиридонович ООО «Тонго» суоппара, суол хаһаайыстыбатын бочуоттаах үлэһитэ. Октя, Леонард Хоро орто оскуолатын 10 кылааһын үөрэнээччилэрэ.

Алексеевтар дьиз кэргэттэрэ

Улахан уол Гена дьиз кэргэнинээн

Улахан кыыс Айыына дьиз кэргэнэ

Кыра уол Васул дьиз кэргэнинээн

Кэргэним Алексей Спиридонович оҕолор

Кыра кыыс Туйаара

Дьарааһын, Антонина Хобуһаараптар дьиэ кэргэттэрэ

Улахан дьиэ кэргэн аҕа баһылыга — Дьарааһын (кени итинник эрэ ааты билинэр) Саха НКИХ Үөһээ Бүлүүтээҕи филиалын монтаж режиссера. Үтүө суобастаах үлэтин иһин «СР телевидениетын туйгуна» аат ингэриллибитэ. Элбэх сыллар усталарыгар кени уһулбут, таҥан таһаарбыт биэриилэрэ бүтүн республика телевидениетыгар тиһигин быспакка тахсаллар. Кени сөбүлээн устар темалара—тыа хаһаайыстыбата, тыа сириҥ олобо, экология, культура, спорт эйгэтэ.

Онхойго олорон устубут материала республикаҕа саҥа саҕаламмыт «Экология тиэргэнтэн саҕалар» диэн күрэххэ кыттан, Михайлов Д.Я тэлгэхэтэ 3-с миэстэни ылбыта, Тимофеев А.С. биһирэбил бириискэ тиксибитэ. Арааһа, итинтэн саҕаламмыта буолуо Дьарааһын айар-тутар үлэтэ. Бастакы видеокамераны нэһилиэккэ кени булуммута. Онтоҥола Онхойго буолар тэрээһиннэри устарын саҕалабыта. Оҕо ыһыаҕа буоллун, оскуолаҕа саҥа дьыл буоллун, кырдыаҕа күүннэрэ буоллун—барытын ис сүрэхиттэн баран устара. Кырдыаҕаҕа барахсаттар камера кинилэр диэки хайыспытын көрдөхтөрүнэ, тыыммакка да дуоспуруннаахтык туттан чөкөллөн олороллоро. «Хамсаанг, кэпсэтиҥ», — диэтэбинэ даҕаны син биир хамсаабаттара... Хомойуох иһин, ол устуулартан үгүһэ кыайан хараллыбакка, билигин суох. Дьарааһын Арамаанабыс бэркэ тапсан үлэлээбит киһитинэн Федорова Ольга Дмитриевна буолар. «Быраатым», «эдьийим» дэһэннэр, бииргэ табахтыы-табахтыы, улуус видеофондата олус наадалаах историческай матырыйаалларынан хангырыгар улахан үлэни ыппыттар. Ольга Дмитриевна улуус библиотекатыгар «Үйэлээҕи харайар фонда» салайааччыта этэ. Ханнык баҕарар суолталаах тэрээһин кэнниттэн Дьарааһынҥа эрийэн хайаан да кассетаҕа түһэртэрэн ылар. Элбэх концерт, ырыа-тойук, олонхо, мунньахтар, ахтыылар барыта биир сиргэ мунньулан онон харалла сыталлар. «Хотун Бүлүү» ТРС биэриилэрэ куруук үрдүк таһымнаах, күүтүүлээх биэриилэр. Ону бэлэмнииргэ диэн анаан телестудия үлэһиттэрэ күнү-түүнү, өрөбүлү аахсыбакка, нэһилиэктэри кэрийэн матырыйаал хайаан да булан кэлэллэр. Сайынын баһаар сатыылаатабына бөртөлүөтүнэн көтүү, күһүн экологиялар балык ыамаайытын күөлгэ киирэн ытар түрүлүүннэрэ, күһүн-саас суол онһуутун айдаана, киинэ устааһына, араас спартакиадалар, Азия оҕолорун оонньуулары — барыта телевидение үлэһиттэрин кыһалбалара, сүпсүлгэннэрэ. Ол эрэн ити барыта үөрэ-көтө онһуулар,

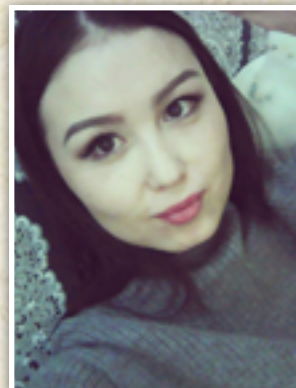
Герасим Хобусаров

Ийэлээх аҕабытын кытта

Кэргээн Антонина Гаерильевна

уолаттар кынаттара аһыллан иккис тыыннаналлар.

ал ийэтэ—Антонина Гаврильевна И.Бараахап аатынан оскуолаба нуучча тылын уонна литература-тын учуутала. Өр сыллаах үлэтэ сыаналанан РФ үөрэҕириитин бо-чуоттаах үлэһитэ, СР үөрэҕин туйгу-на, СР Президенын гранын хаһаай-ката. Үлэлирин тухары мэлдьи сананы, сонуну булан киллэрэ са-тыыр.

Ол курдук, «Общественно-государственное управ-ление образованием» диэн бырайыага улуус баһылыгын, АЭБ гранын ылбыта. Гендернэй үөрэхтээһингэ элбэх-тик киирсэн үлэтин опытын республика төрөппүттэрин I съехигэр тийэн үллэстибитэ. Учууталлар 12-с съездтэ-рин делегата. Антонина Гаврильевна Онхой дьонугар-сэр-гэтигэр махтала мунура суох. Учуутал идэтин баһылы-рыгар бастакы сүбэни, көмөнү онгорбут киһинэн буолар Семенова Светлана Александровна. Кини ирдэбиллээх, кытаанах салайааччы буолан, Антонина Гаврильевна

хара магнайгыттан кыһаллан үлэлииргэ уһаарыллыбыта. Онхойго 10 сыл олорбут кэмнэригэр кини дьахталлар сэбиэттэрин председателинэн, нэһилиэк баһылыгынан күүһэ кыайарынан үлэлээ-битэ. Ол кэмгэ учуутал – нэһилиэк туллар туттааба, олох эргийэр киинэ этэ. Баһылыктыыр сылыгар ходуһа сири чааһынай ыалларынан тыырыы буолбута. Иванов П.Т., Евдокимов М.В. кытта чугас эргин ходуһаларга күнү-күннүктээн сылдыһан тыырсыбыта

Кырдыбаастарга, кыра оҕолоохторго саамай чугас сытар Даалбыкынаны биэрэргэ быһаарыы тах-сыбыта. Ону утарааччы, Даалбыкынаттан ыла сатааччы, биллэн турар, баһаам этэ. Ол эрэн ити боп-пуруос син быһаарыллан түргэнник оннун булбута. Онхойдор барахсаттар хайа да кэмгэ өйөөн, өйдөөн сыа-сым курдук тута сылдыһыттарыгар Антонина Гаврильевна махтала улахан. Хобуһаа-раптар 5 оҕолоохтор, элбэх сиэннээхтэр. Оҕолор үлэлиллэр, үөрэнэллэр. Улахан уол Андрей Мос-кватаабы культура институтун бүтэрэн баран, Дьокуускай куоракка идэтинэн үлэлиир. Бэйэтэ оҕоло-ру артыыс үөрэбэр уһуйар студиялаах. Улахан кыыс Майя куоракка олорор, кэргэннээх, 2 оҕолоох. Экономической институту бүтэрэн идэтинэн үлэлиир. Гриша кэргэнин, оҕолорун кытары Боотулуу нэһилиэгэр олорор. Орто кыыс Лилия Бараахап аатынан оскуолаба оҕо тэрилтэтин салайааччыта, кэтэхтэн үрдүк үөрэххэ үөрэнэр. Кыра кыыс Юлия Технологической институт коллеһыгар 2-с курска программист идэтигэр үөрэнэр. Кэргэннээх. Сиэннэр кыра дьон, сайынын кэлэн эһэлээх эбэлэри-гэр ыалдыттаан бараллар.

Хобусаров Софрон Романович дьиэ кэргэнэ

Мин 1968 сыллаахха сэтинньи 6 күнүгэр Онхой нэһилиэгэр төрөөбүтүм. СГУ бүтэриэхпиттэн Хоро орто оскуолатыгар саха тылын уонна литературатын учууталынан үлэлибин. Кэргэним Айтали-на Васильевна Мэнгэ Хаҥалас Лоомтукатыттан төрүттээх, истэнньэн үөрэҕин бүтэрбитэ. Билигин

Айтали-на, Софрон Хобусаровтар

Хоро нэһилиэгэр «Кэскил» оҕо саадыгар иитээччи көмөлөһөөччүтүнэн үлэлиир, кэтэхтэн Намнаабы пед. колледжка начальнай кылаас учууталын идэтигэр үөрэнэр.

Улахан кыыс Саргы ДЪТХА агротехнологической факультекка 4 кууруска үөрэнэр. Байаар Аллараа Бэстээх транспортнай техникумун үөрэнэн бүтэрэн баран, билигин РА кэккэтигэр сулууспалыы сылдьар. Кыра уол Сайаан Хоро орто оскуолатыгар 5 кылааска үөрэнэр.

Хобусаров Роман Романович дьиэ кэргэнэ

Мин, Роман Романович, 1977 сыллаахха сэтинньи 9 күнүгэр Хобусаровтар дьиэ кэргэттэригэр 7-с оҕонон төрөөбүтүм. 1985 сыллаахха Онхой оскуолатыгар 1-кы кылааска үөрэнэ киирбитим. 1986-1990 сылларга Дьокуускайдааҕы харабынан мөлтөх оҕолор оскуолаларыгар үөрэммитим.

Роман Романович дьиэ кэргэнинээн

1995 сыллаахха Онхой оскуолатын бүтэрбитим. 2000 сылга «Хотун Бүлүү» ТВ-ға операторынан үлэли киирбитим. Билигин ыал буолан Нам нэһилиэгэр олохсуйан олорбун. Олохтоох сынньалан киинигэр үлэлибин. Кэргэним Семенова Анастасия Егоровна (10.04.1982 с.т.) олохтоох балыһаҕа үлэлиир. Улахан кыыспыт Нарыйа ХИФУ экономика салаатыгар 1-кы куурус устудьуона, кэргэнэ Ноговицын Ян Иванович (05.03.1997 с.) Нам улуухуттан төрүттээх, ЯИВТ Электротехника уонна электроэнергетика 1-кы курсун устудьуона. Егор 05.06.2002, с.т., Айаан, 01.04.2004, с.т. Кыра кыыс Вера детсад иитиллээччитэ, 09.06.2011 с.т.

Хобусаров Иннокентий Романович дьиэ кэргэнэ

Хобусаров Иннокентий Романович (29.04.1970), үрдүк юридическай үөрэхтээх, Үөһээ Бүлүү улуунун ис дьыала отделын начальнигын солбуйааччынан, следственной отдел начальнигынан 21 сыл үрдүк таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. Кини салайар отдела хас да төгүл республика следствен-

Хобусаров
Иннокентий Романович

Иннокентий Романович Хобусаровтар дьиэ кэргэттэрэ

най отделларыттан саамай үчүгэй үлэлээх отдел аатын сүкпүтэ. Үлэ бэтэрээнэ. Өр сылларга үтүө суобастаахтык үлэлээбитин түмүгэр, 1-2-3 степеннээх “Эңкилэ суох сулууспа иһин” мэтээллэринэн, “Милиция отличнига” мэтээлинэн наҕараадаламмыта, “Лучший следователь” аат хас да төгүллээх номинана, юстиция майора. Кини милицияҕа үлэлии сылдьан элбэх эдэр специалисттары иитэн-үөрэтэн таһаарбыта. Ол курдук, кини үөрэппит оҕолоро прокурорунан, прокурор солбуйааччыларынан, араас улуустарга следственной отделлар начальниктарынан үлэлии сылдьаллар, сылдыбыттара. Быйыл килбиэннээх үлэтин сыаналаан «Үөһээ Бүлүү улуунун бочуоттаах олохтооҕо» ааты ингэрдилэр. Билигин бочуоттаах сынньаланна олоруо эбитэ буолуо да, үлэһит киһи үлэтэ суох сатаан олорбокко, билигин Якутскэнергоҕа инженерынан үлэлии сылдьар. Улуус сэбиэтин депутата.

1991 сыллаахха тапталлаах кэргэнин Хобусарова (Иванова) Вера Алексеевнаны кытта холбоһон 3 оҕону төрөтөн, билигин Үөһээ Бүлүүгэ олороллор. Вера Алексеевна үрдүк финансовой үөрэхтээх, Үөһээ Бүлүүтээҕи Централизованнай бухгалтерияҕа 7 араас детсадтарга кылаабынай бухгалтерынан үлэлиир.

Оҕолоро: Хобусаров Роман Иннокентьевич (30.09.1991) Омскайдааҕы аграрнай университеты бүтэрэн баран, билигин Үөһээ бүлүү филиалын ГБУ “Упрмелиоводхоз” МСХ и ПП РС(Я) главной мелиораторынан 2015 с. үлэлии сылдьар. Сунтаартан Хобусарова (Соколова) Сайыына Васильевна (24.07.1994) диэн кыыһы кэргэн ылан, икки оҕолонон олороллор. Сайыына Васильевна эмиэ Омскайдааҕы аграрнай университеты бүтэрбитэ, билигин оҕо көрөн олорор. Кыыстара Айлана (01.07.2014) “Аленушка” оҕо саадын иитиллээччитэ. Уоллара, эһэтин аатын сүгэр, Иннокентий Романович аҕыс ыйдаах.

Алексей Иннокентьевич, «ООО Универс» рекламнай издательствоҕа дизайнер-верстальщик идэтинэн үлэлиир, икки орто анал үөрэхтээх, билигин үлэлии-үлэлии ХИФУ ГРИ Нефтегазовое дело 2 куурсун устудьуона. Икки төгүллээх Саха Республикатын Президентин гранын лауреата. Хобусарова Инна Иннокентьевна (24.12.2004), Үөһээ Бүлүүтээҕи республиканскай лицей-интернат 6 кылааһыгар ситиһиилээхтик үөрэнэ сылдьар.

Мин, Хобусаров Иннокентий Романович, 1970 сыл муус устар ый 29 күнүгэр Онхой нэһилиэгэр төрөөбүтүм. Оҕо сааһым Онхойго ааспыта. Оскуолаҕа кыра кылааска үөрэнэ сылдьан совхоз араас үлэлэригэр үлэлиир этибит, ол курдук, лабыкта үргээһинэ, куулунан от үргээн отделениеҕа туттарар этибит. 5-с кылааһы бүтэрэн баран, «Аһыкай» үүт ферматыгар Николаев Василий Николаевич-Ныһыкый оҕонньордуун бостуугунан үлэлээбитим. Ол сайын устата дьиэбэр биридэ эрэ кэлэн барбыппын өйдүүбүн. Кыра оҕо буолан барыахпын, оонньоохпун баҕарар этим да, дьонум иитиилэрэ уонна Сэбиэскэй кэм оҕолоро буолан эппиэтинэс сүр этэ. Сарсыарда 4 чааска туран Ныһыкыйы кытары акка мэнгэстэн ынахтарбытын көрдүү барарбыт. Ныһыкый хараҕа куһаҕан буолан ырааҕы көрбөт этэ. Онон сылыктаатахха, дэриэбинэҕэ үлэтэ суох киһи суох этэ.

Эһиилгитигэр эмиэ «Аһыкай» үүт ферматыттан Ильин Анатолийы кытары «Куонаан» диэн аһары сымнаҕас оҕуһунан сүөгэй таспыппыт. 7 кылаастан оҕо сынньалан лаабырыгар оттообуппун. 8-с кылааһы бүтэрэн баран, Хоро орто оскуолатыгар үөрэнэ баран, 1987 сыллаахха орто оскуоланы бүтэрбитим. Ол сыл Үөһээ Бүлүүтээҕи эт-үүт комбинатыгар үлэбэ киирэн, күһүнүгэр Дьокуускай куоракка курска үөрэнэ барбытым. 1988–1990 сылларга ытык иэспин толорон, Сэбиэскэй Аармыйа кэккэтигэр сулууспалаабытым. Онно киэн туттарым диэн, полкам командира Советскай Союз Геройа Аушев Руслан Султанович этэ.

1992 сыл кулун тутар ыйыгар Онхой сэлиэнньэтигэр Саха Республикатын ИДьМ участковайын штатын көрбүттэригэр, онно ананан үлэлээбитим. 1994 сыллаахха Үөһээ Бүлүү сэлиэнньэтигэр көһөн киирэн участковайынан, дознавателинэн үлэлии сылдьан 1995 сыл атырдьах ыйыттан Үөһээ Бүлүү ИДьУО следственной отделениетыгар следователинэн анаммытым. Ол сыл Дьокуускай куоракка РФ ИДьМ Московскай юридическай институт филиалыгар кэтэхтэн үөрэнэ киирбитим. 1999 сылтан 2010 сылга диэри Үөһээ Бүлүү ИДьУО начальнигы солбуйааччытынан, следственной отделение начальнигынан үлэлээбитим. 2010 сыллаахха Үөһээ Дьаангы ИДьУО начальнигы солбуйааччытынан ананан барбытым.

2011 сыллаахха юстиция майора званиелаах бочуоттаах сынньаланна барбытым. 2014 сыл атырдьах ыйыгар «Якутскэнерго» АО технигынан үлэбэ киирбитим. Онтон 2016 сылтан технологическай присоединение инженерынан үлэлиибин.

Васильевтар дьизэ кэргэттэрэ

Мин, Хобусарова Татьяна Романовна, 1973 с. кулун тутар 10 күнүгэр төрөөбүтүм. 1990 сыллаахха Хоро орто оскуолатын бүтэрбитим. 1990–1992 сс. 7 №-дээх ПТУ-га киномеханик-радиомеханик үөрэбин бүтэрбитим. 1994 с. лаборант куурсун бүтэрэн, Онхойдообу маслоцехха лаборанынан үлэлэбитим. 1997 сыллаахха Васильев Айаал Дмитриевичтыын (11.04.1968 төрүөх) ыал буолбуппут. Онхой орто оскуолатыгар 1998 сыллаахтан билингэ диэри үлэлиибин.

Васильевтар дьизэ кэргэттэрэ

Кэргэним Айаал Дмитриевич кыһынаан

7 оҕолоохпун, 2007 сыллаахха “Ийэ албан аата” мэтээлинэн набараадаламмытым. Улахан кыыс Валерия (15.12.1994) М.К. Аммосов аатынан ХИФУ исторической уонна юридической факультеттарын бүтэрэн, билигин Үөһээ Бүлүүтээби полицияҕа үлэтин саҕалаан эрэр. Иккис кыыс Виктория (07.05.1998) Бүлүүтээби педагогической колледж 2-с куурсун устудьуонката. Витя (04.06.2003), Иза (07.01.2005), Ион (23.08.2008) Онхой орто оскуолатыгар үөрэнэллэр. Оҕолор оскуола олоҕор актыыбынайдык кытталлар: хорга, үгкүүгэ, спортивной секцияларга эрчиллэлэр. Игирэчээн оҕолорбут Дима уонна Динара (16.01.2013) “Чэчир” уһуяан иитиллээччилэрэ.

Аҕабыт сүөһү, сылгы көрөр, кэтэх хаһаайыстыбатынан дьарыгырар.

Афанасьевтар дьинэ кэргэттэрэ

Биһиги аҕабыт, эһэбит Афанасьев Семён Дмитриевич 1925 с. балаҕан ыйын 14 күнүгэр Үөһээ Бүлүү оройуонун Онхой нэһилиэгэр «Мыдан» диэн сайылыкка төрөөбүтэ. 1943 сыллаахха бэс ыйыгар Советскай Армия кэккэтигэр ыңырыллыбыта. Монголияҕа, Забайкальскай байыаннай уокурукка пехотаҕа сулууспалаабыта. 1944–1945 сылларга Иркутскай куоракка байыаннай оскуолаҕа үөрэнэн, байыаннай госпиталларга санинструкторынан үлэлээбитэ. 1946–1950 сылларга Забайкальскай байыаннай уокурукка санитарнай батальонҕа инструктор-дезинфекторынан үлэлээбитэ. Онно сылдьан медицинскэй сулууспа старшината буолбута. Барыта 7 сыл сылдьан, 1950 сыллаахха дойдутугар эргиллэн кэлбитэ. Максим Горькай аатынан холкуоска кладовщиктаан үлэтин саҕалаабыта. 1968 сылтан саҕа тэриллибит Онхой советын исполкомун секретарынан, онтон бухгалтерынан 1981 с. диэри үлэлээбитэ. Ол кэннэ тутуу биригээдэтигэр үлэлээн, нэһилиэк улахан объектарынан тутуспута.

Ийэбит, эбэбит Львова Евдокия Никитичналыын (Маҕаастан төрүттээх) 5 уоллаахтар: Николай, Дмитрий, Василий, Юрий, Никита. Эһэбит иккис кэргэнэ Дагаярова Мария Михайловналыын (Кэнтиктэн төрүттээх) 3 оҕолоохтор: Альбина, Августина, Анатолий.

Улахан уола Афанасьев Николай Семёнович 1954 с. төрөөбүтэ. «Үөһээ Бүлүү» сопхуос, оройуон чемпион-тракториһа, Комсомол КК «Молодой гвардеец пятилетки», «Мастер-умелец» бэлиэлэр хаһайыннара, саппаас старшай лейтенана, нэһилиэк үс созывын депутата, партия чилиэнэ, партийнай уонна комсомольскай конференциялар хас да төгүллээх делегаттара. Кэргэнэ Афанасьева (Давыдова) Мария Павловна Далыртан төрүттээх, 2 оҕолоохтор: Евдокия, Семён.

Кыыстара Шарина (Афанасьева) Евдокия Николаевна (физика учуутала) кэргэнинээн Шарин Юристан Валериевичтыын (информатика учуутала) Мэнэ Хаңалас Хаптаҕай нэһилиэгэр олороллор, 2 оҕолоохтор: Юлия – Дьокуускайдаағы сибээс уонна энергетика коллеһын 1 курсун студентката, Лилия – 6 кылаас үөрэнээччитэ.

Уоллара Афанасьев Семён Николаевич (электромонтёр) кэргэнинээн Афанасьева (Алексеева) Айтилина Александровналыын (продавец-кассир) Уус Алдан Тумул нэһилиэгэр олороллор, 2 оҕолоохтор: Айыына – 4 кылаас үөрэнээччитэ, Сайыына – 3 кылаас үөрэнээччитэ.

Иккис уол Афанасьев Дмитрий Семёнович «Үөһээ Бүлүү» сопхуос «Оңхой» отделениетыгар рабочайынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Эдэр сааһыгар ыарахан ыарыыттан өлбүтэ.

Үһүс уол Афанасьев Василий Семёнович «Үөһээ Бүлүү» сопхуос «Хоро» отделениетыгар тракториһынан үлэлээбитэ, үлэбэ үрдүк ситиһиилэрин иһин элбэх знактарынан, фондаларынан наҕараадаламмыта. Кэргэнэ Афанасьева (Павлова) Розалия Николаевналыын (Хороттон төрүттээх) 3 оҕолоохтор.

Уоллара Афанасьев Николай Васильевич (ПО Хоро, суоппар) кэргэнинээн Никифорова Агафья Михайловналыын (повар) Хороҕо олороллор, 5 оҕолоохтор: Мария – Дьокуускайдаағы сибээс уонна энергетика коллеһын 2 курсун студентката, Розана – 5 кылаас, Аястаан – 4 кылаас, Дайаана – 2 кылаас, Коля – 1 кылаас үөрэнээччилэрэ.

Улахан кыыстара Иванова (Афанасьева) Лена Васильевна (ювелирнай салон менеджерэ) кэргэнинээн Иванов Эдуардтыын (Сунтаартан төрүттээх, электромонтер) Мирнэй куоракка олороллор, 4 оҕолоохтор: Айсен – ХИФУ 3 курсун студена, Ариан – 8 кылаас, Эдмарк – 5 кылаас үөрэнээччилэрэ, Лидияна – оҕо саадын иитиллээччитэ.

Кыра кыыстара Прокопьева (Афанасьева) Мария Васильевна (фельдшер-лаборант) кэргэнинээн Прокопьев Фёдор Витальевичтыын (Үөһээ Бүлүүттэн төрүттээх, бухгалтер) Үөһээ Бүлүүгэ олороллор, 3 оҕолоохтор: Владислав – 3 кылаас үөрэнээччитэ, Светлана – оҕо саадын иитиллээччитэ, Владимир – 2 саастаах.

Төрдүс уол Афанасьев Юрий Семёнович, Далыр орто оскуолатын саха тылын уонна литературатын учуутала, кэргэнинээн Афанасьева (Еремисова) Евдокия Спиридоновналыын (Далыртан төрүттээх, медсестра) Далырга олороллор, 2 оҕолоохтор: Екатерина, Евдокия. Улахан кыыстара Филиппова (Афанасьева) Екатерина Юрьевна кэргэнинээн Филиппов Леонид Егоровичтыын (Кырыкыйтан төрүттээх) Далырга олороллор, 3 оҕолоохтор: Алина – 3 кылаас, Айсен – 2 кылаас үөрэнээччилэрэ, Айыына – 3 саастаах. Кыра кыыстара Афанасьева Евдокия Юрьевна (медколледж студентката) кэргэнинээн Элэгэйэп Александр Семёновичтыын (Ньурба Маалыкайыттан төрүттээх, НВК «Саха» суоппара) Дьокуускай куоракка олороллор.

Бэһис уол Афанасьев Никита Семёнович кэргэнинээн Тойтонова Надежда Прокопьевналыын Үөһээ Бүлүү Намыгар олороллор, 3 оҕолоохтор: Адолатмо – Турция Стамбул куоратыгар олорор,

Афанасьев
Семен Дмитриевич

Иккис кэргэнэ Мария Михайловна уонна оболор

Иккис уол
Дмитрий Семенович

Кыыстара Евдокия кэргэнэ Юристан
кыргыттара Юлия Лилия

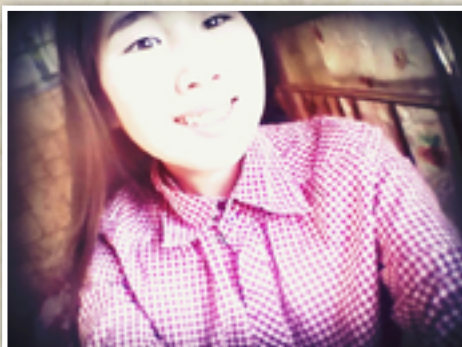
Улахан уол Афанасьев Николай Семенович
кэргэнэ Мария Павловна

Уоллара Семен кэргэнэ Айталина
кыргыттара Айыына Сайыына

Августина, Анатолий ийэлэринээн

Августина кыыһа Алена

Августина Семеновна

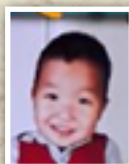
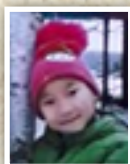
Альбина Васильевна
кэргэнэ Виктор Поликарловичтыын

Кыыстара Варвара

Уоллара Виталий дьээс кэргэнэ

Сийэннэрэ

Кыра кыыстара
Мария Васильевна дьиз кэргэнэ

Улахан кыыстара
Лена Васильевна дьиз кэргэнинээн

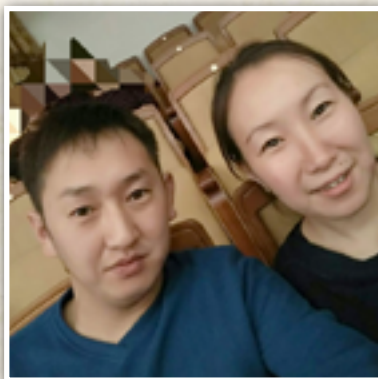
Уоллара Николай Васильевич
дьиз кэргэнинээн

Үһүс уол Василий Семенович
кэргэнэ Розалия Николаевна

Бэһис уол Никита Семенович кэргэнэ Надежда
Прокопьевна оҕолоро Адолатмо, Малик, Ясмينا

Кыра кыыстара Евдокия Юрьевна
кэргэнэ Александрдыын

Төрдүс уол Юрий Семенович
кэргэнэ Евдокия Спиридоновна

Улахан кыыстара Екатерина Юрьевна
дьиз кэргэнэ

үлэлиир, Малик – Ньурба народной театрын артыыһа, Ясмина – 5 саастаах, оҕо саадын иитиллээччитэ.

Михайлова (Дагаярова) Альбина Васильевна кэргэнинээн Михайлов Виктор Поликарповичтыын 4 оҕолоохтор. Улахан кыыстара Михайлова Валентина Викторовна кэргэнинээн Алексеев Василий Николаевичтыын Онхойго олороллор, 1 оҕолоохтор: Амелия – 3 кылаас үөрэнээччитэ. Орто кыыстара Колесова (Михайлова) Варвара Викторовна Сунтаарга олорор, 3 оҕолоох: Анжела – 1 кылаас үөрэнээччитэ, Стас, Сахаяна – оҕо саадын иитиллээччилэрэ.

Кыра кыыстара Степанова (Михайлова) Мария Викторовна кэргэнинээн Степанов Вячеславтыын Боотулууга олороллор, 4 оҕолоохтор: Сахая – 1 кылаас үөрэнээччитэ, Нарыйаана, Елизавета, Ангелина.

Кыра кыыстара Афанасьева Августина Семеновна кэргэнинээн Прохоров Поликарп Поликарповичтыын Онхойго олороллор, 2 оҕолоохтор: Алёна – 8 кылаас, Ренат – 3 кылаас үөрэнээччилэрэ.

Афанасьев Анатолий Семёнович «Онхой нэһилиэгэ» МТ тракториһа.

Мария Павловна Афанасьева

Лариса, Иннокентий Болтоковтар

Онгхой Аһыкайыттан төрүттээх Егоров Прокопий Петрович (Көппөһө) уонна Варвара Иннокентьевна соботох уоллара Василий Прокопьевич кэргэнинээн Дария Степановналыын Онгхойго 1960 сылтан олорбуттара. Аһам өр кэмгэ отделениеба управляющайынан, биригэдьириинэн, оскуолаба учууталынан үлэлээбитэ. Ийэм детсадка, интернакка сэбиэдиссэйинэн, иитээччинэн үлэлээбитэ. Бииргэ төрөөбүттэр 10 буолан, бары Онгхойго улааппыппыт, оскуоланы бүтэрбиппит. Билигин бары улууспут араас нэһилиэктэринэн ыал буолан, оболонон-урууланан олоробут.

Онгхойго биһиги дьыэ кэргэн 1992 сылтан олоробут. Ол иннигэр кэргэним Иннокентий Васильевич дойдутугар Намна олорбуппут. Мин дьаһалтаба 20-чэ сыл бухгалтерынан, кэргэним Болтоков Иннокентий Васильевич электригинэн пенсияба тахсыахпытыгар диэри үлэлээбиппит.

Түөрт оболоохпут, бары эмиэ Онгхойго улаатан, үөрэхтээх, үлэһит дьон буоллулар.

Вася – ОАО «Сургутнефтегаз»-ка геофизик, кэргэнэ Людмила – «Алроса» АК Мирнэйдээби ГОК ведущая инженер-программист, 3 оболоохтор: Настя – 9, Кеша – 4 кылааска үөрэнэллэр, Алена – 7 ыйдаах;

Кеша – ОАО «Сургутнефтегаз»-ка геофизик, кэргэнэ Александра – Ньурба улууһун Хангалас оскуолатыгар математика учуутала, 2 уоллаахтар: Лионель 5, Кай 3 саастаахтар;

Женя – «Алроса» АК геолого-разведочнай экспедицияба специалист.

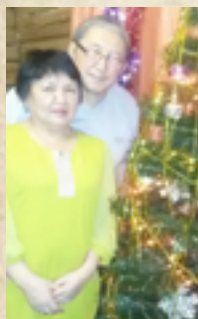
Уолаттар бары Мирнэйгэ олороллор.

Сильвия – Мирнэйдээби региональной технической колледж 3 курсун студентката, иитээччи идэтигэр үөрэнэр.

Уолаттар Кеша, Женя уонна аҕабыт Иннокентий Васильевич Россия спордун дуобакка маастарга кандидаттар.

Ыраах сиргэ олорор оболорбут дойдуларын Онгхойдорун балыга, этэ, сүөгэйэ ураты минньигэһин ахта-саныы сылдыбаллар.

Лариса Васильевна Болтокова, Онгхой с., 2018 с.

Лариса Васильевна,
Иннокентий Васильевич

Улахан уол Вася
дьыэ кэргэнэ

Кеша дьыэ кэргэнэ

Кыыспыт Сильвия

Кыра уол Женя

Бииргэ төрөөбүттэрбинээн

Сарсынны күн саргылаах буоллун!

Күн күбэй ийэм—Мария Титовна Варламова Алын Аһыкайга Сээнгээби эбэбэ 1921 сыллаахха Варламов Тит Афанасьевич дьиэ кэргэнигэр маннайгы кыыс оҕонон төрөөбүт. Бу дьиэ кэргэнтэн икки кыргыттар, сэрии буолуор диэри, син бэйэлэрин бэйэлэрэ хааччынан олорбуттар.

Ийэм аҕата инники кэлэр үйэбэ үөрэхтээх киһи олоруобун туһунан өйдөөн, кыыһын Маарыйаны үөрэттэрэ, бэйэтэ атынан таскайдаан Онхой начаалынай кылааһын бүтэртэрбит. Оччолорго интернат арылла илик буолан, бэрт эрэйинэн ыалга айахтаан олордор эбит. Ыраах сиртэн сылдьар буолан олус кыһаллан үөрэнэн ааҕар, суруйар буолбутум диэн кэпсиирэ. Мин үөрэнэ сырыттаһына хас да хонук устата суруйбут суруктара күндү да буолара, билигин да уура сылдьабын, абыннаһына ылан ааҕабын. Хайдах курдук кыһанан олон суруйбута харахпар көстөр курдук.

Мин ийэм хаһан да кыыһыраһын, бииргэ үлэлиир дьоннорун кытта өйдөспөт буолуутун олох өйдөөбөппүн. Наһыл, туруу үлэһит, аһыйахтык утуян, күнүн хотон үлэтигэр барыыра. Куруук ыаллары кытта дьукаах, ферма уопсай дьиэлэринэн улаатыахпар диэри сылдьыбыппыт. Хоро оскуолатыгар үөрэнэ сылдьан каникулбар кэллим да, ийэбэр хотонго үргүлдү ааһарым. Сайын кутурук маһа буолан, кыра эрдэһиптэн ньирэй аһатыһарым, мэччитэrim, түптэ онгон сынньатарбыт. Ферма түбүктээх үлэтэ күннэтэ салһанар буолан, онтон харчыланан аһаан-таннан, үөрэхтэнэн, үлэлэнэн кырдыбы боруогар үктэннэхпит.

Ийэм Үөһээ Аһыкайга «Кыһыл Үүнүү» холкуоска 1953 с. ньирэй көрөөччүнэн уһундук үлэлээн уопутуран, 1 төбө сууккаба 1 кг эбиллэрин ситиһэн, Дьокуускай куоракка бастыһнар слеттарыгар бара сылдьыбыта олобун биир үөрүүтэ этэ, чайнай сервис бириэмийэлээх кэлбитэ.

Икки оҕобун иитэрбэр күүс-көмө, өйөбүл буолаахтаабыта, борбуйдарын көтөбөллөрүгэр тийээхтээбэтэбэ, орто дойдуттан букатыннаахтык, майгытын курдук сымнаһастык, бостууктаппакка уу чуумпук, атаһар тура сылдьан, араһыта. Ытаабыт, кэмсиммит иһин иккистээн эргиппэкин. Ийэм олоһор таптаабыт киһитигэр, киһи киэнэ кэрэмэнигэр, Онхой нэһилиэгин аатырбыт булчуугар Христофоров Захар Петровичка кэргэн таһсан, 20-чэ сыл эйэ дэмнээхтик, бэйэ-бэйэлэригэр көмөлөсүһэн олорбуттара. Захар Петрович дьиэ туттан, мас олондон, миигин иитэн, үөрэттэрэн, үлэһит буолбутум кэннэ, 1985 с. ыарахан ыарыыттан олохтон туораабыта. Билигин кини олобун, аатын сиэннэрэ: үс уол Захар, Сахиб, Василий Христофоровтар салһыыллар.

Мин бэйэм 1992 сыллаахха биир дойдулаахпар, эмиэ байанайдаах булчукка, ааттыын Баай Баһыч-

Василий Иванович
Нина Афанасьевна

Дима дьиэ кэргэнинээн

Маша кэргэнинээн

Оболорбутунаан

чага – Иванов Василий Ивановичка кэргэн тахсыбытым. Кистээбэппин, ыал, оѳолор аѳалаах буолуохтаахтар, бу ытылѳаннаах 90-с сылларга халын халхалаах, суон дурдалаах буолуохтаахпын диэн санаанан салайтараан кэлбитим. Сыыспатахпын, оѳолорбун туора кэрбөккө, дьонун дьон гына иитэн таһаартаабыта. Ол да курдук оѳолорбут аѳаларын ыалдьан мөлтүүр-ахсыыр кэмигэр, тиһэх суолугар көмөлөрө-өйөбүллэрэ кэмэ суох этэ. Баһылай киһи быһыытынан эйэбэһэ, ыллама, ыксала-тиэтэлэ, омуна-төлөнө, дьэллэмэ киһиттэн таһынан киһи буолааччы. Хаһан да байанайдаах хара тыатыттан, күөллэриттэн бэйэтигэр сөп буолары эрэ бултуура, кэллэ да ыалларын матарбат идэлээбэ.

Баһылай биир дьарыга кыралаан уһанар этэ, ол курдук соробун бэйэтэ, соробун табаарыстарынаан Онхойго аан бастаан саха балаѳанын тутан, сайын онно утуйан сынньанан дуоһуйар да этэ.

Биһигини тулаайахсытан 2015 с. сэттинньи 27 күнүгэр ыарахан ыарыыттан сир үрдүттэн күрэммитэ. «Баай Баһычча» диэн элбэх доѳотторо, табаарыстара таптаан ааттаабыттара. Орто ыал сиэринэн 24 сыл элэс гынан аастаѳа.

Кини ааттатар тус бэйэтин оѳото суох да буоллар, бииргэ төрөөбүт убайын Константинов Петр Дмитриевич оѳолоро, быраатын Семен Иванович оѳолоро абаѳаларын туһунан үтүө өйдөбүллээх махталынан ахтыахтара дии саныыбын.

Оѳолорбут Дималаах Маша сүһүөхтэригэр туран үөрэхтэнэн-хамнастанан үлэһит, ыал-күүс дьон буола улааттылар. Дима Бүлүүтээѳи физкультурнай отделениены бүтэрэн, 2017 с. диэри үөрэѳинэн үлэлээн, билигин Накыынга охранаѳа үлэлиир. Кэргэнэ Михайлова Нюрбина Николаевна, Варламова Нина диэн минньигэс сиэннээхпин.

Кыыспыт Маша икки үрдүк үөрэѳи бүтэрэн, Үөһээ Бүлүү бөһүөлэгин дьаһалтатыгар тэрийэр отделга главнай специалиһынан үлэлиир. Кэргэнэ Чурапчы уола Тимоѳеев Егор Егорович «Сахатранснефтегаз» Майатааѳы филиалыгар маастардыыр.

Кэлэр көлүөнэ ыччаттарбыт доруобай, дьоллоох олобу олорун, бэйэ-бэйэбитин өйөһүн! Сарсынны күнгүт саргылаах буоллун!

Нина Аѳанасьевна Варламова

Васильевтар дьинэ кэргэттэрэ

Мин, Васильев Владимир Дмитриевич, 18.02.1960 с. Онхойго төрөөбүтүм. Оскуола кэннэ 2 сыл производствоҕа үлэлээбитим.

1980–1981 сс. Нам СПТУ-гар тракторист-суоппар идэтигэр үөрэммитим.

1981–1983 сс. Советскай Армия кэkkэтигэр сулууспалаабытым. Армияттан кэлэн баран, сопхуоска Онхой отделениетыгар молоковозка суоппардаабытым, трактористаабытым уонна фермаҕа тас үлэһитинэн, землеустроителинэн, кочегарынан, бостуугунан үлэлээбитим.

1985 с. ыал буолбутум. Кэргэним Онхой кыыһа Васильева (Фокина) Матрена Ивановна. Үс оҕолоохпут: улахан уолум Айсен, кыыһым Дора, кыра уолум Володя. 6 сиэннээхпин: Саян, Арчын, Влада, Спартак, Нарыйаана, Сулуустаан.

1997–2003 сс. дьаһалтаҕа суоппардаабытым.

2004–2014 сс. оскуолаҕа суоппарынан үлэлээбитим.

2015 с. детсад охранныгынан үлэлии сылдьабын.

Кыра кыыспыт Захарова Виктория Валерионовна 07.07.2004 с төрүүх, Онхой оскуолатын 7-с кылаас үөрэнээччитэ. 13 саастаах

***

Мин, Васильев Айсен Владимирович, 1986 с. Үөһээ Бүлүүгэ төрөөбүтүм. 2003 сыллаахха Хоро орто сүһүөх оскуолатын бүтэрэбин. 2005–2008 сс. Армияҕа сулууспалаан кэлэбин. 2010 с. Дьокуускай куоракка аналбын көрсөн ыал буолабыт. 2015 с., аныгы үйэ ирдэбилинэн, бастакы благоустроеннай 2 этээстээх дьиэ туттабыт. 2016 с. ССХА-быт сылгыбытынан Грант көмүскээн, хапсан ИП (КФХ) тэринэн үлэлии-хамсыы сылдьабын. Кэргэним Васильева Наталья Максимовна, 1988 с. төрүүх, идэтинэн юрист. Онхойдообу СППК Чолбон маслоцезбар маастарынан үлэлиир. Билигин оҕо көрөн олорор.

Оболорбут: Саян (6-лаах) детсад иитиллээччитэ, Спартак 2-лээх, кырабыт Сулуустаан 5 ыйдаах.

***

Мин, Васильев Владимир Владимирович, 1991 с. атырдьах ыйын 16 күнүгэр Үөһээ Бүлүү Намыгар төрөөбүтүм. Ороһу оскуолатын 2009 с. бүтэрбитим. Онтон биир сыллаах Армияҕа сулууспалаабытым.

2012 с. ыал буолбутум. Кэргэним Ороһуттан төрүттээх, Васильева (Романова) Сахая Александровна диэн. Икки оҕолоохпут. Улахан уол Арчын – детсад иитиллээччитэ, кыыс Влада – 2 саастаах.

Билигин кэргэним икки үрдүк үөрэхтээх. Детдомҕа психологынан үлэлии сылдьар. Мин энерго-сбытка охранныгынан үлэлиибин.

Иван Порфирьевич,
Христина Саввична

Ийэм Федора Николаевна
Дмитрий Васильевич

Эбэм Николаева Федора

Арчын, Влада

Владислав, Федора, Нарыйаана

Дьинэ кэргэттэрбит

Мотрена Ивановна,
Владимир Дмитриевич

Саян, Спартак, Сулустаан

Кыра уул Владимир,
кийишт Сахая.***

Кыра кыыс Вика

Улахан уул Айсен
кэргэнэ Наташа

Мин, Васильева Федора Владимировна, 02.07.1990 с. Үөһээ Бүлүү Онхойугар төрөөбүтүм. 2006 с. Онхой оскулатын 9 кылааны бүтэрэн, Хоробо 10–11 кылааска үөрэммитим. 2008 с. ЯГИТИ орто үөрэбэр «Водоснабжение и водоотделение» диэн идэбэ үөрэммитим.

2016 с. ыал буолбутум. Кэргэним Дуллүкүттэн төрүттээх, Семенов Владислав Захарович диэн, 28.09.1988 с. төрүөх. Оскуоланы 2006 с. бүтэрэн, куораттаагы сибээс колледжын 2009 бүтэрбитэ. 1 сыл Армияга сулууспалаан баран, кэлэн үлэлии-үлэлии, кэтэхтэн ФТИ бүтэрбитэ. Билигин Ростелекомга үлэлии сылдьар. Биһиги биир кыыс оҕолоохпут. Нарыйаана 10 ыйдаах.

АХТЫ

Мин 1962 сыллаахха атырдыах ыйын 15 күнүгэр Онхой нэһилиэгэр Васильев Дмитрий Васильевичтаахха 4-с уол оҕонон күн сириҥ көрбүтүм. Армияттан кэлэн баран фермаҕа сүөһү көрүүтүгэр үлэлээбитим. Төрөппүттэриҥ сүөһү үлэһитэ этилэр, наар ферманан олорооччубут. Кыра эрдэхпиттэн билэр эйгэм буолан сүөһү үлэтин ыарыҕаппат этим, элбэх грамотанан, мал-сал фондунан наҕараадаламмытым. 80-с сылларга олохтоох кулуупка охранныгынан үлэли киирбитим. Биир сыл кулууппутугар үлэли кэлэр специалистар уурайан барыталыыр түгэннэрэ баар буола сылдыбытыта. Онно директор дуоһунастанан үлэли сылдыбытытым. Библиотекарь Людмила Егоровналыын тэрээһиннэри ыытар этибит. Олортон саамай өйдөөн хаалбытым, Даркылаахха доярка күнэ, Даалбыкынаҕа нэһилиэк ыһыаҕа этэ. Оччотооҕу дьон-сэргэ олус активнай этилэр. Ол кэнниттэн эмиэ охранныгынан уонтан тахса сыл үлэлээн баран, кочегар үлэтигэр көспүтүм. Билигин пенсиялаах киһи быһыытынан хаһаайыстыбабын көрөбүн.

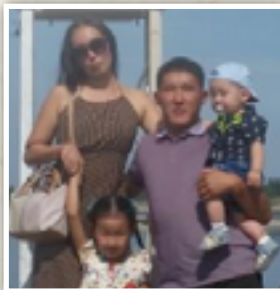
Биһиги Васильевтар дьиэ кэргэн 1989 сыллаахха ыал буолбуппут. Кэргэним Николаева Тамара Филипповна Үөһээ Бүлүү Намыттан тардыылаах. Онхойго кэлиэр диэри обуруотчутунан үлэлээбитэ. Кэтэхтэн Благовещенскайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын институтугар агроном идэтигэр үөрэммитэ. Бүтэриэхтээх сылыгар миэхэ кэргэн тахсан, ол бүтэһик сылыгар барбакка хаалбыта. Ол да буоллар обуруотчут быһыытынан үрдүк таһаарыылаахтык үлэлээбитин туоһулуур элбэх грамоталардаах. 30-ча сыл иллээх-эйэлээх ыал аатын ылан, 5 оҕо күн сириҥ көрдөрөн, оҕолорбут ситиһиилэринэн дьоллонон, өссө 7 сиэн тапталлаах эбэтэ, эһэтэ дэтэн, дьолбутун өссө толору үөрүүнэн толордулар.

Сергей Дмитриевич,
Тамара Филипповна сиэннэринээн

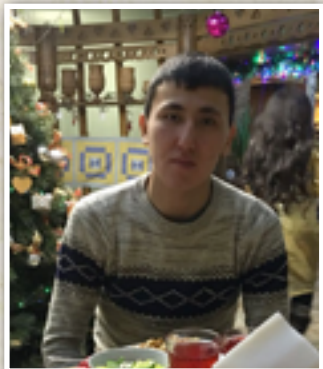
Тамара Филипповна

Улахан уол Сергей
дьыэ кэргэнинээн

Филипп
дьыэ кэргэнинээн

Уолбут Проня

Кыыспыт Мария

Кыра уол Толя

Улахан оҕобут, кыыспыт Мария – Дьокуускайдааҕы культура колледж режиссер идэтин бүтэрэн, Онхойдооҕу сынныалан киинин директорынан үлэли сылдыар, уоллаах кыыс тапталлаах ийэлэрэ.

Улахан уол Сергей ХИФУ Мирнэйдээҕи филиалын инженер-электрик үөрэбин бүтэрэн, идэтинэн үлэли сылдыар. Кэргэннээх, кыыстаах уол оҕолоох.

Филипп Амма Алтаныгар ыал буолан үлэли-хамсыы сылдыар, кэргэннээх, 2 кыыс, 1 уол оҕо тапталлаах аҕалара.

Прокофий ДьГТХА 3 куурсун студена.

Кыра уолбут Анатолий Ийэ дойдутугар ытык иэһин толоро Уссурыйскай куоракка сулууспалыы сылдыар. Тапталлаах Онхойбутугар олорон, үлэли-хамсыы сылдыарбытынан мунура суох дьоллоохпут. Дойдубут барахсан, чэчири сайда тур!

Сергей Дмитриевич Васильев

Ис сүрэхтэн..

Ийэлээх аҕабыт барахсаттар
Уһансыбыт уйгуларын
Уруйунан саныахпыт!
Айбыт-туппут олохторун
Айхалынан ахтыахпыт!
Өлбөөдүйбэт үтүөлэрин
Өйгө-сүрэххэ ингэрэн
Үйэлэргэ өйдүөхпүт
!

Күн сиригэр төрөтөн орто дойду дьоллоох олобун бэлэхтээбит, итии-истинг тапталларыгар биһиктээн ииппит төрөппүттэрбитин, саха сэмэй туруу үлэһит дьонун, үлэ, тыыл бэтэрээнин Мавра Григорьевна уонна Афанасий Алексеевич Васильевтары дирин махталынан, ытыктабылынан, таптальынан ахтабыт-саныыбыт. Олох араас очурун-чочурун, түһүүтүн-тахсыытын этэнгэ туораан биһигини, 4 оҕолорун, сизрдээх дьон гына иитэлээбит, үөрэтэн-такайан олох суолугар чингик үктэннэрбит, дьоллоох оҕо сааһы бэлэхтээбит күн курдук күндү ийэлээх аҕабытыгар махталбыт мунгура суох, кинилэр сырдык ааттарыгар сүгүрүйэбит.

Дьоммут барахсаттар ыарахан олохтон, араас ыарыыттан 9 оҕолорун күн сириттэн сүтэртээн, сүрэхтэригэр оспот бааһы ылан элбэх эрэйи-муну көрсүбүттэрэ, олох аһыытын-ньулуунун барытын амсайбыттара. Ол да буоллар олоххо дьулуурдаах, кытаанах санаалаах буоланнар бары ыарахаттары этэнгэ туораан, күүстээх, бэйэни харыстаммат үлэлэринэн Улуу Кыайыыны, нэһилиэкпит уйгулаах олобун уһансыбыттара. Төрөөбүт-үөскээбит Онхойдоро чэчири сайдарын, үүнэр көлүөнэ ыччата дьоллоох олохтонорун туһугар үлэлээн-хамсаан кэлбиттэрэ. Төрөөбүт төрүт дойдularын уйгу-быйан олобун укулаатын уурсубут үтүмэн үтүөлээхтэр. Дьоммут барахсаттар саха ыалын сиэринэн ыалдытымсах ытык-мааны ыал этилэр. Биһиэхэ элбэх оҕо аймах мустан, оонньоон-көрүлээн, тэлгэнэбит иһэ оҕо көрдөөх күлүүтүнэн толору буолара. Ийэлээх аҕабыт итии үттээх чэйдэрин испэтэх, сэргэх сэһэннэрин истибэтэх, хонон-өрөөн ааспатах киһи, бука, аҕыйаҕа буолуо. Кэлбит дьону кэһиилээн ыытар үтүө үгэстээхтэрэ. Ийэбит Мавра Григорьевна хомоҕой уус тыл-

Васильева Анна Афанасьевна

Дабаан бөлөҕө

Тихон

Уолум Тишкалыын

лааба, ыллыыра-туойара, олус үчүгэйдик хомустуура, оһуокайдыыра, айылбаттан бэриллибит туойсуу маастара этэ. Аҕабыт Афанасий Алексеевич оҕо сааһыттан уңуох ыарыылаах буолан 4 эрэ кылааһы үөрэнэн бүтэрбитэ, салгыы ыраах Далырга баран үөрэммэтэҕим диэн хомойоро. Үөрэхтээх буолан дьонугар-сэргэтигэр наадалаах докумуоннары, көрдөһүү, быһаарсыы суруктары толорон биэрэн абырыырын туһунан үөлээннээхтэрэ махтана ахталлара. Чугас эргин эргэнэ хара тыатыттан бултаан айылҕалыын алтыһара. Ыалларыгар кус, кубах, балык бэрсэн үөрдэрэ. Ийэбит саас аайы Ньюкуолунҥа куурусса сымыытын мунһан эмиэ ыалларыгар бэрсэрэ, ону биһиги үөрэ-көтө тарҕатар буоларбыт. Үтүө үлэһит сүрэхтээх буоланнар наар хайбалга сылдьаллара. Аҕам эһэбитинээн Герасим Васильевичтыын туу өрөн, сохсо, тиргэ онгорор идэлээхтэрэ. Ат, оҕус сыарбаларын онгороллоро. Ону барытын дьонго буор босхо биэрэн элбэх киһи махталын ыаллара. Эһэбит Герасим Васильевич эбэбит Араппыана быраата Евсей Васильевичтыын мээнэ киһи эрэ тэннэспэт күүстээх үлэтин толороллоро. Ол курдук, эт илиилэринэн хоруу хороллоро, саһаан охсоллоро, тыаны солоон бурдук сириҥ онгороллоро. Евсей кырдыаҕас соботобун техника сылдьар киэн сириҥ солообута. Ол Чинэкет суолунан билигин да сылдьабыт. Ийэбит барахсан эр дьон да толорбот күүстээх үлэтин үлэлээн, оттоон-мастаан, сүөһү көрөн, бэл, дьаамсыктаан кытта сылдьыбыта. Аҕабыт балык ыамын кэмигэр саамай бөдөн талыы соболору туулаан ылан чугастаабы эбэбитигэр Муччуга ыталаабыта. Күөлбүт эмис минньигэс балыктаммыта. Аны хорууну бата киирэннэр «Быһыттаах», «Моххох» эбэлэр көмүс хатырыктаабынан байаннар дьон-сэргэ минньигэс балыгы амсайан үөрэллэриттэн, биһиги эмиэ астына үөрэбит. Кинилэр дьонуннаах олохторун, күүрэннээх үлэлэрин элбэх хайбал, махтал суруктар туһулууллар. Евсей Васильевич Саха АССР Верховнай Сэбиэттэн махтал суруктаах, ийэбит килбиэннээх үлэтин иһин Сталин мэтээлинэн наҕараадаламмыта. Тапталлаах дьоммут олохторун оҕолоро, сиэннэрэ салгыыллар.

Улахан кыыс дьоммут дьэиэ кэргэнигэр олобу салгыыр оҕо тыынын биэрэн дьоллообут күндү киһи-бит буолар. Эдьийбит Августина Николаевна кэргэннээх, 5 оҕолоох, 9 сиэннээх, убайбыт Спиридон Афанасьевич кэргэннээх, 4 оҕолоох, 14 сиэннээх, 2 хос сиэннээх. Кыра уол Анатолий Афанасьевич 5 оҕолоох, 5 сиэннээх. Миэхэ ийэ буолар үрдүк үөрүүнү бэлэхтээн дьоллообут күн көмүс оҕом Тишкам барахсан күлүм гынан ааспыт кылгас олобор ыарахан ыарыылыын турууласпыт күүстээх санаалаах, наар үчүгэи эрэ ыралыыр сырдык ыраас дууһалаах кэрэ киһим этэ... Оҕом барахсан ырыа-тойук куттааба, ыллыырын олус сөбүлүүрэ. Убайынаан, быраатынаан, доботторунаан элбэх кэнсиэркэ кыттан дипломан, лауреат, гран при буоланнар үөрбүтэ-көппүтэ. Гитараба олус үчүгэйдик оонньуура. Кэнсиэртэн кэллэхтэринэ ис сүрэхиттэн үөрэн-көтөн туран дьоллонор буолара... Оҕом барахсан ситтэрбэтэх ыра санааларын, олоботоох олобун аймах-билэ оҕолоро, доботторо ситиһиэхтэрэ диэн эрэнэбин. Бэйэм өр сылларга киинэ эйгэтигэр үлэлээн баран билигин сынньаланҥа олоробун.

Күндү дьоннорбут олохторун салҕааммыт төрөөбүт төрүт түөлбэбит Онхойбут нэһилиэгэ үүнэрин-сайдарын туһугар үлэлии-хамсыы сылдьабыт. Дойдубут дьоно-сэргэтэ бигэ туруктаах байылыат олохтоннун! Уйгута улаата турдун! Көңүлү, үөрэби, үлэни өрө тутаммыт, эйэлээх, түмсүүлээх буоламмыт тапталлаах Онхойбут нэһилиэгэ үгүс үйэлэргэ үүнэ-сайда, кэскилэ кэнни туруохтун диэн алгыстаах санаабытын аныыбыт !

Анна Афанасьевна Васильева, Онхой олохтооҕо

Мария, Анатолий Васильевтар

Мавра Григорьевна, Афанасий Алексеевич түүрт оёну күн сирин көрдөрөн улаатыннарбыттарытан самай кыра уоллара, биһиги аҕабыт Анатолий Афанасьевич Васильев буолар. Кини 1960 сыллаахха алтынньы 12 күнүгэр күн сирин көрбүтэ. Онхой 8 кылаастаах оскулатын бүтэрэн, Хоро орто оскулатын выпускнига. Икки сүл Онхой отделениетыгар рабочайынан үлэлээт, Пенза куоракка профтехучилищеҕа часовой маастар идэтин ылбыт. Үөһээ Бүлүүнэн, Ньурбанан рембыттехникаҕа идэтинэн 8 сүл үлэлээбитэ, онтон салгыы обувной маастарынан үлэлээбит, күн бүгүнүгэр диэри нэһилиэгин дьонугар унтуу улларар.

Мин, Васильева Мария Гаврильевна, Үөһээ Бүлүү улуунун Нам нэһилиэгиттэн төрүттээхпин. 1983 с. Нам орто оскулатын бүтэрээт, кырылас кумахтаах Бүлүү куоракка педучилищеҕа иитээччи идэтин ыламмын, 1986 с. Онхой нэһилиэгэр ананан үлэлии кэлбитим, иитээччинэн 20 тахса сүл үлэлээбитим, билигин общественной үлэлэринэн дьарыгырабын. Биһиги 1986 сыллаахха ыал буолбуппут, 5 оҕолоохпут. 3 оҕо кынаттарын куурдунан араас сирдэргэ үлэлии-хамныы сылдыаллар, икки кырабыт оскуола дьонноро.

Самай улахаммыт Раиса Майаттан төрүттээх Николайдыын ыал буолан, 3 сиэн бэлэхтээтилэр. Раисабыт Майатааҕы “Кэнчээри” оёну сайыннарар киингэ иитээччинэн үлэлиир, күтүөппүт Николай улуустааҕы киин балыһаҕа техническэй директор. Самай улахан сиэммит Айталыына Ф.Г. Охлопков аатынан орто оскуола 4 кылааһыгар үөрэнэр, Саргылаана 1 кылааска үөрэнэр. Иккиэн араас үңкүү, ырыа дьарыктарыгар сылдыаллар. Кыра уоллара Эрсан 1,5 саастаах.

Иккис оҕобут Борис 2017 с. Дьокуускайдааҕы профтехучилищеҕа электрик идэтин бүтэрэн, Покровскайдааҕы ОО хлебопекарня тэрилтэтигэр идэтинэн үлэлиир.

Мариан Горнай улуунун Бэс Күөлүттэн төрүттээх Любальыын ыал буолан икки кыыс оҕолоохтор, куоракка олороллор. Мариан Ньурба Маарын техникумугар 5 разрядтаах машинист-бульдозерист, 4 разрядтаах машинист-экскаватор, 4 разрядтаах сварщик идэлэригэр үөрэнэн, ОАО ФАПК «Сахабулт» слесарь ремонтнигынан үлэлии сылдыар. Кэргэнэ Люба медсестра идэлээх, перинатальной киингэ сиэстэрэнэн үлэлиир. Кыргызтара Вероника «Зоренька» детсад, Сайаана «Улыбка» детсад ититилээччилэрэ.

Кыра кыыспыт Сахайаана С.П. Федотов аатынан оскуолаҕа 8 кылааска ситиһиилээхтик үөрэнэр. Атах оонньуутугар, сүүрүүгэ ыһахтарга, улууска буолар күрэхтэргэ кэккэ ситиһиилэрдээх. Уруһуйдьут, ырыаһыт. Ханник баҕарар конкурстарга, олимпиадаларга көхтөөхтүк кыттан үөрэнэр оскуолатын чиэһин көмүскүүр. 2017 с. “Сүл бастың үөрэнээччитэ” номинацияны ылбыта. Олохтоох дьаһалта бириһинэн наҕараадаламмыта. Самай кыра уолбут Айтал 4 кылааска үөрэнэр, хотугу многоборье секциятыгар дьарыктанар.

Мария Гаврильевна Васильева

Мария, Анатолий Васильевтар

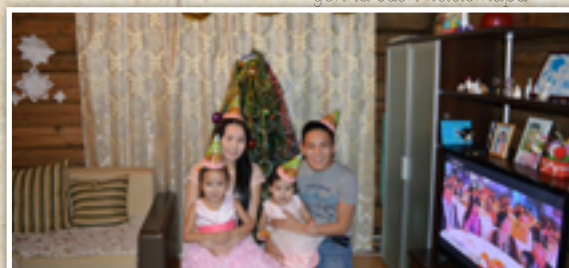
Мария Анатолий оёолорунаан,
уюнна сиэн кыыстара

Улахан кыыс Рая бьиз кэргэниһээн

Улахан уол Борис

Мариан бьиз кэргэниһээн

Кыра кыыс Сахайаана, кыра уол Айтал

Күндү дьоммут туһунан истин тылынан...

Көмүс хатырыктаабынан, эмис этинэн дьонго-сэргэбэ биллибит Онхой барахсан барыбыт да сүрэбэр-быарыгар сөбүрүйбэккэ ингэн сырыттаба, сылдыа даҕаны...

Липпэ Атах эбэ барахсан ангаар энээригэр кэлтэйдии дьон олохсуйбута бэлиэр 100 сыла буолбут. Онтон Онхой үйэлэр тухары турбут, хаһаангыттан эрэ дьон таптаан олохсуйбутун курдук. Биһиги хос эһэбит Аан дойдуну атыһахтаах улуу аймаабыт Аба дойду Улуу сэриитин кэнниттэн нус-хас олох кэлэн, Даркылаах эргин киил-чинг, үйэлэр тухары туруох тиит мастары суоран, дьыэ туттан, налыы, көнө бэйэлээх уһаайбаба оболорун олохтообут ытык кэриэстээх. Дьэ ол тэлгэһэбэ ньиргийэн-ньаргыһан, оболорун көмүс ньээкэ уйаларын биһиктээн, улаатыннараран олохторун саамай кэрэ, үлэни кыайар кэмнэрин атаардахтара. Кинилэр Васильева Варвара Саввична, Константинов Дмитрий Иванович диэн буолаллар. Эбэбит Васильева Варвара Саввична Онхой Сайылык (Күүлэт) эбэтигэр Сааба Мааска дьадангы кэргэнигэр төрөөбүт, эһэбит Ньурба Чиллэтиттэн төрүттээх. Бэйэлэрэ кэпсииллэринэн, оннук айылаах таптал уотугар умайбатахтар эрээри, бэйэ-бэйэлэрин син истинник санаһан, 6 оҕоҕо күн сириҥ көрдөрөн, өссө сиэннэрин атахтарыгар туруордахтара. Иккиэн үйэлээх-саастарын үрүҥ илгэни үрүйэли сүүрдэргэ холкуос, сопхуос хоһуун үлэһиттэрэ. Эбэбит олобун орубуна 40 сыл сүөһү иитиитигэр анаабыта.

Эйэ дэмнээхтик Онхой биир мааны ыала аатыран сопхуос үрэллээр диэри олохторун эбэбит Сельсовет депутата, Үлэ Кыһыл Знамя орден үһүс степэннээх кавалера, оттон эһэбит асчытынан, балыксытынан кимиэхэ да бэриллибэт киһи этэ. Онхой барахсан олохтоохторо бары сомоһолоһон муспут баайдара ыһыллан-тобуллан, онуоха эбии сиэннэрин үөрэттэрэр сыаллаах Үөһээ Бүлүү киинигэр көһөн киирбиттэрэ. Билигин ол өтөхпүтүгэр бары да дөрүн-дөрүн охсуллан ааһабыт.

Биһиги эһэбит син үөрэхтээх, ааһар-суоттуур этэ, оттон эбэбит Онхой оскуолата Сайылыктан алыс ыраабын иһин ситэ үөрэммитэх кыһылаах. Үөрэммитэ буоллар Онхойго баппат дьахтар буолуо этэ диэн бары да күлсэбит... Дьэ ол оннугар эбэлээх эһэбит сиэннэрин үөрэхтээх дьон онорорго бары күүстэрин-күдэхтэрин уурбуттара.

Ол курдук, Вадим Константинов олобун 33 сааһыгар диэри култуура эйгэтигэр ситиһиилээхтик үлэлээн, Саха Республикатын культуратын туйгуна, Онхой нэһилиэтин бочуоттаах олохтооҕо. Саха государственнай университетын саха салаатыгар үрдүк ситиһиилээхтик үөрэммитэ. Петр Тобуруокап аатынан культура киинигэр үлэлээбитэ. Улууска кинитэ суох улахан да, кыра да тэрээһин барбат этэ диэххэ сөп.

Хомойуох иһин, баара-суоҕа 33 сааһыгар сидьинг дьон илиититтэн сырдык тыына быстыбыта.

Варвара Саввична, Дмитрий Иванович

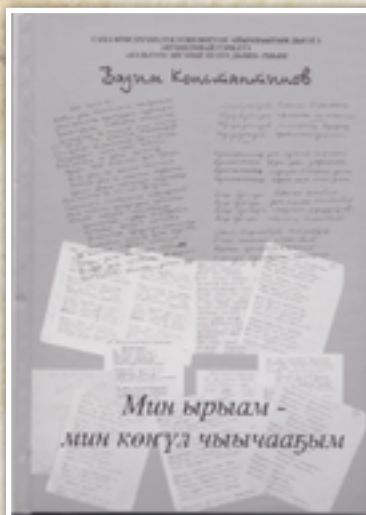

Алексей, Вадим, аҕабыт Анатолий, быраалпыт Василий

Вадим Константинов

Орто уул Семен

Семен кыына Майя Окороковтар дьца кэргээттэрэ

Бу устар уу курдук будулбанныах олохпугар оботун сүтэрбит аба сүрэхэ хайдах айманарын ким да билбэт... Биһиги аҕабыт Константинов Анатолий Дмитриевич. Эдэр-сэнэх эрдэбиттэн Дьөһөгөй оботун – сылгыны өрө тутан, онно олобун анаан, айылбалыын алтыһан билигин аҕам саастаах эр киһи аатын сүгэн эрдэбэ. Уһун күнгэ уонна, кылгас күнгэ биэстэ да санга аллайдар элбэх кинигэни аахпыт аҕай, үөрдэбинэ-көттөбүнэ кинигинэйэн ыллыыр үгэстээх. Билигин Онхой эргин бултаан-алтаан, оттоон-мастаан Онхойтон араһпат. Эдэригэр сылгыһыттар биригэдьиридэригэр тийиэ эмиэ үлэни өрө туппута. Хас сарсыарда аайы биһиги улахан дьээбит, эдэриттэн-эмэнигэр тийиэ, истээх танастаах дьонунан туолара. Онтон ол дьон аттарын миинэн, Сис Мэйигинэн, Буруустаабынан айаннаан төһөлөөх тонмуттара-хаппыттара буолуой? Ийэ айылҕа бэйэтэ эрэ билэн турдаҕа. Биһиги аҕабыт бэйэбит туспугар киминэн да солбуллубат күндү, үтүө киһибит буоллаҕа. Өссө да өлүөр айылбалыын алтыһа сылдыра буоллар.

Суруллубут суруллубат дииллэринии оҕолорбут, сиэннэрбит, хос сиэннэрбит бу дьохуннаах кинигэбэ суруллан хаалбыты, баҕар, хаһан эрэ ылан аабыахтара, билиэхтэрэ диэн, дьоммут туһунан истин суругу ыытабын.

Биир кэмнэ Дьокуускайга олохтоох биир идэлээҕим этэн турар: «Эн Онхой эбиккин дии... Сөхтүм, уруккутун, сахалыы санаатын, дьинг олобун тутан олорор нэһилиэк эбит», – диэн турардаах. Ол үтүө үгэстэрин ыһыктыбакка, Онхойбут барахсан үйэлэр тухары дьон-сэргэ таптаан олохсуйар дьол уйата, дьол түөлбэтэ буола турдун.

Алексей Константинов, СР культуратын туйгуна,
Саха сириинээҕи культура уонна искусство кыһатын үрдүк категориялаах уһууааччыта,
режиссер, ыытааччы

Олохпут биигэ – Онхойбут

Мин төрүттэрим туһунан ағыннахха маннык: ийэм Иванова Варвара Алексеевна – Онхой нэһилиэгэр 1930 сыллаахха күн сириҥ көрбүтэ. Бииргэ төрөөбүт эдьийэ эдэр сааһыгар ыалдьан өлбүт, онтон убайа Иванов Гаврил сэриигэ сылдыбыта, этэнгэ эргиллэн кэлэн кэргэннэнэн, оҕолонон баран, 1956 с. ыалдьан өлбүт. Кини кыһа—Касьянова Надежда Гаврильевна, Хоробо олорор, оҕолордоох, сиэннэрдээх. Уола Ким Афанасий эдэр сааһыгар өлбүтэ.

Ийэм сэрии кэмин оҕото буолан араас үлэлэргэ сылдыспытын наар ахтааччы. Кини ити кэмнэргэ ийэлээх аҕата утуу-субуу өлөннөр, аҕатын быраатыгар Алексеев (Иванов) Давыд Алексеевичка иитиллибитэ. Кэлин холкуос үлэтигэр, кулуупка остуораһынан, маҕаһыынга атыһытынан, биэкэринэн уонна детсадка ньээнкэнэн үлэлээн пенсияҕа тахсыбыта. Эдэр сылдьан кулууп туруорар пьесаларыгар наар кыттар эбит. Сэрии кэнниттэн онхойдор «Кыһыл Ойууну» туруорбуттарыгар, Дакарова Мариялыын Туйаарыма Куону солбуһа сылдьан толороллор эбит. Ол эрэн ийэбит барахсан сыанаҕа артыыстааммын наһаа ытаан-сонгоон кэбиһэммин аҕабыт эрдэ өллө диэн бэйэтигэр санаалаах этэ. Миигин куолаһыҥ үчүгэй да буоллар элбэх дьонноох сиргэ ыллыыр буолааһыҥ диирэ. Киэһэ дьоммут бары сыппыттары кэннэ ийэм иһэ киирээччи. Иннэҕэ сап угар үлэлээх буолан, мин ийэбинин олорон арааһы бары кэпсэтэбит. Уонна оҕо сылдьан ыллаабыт ырыаларын үөрэттэрэр этим. Наһаа үчүгэй иистээх этэ, мин балтыбын кытта ийэбит тикпит таҕастарын таҥнар этибит. Клещ бүрүүкэлэр, былааттан мааны былаачыйалар билигин да санаабыттан түспэттэр. Ыһыах аайы

Эһэбит Семён Саввич

Эбэбит Санникова
Валентина Ефимовна

Ийэм Иванова Варвара Алексеевна, аҕам Николаев
Егор Николаевич дьыа кэргэнтэрэ

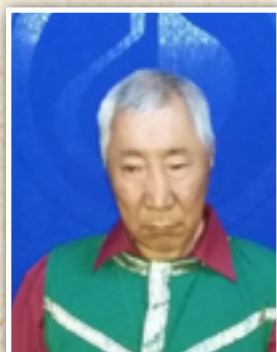
Эдьийим Валентина Егоровна кэргэ-
нинэн Василий Васильевичтыҥ

Убайым Владимир Егорович
дьыа кэргэнинэн

Балтым Марианна,
кэргэнэ Сергей

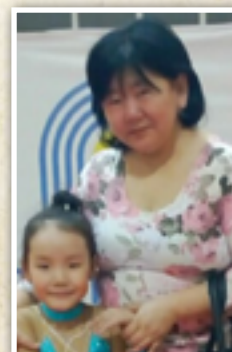
Убайым
Николай Семенович

Саваа Семенович,
Людмила Егоровна

Улахан уол Семён
кэргэнэ Эльвира уонна кыыстара

Сизэмминэн
Настялыын

Валентина, Андрей

Варвара, Василий

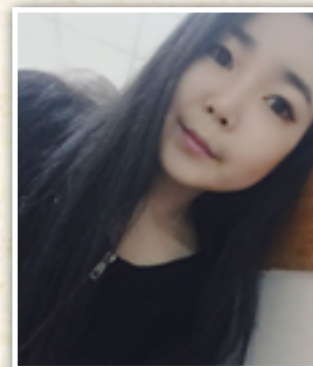
Кыясымт Куннай

Уолбут Евор

Кыра уол Коля

Кыра кыяс Христина

Сизэнэрбит Артем, Арсен

Сизэнэрбит Алгыс, Демид

иккилии былаачыйаныы хайаан да тигэттирэ, оччолорго ыһыахтар иккилии күннээх буолаллара. Күрүчүөгүнэн куруһубалары баайарын сөбүлүүрө. Билигин сааһыра быһыытынан, ийэбит алаадьытын, лэппиэскэтин, күөрчэбин, быырпабын, суоратын, үттээх хойуу чэйин балтыбынаан иккиэйэх олорон суохтуубут, харах уулаах ахтыһабыт.

Аҕам Николаев Егор Николаевич Хороттон төрүттээх. Кини төрөппүттэрин туһунан тугу да билбэпит. Бииргэ төрөөбүт балта Варвара Тамалакаанга олорбута. Герой-ийэ этэ. Оҕолоро, сиэннэрэ дойдуга араас мунугар олороллор. Аҕабытын Саадырын диэн ааттааччылар. Кини булчутунан аатырбыт киһи этэ уонна сылгыһытынан үлэлээбит. 36 сааһыгар ыалдьан өлбүт. Өлөр дьылыгар Күүлэт диэки үс үүс кыылга түбэхэн өлөрбүтэ үһү. Бука, кэриэс булда буоллаҕа буолуо. Ийэбинин 50-с сылларга холбоспуттар. Биһиги аҕабытыттан бииргэ төрөөбүт 5-пит. Улахан кыыс Марфа Уус Алданга олорбута, сопхуоска үлэлээбитэ, бааһынай хаһаайыстыбаламмыта. Кэлин ыарыһахтаан сүрэгинэн ыалдьан өлбүтэ. Кэргэнэ Сивцев Константин Денисович сопхуос төһүү үлэһитэ этэ. Биир кыыстаахтар, Уус Алданга ыал, сиэннэрдээхтэр.

Валя музыкальной оскуоланы бүтэрбитэ. Алтыһы эрэ бүтэрбит сылыгар музыкальной оскуолаҕа оҕолору талыы кэмигэр хабыллан, интернакка олорон баян кылааһын бүтэрбитэ. Кинини кытта Онхойтон Алексеева Шура талыллан үөрэнэн иһэн, сөбүлээбэккэ, төннөн кэлбитэ. Оскуола кэнниттэн Онхойго икки сыл ыанньыксыттаабыта. Эдьийим ити сылларга үлэлээбит хамнаһын урунан собуруу үөрэнэригэр туттубута. Дьонуттан биир-биэс кэппиэйкэни көмөлөһүммүтүбүтэ диэн ийэм наар кэпсээччи. Билигин санаатахха, улахан кичэл киһи эбит (киһи эрэ барыта бэйэтин үөрэбин бэйэтэ хааччыммата чакчы). Хабаровскай кыраай Биробиджан куоратыгар (хантан билтэ буолла) үөрэххэ

барбыта. Баға санаатын толорон этэнгэ киирбитэ уонна үс сылынан культура училищетын уусуран тэрийээччи салаатын бүтэрбитэ. Үлэтин Боотулуу кулубугар худругунан сағалаабыта. Боотулууттан төрүттээх Степанов Василий Васильевичка кэргэн тахсан элбэх оҕоломмота. Уонтан тахса сыл Онхой кулубугар директорынан үлэлээбитэ. Кэргэнэ Василий Васильевич Үөһээ Бүлүүтээби электростанция Онхойдооҕу сетевой учаастагар начальнигынан үлэлээбитэ. Кэлин Көтөрдөөбүнэн, Боотулуунан ололорбуттара. Эдьиийим ыарахан ыарыыттан суох буолбута. Оҕолоро, сиэннэрэ ийэлэрин ситэ ололорботох олобун салгыыллар.

Надя Уус Алданга ололорбута. Кэргэнэ эрдэ өлөн оҕолорун бэйэтэ атаختарыгар туруортаабыта, оҕолоро, сиэннэрэ Горнайга, Уус Алданга ололорлор.

Соботох уолбут Николаев Владимир Егорович Үөһээ Бүлүүгэ ыал, таксистыыр. 80-с сылларга Онхойго ВИА тэринэннэр солиһынан сылдыбыта, араас инструменнарга оонньооччу. Элбэх концерды, танцыны ыыппыттар, кулуупка худругунан, солбуллубат баяниһынан сылдыбыта. Кэргэнэ Суванна Ивановна Үөһээ Бүлүүттэн төрүттээх. Үс уол, биир кыыс оҕолоохтор.

Балтым Марианна ийэм иккис кэргэниттэн Семенов Василий Максимовичтан кыыһа. Мэйиктэн төрүттээх Ксенофонов Сергей Петровичка кэргэн тахсан уоллаах кыыс оҕолоохтор, икки сиэннээхтэр. Билигин Дьокуускай куоракка ололорлор, үлэ-хамнас баһаам дьоно. Ииппит аҕабыт Василий Максимович холкуос-сопхуос хоһуун үлэһитэ этэ. Туруоруммут сыалын толорон тэйэр идэлээбэ. Ийэбинин 11 сыл ололорбуттара.

Аҕабыт Васильев Савва Семенович Онхойго төрөөбүтэ. Ийэтэ Санникова Валентина Ефимовна Мэйиктэн төрүттээх. Кини аҕата Санников Ефим нэһилиэгэр кыра кэмнэ кинээстээбит, дьон кинини Сонькууоп кинээс диэн билэллэр. Эбэбит Валентина Ефимовна Онхойго Иванов Роман диэн киһиэхэ кэргэн тахсан сүктэн кэлбит. Кэргэнэ Роман Аҕа дойду Улуу сэриитигэр өлбүтэ. Киниттэн Олимпиада Романовна диэн кыыстаах.

Олимпиада Романовна – Комсомол 16 съездин делегата, РСФСР оскуолаларын үтүөлээх учуутала. Кэргэнэ Василий Константинович Васильев советскай-партийнай үлэһит. Кинилэр уоллара Савва (Орто Саабыкка) Хоро нэһилиэгэр ыал, икки уол, биир кыыс оҕолоох. Кыыстара Снежана Үөһээ Бүлүүгэ детсадка логопед-иитээччи, ыал, икки уол, биир кыыс оҕолордоох.

Кэлин эбэбит Васильев Семен Саввичка (биһиги эһэбитигэр) кэргэн тахсыбыт уонна биир кыыс, икки уол оҕоломмот.

Эһэбит Семен Саввич – Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа, колхознай-совхознай үлэ бэтэрээнэ. Лаппа кырдыар диэри отделениеҕа рабочайдаабыта. Дьон-сэргэ убаастабылын ылбыт оҕонньор этэ. Кыайыылаах-хотуулаах хоһуун үлэһит быһыытынан биллэрэ. Дьиэтигэр-уотугар аһары ыраас, чэбэр киһи эбит. Уолаттарын эмиэ оннук иитэлээбит. Ыарахан ыарыыттан 1982 сыллаахха өлбүт.

Иккис кыыстара Марина Семеновна Кырыкый киһитигэр Васильев Гаврилга кэргэн тахсан үс оҕоломмоттара. Хомойуох иһин, Марина эдэр сааһыгар үс кыра кыыс оҕолору тулааһа хааллартаан ыалдьан күн сириттэн күрэммитэ. Кэргэнэ Гаврил эмиэ оҕолор атаختарыгар тура иликтэринэ ыалдьан өлбүтэ. Кинилэр уолаттара иккиэн төрөөбүт Кырыкыйдарыгар олохсуйдулар. Ганя механизатор. Савва (Кыра Саабыкка) ыал, кочегарынан үлэлиир. Кэргэнэ Лия библиотекарь. Кыыстара Марина Гаврильевна Хороттон төрүттээх Илларионов Христофор Гаврильевичтыын үс уоллаахтар. Марина Гаврильевна Онхой сүрүн оскуолатыгар саха тылын уонна литературатын учуутала, Христофор Онхой сүрүн оскуолатын суоппара.

Улахан уоллара Савва Семенович (Улахан Сааба) – биһиги аҕабыт.

Кыра уоллара Николай Семенович сопхуоска рабочайдаабыта. Кэлинги кэмнэ инбэлииттэр икки ардыларыгар ыытыллар республикатааҕы, улуустааҕы күрэхтэһиилэргэ наар миэстэлэһэр. Биир сыл улуус инбэлииттэригэр «Спортсмен года» буолбута. Биһиги дьиэ кэргэн биир тутуах киһитэ, оҕолорбут, сиэннэрбит улааталларыгар убайбыт Николай Семенович улахан көмөлөөх. Киниэхэ махталбыт мунгура суох.

Биһиги Васильевтар 1986 с. ыал буолбуппут. Аҕабыт Дьокуускайга СПТУ-16 электрик үөрэбин бүтэрбитэ уонна үлэтин Онхойго сағалаабыта. Элбэх ыалга уот тардан киллэрбитэ. Кэлин сопхуоска ыанньыксытынан үлэлээбитэ, үчүгэй үлэтин иһин элбэх грамоталарынан, сыаналаах малларынан бириэмийэлэммитэ. Эдэр сылдыан атах ооньуутунан дьарыктанан иһэн тобугун сүгэбэ дэнгэнэн бырахпыта. Ол сағаннааҕы оҕолор көбүтүһэ-көбүтүһэ спорт араас көрүгүнэринэн дьарыктаналлар эбит. Биһиги аҕабыт саамай сөбүлүүрө волейбол этэ. Ийэтэ Валентина Ефимовнаны дьон атаҕынан лаппа кыанар этэ дииллэрэ. Онтуката биһиги аҕабытыгар уонна оҕолорбутугар бэриллибит.

Мин Дьокуускайдаагы культура училищетын библиотечнай отделениетын бүтэрэммин, 28 сыл олохтоох библиотекабар үлэлээтим. Үлэлиир сылларбар уопуттаах салайааччылар Ольга Дмитриевна Федорова, Ирина Иннокентьевна Аргунова, Семен Иванович Иванов, эдьийдэрим Зоя Алексеевна Аргунова, Евгения Алексеевна Егорова кытаанах ирдэбиллээх, сүбэ-ама оскуолаларын ааспытым. Уонна онон киэн туттабын. Үлэлээн ааспыт кэмнэрбэр икки сыл улууска «Библиотекарь года» буолбутум. Киэн туттарым: улуус кинигэлэригэр дойдум дьонун сырматыстым, нэһилиэкпит икки кинигэтигэр үлэлэстим. Төрөөбүт Онхойум төрүттэммит сылын Дьокуускайдаагы Национальнай архивтан буламмын, бу быйыл 100 сылбытын үбүлүүдүүбүт.

Оҕолорбут: улахан кыыспыт Валя Мэйик нэһилиэгэр (эбэтин дойдутугар) кийиит, детсадка медсестранан үлэлиир. Кэргэнэ Тимофеев Андрей Владимирович олохтоох дьаһалтаҕа кылаабынай специалиһынан үлэлиир. Улахан уоллара Алгыс 4 кылааска үөрэнэр, боксанан дьарыгырар. Кыра уол Демид детсад иитиллээччитэ.

Улахан уолбут Сэмэн куоракка олорор, үлэлиир. Кэргэнэ Федорова Эльвира Вячеславовна – баан үлэһитэ. Кыыстара Настя детсад иитиллээччитэ, гимнастиканан дьарыктанар.

Варя куоракка олорор, городской балыыһаҕа роддом реанимациятыгар сиэстэрэлиир. Кэргэнэ Винокуров Василий Семенович—Үөһээ Халыматтан төрүттээх, городской балыыһаҕа уопсай реанимацияҕа медбрат. Икки оҕолоохтор. Артем—детсад иитиллээччитэ, кыракий Арсен— иккилээх.

Күннэй— куоракка олорор. Дьокуускайдаагы технологическай колледжка преподаватель. Христина—Республиканскай балыыһаҕа уопсай реанимацияҕа сиэстэрэлиир. Егор— Ньурба Маарын лицейын студена. Коля – М. Алексеев аатынан республикатаагы лицей-интернат 10 кылаас үөрэнээччитэ.

Билинги сыалбыт оҕолорбут, сиэннэрбит доруобай буоллуннар, үөрэх-үлэ сүннүүн тутустуннар, дьоллоох буоллуннар!

Биир дойдулаахтарбытыгар төрөөбүт Онхойбут тэриллибитэ 100 сылынан эбэрдэ! Тапталлаах биһикпит сайда-тупса туруохтун!

Людмила Егоровна Васильева,

СР культуратын туйгуна, культура бэтэрээнэ

Үтүө дойдум Онхойум

Саха тылын учууталынан ананан, Онхой 8 кылаастаах оскуолатыгар үлэли кэлбитим. Эйбэс дьонноох-сэргэлээх, киһи эрэ кута-сүрө тохтуур үчүгэй сирдээх-уоттаах буолан үлэлиирбэр-олорорбор олус абыраммытым. Үлэлиир коллективым дьонноро бары үрдүк культуралаах, олус үлэһит дьон этилэр. Директорынан киэн билиилээх Татьяна Михайлова үлэлиирэ. Ону таһынан учууталларынан начальнай кылааска Аргунова Зоя Алексеевна, Екатерина Михайловна, Галина Васильевна оҕо дьобурун, кыабын учуоттаан оҕолорго билиини сатабыллаахтык инэрбит үтүөкэн учууталлар буолаллар. Кабинеттарытын Олег Федотович уонна Роман Порфирьевич иилээн-саҕалаан онорбуттара. Көрүдүөргэ оҕо болҕомтотун тардар, үчүгэйгэ уһуйар стендэлэри онортообуттара. Зоя Алексеевна, Светлана Александровна эдэр учууталларга наставниктыылыларын таһынан методическай түмсүүлэри тэрийэн иитии-үөрэтии бары хайысхаларыгар семинар-практикум онорон үгүстүк көмөлөһөллөрө.

Нэһилиэк общественной олобор көхтөөхтүк кыттарбыт, субуотунньуктарга сылдыарбыт. Үөрэнээччилэрбин эбии дьарыктаан тыл сүмэтин ингэрэгэ кыһалларым. Оҕолорум тыл төрдүн билэр буолан, иилэ хабан ылан, күлүүлээх этиилэри, сомоҕо домоҕу, тыл ситимин эттэхтэринэ күлэн бөбө буоларбыт. Ону таһынан тыыл, үлэ бэтэрээннэригэр сылдьан көмөлөһөрбүт, кинилэр кырдыктыах кэпсээннэрин истэн, үөрэнээччилэрим олох туһунан чахчылаах өйдөбүлү ылан, инники олохторугар туһаммыттара буолуо диэн бигэтик эрэнэбин. Идэлэригэр ис сүрэхтэриттэн бэриниилээх учууталлардыын үлэлээн ааспыппыттан астынабын уонна махтанабын.

Оһуор оттоох Онхойбор үлэлии сылдьан олобум аргыһын Спиридон Афанасьевичтыын ыал буолбуппут. Кэргэним дьоно дьинг сахалыы сытыары сымнаҕас майгылаах үтүөкэн дьон этилэр. Ийэбит Мавра Григорьевна, аҕабыт Афанасий Алексеевич элбэх оҕолоро төннөн олохторугар элбэх охсууну ылбыт дьон, ол иһин оҕону тангара бэлэҕин курдук көрөннөр-истэннэр, оҕолоро бары киһи киһитэ буола улааппыттара. Дьоммут холкуос саҕана дьон тэнгинэн үлэлээн-хамсаан нэһилиэктерин уйгутун уһансыбыттара. Ийэбит Мавра Григорьевна ис хааньттан норуот ырыатын-тойугун өрө туппут талааннаах тойуксут, ырыаһыт, хомусчут этэ. Хомоҕой уус тылынан олус үчүгөйдик хохуйуура, көрдөөх, күлүүлээх, эйэҕэс үөрүннээн майгылааҕа. Норуот эмтиир сатабылын дьарыгын кистэлэнин билэрэ-көрөрө, туһанара уонна дьонго-сэргэҕэ туһалыыр этэ. Балта биллиилээх оһуокайдыт, тойуксут Варвара Саввична: “Оо, эдьийим барахсан үөрэхтээҕэ буоллар төһөлөөх чабылхай олобу олоруо хаалта биллибэт –”, диэн күн бүгүнгэ диэри хомойо ахтар. Кэргэним Спиридон Афанасьевич өйүүр-өйдүүр буолан уһун сылларга Балаҕаннаах нэһилиэгэр дириэктэринэн үлэлээн билигин бочуоттаах сынньаланга олоробун. Сиэннэрбин бүөбүйдэхэрим таһынан кыралаан айар үлэнэн дьарыктанабын. Биһиги 4 оҕону иитэн-үөрэтэн киһи-хара онртоотубут. Бары үөрэхтээх, идэлээх дьон буолан, дьие-уот тэринэн, оҕо-уруу төрөтөн ыал буолан олороллор. Улахан кыыспыт Саргылана Николаевна ХИФУ физика отделын доцена, уола Денис 6 кылаас үөрэнээччитэ, кыра кыыс Надежда Николаевна Балаҕаннаах нэһилиэгэр үлэлиир, 4 оҕолоох, 1 сиэннээх. Улахан уол Афанасий Спиридонович эмиз саха тылын учуутала, Кэбээйи Мукучу нэһилиэгэр олоронор, кэргэнэ Евдокия Николаевна лицей солбуйааччы дириэктэрэ, 3 уоллаахтар. Кыра уол Иннокентий Спиридонович суоппар идэлээх, кэргэнэ Сунтаартан төрүттээх Мария Александровна куоракка баанга кредитнэй отделга үлэлиир, 1 кыыс оҕолоохтор. Онон биһиги 4 оҕолоох, 14 сиэннээх, 2 хос сиэннээх ньир бааччы ыал буолан олоробут. Үлэлээн ааспыт үтүө дойдум Онхойум дьоно-сэргэтэ туруктаах олохтонон, эдэр ыччата үүнэн-сайдан чэчирии сайда турарыгар баҕарабын.

Лидия Тихоновна Васильева,

*педагогическай үлэ бэтэрээнэ,
РСФСР норуотун үөрэбириитин туйгуна,
Балаҕаннаах бочуоттаах олохтооҕо*

Васильева Олимпиада Романовна

1942 сыллаахха тохсунньу 21 күнүгэр Онхойго төрөөбүт. Аҕата Иванов Роман Яковлевич Аҕа дойду сэриитин толоонуттан төннүбэтэх. Кини эбэтигэр Ылдьаанаҕа уонна абаҕата Дьөгүөрдээххэ иитилибитэ. Ийэтэ Валентина Ефимовна сэрииттэн эргиллибит Васильев Семен Саввичка кэргэн тахсыбыт. Онхойго начаалынай оскуола кэнниттэн, Далыр оскуолатын 1960 с. ситиһиилээхтик бүтэрэн, Омскайга М. Горькай аатынан пединститутка үөрэнэн, географ идэтин ылбыта.

1967 с. Васильев Василий Константиновичтын ыал буолан, Дьокуускай куоракка студенческой сыбаайбаны онорбуттара. Онтон Хоробо, Кырыкыйга, Дүллүкүгэ олорон үлэлээбиттэрэ. Кэлин эмиэ Хоробо көһөн кэлэн, Олимпиада Романовна үөрэх завуһунан, географынан, Василий Константинович парткомунан, Үөһээ Бүлүү сопхуос директорынан үлэлээбиттэрэ. Үлэлэриттэн быыс буллаллар эрэ нэһилиэк олоһор көхтөөхтүк кытталара, иккиэн ыллыыллара, үгкүүлүүлэрэ. Ону таһынан дьиэ кэргэнинэн нүөмэр туруораллара. Олимпиада Романовна Ленинскэй Комсомол 16 съёһин делегата, бэриниилээх үлэтэ үрдүктүк сыаналанан “РСФСР оскуолатын үтүөлээх учуутала” бочуоттаах ааты ылбыта. Кини аһыныгас, амарах майгылааҕа, өрүү чугас дьонугар, аймахтарыгар көмөлөһөрө, сүбэ-ама буолара. Кэргэнинээн иккиэн обуруонан тиһэн дьарыгыраллара, сүрдээх үчүгэй истиэнэ көбүөрдэрин тиспиттэрэ. Сайынын тиэргэннэрэ сибэккинэн симэнэрэ, обуруот аһын үүннэрэргэ дьон-сэргэ сүбэлэтэрэ үгүс буолааччы.

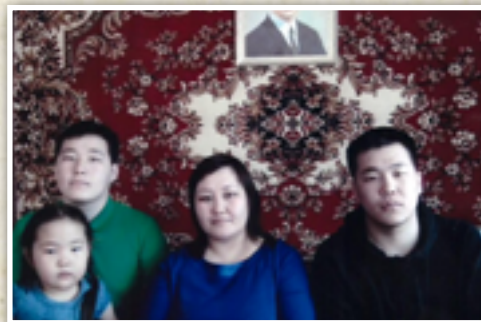
3 оҕону ииттибиттэриттэн биир кыыс 5 кылааска үөрэнэ сылдьан олохтон туораабыта. Кыыстарыгар ханыы гынан балтын Марыына кыыһын бэйэлэригэр ылбыттара. Улахан уол Савва өр сылларга нефтебазаҕа үлэлээбитэ, билигин тутууга үлэлиир, кэргэнэ Вера Иннокентьевна алын кылаас учуутала. Улахан сиэн Чабыл – Дьокуускайга “Багет” худсалонҕа үлэлиир, орто уол Вася тутууга үлэлиир. Кыыстара Сахая Дьокуускайдаағы медколледжка 2 курска үөрэнэр. Снежана Васильевна улуус киинигэр “Остуоруйа” детсадка старшай баспытаатал, кэргэнэ Иван Иванович Васильев – “Тэтим” тэрилтэ директора. Уолаттара Стасиктаах Слава бэйэ дьобус тэрилтэтин тэринэн үлэиллэр-хамсыыллар. Кыра кыыстара Күннэй “Остуоруйа” детсад иитиллээччитэ, имигэс үгкүүһүтэ, ылбаҕай ырыаһыта, хомоҕой хоһоонньута.

Олимпиада Романовна,
Василий Константинович

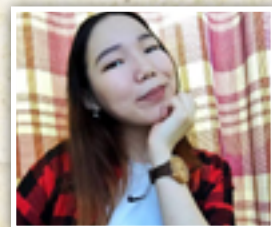
Олимпиада

Снежана оҕолорунан

Оҕолоро, сиэннэрэ, бырааттара

Снежана Сахая

Васильевтар дьиэ кэргэттэрэ

Биһиги аҕабыт Васильев Павел Васильевич 1932 сыллаахха Аһыкай нэһилиэгэр күн сириҥ көр-бүтэ. Күн күбэй ийэбит Васильева Анна Васильевна 1928 сыллаахха Мэйик нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Кинилэр 50-с сыллардаахха ыал буоланнар Онхой нэһилиэгэр олохсуйбуттара. Иккиэн туруу үлэһит буоланнар туохтан да ингэн-толлон турбат этилэр. Аҕабыт араас хара үлэбэ сылдыбыта. Кэлин наар тутуу биригээдэтигэр үлэлээбитэ. Ийэбит барахсан эдэр сааһыттан ыарыһах этэ. Кини сааһын үгэнигэр сылдьан биһигини, сэттэ көмүс чыычаахтарын уонна аҕабытын тулаайах хааллартаан бу күн сириттэн күрэммитэ. Аҕабыт Байбал сэттэ оботун онно-манна ыспакка, күнү-түүнү аахсыбакка үлэлээн, элбэх сыранан биһигини иитэлээбитэ. Кэлин сиэннэрин көрсөн баран ыарахан ыарыыттан өлбүтэ.

Оҕолоро, бииргэ төрөөбүттэр, сэттиэбит.

Убайбыт Василий сахаҕа улахан, толуу киһи этэ. Кини сопхуоска рабочайынан үлэлээбитэ. Эдэр эрдэбиттэн араас үлэлэргэ улахан дьону кытта тэнгэ үлэлиирэ. Бастыҥ охсооччу этэ. Кини орто сааһыгар тийбэккэ хомолтолоохтук өлбүтэ.

Аркадий ис-иһиттэн ыраас туттуулаах, чэбэр киһи этэ. Эмиэ убайын курдук сопхуоска рабочайдаа-быта. Нэһилиэккэ ыытыллар күрэхтэһиилэргэ, ордук теннискэ сүрдээбин оонньооччу. Нэһилиэк бас-тыҥ оту охсооччуларыттан биирдэстэрэ этэ. Эдэр сааһыгар ыалдьан өлбүтэ.

Балыстарбыт Маргарита, Сардаана ыалдьан билигин биһиги кэккэбитигэр суохтар. Рита оскуо-ланы бүтэрээт фермаҕа ыанньыксыттаабыта. Оҕолонон баран оскуолаҕа түһүлэһитинэн үтүө суо-бастаахтык үлэлээбитэ. Сардаана нэһилиэкпит бэкээринэтигэр өр сылларга биэкэрдээбитэ. Кини минньигэс, сымнаҕас килиэбин олохтоохтор билигин да саныыллар. Кинилэр ситэ олоҕорботох олох-торун оҕолоро, сиэннэрэ салгыыллар.

Балтым Федорова Тамара Павловна кэргэнэ Аркадий Афанасьевичтыын 3 оҕолоохтор, Үөһэ Бүлүүгэ олоҕорлор. Оҕолор бары ыаллар. Кыыстара Жанна биир кыыстаах – Амелия; Женя 2 кыыс-таах – Милена; Аня; Александр 2 кыыстаах – Сайаана, Айыллаана.

Анна Васильевна

Павел Васильевич

Убайбыт Василий, Аркадий

Наталья Павловна

Кэргэним Иван,
сиэммит Айылаан

Быраатым Павел Павлович

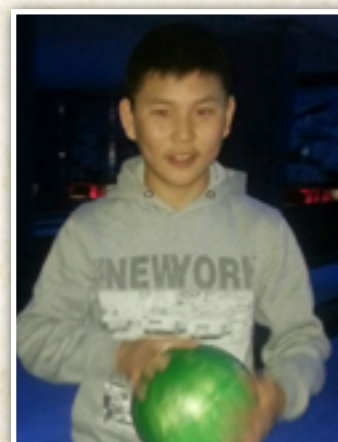
Тамара Павловна

Сардана, Паелуша, Маргарита

Маргарита уолааттарын
кытта

Уолбут Ваня

Быраатым Павел Павлович 4 оҕолоох, 2 сиэннээх. Мэйиккэ олохсуйан олорор. Мария, Семен ыаллар, Замира студентка, Сардана 9-ка үөрэнэр.

Манна Онхойго улахан кыыстара мин, Наталья Павловна, олохсуйан олоробун. Пенсияҕа тахсыахпар диэри детсадка поварынан, отделениеҕа ыанньыксытынан үлэлээбитим. Кэргэним Николаев Иван Васильевич эмиэ фермаҕа, кэлин кочегарынан үлэлээбитэ. Билигин орто ыал сиэринэн сүөһү ииттэбит, араас обуруот астарын үүннэрэбит. Икки оҕолоохпут. Анжелика олохтоох детсадка итээччинэн үлэлиир. Сиэним Айгылаан түөрдүгэр сылдыар. Уолбут Ваня онус кылаас үөрэнээччитэ.

Наталья Павловна Васильева

Анатолий Николаевич,
Полина Платоновна

Килиэл, бурдук аһылык
оңоробут

Кыра кыыс Настя,
кыра уол Толя

Павлик кэргэнэ
Александра кыыһынаан

Оля кэргэннээн

Улахан кыыс Варя

Улахан уол Павлик, уолунаан

Майя уола

Улахан кыыс Майя,
кэргэнэ Андрей, уоллара

Гаврильевтар дьиэ кэргэттэрэ

Мин, Гаврильев Анатолий Николаевич, 1988 с. Ленинград куоракка үөрэнэ сылдьан Полина Платоновнаны көрсөн, сүрэхпитинэн сөбүлэхэн ыал буолбуппут. 1989 с. сибээс үөрэбин бүтэрэн, Боотулуу нэһилиэгэр монтерунан ананан үлэлии барбыппыт. Дойду ахтылбана тардан, 1992 с. Онхойго көһөн кэлбиппит. Ыал буолан 6 оҕоломмуппут, билинги олох ирдэбилинэн, 2012 сылтан кэргэним «ИП Гаврильева» дьобус дьиэ кэргэн бизнесин арынан, нэһилиэнньэбэ килиэл, бурдук аһа онорон атыыга таһаарабыт.

Улахан уол Павлик 1989 с. төрөөбүтэ, кэргэннээх, уоллаах кыыс оҕолоох. Кэргэнэ Александра Мэнгэ Хаңгаластан төрүттээх, Майя нэһилиэгэр олороллор. Павлик пекарь-кондитер, Александра Майя УСХ-тыгар кылаабынай бухгалтерынан үлэлиир

Улахан кыыс Варя ХИФУ ФЭИ бүтэрбитэ, Дьокуускай куоракка олорор, Восточнай банк кылаабынай менеджерынан үлэлии сылдьар.

Орто кыыс Майя 2017 с. ХИФУ ИЗФИР бүтэрбитэ, билигин Онхой нэһилиэгэр омук тылын учууталынан үлэлиир. Кэргэнэ Андрей Термомедсервис операторынан үлэлиир, 2 уол оҕолоохтор.

Оля ыал, биир оҕолоох, Хоро нэһилиэгэр олороллор. Кэргэнэ Толя дьонугар кэтэх хаһайыстыбаҕа көмөлөһөр, Оля чайнойга поварынан үлэлиир.

Кыра кыыс Настя 2002 с. төрөөбүтэ, билигин Хоро орто оскуолатын 9 кылааһын туйгун үөрэнээччитэ, пулевой ытыынан дьарыктанар. Кыра уол Толя 2010 с. төрөөбүтэ, Онхой оскуолатын магнайгы кылааһын үөрэнээччитэ.

Анатолий Николаевич Гаврильев

Оһуор оттоох Онхойбут– олохпут онкула!

Дьон-сэргэ Онхой диэн тылы иһиттэхтэринэ ханна эрэ отой түгэххэ, түн-хааһах дьону саныыр... Оттон сытыы бөрүөлээх саха народнай поэта Петр Тобуруокап этэн турардаах: «Онхой да кыргызтардаах, ыллыыр-туойар ыччаттардаах» диэн, ол кэриэтэ төрөөбүт нэһилиэкпит сайдар-үүнэр, дьон-сэргэ таптаан олохсуйар дьонун түөлбэтэ 100 сылын туолар.

Биһиги дьэиэ кэргэн төрөөбүт нэһилиэкпитигэр билигин үксүбүт олорбот эрээри, саамай кэрэ кэмнэрбит, оҕо, эдэр саастарбыт күлэн-үөрэн ааспыт, кимиэхэ да бэриллибэт иитиллибит иэримэ дьэибит, атаахтыыр алаһабыт буолар. Варвара Саввична Васильева уонна Дмитрий Иванович Константинов арҕаа түөлбэҕэ ыал буолан олохсуйбуттарыттан ситим салҕанар. Көбүс-көнө, кип-киэн уһаайбаҕа оччолорго Нуодьаах диэн хос эһэбит дьобус дьэиэни тутан, кэлин кэнээн, Сэбиэскэй былаас эстиэр диэри ньиргийэн-ньаргыйан, күннээн-күөнэхтээн олорбуппут.

Биһиги 1981 сыллаахха Үөһээ Бүлүү Намыгар ыал буолан, 1983 сыллаахха Онхойго көһөн кэлэн, мин ыанньыксытынан, аҕабыт Гаврильев Владимир Петрович суоппарынан сопхуос ыһыллыар диэри үлэлээбиппит. Оҕолорбут Варя, Владана, Майя, Петя бары Онхойго күн сириҥ көрөн, оҕо саадыгар, сүрүн оскуолаҕа үөрэммиттэрэ.

Аҕабыт Владимир Петрович бэйэтэ төһө да Намга төрөөн улааттар, Онхойун кимиэхэ да биэрбэт этэ. Оччолорго массыына да аҕыйах этэ. Бука, нэһилиэк олохтоохторо да сөбүлэһиэхтэрэ, үөрүн-ньэн, элэккэй майгытын биһирииллэрэ. Эдэр уолаттар Ильин Толя, Иванов Абрам, Иванов Володя, онтон да атыттар техникаҕа эриллэллэригэр биһиги аҕабыт эмиэ суолталаах буолуохтаах. Оҕону кытта оҕо, эдэри кытта эдэр буолан элбэх добордооҕо. 2012 сыллаахха күн сириттэн күрэммитэ. Көмүс уңуоҕа Онхойго көтөҕүллүбүтэ.

Олохпут уларыан, Онхойго биир эрэ кыыспыт олохсуйда. Улахан кыыс Варвара Владимировна Дьокуускай куоракка олорор. 2012 сыллаахха СГУ педагогической институтун бүтэрбитэ. Дьокуускай куорат социальной харалтатыгар үлэлиир. Кэргэнэ Үөһээ Бүлүү Мэйигиттэн төрүттээх Николаев Иван Маевич. Уол оҕолоохтор.

Федорова (Гаврильева) Владана Владимировна 2009 сыллаахха Саха государственнай тыа хаһаайыстыбатын академиятын Өлүөхүмэтээҕи филиалыгар бухгалтер-экономист идэтин баһылаан, Онхойдообу культура дьэиэтигэр бухгалтердыыр. 2007 сыллаахха төрүт Онхой олохтооҕо Федоров Дьулустан Валерьевичтыын ыал буолан, 4 оҕолоох дьонун ыал. Дьин чаччы Онхой олохтоохторо кинилэр.

Кыра кыыс Салгынова (Гаврильева) Майя Владимировна, 2009 сыллаахха И. Барахов аатынан орто оскуоланы бүтэрээт, Салгынов Станислав Васильевичтыын ыал буолан, 3 оҕолоохтор. Станислав Үөһээ Бүлүүтээҕи баһаарынай чааска үлэлиир. Майя Үөһээ Бүлүүтээҕи техникум сэкирэтээрэ. Үөһээ Бүлүү сэлиэнньэтин олохтоохторо.

Уолбут Гаврильев Петр Владимирович И. Барахов аатынан орто оскуоланы бүтэрбитэ. Оскуола сылларыгар боксаҕа сэмэй ситиһиилэрдээх. Ньурба куорат Маар техникумун бүтэрэн ыал буолан, бэлиэр 2 оҕолоохтор. Кэргэнэ Кокколова Снежанна Николаевна Ньурба Маарыттан төрүттээх. Петя Үөһээ Бүлүүгэ «Строймир» маҕаһыынҥа үлэлиир.

Дьэ ити курдук, Онхой нэһилиэгэр олохпутун онкуллаан, оҕо сааспытын атааран, оҕо-уруу төрөтөн, кэскилбитин кэнэтэн, удьуорбутун салҕаан иннибит диэки хардыылыбыт.

Онхойбут барахсан сайдыы-үүнүү суолун тутан өссө да үгүс үйэлэргэ көмүс ньээкэ буола турдун. Хонуу мунунан хоробор муосталаҕа хойуннун, сыһыы аайы сыспай сиэллээҕэ сырыырбаатын!

Сардана Дмитриевна Константинова

Аҫабыт Владимир Петрович,
ийэбит Сардана Дмитриевна

Владана кэргэнэ Дьулус
уонна оболоро

Улахан кыыс Варвара
кэргэнэ Иван

Кыра уол Петр кэргэнэ Снежанна
уонна оболорор

Кыра кыыс Майа, Станислав
дьиэ кэргэптэрэ

Марта, Николай Григорьевтар

Мин, Григорьева Марта Васильевна (Семенова), 1955 сыллаахха Үөһээ Бүлүү оройуонун Онхой сэлэнньэтигэр төрөөбүтүм. Төрүттэриим да Онхойтон силистээх-мутуктаах дьон: аҕам аҕата, эһэм Семенов Максим Семенович, аҕам Семенов Василий Максимович, ийэм Егорова Христина Сидоровна уонна биһиги бииргэ төрөөбүттэр иккиэ этибит, убайым Максимов Валерий Васильевич. Дьоммут наһаа ыалдьытымсах этилэр. Мэлдьи хоноһолоох, ыалдыттаах буоларбыт. Саҥа үлэли кэлбит фельдшер, баспытаатал, учуутал идэлээх дьону биһиэхэ олордоллоро. Биридэ сир картатын онгоро кэлбит нуучча кыыһа эмиэ олорор сылдыбыта.

Аҕам кыһын сылгы иитиэхти Сис Мэйигинэн кыстыы кэлэ-бара сылдыааччы. Япония сэриитигэр 1943 с. ынгырыллан барбыта. 1947 с. төннөн кэлбитэ. Ааллаах Үүнгэ атынан таһаҕас таһыытыгар сылдыбытын туһунан элбэхтик кэпсиир этэ. Үлэ-тыыл бэтэрээнэ.

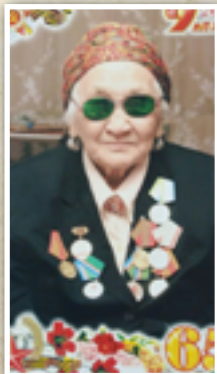
Ийэм наһаа ыраас, чэнчис, асчыт этэ уонна дьиэбит киэн энгин буолан буолуо, салалта көрдөһөр диэн аккаастаабат этилэр. Эһэм, аҕам, убайым бэйэлэрин кэмнэригэр холкуос, сопхуос сылгытын көрүүтүгэр элбэх сыраларын-сылбаларын ууран үлэлээбит дьон. Ийэм эдэр сылдьан бэтэринээрдээбит, маҕаһынгна бэрэдэбиэстээбит, оҕо саадыгар ньээнһэнэн үлэлээбит. Үлэ-тыыл бэтэрээнэ. 1916 с.т. 95 сааһыгар күн сириттэн барбыта.

Мин Онхой оскулатыгар 1–8 кылааска үөрэммитим. Бастакы кылааска 1962 с. киирэрбэр дэриэбинэҕэ саҥа оскуола үлэҕэ киирбитэ. Бастакы учууталым Егоров Василий Прокопьевич этэ. 5 кылааска саҥа үөрэҕи бүтэрбит нуучча кыыһа Ткачева Нина Георгиевна Астраханьтан нуучча тылын литературатын үөрэтэ кэлбитэ уонна 8 кылааһы бүтэриэхпитигэр диэри кылаас салайааччыта этэ. Олох нууччалыы билбэт, сангарбат оҕолор киниттэн нууччалыы кэпсэтэргэ, сангарарга үөрэммитпит. Ол кэлин ханна да үөрэнэрибитигэр, үлэлиирбитигэр төһүү күүс буолбута. Мин собуруу Рязань куоракка иис технологун үөрэбэр ыарыҕаппакка киирбиппинэн киэн туттабын.

Кэлин Ньурбаҕа кэлэн олохсуйан, Ньурбатааҕы райпромкомбинатка технологунан, главнай инженеринан үлэлээн, онно олобум аргыһын Григорьев Николай Николаевичи көрсөн ыал буолбутум. Онтон 20 сыл Ньурба ойуурун хаһаайыстыбатыгар экономичинан үлэлээбитим. Үлэбин үчүгэинэн сыаналаан улуус, куорат администрациятын, Саха сириин ойуурун хаһаайыстыбатын департаменын грамоталарынан хаста да, Россия ойуурун хаһаайыстыбатын Федеральнай сулууспатын знагынан наҕараадаламмытым. Билигин бочуоттаах сынньаланна олоробун.

Аҕам Василий Максимович

Ийэм
Христина Сидоровна

Ийэбинээн

Ийэм
Христина Сидоровна

Кэргэним
Николай Николаевич

Марта Васильевна

Аймахтар

Улахан уолбут Аян Николаевич – Дьокуускайдаагы ГРЭС электротехническэй лабораториятын начальнига, кыра уолбут Николай – релейнэй көмүскэл уонна автоматика инженерэ.

Улахан кыыс Таисия Валерьевна экономист үөрэхтээх, «Тот ас» кафе хаһаайката. Кэргэнэ Александр Павлов. Иккиэн идэлэрэ урбаанньыт . 2 уол оҕолоохтор

Кыра кыыс Валерия, Василий дьэ кэргэттэрэ. Валерия филолог-педагог идэлээх, Дьокуускай куоракка «Белоснежка» оболору көрөр-истэр киин педагог иитээччитэ. Кэргэнэ Василий Накыынгна вахтанан үлэлиир.

Кыра уол Коля, Айта дьэ кэргэнинээн, иккиэн инженер-энергетик үөрэхтээхтэр. Биир кыыс оҕолоохтор.

4 оҕону иитэн-улаатыннарар, үөрэттэрэн үлэһит буоллулар. Бары Дьокуускай куоракка олороллор, үлэлиллэр. 7 сиэннээхпит. Күн сириҥ көрбүт, оҕо сааһым ааспыт Онхойбун күндүтүк саныбын. Наар бара-кэлэ турабын. Төрөөбүт дойдум сайда турдун! Дьоно-сэргэтэ элбээн, сүөһүтэ-баайа үксээн куруук инники күөҥгэ сырыттын!

Марта Васильевна Григорьева, үлэ бэтэрээнэ

Аймахтарбытынаан

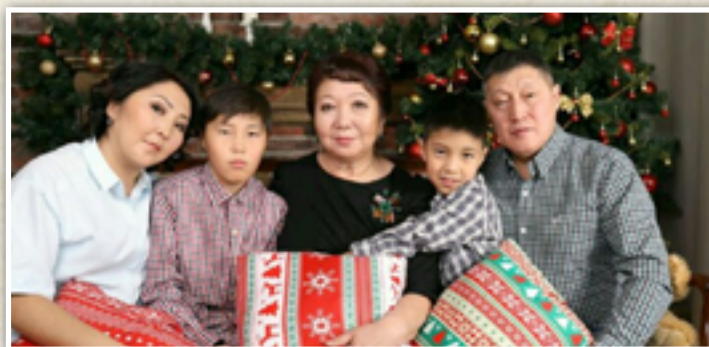
Валерия кэргэнэ Василий

Улахан уол Аян уонна Коля

Кыра уол Коля
кэргэнэ Айта кыыстара

Таисия Александр Павлоетар
дьэ кэргэттэрэ

Кыра кыыс Валерия оболорунаан

Сиэннэр

Улахан уол Аян
кэргэнэ Розалия оҕолор

Давыдовтар дьинэ кэргэттэрэ

Мин 1957 сыллаахха сэттэ оҕолоох Васильева Христина Саввична, Фокин Иван Порфирьевич дьинэ кэргэннэригэр төрдүс оҕонон күн сириҥ көрбүтүм. 1965 сыллаахха оскуола боруогун атыллаан, 1973 сыллаахха Онхой 8-с кылаастаах оскуолатын бүтэрбитим. 1975 сылга Хоро орто оскуолатын үөрэнэн бүтэрбитим.

“Оскуола-производство-үрдүк үөрэх” диэн девинэн тэрөөбүт нэһилиэкпэр ыанныксыттыы тахсыбытым. Үлэлиир кэммитигэр нэһилиэкпитигэр ытыллар араас тэрэһиннэргэ активнайдык кыттар этибит. Комсомольскай тэрилтэ секретарынан, агитзона салайааччытынан, чилиэнинэн сылдыбытым. Биир кэмнэ 44 № быыбардыыр уокурукка оройуон сэбиэтин депутатынан талыл-

Михаил, Мария Давыдовтар

Уолбут Болот

Кыыспыт Күннэй

лан сылдыбытым. 1981 сыллаахха атыһыт курсугар үөрэммитим. Бастаан Мэйик нэһилиэгэр, онтон Онхой маҕаһыныгар атыһытынан үлэлээбитим, эргин бэтэрээнэ буолбутум. 2004 сылтан Онхой почтатыгар үлэли кирибитим, онтон уурайан баран, 2015 сылтан нэһилиэкпит аҕа баһылыга Отов Герман Егорович саха борода сүөһүлэрин аҕалтаран, онно кэргэмминэн Давыдов Михаил Прокопьевичтыын күн бүгүнгэ диэри үлэли-хамсыы сылдыбыт. Саха бородалара үөскээн-тэниэн элбии туралларыгар ис сүрэхпиттэн баҕаран туран илибит сылааһын ингэрэбит.

Биһиги дьинэ кэргэн 2 оҕолохпут. Улахан оҕобут, кыыспыт Күннэй Бүлүү педколледжын бүтэрэн, Ньурба улуунун Ханалас нэһилиэгэр начальнай кылаас учууталынан үлэли сылдыар. Кырабыт, уолбут Болот Дьокуускайдаағы медколледж I курсун устудьуона.

Онхойум нэһилиэгэ төрүттэммитэ 100 сыллаах үбүлүөйүнэн эбэрдэлиибин. Баҕарабын ыраас халлааны, доруобуйаны, уйгу-быйан олобу.

Мария Ивановна Давыдова

Дмитриевтэр дьиэ кэргэттэрэ

Ийэбит Дмитриева Александра Кирилловна 1930 сыллаахха Чиллэ Хоротугар төрөөбүтэ. Бииргэ төрөөбүттэр бэһиэлэр: Матрена, Ньюкулай, Мария, Өлөксөөндөрө уонна Баһылай. Аҕалара Евдокимов Кирилл Евдокимович холкуос санга төрүттэнэригэр тыл кетэбэн, сүөһүтүн, хаһайыстыбатын артыалга холбообут. “Пятилетка геройа” холкуос бастакы председателинэн талыллан үлэлээбит. Ийэлэрэ Балбаара оҕолор кыра эрдэхтэринэ ыалдьан өлбүт. Аҕа дойду сэриитин сылларыгар ийэбит быраатынаан Баһылайдыын тулаайах хаалан, оччотооҕу тыйыс олох эрэйин, кыһалбатын эрдэ билбиттэрэ. Ийэбит холкуос араас үлэтигэр: бурдук ыһыытыгар, булуук тардытыгар, обус да сиэтээччинэн, от күүстээх үлэтигэр кыһыннары-сайыннары үлэлэспит. Аҕа дойду Улуу сэриитигэр улааппыт, үөскээбит оҕолор улахан дьонтон итэбэһэ суох, тэбис-тэнгэ үлэлээн, аччыктаан сэрии аас-туор олобун этэнгэ туораан, кыайыыны уһансыбыттара. Холкуос ударнига, ыстахаанабыһа буолбута. Ийэбитигэр Аҕа дойду Улуу сэриитин уһансыбытын иһин «Үлэ, тыыл бэтэрээнэ» үрдүк аатын инэрбиттэрэ, Сталин мэтириэттээх мэтээли туттарбыттара.

Чиллэбэ олорон Аммосов Иван Петровичтыын холбоһон ыал буолар. Иван Петрович Чиллэттэн Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрииттэн тыыннаах эргиллибит киһи. Артыал, холкуос бастың актыбыһа. Холкуос онорон таһаарбыт бородууксуйатын эргиниигэ мэлдьи Бодойбонон, Алданынан, Өлүөхүмэнэн бэдэрээккэ сылдыһыспыт, сытыы-хотуу, хоһуун үлэһит киһи. Кинилэр биэс оҕоломмуттарыттан иккитэ тыыннаах ордор. Сэрии кэнниттэн ойуччу сытар нэһилиэктэргэ биэлсэр тийбэттэн, эмтэнэр кыахтара суобуттан ыалдыы-сүтүү элбэбэ. Үһүс уолларын Радомиры (1955с.т.) ыалга ииттэрэ биэрэллэр. Дягилев Радомир Иванович кыыс оҕолоох, Инна Радомировна диэн (учуутал идэлээх, Үөһээ Бүлүүгэ олорор). Уйбаантан кыра уола Аммосов Анатолий Иванович (1957 с.т., кэргэннээх, икки оҕолоох, сиэннэрдээх) Дьокуускайга олорор, үлэлиир. 1952–1954 сыллардаахха холкуоһу бөдөңсүтүү кэмигэр Максим Горькай холкуоска холбоһон Онхой нэһилиэгэр көһөн кэлэллэр. Аҕалара Уйбаан үлэ үөһүгэр сылдьан атабын ыарыыта көбөн олохтон туораабыта.

Биһиги аҕабыт Дмитриев Алексей Петрович Үөдэйтэн төрүттээх, 1929 сыллаах төрүүх, Чиллэ Хоротун биир хоһуун ыччатынан биллэр. Кини 7 кылаас үөрэхтээх эбит. Бииргэ төрөөбүттэр алтыалар: Уйбаан, Маайа, Ньюкулай, Баһылай, Бүөтүр, Бороскуобуйа. Сэрии сылларын оҕолоро улахан дьонтон туора турбакка, бары үлэ фронугар Кыайыы туһа диэн, аччыктыыры, тоңору-хатары аахсыбакка, үлэлиллэрэ. Холкуос актыбыһа, комсомолеһа, стахановеһа буолбута. Бөдөңсүйүү кэмигэр Онхойго көһөн киирэн, эдэр ыччакка комсомол бастың салайааччыта, коммунист партиятын чилиэнэ. Сопхуос отделениетыгар салайар үлэбэ, хонуу биригэдьиirinэн, учаастак сэбиэдиссэйинэн сабыллыахтык үлэлээбитэ. Онхой оскуолатын, хотон тутуутун биригээдэтигэр үлэлэспитэ. Олус эппиэтинэстээх, үлэтигэр бэриниилээх, дьон ытыктыыр, убаастыыр салайааччыта буоларын, аҕабытын кытта бииргэ алтыспыт, үлэлээбит дьон ахталларын, кэпсириллэрин истэн, биһиги, оҕолор, аҕабытынан киэн туттарбыт. Сопхуос отделениетын биригэдьиirinэн, общественной үлэлэргэ үтүө суобастаахтык үлэлээбитин туһунан элбэх грамоталар, дипломнар, суруктар туоһулулар. Аҕабыт барахсан, олобун үөһүгэр сылдьан, ыарахан ыарыыттан 1979 сыллаахха сырдык тыына быстыбыта. Аҕабыт Өлөксөй аҕата Дмитриев Петр-Бөхсүүнэп (биһиги эһэбит) бииргэ төрөөбүт убайа Дмитриев Петр Петрович-Тоһуйдаах (абаҕабыт) Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии хонуутугар охтубут. Үөрэбэ суох эрээри өйдөөх-толкуйдаах киһи, сахалыы үчүгэйдик суруйар, ойоҕо, оҕото суох эбит.

Аҕабыт ийэбитинэн 1959 с. холбоспуттара. Биһиги бииргэ төрөөбүттэр сэттиэбит, улахан убайбыт Анатолий (1957с.), аҕабытыттан Өлөксөйтөн бииргэ төрөөбүттэр: биир уол – Альберт (1962 с.), биэс кыыс – Альбина (1964 с.), Валентина (1965 с.), Анфиса (1967 с.), Александра (1968 с.), Анисия (1971 с.) бары үөрэнэн, үөрэхтэнэн үлэ-хамнас дьонобут, Онхойунан, Хороһон, Дьокуускайынан тарбанан олоробут.

Аҕабыт Дмитриев
Алексей Петрович

Ийэбит
Александра Кирилловна

Оҕолорунаан

Аммосов Анатолий Иванович

Дьыа кэргэнинээн

Аммосов Анатолий Иванович

Үөһээ Бүлүү улуунун уонна Онхой нэһилиэгин бочуоттаах гражданина, Саха Республикатын но-руотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ. 1980 с. СГУ ИТФ үөрэнэн, горнай инженер идэтин баһылыыр. Алданна горно-обогатительнай комбинатка маастардаан баран, Үөһээ Бүлүүгэ мелио-рацияҕа, тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар салайар специалиһынан, онтон “Үөһээ Бүлүү” сопхуоска солбуйааччы директорынан ситиһиилээхтик үлэлээбитэ. Республикаҕа бастакынан медицинскэй страхованиены киллэрсибитэ уонна АОА “Аргысмедстрах” генеральной директорын солбуйааччы-тынан анаммыта. 2007 сылтан куоракка республика биир бөдөн тэрилтэтин ОАО РСК “Стерх” ком-паниятын салайааччытынан үлэлиир. Төрөөбүт оройуонугар, нэһилиэгэр көмөлөһө, сүбэ-ама биэрэ олорор.

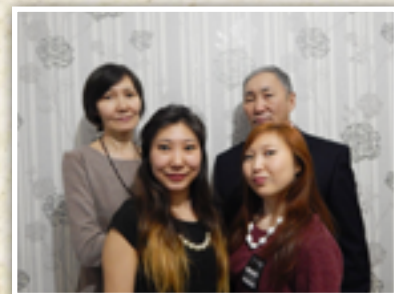
Кэргэнэ Галина Гаврильевна Мэнэ Хангалас Суолатыттан төрүттээх, музыкальной үөрэхтээх. Он-хой оскуолатыгар музыка учууталынан, Хоро оскуолатын интернатыгар иитээччинэн, Сахафарма-ция тэрилтэ каадырга отделын начальнигынан үлэлээбитэ. Билигин бочуоттаах сынньаланна оло-рор, сиэннэрин көрөр-истэр.

Улахан кыыстара Ольга Анатольевна – АО РСК “Стерх” Москватааҕы филиалын юридической отде-лын начальнига. Москваҕа олорор. Кыра кыыс Айта парикмахер уонна хореограф идэлээх, билигин оҕо көрөн олорор. Улахан сиэн Анна – МГУ филологической факультетын 1 курсун студентката, Толя республиканской лицей 8 кылааһын үөрэнээччитэ, Лева 3 кылааска үөрэнэр. Толя математикаҕа, физикаҕа республика олимпиадника. Элбэх Россия, республика олимпиадатын кыайыылааҕа, при-зера.

Дмитриев Альберт Алексеевич

1989 сыллаахха Өлүөхүмэтээҕи тыа хаһаайыстыбатын электрифи-кациятын уонна механизациятын техникумун бүтэрэн, техник-элек-трик идэлэнэр. 2005 сыллаахха СГУ “Электроснабжение” идэтигэр инженер-электрик буолаары үөрэбин үрдэтэр. 1989–2013 сылларга үтүө суобастаахтык Үөһээ Бүлүүтээҕи РЭС Онхойдообу учаастагын маастарынан, электригинэн, онтон 2014 сылтан Дьокуускайга ЯЭРК үлэлиир.

Кэргэнэ Сардана Васильевна Үөһээ Бүлүү Тамалакааньттан төрүт-тээх, үрдүк үөрэхтээх нуучча тылын учуутала. Онхой оскуолатыгар учууталынан, иитэр-үөрэтэр үлэҕэ завуһунан үлэлээбитэ, билигин куо-ракка үлэлиир, олорор. Улахан кыыстара Айыына Дьокуускайга ООО ФФ “Рослек” аптека ситими-гэр идэтинэн фармацевтыыр. Кыра кыыс Сандаара Дьокуускайдааҕы инновационнай технология колледжын 2 курсун студентката, юрист идэтигэр үөрэнэр. Дьокуускайга олороллор, үлэлиллэр.

Убайбыт Альберт Алексеевич
дьыа кэргэнэ

Дмитриева Альбина Алексеевна

Онхойго олорор, үлэлиир. Оџо тэрилтэтигэр поварынан үлэлээбитэ 37 сыл буолла, өр сылларга утумнаахтык үлэлээбитин иһин СӨ Үөрэбириитин министерствотыттан махтал суруктардаах. Кэргэнэ Семенов Егор Саввич Мэйиктэн төрүттээх, “Чиллэ” бааһынай хаһаайыстыбатын баһылыга, Республика үтүөлээх фермерэ, икки оџолоохтор. Улахан уоллара Савва Үөһээ Бүлүү техникумун курсана, кыыстара Чэлгийээнэ Онхой оскуолатын 6 кылааһын үөрэнээччитэ.

Эдэһийбит Альбина Алексеевна
дьыэ кэргэнинээн

Дмитриева Анфиса Алексеевна

Дьокуускайга олорор, үлэлиир. Биир оџолоох. Куорат ГАО республиканскай 3 № балыыһатыгар үрдүк категориялаах медсестра. Дьокуускай куорат уонна Саха Республикатын Доруобуйа харыстабылын туйгуна, РФ Бочуотунай грамотатынан наџараадаламмыта. Уола Анатолий ЯРКСЭ студена.

Анфиса Алексеевна
уола Толянын

Дмитриева Валентина Алексеевна

Валентина Алексеевна
кыыһа Яналын

Дьокуускайга олорор, үлэлиир, биир оџолоох. Дьокуускай куоракка “Аргысмедстрах”, онтон “Копирсервис” тэрилтэбэ үлэлиир, ППФ страховой агент, консультант. Иллэнг кэмигэр хоһоон, кэпсээн суруйар, Байаана диэн псевдонимынан айымньыларга бэчээттэнэр. Кыыһа Яна ХИФУ 4 курсун студентката, архитектура салаатыгар үөрэнэр, уруһуйунан дьарыктанар.

Үрүң түүн

Ырааттаџа ардах уутугар суураллан
Ыра санааџа кубулуйбут ыллыгым,
Ыһылыннаџа таммах буолан бытарыйан
Ымыыланан түһүүр оџо сааһым...
Ыксаластаџа ыйы кытта сиэттиһэн,
Ыыра-ыраах көтүстэбэ үрүң сааһым,
Ыңырдаџа ойго охсуллан хатыланан,
Ыккыйыгар муннаџа угаайылаах туманым...
Ылаардаџа күнүн көрөн үөрэн-көтөн,
Ытыннаџа былыттарга дьэрэлийэр кустугум,
Ылаардаџа изйии кутун тутан ылан,
Ымманыа үөрдэџэ таабырыннаах түгэним...
Ыһык гынан хаһаастаммыт ырам,
Ыллам ырыа буолан ылланыый,
Ыстангалыыр быыра хоһоон буолан
Ыһыктыбаттыы тэтимнэрбин эбийй!

Байаана

Дмитриева Александра Алексеевна

Үөһээ Бүлүү Хоротугар олорор, үлэлиир. Оройуоннааџы Киин балыыһа Хоро участковай балыыһатыгар үрдүк категориялаах фельдшер-лаборант.

Александра Алексеевна
кэргээнэ Дмитрий Семенович

Оболорунаан

Кэргэнэ Семенов Дмитрий Семенович ГУП ЖКХ слесарь, үс оболоохтор: улахан уоллара Алексей үрдүк үөрэхтээх, идэтинэн нефть, газ биотехнига. ТХУ РОСНЕФТЬ нефтегазодобыча старшай оператора, орто кыыстара Юлия ХИФУ МИ 4 курсун студентката, кыра кыыс Валерия Үөһээ Бүлүүтээби лицей-интернат 11 кылааһын үөрэнээччитэ.

Дмитриева Анисия Алексеевна

Анисия кэргэнэ
Остап Васильевичтыын

Онгхойго олорор, үлэлиир, үрдүк үөрэхтээх, С.П. Федотов аатынан Онхой оскуолатын начальнай кылааһын учуутала. Кэргэнэ Константинов Остап Васильевич Үөһээ Бүлүүтээби РЭС Онхойдообу учаастагын электромонтера, икки оболоохтор, сиэннээхтэр. Кыыстара Александра ХИФУ исторической факультетын 2 куурсун студентката, уоллара Василий ГИ ХИФУ 2 курсун студена, сиэннэрэ Дьулуур икки саастаах.

Оболоро, сиэнэ

Бииргэ төрөөбүттэр

Сиэннэринээн

Дмитриевтэр дьиэ кэргэттэрэ

Дмитриев Захар Егорович 1952 сыллаабы төрүүх. 1968 сыллаахха Үөһээ Бүлүүгэ киномеханик курсун үөрэнэн бүтэрбит. 1969–1970 сылларга Онхойго киномеханигынан ананан үлэлээбит. Ол сылдьан Онхой кыыһын Антонина Александровнаны көрсөн ыал буолбуттара.

Антонина Александровна (Ысыыт кыыһа) 1951 сыллаахха Аһыкай сиригэр күн сиригэр көрбүтэ. 1968 сыллаахха Онхой абыс кылаастаах оскуолатын бүтэрэр, 1970 сылга Кырыкыйга көһөн кэлэн баран, пенсияба тахсыар диэри Кырыкый оскуолатын интернатыгар поварынан, тех. үлэһитинэн үлэлээбитэ.

Үс оҕолоохтор: улахан кыыс Мария Захаровна 1972 сыллаабы төрүүх, икки оҕолоох, улахан кыыһа Ньургуйаана студентка, сибээс техникумугар үөрэнэр, уол Ньургустаан 10 кылааска туйгундук үөрэнэр. Иккис кыыс Туйаара Захаровна үс оҕолоох, Туйаара Үөһээ Бүлүүтээби М.Т. Егоров аатынан 2 нүөмэрдээх оскуолаба педагог-библиотекарынан үлэлиир, кэргэнэ Александр Афанасьевич Үөһээ Бүлүү лицей-интернатыгар электик. Улахан уоллара Айхал ХИФУ студена, кыыстара Дайаана Үөһээ Бүлүүтээби Спиридонов аатынан 4 нүөмэрдээх оскуолаба туйгундук үөрэнэр, кыра уоллара Альберт 1 кылааска үөрэнэр. Уоллара Ньургун 1970 с. Онхойго төрөөбүтэ, суоппар идэлээх, түөрт оҕолоох: икки уол, икки кыыс. Онон оҕонньордоох эмээхсин биригэ олобуттара аһыйах сылынан 50 сыллара буолар. Үс оҕолоохтор, тобус сиэннээхтэр.

Анна Петровна Константинова, балтылара

Аҕабыт Александр Николаевич

Антонина, Захар

Оҕолор, сиэннэрбит

Евдокия, Анатолий Евдокимовтар дьиз кэргэттэрэ

Биһиги 1985 сыллаахха ыал буолбуппут. Аҕабыт Евдокимов Анатолий Васильевич 1961 сыллаахха Онхой нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Оскуоланы бүтэрэн, армияҕа сулууспалаан баран тракторист, электрик идэтигэр үөрэммитэ. Күн бүгүнүгэр диэри Үөһээ Бүлүүтээҕи РЭС Онхойдообу учаастагар электромонтер. Мин, Евдокимова (Степанова) Евдокия Николаевна, 1959 сыллаахха Томпо оройуонун Кириэс Халдыаайы нэһилиэгэр төрөөбүтүм. Дьокуускайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын техникумун 1982 с. бүтэрбитим. Үлэбин "Үөһээ Бүлүү" сопхуоска ананан зоотехнигынан сабалаабытым. Сопхуос ыһыллыбытын кэннэ, 1997 сылтан, Онхой смешаннай маҕаһыныгар продавеһынан киирэн, 22-с сылын тохтоло суох күн бүгүнүгэр диэри үлэли сылдыабын.

Икки оҕолоохпут. Бастакы уолбут Владик 1989 с. төрүөх. Оскуоланы бүтэрэн, армия кэнниттэн электрик идэтигэр үөрэнэн, аҕатын туйаҕын хатаран, электригинэн тэнгэ үлэлэнэ сылдьар. Кэргэнэ Лариса Дмитриевна 1989 с. төрүөх, хотугу многоборьеҕа Россия спордун маастара, Манчаары ооньууларын 3 төгүллээх призера, С.П. Федотов аатынан Онхой оскуолатыгар физкультура учууталынан үлэлиир. Кыыстаах уол оҕолоохтор.

Иккис уол Кирилл 1990 с. төрүөх, үрдүкү экономической үөрэҕи бүтэрэн, Дьокуускай куоракка ООО СПДС тэрилтэҕэ главнай бухгалтерынан үлэлиир.

Саха ыалын сиэринэн кэтэх хаһаайыстыбалаахпыт. Сибиэһэй тыа астарынан: обуруот уонна үрүң ас арааһынан оҕолорбутун, сиэннэрбитин хааччыабыт. Дьиз кэргэнинэн оттуурбутун, айылбаҕа сылдьарбытын сөбүлүүбүт.

Евдокия Николаевна Евдокимова

Аҕабыт Анатолий Васильевич

Ийэбит Евдокия Николаевна

Оҕолорбут, сиэннэрбит

Улахан уол Владислав

Лариса Владик оҕолорунан

Кыра уол Кирилл

Сайнаара, Сайаан

Вера, Василий Евдокимовтар дьийэ кэргэттэрэ

Биһиги дьийэ кэргэн 1988 сыллаахха ыал буолбуппут. Аҕабыт Василий Васильевич Александра уонна Василий Евдокимовтарга үһүс уол. 1982 с. Хоро орто оскуолатын бүтэрбитэ. Армияттан кэлэн баран, Өлүөхүмэтээҕи тыа хаһаайыстыбатын техникумугар 3 сыл ситиһиилээхтик үөрэнэн техник-механик идэтин баһылаабыта. Төрөөбүт нһилиэгэр механигынан үлэлээбитэ. 1993с. «Липпэ» бааһынай хаһаайыстыба салайааччытынан үлэлээбитэ. 2005 с. бастакы муниципальной тэрилли баһылыгынан талыллан үлэлээбитэ. 2008 с. Дьокуускай куоракка «Туймаада Агроснаб» тэрилтэбэ теплотехнигынан үлэлээн баран, 2011 сылтан 2018 сылга диэри Үөһээ Бүлүүтээҕи ОДьХ филиалын Онхой учаастагар маастарынан ситиһиилээхтик үлэлээн кэллэ. СР тыатын хаһаайыстыбатын министерствотун «Республика тыатын хаһаайыстыбатын сайдыытыгар кылаатын иһин» өйдөбүннүк үрүҥ көмүс бэлиэлээх Бочуотунай грамотанан наҕараадаламмыта. МТ 1 съездин делегата, нһилиэк сэбиэтин депутата.

Ийэбит Вера Алексеевна Хороттон төрүттээх Владимировтар дьийэ кэргэттэриттэн төрөөбүтэ, Онхойго эһэтигэр Степанов С.С., эбэтигэр Иванова Ф.С. кыра эрдэбиттэн иитиллибитэ. 1983 с. И.Баранов аатынан орто оскуоланы бүтэрэн, Бүлүүтээҕи педучилище начальнай кылаас учууталын идэтин баһылаабыта. 1985 с. Онхой оскуолатыгар интернат сэбиэдиссэйинэн, кэлин 1986 с. начальнай кылаас учууталынан үлэлээбитэ. Кэлин СГПА-ба үөрэбин үрдэтэн, отучча сыл Онхой сүрүн оскуолатыгар үлэлээн баран, билигин «Чэчир» уһуяан иитээччитинэн үлэлиир. СР үөрэбириитин туйгуна.

Үс оболоохпут, сиэннээхпит. Улахан уол Степан Васильевич, 1989 с. төрөөбүтэ, 2007 с. Г.Н. Чиряев аатынан Хоро орто оскуолатын ситиһиилээхтик үөрэнэн үрүҥ көмүс мэтээлинэн бүтэрбитэ. М.К. Аммосов аатынан СГУ автодорожной факультетыгар үөрэммитэ. Билигин ООО «ИнвестДорСтрой» тэрилтэбэ ведущай инженер-геодезист.

Карина Васильевна 1991 с. төрөөбүтэ, 2009 с. Г.Н. Чиряев аатынан Хоро орто оскуолатын туйгунук үөрэнэн кыһыл көмүс мэтээлинэн бүтэрбитэ. М.К. Аммосов аатынан ХИФУ мединститутугар ситиһиилээхтик үөрэнэн, 2017 сылтан Үөһээ Бүлүү оройуонун киин балыыһатыгар рентгенолог бырааһынан үлэлиир. Ыал, кэргэнэ Никифоров Павел Иванович, Үөһээ Бүлүү Хоротуттан төрүттээх, горнай инженер үөрэбин бүтэрэн, «Алмазы Анабара» маастарынан үлэлиир. Уол оболоохтор, Ваня бсаастаах, Үөһээ Бүлүүтээҕи 8-с нүөмэрдээх «Аленушка» уһуяан иитиллээччитэ.

Кыра уол Денис Васильевич 2002 с. төрөөбүтэ, Онхой сүрүн оскуолатын 9 кылаас үөрэнээччитэ.

Эбээлээх эһээбинэн

Аҕабыт Василий Васильевич

Ийэбит Вера Алексеевна

Аҕабыт биһиргэ төрөөбүттөрүнэн

Биһиги дьийэ кэргэн

Абабыт бэйэтэ таңан оңорбут пилорамата

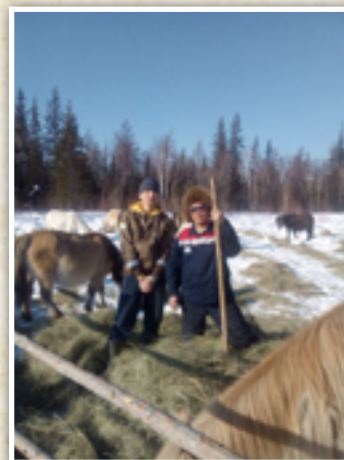
Улахан уол Степан

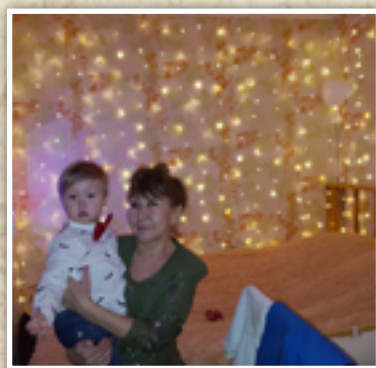
Улахан уол Степан

2014с Анапа5а Денис абатынаан

Кыра уол Денис абатынаан

Эдъийбит
Кияшко Светлана Степановна

Кыыспыт Карина, Павел
сизэммит Ваня

Карина уола Ваня

Александра, Василий Евдокимовтар

Аҫабыт Евдокимов Василий Кириллович 1934 с. Чиллэ Хоротугар төрөөбүтэ. Холкуос бөдөнгү-йүүтүгэр Чиллэ Хоротуттан Онхой нэһилиэгэр көһөн кэлбиттэрэ. Холкуоска үлэлии сылдьан прораб үөрэбин бүтэрэн кэлэн холкуоһугар үлэлээбитэ. Ол кэмнэ 1958 с. Ким Александра Михайловна-лын ыал буолан 4 уол оҕоломмуттара. Аҫабыт уһун кэмнэ трактористаабыта, бочуоттаах сынньа-лангар диэри отделение учетчик-заправщигынан үлэлээбитэ. Тыыл бэтэрээнэ, нэһилиэк бочуот-таах олохтооҕо. 4 уолун идэлэрин таба таайан, армия кэнниттэн, ким туохха сыһыаннаабын билэн, сөптөөх идэлээх үлэһит онортоото. Уһун дьоллоох олобу олорон, хос сиэн минньигэһин билбитэ. Эйэбэс, сымнаҕас майгылаах буолан оҕону кытта оҕо, эдэри кытта эдэр буолааччы.

Ийэбит Ким Александра Михайловна аҫата Собуруу Корейттан, ийэтэ Бүлүү Тылгынытыттан төрүт-тээхтэр. 2 оҕолоохтор, ийэбит быраата Ким Афанасий Михайлович механизатор-электрик идэлээх этэ, эдэр сааһыгар олохтон туораабыта.

Ийэбит 14 сааһыттан торбос көрүүтүттэн саҫалаан фермаҫа ыанньыксытынан үрдүк таһаарыы-лаахтык үлэлээбитэ, хас да ҫятилетка ударнига уонна үчүгэй үлэтин иһин ВДНХ-ҫа баран сынньа-нан кэлбитэ. Оҕолорун кыра эрдэхтэриттэн үлэҫэ үөрэтэн-иитэн, уолаттара күн бүгүнгэ диэри сүөһүнү-сылгыны өрө тутан нэһилиэккэ биир бигэ хаһаайыстыбалаахтарынан биллэллэр. Ийэбит төһө да күүстээх ыарахан үлэҫэ сырыттар, нэһилиэк культурнай олобор көхтөөхтүк кыттара, сцена бэтэрээнэ буолбута туоһулуур. Кини элбэхтик кинигэ ааҫарын сөбүлүүрэ, биһиэхэ дорҕоонноохтук аахпыт кэпсээннэрин билингэ диэри өйдүү-саныы сылдьабыт. Саамай туохтааҫар да оҕолорун ба-тыһыннара сылдьан айылҫаҫа сир астыырын сөбүлүүрэ.

Ийэлээх аҫабыт сылаас тапталларынан угуттанан, сөптөөх иитиини ылан, бэйэбит эһээ, эбээ буо-лан биһиги аҫа ууспут ууһуу-тэнийэ турарыгар баҫарабыт.

Евдокимовтар оҕолоро

Эбэбит биһиргэ төрөөбүт
быраата Афанасий Михайлович

Александра Михайловна,
Василий Кириллович

Анатолий Васильевич

Михаил Васильевич

Василий Васильевич

Руслан Васильевич

Оҕолор сиэннэрбит

Саргылаана, Михаил Евдокимовтар

Биһиги төрөппүттэрбит 1986 сыллаахха ыал буолбуттара. Ийэбит Евдокимова Саргылаана Степановна 1961 сыллаахха 9 оболоох дьиэ кэргэнгэ бастакы обонон төрөөбүтэ. 1980 сыллаахха Бүлүү педучилищетын бүтэриэбиттэн 32 сыл оҕо саадыгар иитээччинэн үлэлээн баран, билигин пенсияҕа олорор.

Аҕабыт Евдокимов Михаил Васильевич 1963 сыллаахха 4 уол оболоох Евдокимовтарга иккис обоннон күн сириҥ көрбүтэ. Орто оскуоланы бүтэрэн баран икки сыл сопхуоска үлэлээбитэ, армияҕа сулуспалаан кэлэн баран, Дивногорскайдаабы лесотехникуму бүтэрэн, 1984 сылтан леснигынан үлэли сылдьар. Онхой нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо.

Төрөппүттэрбит 5 оболоохтор, 4 сиэннээхтэр. Улахан кыыс Чомчоева Александра Михайловна Дүллүкүгэ участковой бырааһынан үлэлиир. Кэргэнэ Киил Васильевич СХПК «Дойду» сылгыһыта. Үс оболоохтор.

Иккис кыыс Евдокимова Алина Михайловна Нам оскуолатыгар омук тылын учууталынан үлэлиир. Кэргэнэ Адамов Александр Спиридонович СХПК «Алмазкредитсервис» специалиһа. Биир оболоохтор.

Улахан уол Евдокимов Ким Михайлович Хабаровскайдаабы тимир суол техникумун бүтэрбитэ. Билигин «Инвестстрой» суол онгорор тэрилтэ үлэһитэ.

Кыра уол Евдокимов Михаил Михайлович Үөһээ Бүлүү техникумун бүтэрдэ.

Саамай кыра кыыс Евдокимова Светлана Михайловна Хоро орто оскуолатын 10 кылааһын үөрэнээччитэ.

Евдокимовтар оҕолоро

Михаил Васильевич,
Саргылаана Степановна

Сиэннэрбитинэн

Оболорбут сиэннэрбит

Улахан сиэн кыыс

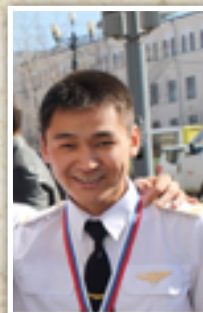
Кыыспыт Алина
кэргэнэ Александр

Айылҕаҕа сылдьан

Уолбут Михаил

Уолбут Ким

Кыра кыыс Светлана

Евдокимов Руслан Васильевич

Евдокимов Руслан Васильевич Александра Михайловна, Василий Кириллович Евдокимовтарга төрдүс оёонон 1968 с. төрөөбүтэ. 1986 с. Хоро орто оскулатын бүтэрэн, Советскай Армия кэккэтигэр 2 сүл сулууспалаабыта. Дьоно наар ферманан олорор буоланнар Руслан кыра эрдэбиттэн сүөһү үлэтигэр сыстыбыта. Ийэтигэр көмө буолара. Ону таһынан тыа оёотун сиэринэн от-мас үлэтигэр убайдарын кытта тэнгэ иилинкэйдэхэрэ. Төрөөбүт дойдутугар сопхуос араас үлэтигэр үлэлээбитэ. Сопхуос ыһыллытын кэннэ улахан бигэ хаһаайыстыбаны тэринэн, сүөһү-сылгы ииттэн олорор. Кэнники сылларга Үөһээ Бүлүү ОДьХ кочегарынан үлэлээбитэ. Кэргэннээх, уол оёолоох. Маркел Үөһээ Бүлүүтээби техникумга ситиһиилээхтик үөрэнэ сылдьар.

Руслан Васильевич Евдокимов

Ийэлээх асам, уолум Маркел

Уола Маркеллыын

Марфа, Прокопий Евдокимовтар дьиз кэргэттэрэ

Тимофеева Марфа Николаевна 17 саастааҕар, Ньурба Хаҥалаһыттан Прокопий Лазаревич Евдокимовка кэргэн тахсан, 1937 сыллаахха Чиллэбэ сүктэн кэлбитэ. Абыс обону төрөтөн, үлэһит, үтүө дьон гына улаатыннарар атахтарыгар туруорбуттара. 1953 сыллаахха бөдөҥсүтүү буолбутугар Онхойго көһөн кэлэн олохсуйбуттара.

Эбэбит 29 сыл холкуос, сопхуос ыарахан үлэтигэр ыанньыксытынан, онтон детсадка 7 сыл пенсияҕа тахсыар диэри үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Эһэбит 1942 сыллаахха сэриигэ ыҥырыллан барбыта, онно үстэ улаханлык бааһыран, 1944 сыллаахха дойдутугар эргиллэн кэлбитэ. “За отвагу”, “За победу над Германией”, “Орден Отечественной войны I степени” уо.д.а. наҕараадалардаах. Кэлэн сопхуоска үлэлээбитинэн барбыта, оскуола, кулууп, ферма тутуһан нэһилиэк сайдыытыгар төһүү күүс буолбута.

Эбэлээх эһэбит эйэбэс, аһыныгас, амарах сүрэхтээх, үлэһит, көнө майгылаах, мындыр өйдөөх дьон этилэр. Оҕолорун, сиэннэрин эмиэ бэйэлэрин үтүө холобурдарынан иппиттэрэ. Кинилэр куруук элбэх ыалдьыттаах, хоноһолоох буолаллара. 59 сыл эйэ дэмнээхтик олорон иккиэн ыарахан ыарыыттан олохтон туораабыттара. 28 сиэн, 48 хос сиэн, 23 хос-хос сиэн кинилэр олохторун салгыы туруохтара.

М.Л. Евдокимова, сиэннэрэ 15.04. 2018 с.

75 сылларын
бэлиэтиир юбилейдарыгар

Алдаңна олорор Николай Прокопьевич
балтылара уонна племянницалара

Катя Викатынаан Галя Ланатынаан

Биһрэгэ төрөөбүттэр

Кузьма кыһа Маришка
дьиз кэргэнинээн

Эдийбит Мария Прокопьевна

Мария Прокопьевна бэйэтин олобун оҕону иитиигэ-үөрэтиигэ анаабыта. Алын сүһүөх учууталынан, сайынны өттүгэр оҕо лаабырыгар, интернат сэбиэдиссэйинэн үгүс сыратын ууран өр кэмнэ үлэлээбитэ. Педагогической үлэ бэтэрээнэ этэ.

Бэйэм учуутал буоларым быһыытынан, Мария Прокопьевна профессиональной таһымын, киэн билиитин-көрүүтүн, оҕолору түмэ тардар кыабын, ханнык баҕарар оҕо санаатын таба тайанар, оҕо ис туругун көрөн көмөҕө кэлэр дыкти сатабылын сөҕө-махтайа эрэ саныыбын.

Истин сүбэһит, чугас добор буолара, оҕолорго, бар дьонго ытыктанара. Инникени өтө көрөн толкуйдуура, муударана, талаана биһигини сөхтөрөрө.

Улууска, нэһилиэккэ ытыллар общественной үлэлэргэ, агитзона концерттарыгар көхтөөхтүк кытара.

Республика, оскуола, үөрэх салалталарыттан айымныылаах, кыһамныылаах үлэтин иһин үгүс ахсааннаах грамоталардаах.

Күндү киһибитигэр Мария Прокопьевнаҕа аймахтар махталбыт мунгура суох.

Эдийбит Мария Прокопьевна биһиги кэксэбитигэр суоҕун да иһин, кини биһиэхэ үөрөппит, эппит тылларын, сүбэлэрин-көмөлөрүн сүрэхпитигэр ингэрэн, өйбүтүгэр-санаабытыгар мэлдьи илдьэ сылдьыахпыт...

Евдокимова
Мария Прокопьевна

Л.Л. Евдокимова 25.04. 2018 с.

Галина уонна Лазарь Евдокимовтар

Ийэбит Галина Ивановна идэтинэн суоппар. Хоротооҕу Сельпоҕа суоппарынан, остолобуойга поварынан, буфетчицанан, Онхой отделениетыгар үүт тутууччынан, ыанньыксытынан, детсадка, интернакка нээнкэнэн, поварынан, өр кэмнэ биэкэринэн үлэлээбитэ. Сыралаах үлэтинэн «Коммунистической үлэ ударнига», «Үлэ бэтэрээнэ» диэн наҕараадалардаах.

Дьэ кэргэн Аҕа баһылыга—Лааһар. Аҕабыт Лазарь Прокопьевич 1975 с. Ньурбатаабы СПТУ-3 Намнаабы филиалыгар үөрэнэн тракторист-машинист идэлээх. Онхой отделениетыгар борооску көрөөччүнэн, рабочайынан, тракториһынан, кочегарынан, бэкээринэҕэ тас үлэһитинэн, тутуу биригээдэтигэр үлэлээбитэ. Куруук күүстээх үлэҕэ сылдьыбыта. «Үөһээ Бүлүү» сохуос дирекцията, парткома, профкомуттан үлэҕэ үрдүк ситиһиилэммитинэн 1991 с. махтал суругунан наҕараадаламыта. Кинилэр билигин кэтэх хаһаайыстыбаларын көрөн олороллор.

Ғалялаах Лааһар 1976 с. ыал буолбуттара. 5 оҕону улаатыннардылар, билинги кэмнэ 8 сиэннээхтэр.

Улахан уол Алексей өр кэмнэ милицияҕа, ГАИ-га үлэлээбитэ. Суоппар, тракторист идэлээх. Билигин ИП тэринэн кэтэх хаһаайыстыбанан дьарыктанар. Кэргэнэ Сардана оскуолаҕа поварынан үлэлиир. Иистэннээн үөрэхтээх. 5 разрядтаах повар. Оҕолорун кыра эрдэхтэриттэн араас үлэҕэ, булка, айылҕаҕа сыстаҕас буоларга иитэллэр. Түөрт оҕолоохтор. Владик, Дима оскуола үөрэнээччилэрэ.

Евдокимова
Людмила Лазаревна

Оболоро сиэннэрэ

Галина Ивановна Тещин язык
Сунтаарга

Проня, кэргэнэ Лана

Улахан уол Алексей оболорунаан

Галяялах Настя детсадка сылдыбаллар.

Улахан кыыстара Людмила 1996 с. Н.Г. Чернышевская аатынан педагогической училищени, 2005 с. СГПА-ны бүтэрэн психолог уонна алын сүһүөх учууталын идэтин ылбыта. Билигин С.П. Федотов аатынан Онхой сүрүн оскуолатыгар алын сүһүөх учууталынан үлэлиир. 21 сыл педстажтаах, I категориялаах учуутал.

Орто кыыс Марфа делопроизводитель үөрэхтээх, билигин чааһынай хаһаайыстыбатын көрөр.

Кыра кыыстара Октябрина ФГУП «Почта России» Онхойдообу филиалын начальнига. Кэргэнэ Александр спутниковой сибээс инженерэ. Кини Онхойго «Тепломедсервис» тэрилтэтигэр маастардыыр. Ону таһынан араас регионнар тэрилтэлэригэр, нэһиликтэригэр спутниковой интернет, сибээс тарбатыытынан, видеонаблюдение туруоруутунан дьарыктанар. 4 оболоохтор: Артем, Аделия, Арина, Саша. Бары ситиһиилээхтик үөрэнэ сылдыбаллар. Араас республиканской, региональной, улуустаабы күрэхтэргэ бириистээх миэстэлэргэ тиксэллэр.

Кыра уоллара Прокопий Дьокуускайга ФГУП «Почта России» суоппардыыр. Кэргэнэ Саргылана кредитнэй отделга консультаннаыыр.

Аҕабыт регионна, улууска, нэһилиэккэ ыытыллар дуобат, саахымат күрэхтэһиилэригэр көхтөөхтүк кыттан өрүү миэстэлэнэр. Ийэлээх аҕабыт бэтэрээннэр, инбэлииттэр, нэһиликтэр икки ардыларынаабы комплекснай спартакиадаларыгар элбэхтик нэһилиэк чиеһин көмүскээбиттэрин үгүс наҕараадалара, мэтээллэрэ туоһулууллар. Кинилэри утумнаан оболор, сиэннэр дуобакка, саахымакка, теннискэ кытталлар.

Кыра кыыс Зина

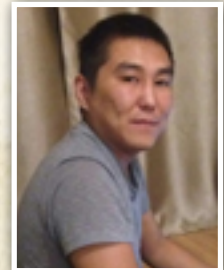
Кыра уол Богдан, кытта Таилаңча күүлэйдии бара сылдьан

Кэнттиккэ сибэкки садыгар

Наташа, кэргэнэ Саша, уоллара Кирилл

Улахан уол Данил

Клавдия Анатолий Евдокимовтар

Мин 1987 с. Онхойго английскай тылын учууталынан ананан кэлбитим. Анатолий Прокопьевич Евдокимовы кытта 1988 с. ыал буолбуппут. Бастакы оҕобут Наташа 1989 с. төрөөбүтэ, онтон 1990 с. – Данил, 1994 с. – Зина. 1995 сыллаахха Үөһээ Бүлүү сэлиэнньэтигэр көһөн киирбиппит. Кыра уолбут Богдан 2004 с. төрөөбүтэ. Быйыл от ыйыгар бииргэ олорбуппут 30 сыла буолар.

Бэйэм Үөһээ Бүлүүтээби И.Н. Барахов аатынан 1 № орто оскуолаҕа английскай тылын учууталабын. Учууталынан 30 сыл үлэлээтим, үлэ бэтэрээнэбин. 2016 с. «СР үөрэбириитин туйгуна» аакка тиксибитим.

Аҕабыт Анатолий Прокопьевич ГУП «Аэронавигация Северо-Восточной Сибири» тэрилтэбэ суоппардыыр. 40-тан тахса сыл суоппардаата. Аҕабыт үлэ бэтэрээнэ, элбэх грамоталардаах, юбилейнай мэтээллээх.

Оҕолорбут: Наташа Москваҕа экономика, статистика уонна информатика университетин үөрэнэн бүтэрэн, Дьокуускайга ГУП ЖКХ экономияһынан үлэлиир, 2013 с. ыал буолбута. 2014 с. сиэммит Кирилка төрөөбүтэ. Данил Дьокуускайдаагы тыа хаһаайыстыбатын техникумун земельное дело и земельные отношения диэн үөрэби бүтэрбитэ. Зина Санкт-Петербурдаагы политехническай университетка инженер-технолог идэтигэр үөрэммитэ, бүтэрэн үлэлии сылдьар. Кыра уолбут Богдан Үөһээ Бүлүүтээби лицей-интернат 8 кылааһын үөрэнээччитэ.

Клавдия Вильгельмовна Евдокимова (Миронова)

20.03.2018 с.

Евдокимова Мария Семеновна

Мин 1945 сыллаахха Мэйик нэһилиэгэр төрөөбүтүм. Онхойго 1950 сыллаахха, ийэм кэргэн тахсан, көһөн кэлбиппит. Бииргэ төрөөбүт иккибит. Убайым Федоров Василий Данилович диэн, икки оҕолоох, биэс сиэннээх, биир хос сиэннээх.

1956 сыллаахха, үс оҕолоох сылдьан киномеханик үөрэбин бүтэрэн, дойдубар уонча сыл киномеханигынан үлэлээбитим. Онтон промтоварнай маҕаһыынҕа атыһытыннан. Нэһилиэк общественной олоһор күүспүт кыайарынан үлэлиир этибит. Женсовет председателинэн хас да сыл үлэлээбитим. Отделение араас үлэтигэр, субботниктарга сылдьарбыт. Дьиэм иһигэр толору оҕону, ийэм барахсан баар буолан, кини көрөн-хараһан үлэм-иһим кыалыннаҕа буолуо. 1980 сыллаахха үчүгэй үлэбит түмүгүнэн дьахталлар Саха сиринээби сэттис съезтиригэр делегат буолан кыттыыны ылбытым. Валентина Терешкова илии баттааһыннаах Бочуотунай грамотанан наҕараадалаабыттар.

1975 сыллаахха Герой-ийэ үрдүк аатын биэрбиттэрэ. 1996 сылтан Дьокуускай куоракка оҕолорбунаан көһөн кэлэн олорбут. Оҕолор, сиэннэр бары идэлээх дьон буолан үлэлии-хамсыы сылдьаллар. Света – воспитатель, үөрэбири туйгуна. Роза – Уус Алдан оройуонун судьуйата, «150 лет судебной реформы в России» мэтээлинэн наҕараадаламмыта. Дима – “Отличник Пожарной Охраны РФ”, “За спасение погибающих” диэн мэтээл хаһаайына. Катя – “Бичик” кинигэ издательтвотыгар үлэлиир. Икки оҕо суоппар, үс повар, биэс кондитер, инженер-строитель. Икки атыһыт, биир медсестра, логопед. Кийииттэр, күтүөттэр араас идэлээхтэр.

Киһи-хара буолбут, үөрэммит-үлэлээбит, оҕолорум бары төрөөбүт сирдэрин – Онхойбун бэрт минныгэстик саныбын-ахтабын. Хайа, уонна Даалбыкына диэн күөл угуор-мангаар олорбут дьомун. Сайын кэккэлэхэ сайылыыр дьонум ыаллара Иванов Абрамнаах, Егоров Алексейдаах хайаан умнуллуохтарай. Бииргэ оонньоон улааппыт Иванов Василий Капитонович, эдьийим, балтым, бэркэ саныыр кыргыттарым Зоя Алексеевна Аргунова, Евгения Алексеевна Егорова бу күн сиригэр баарым тухары умнуллубат дьон буоллахтара. Дойдум дьоно барахсаттар өлүөр-сөлүөр олорон, үлэлээн-хамнаан, дойдугут аатын-суолун үрдүктүк тутан олордоргут ханнык.

Мария Семеновна Евдокимова

Аҕам Махсыым, ийэм Балбаара, эбэм Мотуруона

Женкомитет чилиэттэрэ 1976с.

Кыһыым Розалия Дмитриевна

Кийииттэр, күтүөттэр, сиэннэр, хос сиэннэр

Мария Семеновна

Маҕаһыңна

Оҕолорум

Убайым Василий, кэргэнэГалина Спиридоновналыын

Сайылыгым ыаллара

Улахан уол Руслан

Уолум Дмитрий уолунаан

Төрөптүгүтэрбит алгыстарынан

Абабыт Евдокимов Василий Герасимович 1930 с. Чиллэ Хоротугар төрөөбүтэ. Холкуос бөдөнгү-йүүтүн сабана Чиллэ Хоротуттан 20 ыал Онхойго көһөн кэлбиттэрэ. Абабыт ийэтинээн Аналыын Онхойго кэлэн Максим Горькай аатынан холкуоска холбоһон олохсуйбуттара.

1961с. Боотулууттан төрүттээх Саладеева Татьяна Ивановналыын ыал буолбуттара. Үс кыыс, биир уол оһоломмуттара.

Абабыт туруу үлэһит этэ, ол курдук биригэдьиirinэн, сылгыһытынан, олобун тиһэх күнүгэр диэри Онхой мабаһыныгар атыһытынан саамай уһуннук уонна үрдүк таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. Үлэлээбитин тухары үгүстүк социалистическай куоталаһыы инники күөнүгэр сылдыара, үчүгэй үлэтин иһин «Бочуот дуоскатыгар» тахсара, Үөһээ Бүлүү, «Холбос» правлениетын, Хоро рабкообун Махтал суруктарынан, Бочуотунай грамоталарынан наһараадаламмыта. Дьон-сэргэ ытыктабылын ылара. Нэһилиэк олохтоохторо абабытын убаастыыллара, тылыттан тахсыбаттара.

Абабыт майгытынан сымнабас, үөрүннээн этэ. Элбэх табаарыстааба, улахан булка сылдыар байанайдаах булчут, балыксыт бэрдэ этэ. Булдуттан аймахтарыгар, чугас ыалларыгар матарбакка түнгэтэрэ. Киһи быһыытынан майгыта-сигилитэ, үлэтэ-хамнаһа, олорбут олобо биһиэхэ үтүө холобур буолар.

Василий
Герасимович

Ийэбит
Татьяна Ивановна

Ийэбит Татьяна Ивановна

Оһолор ийэлэрин кытта

Татьяна Ивановна

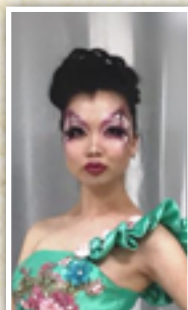
Светлана Васильевна
улахан кыһа Айталыын

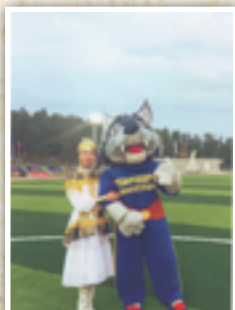
Айта, Сергей
уоллара Айсен

Сиэннэр Айсен, Саина

Ангелина лучшая
модель

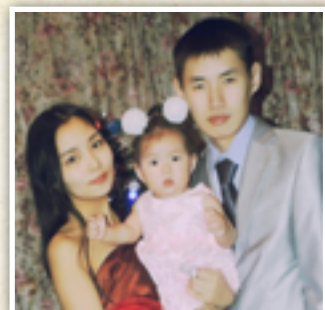
Кыра кыыс Ангелина

Вера
Васильевна

Вера Васильевна,
кыйиит Алиса,
уола Гарик,
сиэн кыыс Амелия

Алена, Амелия, Гарик

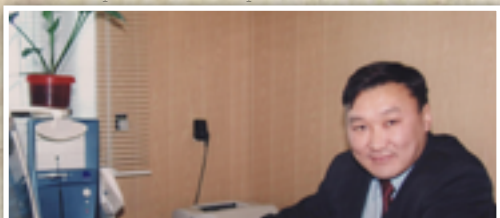
Татьяна Васильевна
кэргэнэ Владимир Семенович

Уоллара Тимофей

Кыыстара Надежда

Евдокимов
Василий Васильевич

Кэргэнэ
Наталья Васильевна

Байанайдаах
булчут

Евдокимовтар
дьиз кэргэттэр

Кыыстара
Лиана Владимировна

Вера, Светлана, оболор

Ийэбит сиэннэринээн

Ийэбит Татьяна Ивановна нэһилиэккэ ытыктанар кининэн буолара. Ол курдук, ийэбит тула элбэх ыал ийэлэрэ мустан кэпсэтэн-ипсэтэн тарбаһаллара. Нэһилиэккэ ыытыллар тэрээһиннэргэ барытыгар кыттары. Ыһаахха биэ ыан, кымыс кутан ыһаах дьонун күндүлүүрү, чаппараахтары тигэрэ. Маны таһынан, обуруонан бастыгдалары уонна унтуулары, билэлэри тигэрэ.

Төрөппүттэрбит нэһилиэккэ улахан убаастабылы ылар, Онхой биир сис ыаллара этилэр. Ыалдьытымсах, куруук остуолга толору астаах-үөллээх буолаллара. Ыалдьыт-хоноһо быһа ааспата, олохтоохтор да куруук киирэ-тахса сылдыааччылар. Боотулууттан, Мэйиктэн, Маайтан ааһан иһэр айанньыттар тохтоон массыыналарын көрүнэн, онгостон, сынньанан барааччылар. Куорат артыыстара, быраастара, мунһаахха кэлбит салайааччылар биһиэхэ түһэн хонон, сынньанан дьоммутугар элбэх махтал-баһыыба тылларын этэллэрэ.

Төрөппүттэрбит биһигини атаахтатан, таптаан, үлэбэ-хамнаска үөрэтэн дьоллоох оҕо сааһы биэрэн улаатыннарбытара. Кинилэр баҕарбыт баҕа санааларынан биһиги, оболор, улаатан, оннубутун булан, үлэһит дьон буолан, оболонон-урууланан, дьоммут үтүө ааттарын үрдүктүк тутан үлэлии-хамсыы сылдыабыт.

Евдокимова Светлана Васильевна – бухгалтер идэлээх, уонтан тахса сүл бухгалтерынан үлэлээн баран, билигин уон иккис сылын АКБ «Алмазэргиэнбанк»АО операционист ГОК үлэлиир, үлэ бэтэрээнэ.

Улахан кыыһа Айталига Васильевна, Үөһээ Бүлүүтээҕи М.А. Алексеев аатынан гимназия выпускницата. ЯГСХА-ны бүтэрбитэ, юрист идэлээх, билигин Үөһээ Бүлүүтээҕи ветеринарнай сулуспаҕа кадр отделыгар үлэлиир. Кэргэнинээн Павлов Сергей Николаевичтыын 2013 с. ыал буолан уоллаах кыыс оболоохтор.

Кыра кыыс Ангелина Үөһээ Бүлүүтээҕи М.А.Алексеев аатынан лицей-интернат 10 кылааһыгар үөрэнэ сылдьар. Улуустааҕы культура дьиэтин иһинэн үлэлиир «Грация и красота» куруһуокка дьарыктанар. Онхой ыһыахтарыгар, гимназияҕа ытыллар сүүрүү күрэхтэригэр бириистээх миэстэлэри ылан кубогунан, дипломнарынана наһараадаламмыта. Ону тэнгэ дуобат күрэхтэригэр ситиһиилээхтик кыттар. Кэнттик нэһилиэгэр ытыллыбыт республиканскай парикмахердар, визажистар күрэхтэригэр «Лучшая модель» ааты ылбыта

Вера Васильевна Дьокуускайдааҕы медицинскэй училище сестринскэй отделениетын бүтэрэн, улуустааҕы поликлиникаҕа үрдүк категориялаах сиэстэрэ, СР доруобуйа харыстабылын туйгуна, үлэ бэтэрээнэ.

Обото Гарри Эдуардович ХИФУ психология институтун социальнай үлэ салаатын магистратуратын бүтэрэн баран, билигин Армияҕа сулууспалыы сылдьар. Кэргэнэ Алиса Петровна ХИФУ иһинэн естественнэй наукалар институттарын бүтэрэн, билигин ПАО «Якутскэнерго» Дьокуускайдааҕы ГРЭС-кэ инженер-химигынан үлэлиир. Биир кыыс оболоохтор. «Кораблик» детсад иитиллээччитэ.

Кыра кыыс Татьяна Васильевна Дьокуускайдааҕы коммерческой лицей атыһыт-кассир үөрэбин бүтэрбитэ, билигин куоракка олорор, аты-эргиэн эйгэтигэр предприниматель.

Кэргэнэ Владимир Семенович Ньурбаттан төрүттээх, Красноярскайдааҕы финансовай колледжы уонна Москватааҕы государственнай сервис университетыгар үөрэнэн экономист идэтин ылбыта. Үөһээ Бүлүү улуһун дьаһалтатыгар үп салаатыгар уонна Үп министерствотыгар үлэлээбитэ. Билигин куоракка предприниматель, икки оболоохтор.

Кыыстара Лиана Владимировна ДьГТХА экономист-менеджер идэтигэр үөрэммитэ. Билигин СР үөрэбин министерствотун централизованнай бухгалтерия специалиһа.

Уоллара Тимофей Владимирович М.К. Аммосов аатынан ХИФУ математика уонна информатика институтугар математика уонна прикладной информатика факультетын студена.

Василий Васильевич 1994 с. Благовещенскай куоракка Дальневосточнай государственнай университеты бүтэрэн, «Экономист по бухучету и финансам» идэтин ылбыта, онтон 2005 с. Дьокуускайдааҕы государственнай университет юридическай факультетын бүтэрбитэ. Билигин АКБ «Алмазэргиэнбанк» Үөһээ Бүлүүтээҕи ДО салайааччыта, 2008–20012 сс. улуус мунһаҕын депутата, «Гражданскай килбиэн» уонна АКБ «Алмазэргиэнбанк» АО «Кыһыл көмүс» бэлиэлэр хаһаайыннара. Саха киһитин сиэринэн, иллэнг кэмигэр сиргэ-уокка, айылбаҕа сылдьан бултуурун-балыктыырын сөбүлүүр, байанайдаах булчут.

Кэргэнэ Наталья Васильевна 1999 с. СГУ биологическай факультетын бүтэрэн, Үөһээ Бүлүү киин балыһыатыгар үрдүк категориялаах врач-бактериологынан үлэлиир. СР доруобуйа харыстабылын туйгуна. Кыыстара Надежда Үөһээ Бүлүүтээҕи М.А. Алексеев аатынан гимназияны үрүҥ көмүс мэтээлинэн бүтэрбитэ. 2017 с. Санкт-Петербургтааҕы государственнай экономическай университет бакалавриатын бүтэрэн, салгыы магистратураҕа финанса уонна кредит үөрэхтэр 1 курска үөрэнэр.

Аҕабыт Василий Герасимович эрдэ олохтон туораабытын кэннэ, ийэбит Татьяна Ивановна соҕотобун хаалан баран биһигини атаһытыгар туруоран, үөрэхтээх, үлэһит дьон буоларбытыгар туох баар сыратын, кыһамнытын биэрбитэ. Үөһээ Бүлүүгэ көһөн киирэрбитигэр, дьиэ-уот туттарбытыгар күүс-көмө, сүбэ-ама буолан, сиэннэрин көрөн-истэн улаатыннарар, атаһтарыгар туруорбута. Оҕолорбут эбэлэрин истинник ахталлар, саныыллар.

Биһиги дойдубуттан хаһан да тэйбэппит, дьоммутун-сэргэбитин кытта куруук билсэ-көрсө турабыт. Оҕолорбут эмиэ Онхойдорун саныыллар, ахталлар, түгэн көһүннэ да бара тураллар.

Бииргэ улааппыт-үөрэммит оҕолорбутун, ыаллаһан олорбут дьоммутун, бииргэ үлэлээбит доҕотторбутун, төрөппүттэрбит үөлээннээхтэрин, биир дойдулаахтарбытын Онхойбут нэһилиэгэ төрүттэммитэ 100 сыллаах үбүлүөйүнэн үөрэн-көтөн туран истинник эбэрдэлиибит! Баҕарабыт төрөөбүт дойдубут үүнэ-сайда, чэчирии турарыгар, ыччаттар үөрэх-билии ылынан, чөл туруктаах инники сайдыыны кытта тэнгэ хардыылаатыннар, үрдүктэн-үрдүк чыпчаалларга тахсан истиннэр!

Светлана, Вера, Татьяна, Василий дьиэ кэргэттэрэ

Евсеев Илья Васильевич

Евсеев Илья Васильевич 1930 сыллаахха атырдьах ыйын 2 күнүгэр, Ылдьыын тангаратын күнүгэр, элбэх оболоох дьыэ кэргэнгэ күн сириҥ көрбүтэ. Ол да курдук, кыратыттан ыарахан үлэбэ эриллэн үлэни сыаналаабыта, үрдүктүк туппута. Бастакы олобун аргыһа Обулахова Мария Макаровнаһын үс кыыс обону төрөтөн олобуттара. Мария эдэр сааһыгар ыалдьан суорума суолламмыта. Биһиги аҕабыт иккис кэргэниниин, ийэбит Аграфена Петровнаһын бэйэ-бэйэлэрин өйдөһөн-өйөһөн, олус эйэлээхтик олобуттара, ол да сиэринэн сэттэ обону көрөн-истэн, үөрэтэн, атахтарыгар туруоран үлэһит онортоон, күн бүгүнгэ диэри күн көмүс төрөппүт дьоммутугар махталбыт улахан.

Аҕабыт Илья Васильевич кырабытыттан үлэһит, үөрэхтээх буолун диэн иитэ-такыйа сылдьара. «Үлэ киһини киэргэтэр» диэн норуот этэн хаалларбыт өйүгэр-санаатыгар олобура. Ол да курдук бэйэтэ сүрдээх кириилээх-тахсыылаах, кэлбит-барбыт, хоһуун үлэһит киһи этэ. Үйэтин тухары салайар үлэбэ – сэбиэт председателинэн, управляющайынан, биригэдьиirinэн үлэлээбитэ. Нэһилиэнньэ сайдарын-тупсарын туһугар элбэх сыратын биэрбитэ. Сарсыарда эрдэттэн хотонун көрсөн, ынаһын ыаһан баран үлэтигэр барара, киэһэ кэлээт ийэбитин кытта хотонугар үлэлэһэн көмөлөһөн

Ийэлээх Аҕабыт

Аҕабыт Илья Васильевич

Биригэ төрөөбүттөр

Аймахтар

Кыыһа Розалия Ильинична

Роза уола Альберт

Орто уол Илья Айталина дьыэ кэргээттэрэ

Роза кыыһа Дарина

барааччы. Ол курдук төгүрүччү үлэ үөһүгэр сылдыбыт – биһиги аҕабыт этэ. Пенсияҕа тахсан да баран үлэтэ суох олорботоҕо, атыһыттаан, общественной үлэҕэ тэнгэ кыттан дьон ортотугар сылдыбыта. Иллэн кэмигэр дьиэбитигэр дуобат, саахымат оонньуутун тэрийэрэ. Ол да курдук уолаттар дуобакка, саахымакка үчүгэйдик оонньуулар. Уолаттары кыра эрдэхтэринэ техникаҕа сыһыара үөрэппитэ, билигин техникаҕа сыстаҕастар. Дьону кытта толлубакка санаабытын этэ, быһаарса үөрэнин диэн такайыта, олохпутугар улахан чэпчэтиини аҕалбыта. Биһиги, төрөппүт оҕолоро, ийэлээх аҕабытыгар махталбыт улахан, кинилэр сылаас сыһыаннарыгар, сайаҕас тапталларыгар угуттанан, кинилэр сүбэлэригэр-амаларыгар бигэнэн, үөрэхтэнэн, үлэлэнэн, дьиэ-уот тэринэн, оҕолонон, сиэннэнэн үлэли-хамсыы, айа-тута сылдыабыт. Оҕолорбут, сиэннэрбит үгэни тутуһуохтара диэн эрэнэбит.

Улахан кыыс Пелагея Ильинична Үөһэ Бүлүү улууһун Хоро балыһатыгар 28 сыл үтүө суобастаахтык үлэлээн пенсияҕа тахсан олорор. Үс оҕо тапталлаах ийэтэ, 2 сиэн, 1 хос сиэн тапталлаах эбэтэ. Сиэнэ Дайаана Дьокуускайдаағы М. Аммосов аатынан мединститут эпидемиолог-быраас идэтигэр ситиһиилээхтик үөрэнэр. Дипломун көмүскээри бэлэмнэнэ сылдыар.

Иккис кыыс Мария Ильинична 4 кыыс күн күбэй ийэтэ, 10 сиэн тапталлаах эбэтэ. Улахан кыыс Олимпия икки оҕолоох. Саша, Динара теннискэ Дальнай Восток хас да төгүллээх призердара. Саша «Азия оҕолоро» кыттыылааҕа, Бүлүүтээҕи педколледж физкультурнай отделениетыгар үөрэнэр. Иккис кыыс Аграфена ЯМК ФО бүтэрбитэ. 3 оҕо күн күбэй ийэтэ. Настя 8 кылаас үөрэнээччитэ, бэйэтин сааһыгар настольнай теннискэ хас да төгүллээх призер. Айтал 4 кылааска туйгуннук үөрэнэр. Аэлига «Солнышко» детсад иитиллээччитэ. Кыра кыыһа Александра Улан-Удэтээҕи технологической университетэ бүтэрэн, Дьокуускайга инбэлииттэргэ идэ биэрэр уонна доруобуйаны бөбөргөтөргө көмөнү онорор республикатаағы «Техникум-интернакка» пекарь-мастер идэтигэр үөрэтэр.

Үһүс кыыс Любовь Ильинична Ньурба улууһун Маар нэһилиэгэр 32-с сылын Маар балыһатыгар үтүө суобастаахтык үлэли сылдыар. Үс кыыс күн күбэй ийэтэ, сэттэ сиэн тапталлаах эбэтэ. Улахан кыыһа Лена Дьокуускайдаағы пединститут английскай факультетын бүтэрбитэ, учуутал. Үс оҕо тапталлаах ийэтэ. Роза Дьокуускайдаағы тыа хаһаайыстыбатын академиятын бүтэрэн, Ньурбатаағы санэпидстанцияҕа быраас-лабораньынан үлэлиир. Үс оҕо күн күбэй ийэтэ. Арина М. Аммосов аатынан университет юридической факультетын бүтэрбитэ. Билигин оҕотун көрөн олорор.

Төрдүс кыыс Розалия Ильинична икки оҕо тапталлаах ийэтэ. 1983 с. Дьокуускайдаағы культпросвет училищени бүтэрэн, культура эйгэтигэр үлэлээн Саха Республикатын культуратын туйгуна. 2010 с. М.К. Аммосов аатынан университеты бүтэрбитэ. Дьокуускай куоракка инбэлииттэргэ идэ биэрэр уонна доруобуйаларын бөбөргөтөргө көмө онорор республикатаағы «Техникум-интернакка» үрдүк категориялаах педагог-организаторынан үлэлиир, үлэ бэтэрээнэ. Уола Альберт М. Аммосов аатынан университет исторической факультетын бүтэрээт, Артем куоракка армияҕа сулууспалыы сылдыар. Дарина 25 № оскуола 8 кылааһыгар үөрэнэр.

Бэһис оҕо Петр Ильич Благовещенскайдаағы институтка инженер-механик идэтигэр үөрэммитэ. Онно сүрэбин аҕаарын көрсөн, Дария Гаврильевнаһын холбоһон 5 оҕоломмуттара. Петр Ильич үөрэбин бүтэрээт төрөөбүт дойдутугар Онхойго биригэдьиirinэн үлэтин саҕалаабыта. Онтон Үөһэ Бүлүүгэ бэйэтин идэтинэн ГАИ начальнигы солбуйааччытынан, Дьокуускайга ГАИ инспекторынан, Покровскайга ГАИ начальнигынан, онтон Дьокуускайдаағы тыа хаһаайыстыбатын министерствотын иһинэн үлэлиир “Туймаада АГРОСНАБ” административнай-хаһаайыстыбаннай отдел начальнигынан таһаарылаахтык үлэли сылдыан, 2010 сыллаахха күн сириттэн хомолтолоохтук барбыта. Улахан кыыһа Аграфена Сибирскэйдээҕи университетка товаровед-эксперт үөрэбин бүтэрэн идэтинэн үлэли сылдыар. Кыыһа Уйгулаана «Ладушка» детсад иитиллээччитэ. Капитолина Дьокуускайдаағы инженернэй-техническэй институт архитектурнай факультетын бүтэрэн идэтинэн үлэлиир. Уоллаах кыыс оҕолоох. Ангелина М. Аммосов аатынан техническэй институту бүтэрбитэ, кыыс оҕолонон олорор. Уола Петя 2 № оскуола туйгун үөрэнээччитэ, бастыҥ общественник. Кыра кыыһа Айыына 1 № оскуола 2 кылааһын бастыҥ үөрэнээччитэ.

Илья Ильич алтыс оҕонон күн сирин көрбүтэ. Кэргэнинээн Айталига Иннокентьевнаһын олохторун холбоон уоллаах кыыс оҕолоохтор, биир тапталлаах кыыс сиэннээхтэр. Уоллара Илья Дьокуускайдаағы инженернэй-техническэй институт 4 курсун студена, кини кыыһа Женя «Тедди» детсад иитиллээччитэ. Кыыстара Регина Үөһэ Бүлүү 2 № оскуолатын 4 кылааһын туйгун үөрэнээччитэ.

Сэттис оҕо Василий Ильич Дьокуускайдаағы мединститут педиатрия факультетын бүтэрэн, идэтинэн үрдүк таһаарылаахтык Ньурбатаағы поликлиникаҕа дьиэ кэргэн бырааһынан үлэлиир.

Ылдьаана уонна Өлөксөй сыдыааннара

Аҕабыт Өлөксөй сэттэ оҕолоох ыалтан улаханнара. Ийэбит Ылдыана үс кыыстаах ыалтан эмиэ улаханнара. Дьоммут иккиэн холкуос кыһын-сайын бүппэт араас үлэтин, оннооҕор лаппа сааһыран да баран, сопхуос да үлэһиттэрэ буола сылдыбыттара. Аҕабыт мындыр мас ууһа этэ. Биир да аныгы уотунан үлэлиир туттар тэрили харабынан да көрбөтөҕө. Ханна эмит сэргии көрбүт остуолун, олоппонун, о.д.а. быһабынан кыһан, ойуулаан онгорон кэбиһэрэ. Олорор дьиэбитин диринг, суон бағаналарга истиэнэлэрин хаалаан туттубуттара сэттэ уонча сыл буолла. Ийэбит дьиэбитин устуруу-стаһан, истиэнэтин түһэрсэн, оҕуһунан маһын таһан үлэлэспитэ. Аҕабыт сарсыарда эрдэ туран үлэли барыан иннинэ, ол кэмгэ пилорама суоҕа, дьиэбит үрдүн таал эрбиинэн эрбиирэ. Биһиги үһүөн

Алексей

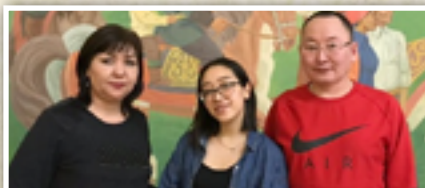
Аҕабыт Өлөксөй, ийэбит Ылдыана

Белокуриха курордугар

Зоя Алексеевна Аржунова

Вася бьэ кэргэнинээн

Евгения Алексеевна Егорова

Кинилээт Хайатыгар

Зоя кэргэне Николай

Катя бьэ кэргэнинээн

дьоннорбут куруук үлэли сылдыбалларын көрөн улааппыпыт, онон бэрт эрдэттэн улахан дьону кытта тэнгэ үлэлиргэ үөрэннэхпит. Эдьийбит Аана төрдүс кылаас кэнниттэн холкуостаах буолбута. Кыһын көлө аттарын аһатар куонньук, субай сүөһүнү көрөөччү, от-мас тизэйээччи, фермаҕа үүт эрийээччи, ардыгар Хороҕо көһөр ыаллар дьиэлэрин оҕуһунан тасыһааччы буолара. Онтон сайынын отчут. Биһиги да төрдүс кылаас кэнниттэн үлэлээбиппит. Маҕнай кирпииччэ түһэрсэр этибит, ийэбит дьүөгэтэ Балбааралыын Синтэйгэ (билигин подстанция турар сиригэр) Дэпсэй диэн кырдыбаастыын сайын аайы кирпииччэ үктэхэр этибит. Сыл аайы уон-уон икки тыһыынчаны үктүүрбүт. Кинилэр былааннарын толордулар да окко барааччылар. Дьоннорбут барахсаттар айылҕаҕа харысхаллаахтык сыһыаннаһаллар этэ, ол үгэстэрин оҕолорбутугар, сиэннэрибитигэр тириэрдэ сатыыбыт. Аҕабыт тутуу маһын ойуурга, хонууга суорда да, бөҕүн харбаан уматан кэбиһэр идэлээбэ.

Улахан эдьийбит Аана 1957 с. Үөдэйгэ ыал буолан көспүтэ. Күтүөбүнээн Мэхээлэлиин 52 сыл эйэ дэмнээхтик олорон, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабыта. Күтүөбүт 86-лаах, билигин Күндээдэгэ кыһыгар олорор, этэнгэ сылдыар. Муус аҕалар, уу уулуур, дьиэ ис-тас үлэтигэр көмөлөһөр.

Кыра эдьийим Зоя Алексеевна төрөөбүт дойдутун оскуолатыгар 30 сыл начальнай кылаас учуу-

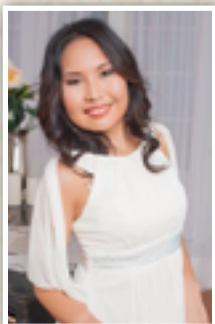
талынан үлэлээбитэ. “Старшай учитель”, “Үлэ бэтэрээнэ”, “РФ норуот үөрэжириитин туйгуна” диэн званиелардаах. Түөрт оҕолоох. Алеша – пенсионер. Вася – Мирнэй куорат Интернациональной руднигар насоснай установка машиниһа. Коля «ПР Мир МГОК АК АЛРОСА (ПАО)” тэрилтэ 6 разрядтаах электромеханига. Катя – инженер-программист, “АРЗП УКИТ СТ Алмазоавтоматика АК АЛРОСА (ПАО)” отдел начальнига. Кэргэнэ Анатолий Иванович электромонтер “ВУ ЗЭС Якутэнерго ПНО”. Кийииттэр Мария Владимировна, Жамиля Абдызаковна үрдүк анал үөрэхтээхтэр эрээри, билигин атыһытынан үлэлиллэр. Биэс сиэннээхпит. Уля уһуяан иитээччитэ. Ангелина АГИТИ-га үөрэнэр. Зоя – студентка. Аня уонна Айсен оскуола дьоно.

Ийэм бииргэ төрөөбүт балта Софья кыыһа – Кияшко Светлана Степановна Тиксиигэ олорор, үлэлиир. Биир кыыстаах, уол сиэннээх. Айсаара Сергейынаан байыаннай чаас тутаах үлэһиттэрэ.

Аҕабыт бииргэ төрөөбүт быраата Васильев Трофим Васильевич (атын ыалга иитиллибит). Үс кыыс-

Коля дьэ кэргэнинээн

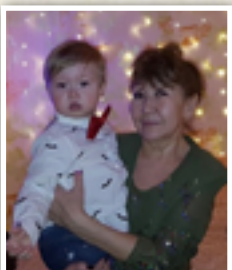
Кыыстара Аня

Күһүннү быһаң

Лана Айсаналтын

Лана сиэннээн

Люба дьэ кэргэнинээн

Улахан сиэн Уля

Любовь Михайловна

Убайыт Трофим

Уоллара Вася

Трофим уола Василий

Федя дьэ кэргэнинээн

Эдьийбит Аана, кэргэнэ Мехээлэ

таах, биир уоллаах, 12 сиэннээх, 25 хос сиэннээх, 27 хос-хос сиэннэрдээх. Улахан кыргыттара биһиги кэккэбитигэр суохтар. Кыра кыыс үрдүк үөрэхтээх, Туобуйа оскуолатын директора. Уола – пенсионер. Трофим 77 сааһыгар олохтон туораабыта.

Мин Хоро сельпотугар икки сыл счетовод-кассирынан, 14 сыл солбуйааччы бухгалтерынан, дойдубар кэлэн сельсовет, администрация главнай бухгалтерынан 19 сыл үлэлээн, билигин бочуоттаах сынньалаҥна олоробун.

Мин, Егорова Любовь Михайловна, Ньурба оройуонун Күндээдэ нэһилиэгин олохтообубун. Ийэм Егорова Анна Федоровна, төрдө-ууһа Онхой. Ийэтэ Ульяна Ефремовна Егорова, маннайгы кэргэнэ Кысыллаев Федор Николаевичтан оҕото. Ийэм аҕата эрдэ, олох кыратыгар ыалдьан өлбүт.

Эбэм иккиһин Егоров Алексей Николаевичка кэргэн тахсан икки кыыс оҕолонор. Ийэм ыал улахан оҕото буолан эрдэ үлэһит буолан дьонугар көмө буолбута.

1957 с. Васильев Михаил диэн Үөдэй уолугар кэргэн тахсан ыал буолбута. Икки оҕолоох. Улахана мин уонна быраатым Федя. Ийэм эдэр эрдэбиттэн ыарыһах этэ. Ол иһин миигин кыра эрдэпиттэн эһэлээх эбэм иппиттэрэ. Эбэм кирпииччэ үктүүр этэ. Эһэм нэһилиэккэ суох мас ууһа этэ. Саһын пилорамаҕа мас эрбэтээччи, инньэ гынан эдьиийдэрим Зоя уонна Женя маанылаан, атаахтатан иппиттэрэ. Эбэм эрэйдээх: “Бу оҕо ийэтэ ыалдьан өлөн хаалан тулаайах хаалара буолуо”, – диирин өйдөөн хаалбыппын. Онон мин кинилэргэ махталым улахан. Алтыс кылааска диэри Онхойго үөрэммитим, онтон дьоммор барбытым.

Бэйэм медик үөрэхтээхпин. Ийэм ыалдьар буолан дуу, хайдах дуу, тоҕо эрэ медик идэтин талбытым. Маннааҕы балыһаҕа участкавай сиэстэрэнэн үлэлибин. Үрдүк категориялаахпын, «СР доруобуйа харыстабылын туйгунабын”, үлэ бэтэрээнэбин. Кэргэним Егоров Сергей Иванович Күндээдэ олохтооҕо, лесхоз үөрэхтээх, пенсионер. Үс оҕолоохпут. Улахан оҕобут Михаил Сергеевич БГУЭП бүтэрбитэ, юрист үөрэхтээх. Сангаарга ГУП ЖКХ начальнига. Кыра уолбут Николай Сергеевич юридическойга 4 курс студена, полицияҕа үлэлиир. Кырабыт кыыс. Настя Дьокуускайга дизайн-технология колледжын студентката.

Интэриэһинэйэ диэн, эһэбит Өлөксөй араспаанньата биһиэхэ (миэхэ) эргиллэн кэлэ турар, мин урукку араспаанньам Васильева. Бырааппар Федяҕа ийэм араспаанньата бэриллибитэ, инньэ гынан Егоров. Онхойго аймахтарым олус элбэхтэр эбит. Эдьиийим Зоя Алексеевна биэрбит төрүччүтүн көрөммүн киэн аймахтардаах эбиппин диэн биллим.

Оҕо сааһым кэрэ кэмнэрэ Онхойго ааспыт буолан, дойдубун суохтуубун, киэн туттабын.

Биһиги эбэбит Егорова Анна Федоровна 1932 с. Онхой нэһилиэгэр холкуостаах ыалга маннайгы оҕонон күн сириҥ көрбүтэ. Кини 6 саастааҕар аҕата эдэр сааһыгар ыалдьан олохтон туораабыта. Ыал соботох уолларын оҕото, аатын ааттатар сиэннэрэ буолан, эһэтин уонна эбэтин итии тапталлара кырачаан Аннаҕа анаммыта. Ийэтэ иккиһин кэргэннэнэн, икки кыыс оҕоломмота. Кини оҕо сааһа сэрии ыар кэмнэригэр ааспыта. Түүннэри-күнүстэри түбүктээх холкуос үлэтэ улахан дьону кытта тэнгэ сүктэриллибитэ. 1957 с. таптыыр киһитин Васильев Михаил Николаевичтыын көрсөн кэргэн тахсан, кыыс оҕо аналын толорон ыал буолар. Ньурба оройуонун Үөдэй нэһилиэгэр сүктэн кэлбитэ. Кинилэр тапталларын бэлиэтэ кыыстаах уол оҕону төрөтөн, ийэ буолар дьолу билбитэ. Оҕолорун улаатыннартаан, үөрэхтээх-үлэһит дьон, ыал ийэтэ-аҕата гынаттаан, сиэннэрин улаатыннартаан ытык иэһин толорбута. Оҕолорун, сиэннэрин олус сөбүлээн иппитэ-үөрэппитэ. Хаһан да оҕону мөхпөт, кыһырыбат этэ.

Уол оҕото Федор Михайлович Үөдэй нэһилиэгэр ыал буолан олорор. Нэһилиэккэ ЖКХ тэрилтэҕэ кочегарынан үтүө суобастаахтык үлэлиир. Кэргэнэ Валентина Васильевна Үөдэй нэһилиэгэр ветеринардыыр. Кинилэр бааһынай хаһаайыстыба тэринэн ынах сүөһүнү көрөн, күн солото суох үлэ дьонно. Уоллаах кыыс оҕолоохтор. Уоллара Василий Федорович Амурскай уобаласка тимир суол орто үөрэбин бүтэрэн, билигин Алдан куоракка “ЖДЯ” тимир суол биир тутуу үлэһитэ. Кэргэнэ медперсонал, иккиэн “ЖДЯ” үлэһиттэрэ. Василий Хабаровскай университетыгар кэтэхтэн инженер үөрэбэр үөрэнэр.

Кыыспыт Анна Федоровна эбэтин толору аатын сүгэн, эбээ тапталлаах сиэнэ этэ. Аня Ньурба-тааҕы техническэй лицейи кыһыл көмүс мэтээлинэн бүтэрбитэ. Үөрэбин бүтэрбит сылыгар Санкт-Петербург институтун «телекоммуникационная технология и система (ИКСС)» факультетын бүтэрбитэ. Билигин иккис үөрэбэр Санкт-Петербурга ИТМО ситиһиилээхтик үөрэнэр.

Валентина Васильевна, Анна Федоровна кийиитэ

Үлэни өрө тутан

Егоров
Василий Дмитриевич

Егоров Василий Дмитриевич Онхойго төрөөбүтэ, оҕо сааһа манна ааспыта. Оскуоланы бүтэрээт ветеринар идэтигэр үөрэммитэ. Ветеринарнай үөрэби бүтэриэбиттэн атын оройуоннарынан үлэлээн опытыран, дьон олобун, үлэтин билэн, дойдутугар сиппит-хоппут, дирин билиилээх специалист кэлбитэ.

Үөрэххэ, үлэбэ ингэриммит опытын туһанан, хайа да үрдүк үөрэхтээх специалиска бэриллибэт специалист буолбута. Сүөһү фиксацянтын кыайара-хоторо, маастарын табара, кинилэри кытта кэпсэппэт эрэ буруйдаах үлэһит. Хайа да отделение специалиһыттан уһуннук, таһаарыылаахтык үлэлэбитэ. Отделение балтараа тыһыынча сүөһүтэ, сылгыта, кэтэх сибиинньэтэ икки ветеринарнай үлэһит көрүүтүгэр турара. Василий Дмитриевич отделение сүөһүлэрин бруцеллез, туберкулез курдук удаһыннаах ыарыылартан босхолоспута. Кини үлэлиир кэмигэр плановай үлэлэр харгыстаммакка барар этилэр. Онхой олохтоохторо кырдыаҕас специалиһы убаастыыллар

уонна бочуоттаах сынньаланга тахсан уурайбытын да иһин сүбэ-соргу эрэйэллэр. Маннык бэри-ниилээх, үтүө суобастаах үлэһитинэн киэн туттабыт!

Варламова Нина Афанасьевна

Дьон дьоно буолаарын

Орто туруу дойдуга ийэ барахсан күндүтэ, аҕа барахсан сылааһа да умнуллубат, киһи сүрэхэр өрүү сөҕө сылдьар.

Биһиги ийэбит Адамова Анна Николаевна 1944 ахсынньы 9 күнүгэр Үөһээ Бүлүү оройуонун Үөдүгэй нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Аҕабыт 1932 ыам ыйын 21 күнүгэр төрөөбүтэ. Дьоммут барахсан биһиги, оҕолор, олоххо дьэ саҕа үктэнэн эрдэхпитинэ, күн сириттэн күрэммиттэрэ. Онон кинилэр олохторун кэрдиис кэмнэрин сылларын-хонуктарын билбэт да эбиппит, эдэрбит бэрт буолан тугу да чуолкайдаспатах, сурумматах буруйдаахпыт. Кинилэр сырдык мөссүөннэрэ оҕо сааспытыгар туох ингэн хаалбытынан, кэпсииллэриттэн тугу истэн, өйдөөн хаалбыппытынан эрэ хаалбыт.

Аҕам тулаайах кэриэтэ улаатан, эдэр сааһыттан сопхуос араас ыарахан үлэтигэр үлэлээн, трактористаан доруобуйата эрдэ мөлтөөн, тымныйан ыалдьан улуус киинигэр балыыһаҕа сытан ийэбин көрсөн, сүрэхтэринэн сөбүлэһэн, олохторун холбоон ыал буолбуттар. Тута Онхойго олохсуйбуттар уонна биир сири халбагнаабакка, итиннэ сүүрбэттэн тахса сыл, биэс оҕону төрөтөн, иитэн, эйэ дэмнээхтик буруо таһааран олорбуттар. Дьон кэпсииринэн, ийэм барахсан бастаан кэлэригэр, киин сиртэн кэлбит кийиит буолан, сүрдээх мааныта эбитэ үһү. Барыбыт оҕо сааһа оскуола тиэргэнигэр, ол эргин халдыайыларга сүүрэн-көтөн ааспыта. Оскуола уопсайыгар олорон ааспыт учууталлар оҕолорун кытта бодоруһан улааппыппыт. Чугас ыалбыт Хобусаровтар аймахтарбыт курдук чугас буолаллара. Кинилэр оҕолорун кытта бары кэриэтэ эмдэй-сэмдэй улааппыппыт. Ардыгар кыһыыр-

Ийэбит Анна Николаевна,
аҕабыт Николай

Убайбыт Сеня

Марфа Николаевна

Балтыбыт Дария

Убайбыт Григорий Николаевич

сан, айдаарсан дьоммут эмиэ кингир-хангыр кэпсэтэн ыаллара. Ол өр буолбат этэ, абыйах хонугунан эбэтэр Балбаара, эбэтэр Арамаан киирэн сүрдээх өр үөрэ-көтө ону-маны ыаһахтаһа кэпсэтэллэрэ, дойдularын туһунан ахтыһаллара элбэх буолара. Балбаара алаады буһардар эрэ сып-сылаас арыылаах алаадыны сүүрдэн киллэрэллэрэ, онтон биһиги аҕабыт илимнээтэр эрэ, оҕолор балыктаах иһит тута-тута эмиэ ыалларбытынан сүүрэрбит.

Ийэбит сүрдээх өр оскуолаҕа уборщицанан, кэлин интернакка түүнгү нээһынэн үлэлээбитэ. Мин оскуола муостатын кыра эрдэппиттэн элбэхтэ сууйбутум, өрөбүллэргэ оҕолор бары кэриэтэ тахсан сууйсарбыт. Күһүн ахсын кырааска бөбөтүн кырааскалыылара, ремонт кэмигэр аҕам наар кылынан киистэ онгорорун өйдүүбүн.

Аҕабыт сопхуос араас үлэтигэр үлэлиирэ. Сүрүннээн трактористаабыта, хотонго наладчыгынан үлэлээбитэ. Биир кэмнэ лесниктии сылдыбытын өйдүүбүн. Лесник үлэтэ сүрдээх интэриэһинэй быһыылаах этэ. Араас соруудахтары биэрэллэрэ. Бары тахсан уулаах отон сэбирдэҕин кырыйарбыт, отоннуурбут. Аны киэһэ айы бэс туораабын сиэмэтин тонсуйарбыт. Айан суолугар кыра сынньанан ааһар сирдэри тутара, “Берегите лес” диэн тимир плакаттары ыйыыра. Биир оннук урукку Хороттон кэли аартыкка баарын өйдүүбүн. Аҕабыт коммунист этэ. Сотору-сотору партийнай мунньах Хороҕо буолара, киэһэ хойукка диэри аҕабытын күүтэн түннүккэ олорор буоларбыт.

Дьоммут барахсан үөрэҕэ суох буолан, биһигини хара магнайгыттан үөрэхтээх онгорорго дьулупуттар эбит. Оскуолаҕа хас биирдии ситиһииттэн үөрэллэрэ уонна ийэм учууталлары кытта элбэхтик алтыһар буолан, ким туохха дьобурдаабын, ханныгы кыайарын-кыайбатын наар ыйыта сылдыар идэлээх эбит этэ, киэһэ аҕабар кэпсиирин истээччибин. Улахан уол Гриша ааҕарын наһаа сөбүлүүрү, ону ийэм ыал-ыал аайыттан наар кинигэ уларсара уонна онтон наһаа астынар быһыылаах этэ. 7 кылаас кэнниттэн убайбын уонна миигин Үөһээ Бүлүүтээҕи физмат оскуолаҕа ыытан үөрэттэрбиттэрэ. Аҕам оччолорго миигин сиэппитинэн народнай учууталга Михаил Андреевич Алексеевка дьиэтигэр киирэ сылдыбытын өйдүүбүн. Бу оччолорго үөрэҕэ суох дьонго оҕолорун кэскиллэрин туһугар улахан киэн санааттан тахсар хардыылар эбит дии саныыбын.

Эрдэ олохтон туораан, барыбытыгар сүрэх бааһа буолбут, миигиттэн биир сыл аҕа убайдаах этим. Сахаҕа мээһэ көстүбэт үһүн унуохтааҕа, майгытынан сайаҕас, кэпсэтиннээн, үөрүннээн буолан дьон кутун тутара, сөбүлэтэрэ. Оҕоттон эрэ талааннаах ураты оҕо этэ. Техниканы билэрэ, онгороро дьону барытын сөхтөрөрө. Хоро оскуолатыгар үөрэнэр сылларыгар техническэй быыстапкаларга ситиһиилээхтик кыттан, хаһыакка энгин тахсыталаабыта.

Аҕам бииргэ төрөөбүт иккиэлэр эрэ этэ, онон иккиэ бэйэлэрэ биир ыал курдук суулаһан олорбуттара. Аҕабыт оҕолоро биһигиттэн саастарынан улахан буолан, биһигини көрөн бөбөйдөһөн улаатыннарбыттара. Миигин дьонум наар Биэрискэ кыыһа диэн ааттыылара. Аҕабыт бырааттарыгар, балтыларыгар ураты болҕомтолоох этэ, кинилэр наадаларыгар, кыһалҕаларыгар тэнгэ сүүрсэрэ. Аҕаҕа аахпыт сайын айы сайылыкка көһөллөрө, онно кинилэргэ сайылыкка күүлэйдии барар бэйэтэ бырааһыннык буолара. Аҕабыт иппит кыыһа Лаана дьиэ кэргэнин кытта элбэхтик сылдыһарбыт. Биһиги кыра сылдьан күтүөппүт Суоппар Куола молоко массыынатыгар олорсоору сүүрэкэлэһэритин өйдүүбүн. Кыра кыыс Даарыччаана үксүн биһиэхэ сылдыара, оонньуура.

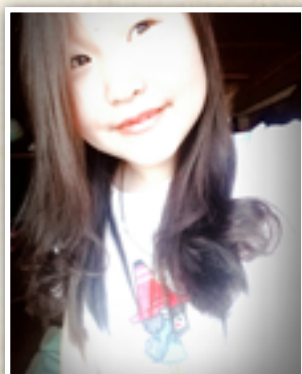
Аҕаҕа аах кырларын Мартаны дьонум ылан иитэн, бииргэ улааппыт. Кыра эрдэбиттэн мин икки ийэлээхпин, икки аҕалаахпын дии улааппыта. Билбэт дьон ийэбэр Мартаны “бэйэн курдук” диэтэхтэринэ, ийэм үөрээхтиир этэ. Балтыбыт билигин ыал буолан, дойдутугар олохсуйан, дьонун өтөхтөрүн көрөн-истэн, ааттарын ааттатан олоруттан астына саныыбыт.

Биһиги дьоммут ыра онгостубут баҕа санааларын толорон үрдүк үөрэҕи баһылаан, үлэһит буолан сылдыабыт. Убайбыт Гриша СГУ инженернэй-техническэй факультетын бүтэрэн, билигин ООО Газэксперсервис тэрилтэҕэ инженеринэн үлэлиир. Кыра кыыс Дария математик, экономист, управленец үрдүк үөрэхтэрин баһылаан ийэлээх аҕатын баҕаларын үс төгүл куоһарда. Үлэ уонна социальнай сайдыы министерствотыгар кылаабынай специалиһынан хаһыс да сылын үрдүк таһаарыылаахтык үлэлиир. Мин СГУ саха салаатын бүтэрэн, Чурапчы улуһун Диринг оскуолатыгар учууталлыбын.

Саха ыала остуолун тула олорон сонунун сэхэргэһэр, айаҕа аһыллар идэлээх. Биир оннук түгэнгэ аҕам: “Дьон дьоно эрэ буола улааттаргыт”, – диэбитин өйдөөн хаалбыппын. Кини эппитини оҕолоро дьон ортотугар үлэһит-хамсыы сылдыабыт, дьоммут сырдык мөссүөннэрин өрүү сылаастык ахтабыт.

Далбаева Марфа Николаевна Чурапчы, Диринг дэриэбинэтэ

Кыыспыт Сашенька

Марта Николаевна, кэргэнэ Платон Владимирович

От кэмэ

Уолбут Тима

Иистэнэрбин сөбүлүүбүн

Оҕолорбут Тима Сашенька Коля

Марта, Платон Николаевтар

Мин Николаев Платон Владимировичтыын 1997 сыллаахха ыал буолбуппут. Үс оҕолоохпут: икки уол, биир кыыс. Улахан оҕобут Тима ХИФУ-га ситиһиилээхтик үөрэнэ сылдьар. Иккис оҕобут Коля тохсус кылааска үөрэнэр. Кыыспыт Сашенька алтыс кылааска үөрэнэр. Бэйэбит кэтэх хаһайыс-тыбалаахпыт. Сылгы, ынах иттэбит. Сайынын бары дьиэ кэргэнинэн оттуубут. Иллэнг кэммэр иистэнэрбин, быысыбайдыырбын, мозаика онгорорбун ордоробун. «Сатабыл» түмсүүгэ сылдьан иис абыланар үөрэнэбин.

Марта Николаевна Еремеева

Иванов Павел Тимофеевич

Мин 1936 съл ахсынньы 25 күнүгэр Далыр Сунтаат күөл үрдүгэр турар балыыһаҥа төрөөбүтүм. Ийэм Егорова (Иванова) Варвара Николаевна, аҕатын төрдө кэлии, Уус Алдан Суоттутуттан төрүттээх. Аҕатын ийэтэ Өрүүнэ Үөдэй Самсоновтар кыыстара этэ. Эһэм Егоров Николай Егорович. Аҕам Иванов Тимофей Павлович Кубалаах Уйбаантан төрүттээх.

Мин 5 кылаас үөрэхтээхпин, кыра сааспыттан холкуоска үлэлээбитим, онтон улаатан баран Мирнэй куорат тутуугар комсомольскай путевоканан 2,5 съл үлэлээбитим.

Ньурбаттан Семенова Вера Семеновнаны кэргэн ылан ыал буолан кэлтим. Онхойго олохсуйбуппут, 11 оҕолоохпут, 41 съл «эн-мин» дэһэн олорубуппут. Кэргэним детсадка иитээччи көмөлөһөөччүтүнэн, онтон кэлин маҕаһыынҥа остуораһынан үлэлээбитэ. Пенсияҕа тахсан баран, 1997 съллаахха ыарахан ыарыыттан олохтон барбыта.

Бэйэм бастаан араас үлэбэ, онтон тырахтарыыһынан, суоппарынан үлэлээбитим.

1970 съл сайынҥыттан биригэдьиirinэн, 1 съл механигынан, кэлин 6 съл управляющайынан үлэлээн, 1991 съллаахха пенсияҕа тахсыбытым. 75 сааспар диэри нэһилиэк депутата этим.

Иккис кэргэним Туобуйаттан төрүттээх Алексеева Раиса Филипповналыын 20 съл олорубуппут, билигин ыалдьан оҕолоругар Дьокуускайга баран олорор.

Оҕолорум араас сиринэн олорон, үлэлээн-хамсаан, дьыэ-уот тэринэн дьоһуннаах дьон буолан оло-роллор.

Павел Тимофеевич Иванов, Онхой нэһилиэгин, Үөһээ Бүлүү улуунун бочуоттаах олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ, СР тыатын хаһаайыстыбатын бэтэрээнэ, сэрии кэмин оҕото, «Октябрьской революции 100 сыла» бэлиэ хаһаайына

Аҕам Иванова
Тимофей Павлович

Иванова
Павел Тимофеевич

Кэргэним Вера Семеновна,
кыра уолум Гена, кыыһым Альбина

Кэргэним
Вера Семеновна

Эһэм Егоров
Николай Егорович

Иванова Мария Тимофеевна

Иванов Павел Иванович-Көөһөй (1867–1959) Онхойго төрөөбүт, Мөрөөх алааска олорбуттар (Мунду Уйбаан уола). Иванов П.И. холкуоска сылгыһыттаабыт, сэрии кэмигэр почтаба дьяамсыктаабыт. Онхойго ыһыахха алгыс этэр эбит. Оҕолоро Иванов Тимофей Павлович уонна Дария Павловна.

Иванов Тимофей Павлович (1906–1977) Онхойго олорон холкуоска, сопхуоска үлэлээбитэ. “Социалистическай үлэ ударнига” диэн наҕараадалаах. Кэргэнэ Иванова Варвара Николаевна (1892–1954) холкуоска үлэлээбитэ. Кинилэр оҕолоро Анастасия (1927–1945), Мария, Павел, Анна. Иккис кэргэнэ Егорова Анастасия холкуоска, сопхуоска уонна оҕо саадыгар үлэлээбитэ. Оҕолоро Павел, Дария, Василий.

Иванова Мария Тимофеевна, 1931 с.т., Онхойго холкуоска араас үлэбэ үлэлээбитэ, барыта 18 сыл ыанньыксыттаабыта. 1959 сыллаахха Үөһээ Бүлүү оройуонугар көһөн кирибитэ. 1960 сылтан балыһаба уонна оҕо дьааһылатыгар үлэлээбитэ. Барыта 43 сыл үлэлээн, 1988 сылтан бочуоттаах сынньаланга олорор. Тыыл уонна үлэ бэтэрээнэ. Үөһээ Бүлүү бөһүөлэгин бочуоттаах кинигэтигэр кирибитэ. Кэргэнэ Лазарев Захар Ильич (1936 – 1968). Оҕолоро Розалия, Михаил, Полина, Руслан. Мария Тимофеевна иккис кэргэниттэн уола Ньургун.

Иванова Анна Тимофеевна (1943– 2012) Онхойго оҕо саадыгар, маҕаһыынга үлэлээбитэ. Кэргэнэ Иванов Иван Тимофеевич. Оҕолоро Аркадий, Артур.

Иванова Дария Тимофеевна, 1959 с.т., Онхой, Хоро оскуолатыгар үөрэммитэ. Оскуоланы 1976 с. бүтэрбитэ. Обурутчут, кулууп үлэһитэ уонна библиотекарь идэлээх. Саха Республикатын культуратын туйгуна. Муомаба олохсуйбута, онно кулуупка уонна библиотекаба өр сыл үлэлээн, билигин бочуоттаах сынньаланга олорор.

Иванов Василий Тимофеевич (1962– 2014) Онхой, Хоро оскуолатыгар үөрэммитэ. Армияба сулуупалаабыта, онтон милицияба уонна промкомбинакка кылгас кэмнэ үлэлээбитэ. Бүлүүгэ олохсуйбута. Василий сэттэ оҕолоох.

Анна Тимофеевна,
уола Михаил Захарович Лазарев

Анна Тимофеевна

Василий Тимофеевич

Дария Тимофеевна

Лазаревтар дьиз кэргэнтэрэ

Мария Тимофеевна

Тимофей Павлович

Вера, Павел Ивановтар

Биһиги дьиэ кэргэн, Ивановтар, историялара 1979 с. күһүнүттэн сабаланаар. Мин, Иванова Вера Васильевна, Ньурба улуунун Хангалас нэһилиэгиттэн төрүттээхпин. Онхой нэһилиэгэр балтыбар сайылыы кэлбитим. Дьылба Хаан тардан, Иванов Павел Тимофеевичтыын көрсөн, ыал буолбуппут.

Павел оччолорго Онхой ферматыгар кочегардыыра, сайынын звеноводтуура. Мин үлэбин биэкэринэн сабалаабытым. Ол кэннэ 1985 с. Онхой маҕаһыныгар атыһытынан анаммытым. Аҕабыт тыа хаһаайыстыбатыгар үлэлиир кэмигэр үтүө суобастаахтык үлэлээн «Ударник коммунистического труда» бэлиэнэн наҕараадаламмыта, элбэх грамота, хайбал сурук ылара.

Сүөһү иитэр буолан сайынын оттуурбут. Барыта илиинэн үлэ буолара. Аҕабыт хаһаайыстыбатыгар туттаах келетэ обус буолара. Сайынын от обустарара, кыра-кыра куопуна онорон таһара. Кыһынын

Вера Васильевна,
Павел Тимофеевич

От кэмигэр

Оболорум дьи кэргэттэринээн

Оболорбут

Оболорбут, кийиит, күтүөттэр, сиэчнэр

Оболорбутунаан

муус, мас таһааччы. Обуска тэлиэгэни бэйэтэ мындырдаан онорооччу. Оболорбутун кыраларыттан үлэбэ сыһыаран иппиппит. Ийэ быһыытынан ас астыырга, сууйарга-соторго үөрэтэrim. Аҕабыт барыларын батыһыннара сылдьан күүс-көмө онгостооччу: мас мастыыллара, от оттууллара. Үөрэх-билии өттүгэр дьиэлэригэр эбии аҕалара үөрэтээччи, дьарыктааччы.

Аҕабыт сөбүлүүр дьарыга хаартыскаҕа түһэри уонна баянҕа оонньуура. Ырыаҕа даҕаны кыралаан холоноро. 1991 с. эмискэ инсуллаан ыараханлык ыалдыбыта. Ол эрэн бэйэтин кытаанах санаатынан, эрчиллэн атабар турбута. Ыалдыабын диэн дьиэбэ олоҕботоҕо. Мастаан-оттоон, үлэ үөһүгэр сылдьан, 2012 с. эмискэ ыалдыан, олохтон туораабыта. Ол курдук 33 сыл ньир бааччы ыал дэтэн дьоллоохтук олоҕобуппут.

Биир уоллаахпыт – Сергей, 5 кыыстаахпыт – Роза, Сардана, Лилия, Каролина, Валерия. Оболор бары Онхой оскулатыгар үөрэнэннэр, киэнг, дириг билиини ыланнар, бары үрдүк үөрэхтээх үлэһит буоланнар, Дьокуускай куоракка үлэлии сылдьаллар.

Уолбут Иванов Сергей Павлович, улахан киһи быһыытынан, кыратыттан күүс-көмө буолара. Абатын кытта тэнгэ сылдьан эр киһи үлэтин барытын үлэлиирэ. Балтыларын көрөрө-истэрэ. Идэтинэн электрик, ыал аҕата, икки уоллаах. Тутуу хампаанньатыгар үлэлии сылдьар.

Улахан кыыс – Чичигинарова Розалия Павловна – Республика военкоматыгар мобилизационнай отдел специалиһа. Икки оболоох ыал ийэтэ

Ефремова Сардана Павловна тутуу хампаанньатыгар бухгалтер, икки оболоох ыал ийэтэ.

Николаева Лилия Павловна идэтинэн технолог. Икки оболоох ыал ийэтэ.

Тимофеева Каролина Павловна идэтинэн фармацевт, биир оболоох ыал ийэтэ. Саамай кыра кыыс Иванова Валерия Павловна Дьокуускайдаагы атыы эргиэн колледжын устудьуона.

Мин бэйэм атыы-эргиэн салаатыгар 24 сыл үлэлээбитим, билигин пенсияҕа олоробун.

Вера Васильевна Иванова, ийэлэрэ

Иванова Галина Петровна

Хоро орто оскулатын үрдүк категориялаах омук тылын учуутала. Саха Республикатын үөрэҕириитин туйгуна, РФ уопсай үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэһитэ, Хоро нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо.

1958 сыллаахха Онхойго төрөөбүтүм. Сэттэ сааспар сайын таайбар Хоноҕо акка мэнгэстэн Хороҕо барбытым. Төгүрүк тулаайах хаалбытым кэннэ, миигин эһэм Мессей оҕонньор ыалга ииттэрэ биэрбитэ. Оскуола кэнниттэн 1975 сыллаахха Иркутскайдаагы Хо Ши Мин аатынан омук тылын институтугар кирибитим. Биэс сыл үөрэнэн, учуутал дипломун ылан, күн бүгүнгээнгэ диэри үөрэммит оскуолабар 38-с сылбын үлэлии сылдьабын.

Галина Петровна

Уолум Игорь Дьокуускайдаагы ХИФУ бүтэрбитэ, кэргэннээх. Армияҕа сулууспалыы сылдьар. Кийиитим Люда информатика учуутала. Куорат 2 № оскулатыгар үлэлиир.

Мин аҕам дьонноро Иванов Никифор (Ыт Ис) Онхойго Быһыттаахха олорбуттар. Аҕам сэрииттэн 1945 с аҕаар атаҕа суох эргилибит. Кини туһунан өйдөбүл миэхэ дьон кэпсээниттэн эрэ хаалбыт. Хаартыската суох буолан дьүһүнүн да билбэппин. 2 саастаахпар өлбүт. Ийэм Арыппыан, эдьийим Мотуруоска биирдии күнүнэн быысаһан суох буолбуттара. Миигин эһэм Мэхээлэ, эбэм диэн аатыыр Мотуруона эмээхсин, амарах санаалаах чугас аймахтарым – саҕаһым Татыына Пудовналаах, Дэлиэнэлээх, Татьяна Саввична (Эриэппэ Татыына), Саввинова Маарыйа уонна чугас ыалларбыт Марфа, Прокопий Евдокимовтар, Татьяна, Петр Николаевтар көрөлөрө-истэллэрэ. Кинилэр истин-сылаас сыһыаннара мин сүрэхпэр өрүү баар. Бары ферма үлэһиттэрэ буоланнар араас элбэх сайылыктарынан көһө сылдьарым. Кэрэ айылҕалаах Аһыкай сирдэрэ, Дьоло, Дьүүрэнгэ, Орто сайылык фермалара, сайын эбэбин кытта сиэттиһэн сэндэлиһэн оттуу барар сирбит Инньээн, Саһыл Уулаах билигин да харахпар кэрэ хартыына буолан элэгнээн ааһаллар.

Игорь

Саамай күндү кишим – эңэм туһунан өйдөбүннүк ахтыбын З.А. Аргунова Онхой туһунан кинигэтигэр уонна былырыын бииргэ үөрэммит оҕолорум таһаарбыт кинигэлэригэр үйэтиппитим.

Онхойго табыстахпына, хайа сатанарынан, оҕо сааһым ааспыт Өтөх Көлүэйбэр таарыйабын. Олорбут дьиэм тэлгэһитигэр арыылаах алаады, эбэтэр саамай сөбүлээн сиэбит аспын – собо уурааччыбын. Уу баһан чомпоолуктатан таһаарар кыракый күөлүм билигин хара маһыттан ууланан турарын атыгырыы көрөбүн уонна күөлбүн төһө өр кыйа сүүрүөм этэй дии саныыбын. Хаһан эмэ, сайынгы куйаас күн, кырыс оттоох тиэргэммэр тиэрэ түһэ сытан, күөх халлааны одуулуу сытыахпын, билигин, турбут онно да хаалбатах, сөрүүн ампаарым ойоһоһугар иһит үлтүркэйдэринэн оонньоохпун, оҕо сааспын эргитиэхпин баһарабын. Дойдубун, эһэбин санаатахпына, тэлгэһэм түптэ унаар буруота муннубар саба биэрэр, үөлүллүбүт мунду минньигэс амтана айахпар биллэр уонна мин күндү кишим – эңэм Мэхээлэ (Мөссөй) оҕонньор мөссүөнэ харахпар көстөр.

Васильева Марина Семеновна

1948 сыллаахха Онхойго төрөөбүт. Ийэтэ Санникова Валентина Ефимовна Мэйиктэн төрүттээх. Аҕата – Васильев Семен Саввич – Аҕа дойду сэриитин кыттыылааҕа. Ийэбит олус сэмэй майгылаах эбит. Онхойугар детсадка үлэли сылдьан, сытыы-хотуу Кырыкый уолугар Васильев Гаврил Саввичка (киномеханигынан ананан үлэли кэлбит) кэргэн тахсыбыт. Кырыкыйга олохсуйан, 3 оҕоһо күн сириҥ көрдөрбүт, өссө оҕолоноору эдэр сааһыгар олохтон туораабыт. Гаврил Саввич (Хабырыыл)

Аҕабыт Христофор, уолбут Владик

Бииргэ төрөөбүт, убайдарбынан

Аҕам Гаврил

Дьээ кэргэммит

Төрөппүттэрим

Уолбут Владик

оболорун ийэтинээн Даарыйалыын бултаан-алтаан ииппитэ. Аҕабыт элбэх доҕоттордообо, бииргэ бултуур табаарыстардааҕа. Биһиэхэ дьинэ хаһаайката суох диэбэттэр этэ, өрүү остуол хотойорунан толору эттээх остуолга элбэх ыалдьыт, ол иһигэр тойоттор тохтоон, чэйдээн ааһаллара. Эбэбит эмиэ эрдэ өлбүтэ. Соботох аҕа куруук дьинэ суоҕа – күнүскү, киэһээнги киинэ көрдөрүүтэ. Иллэнг кэмигэр бултуура, андаатардыыра. Уһуннук сиргэ тахсарыгар куһу, балыгы, эти буһаран тоҕорон кэбиһэрэ, ону ириэрэн аһыырбыт. Үөрэх кэмигэр интернакка, эдьийбитигэр Васильева Анна Марковнаҕа олорорбут. Аҕабыт олус сымнаҕас майгылааҕа, элбэх сангалааҕа, көрдөөх кэпсээннээх, юмордаах буолааччы. Маннык-оннук гынынґ диэн такайбат этэ да буоллар, киниттэн ингэриммиттэ олохпутугар туһалыыр. Кыра эрдэпититтэн айылҕаҕа сыһыаран илдэ сылдьааччы. “Ыт атаҕа” диэн арыыга оттооччубут, “Һамды” диэн күөлгэ илимнээччибит. Үлэтигэр сүрдээх бэринилээх этэ, ол туһунан, “ССРС кинематографиятын туйгуна” үрдүк ааты ылбыта буолар. Ийэбитин, хомойуох иһин, өйдөөбөппүт. Наһаа үчүгэйдик ыллыыра, сангата суох бэйэтэ наһаа дьээбэлээх эбитэ үһү, үһүн суһуохтааҕа.

Дьоммут аатын ааттатан, оҕолоро, дойдубутун сайыннарса үөрэнэбит, үлэлиибит. Уолаттар Гаврил уонна Савва Кырыкыйдарыгар олороллор, иккиэн ОДЬКХ тэрилтэтигэр үлэлииллэр. Тыа ыалын сиэринэн ынах, сылгы ииттинэллэр. Савва оҕо сылдьан тустар идэлээх этэ, билигин бэтэрээннэргэ тустар, 20 Манчаары оонньууларыгар кыттыбыта. Кыра кыыс Марина ийэм дойдутугар олохсуйан олоробун. Оскуолаҕа саха тылын, литературатын үөрэтэбин. Кэргэним Христофор Илларионов Хороттон төрүттээх, идэтинэн суоппар. 3 уол оҕолоохпут. Улахан уолбут Ганя ХИФУ ИТИ 2 куурус устудьуона, орто уол Владик ХИФУ АДФ 1 кууруска үөрэнэр. Кыра уол Борис 7 кылаас үөрэнээччитэ. Уолаттар эһэлэрин утумнаан, аҕаларыттан үһүйүллэн, булт абыланар ылларан, айылҕалыын алтыһаллар. Бары тустуунан дьарыктаналлар, улахаттар улууска, республикаҕа кэккэ ситиһилэрдээхтэр. Кыра уол ыллыыр, араас республиканскай ырыа күрэҕин лауреата, дипломана. Дойдубут барахсан үүнэн-сайдан иһэригэр кылааппытын киллэрсэбит, Онхойбут нэһилиэгин аатын үрдүктүк тутабыт.

Марина Гаврильевна Илларионова,

Онхой сүрүн оскуолатын учуутала

Уолбут Ганя

Убайым Савва

Кыра уол Борис

Уйбаныаптар удьуордара

Абам Иванов Иван Иванович 1905 сыллаахха Үөһээ Бүлүү улуунун Онхой нэһилиэгэр Туора Күөл диэн алааска дьаданы кэргэннэ төрөөбүтэ. Үөрэбэ суох. Оччолорго холкуостар сүрүн үлэлэрин: сүөһү иититин сайыннарыы, бурдук ыһыытын кэнэтии, обуруот аһын олордуутунан дьарыктаналлара. Абам сайынын от үлэтигэр, кыһынын сүөһү көрөөччүнэн үлэлээбитэ.

1941 с. Киirimкэбэ сылгы үүрүүтүгэр үлэлиир, 1942 с. Мухтуйаттан саас Аба дойду сэриитигэр ыңырыллыбыта. 1942 с. Мирнэй станциятыгар 6 ый үөрэнэн баран, 391 нүөмөрдээх сатыы сэрии чааһыгар ананан, сэриигэ утаарыллыбыт. Ильмен күөлгэ тийбиттэригэр, стройдатан баран, Старай Руссаба ытан, 3 ый оборонаба сытыарбыттар. Ол кэннэ сэрии кыргыһытыгар киирэллэр, кинилэр роталарыттан уонча эрэ буолан ордубуттар. Ол сэриигэ бааһырбатах буолан баран, ый ангара кэрингэ дьүлэй курдук сылдыбыт. Оннук амырыын тыас-уус, дэлби тэптэри, дьулаан ыһы-хаһы эбит. Кыргыһы кэнниттэн уонча күн сынньанан баран, Старай Русса таһынан сэриилэһэ барбыттар, ол кыргыһыга илиигэ таптарбыт. Харытын тосту ыттаран госпитальга сытан эмтэнэр. 1944 с. Дойдугар эргиллэн кэлбитэ. «Хорсунун иһин» диэн мэтээл бэлиэлээх этэ, онтукатын бэркэ харыстаан илдэ сылдыра. Кэлин Аба дойду сэриитин юбилейнай даталарыгар элбэх юбилейнай мэтээллэри, знактары ылбыта.

Абам 1945 с. кэргэннэммитэ, 1913 с. төрүүх Варвара Гаврильевнаһыын. Ийэм бастакы кэргэниттэн 8 саастаах Бүөтүр диэн уоллаах этэ. Иккитэ оболоммота, уолаттарын Баһылай уонна Сэмэн

Абам Уйбаан

Ийэм Балбаара

Пионердари кытта көрсүүтэ

диэн сүрэхтээбиттэрэ. Кыыс оболоммоттара Ыалдьан өлбүтэ. Дьоммут онтон хомойоннор Евдокимова Екатерина Пудовнаттан кыра, сиргэ олорор кыһы, Валяны ииттэ ылбыттара.

Абабыт сэрииттэн кэлэн баран уон биир сыл биригэдьиридээбитэ, онтон 1955 сылтан от оттооһунугар улахан дьон звенотугар звеноводунан тобус сыл, онтон кэнники оҕо звенотугар наставнигынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ.

Ийэм холкуос, сопхуос үлэтигэр, чуолаан сүөһү иитиитигэр, ыччат сүөһүнү – ньирэйи төлөһүтүүгэ пенсияба тахсыар диэри үтүө суобастаахтык, идэтиэн үлэлээбитэ. Производство бастыггарын мунньахтарыгар элбэхтик ыңырыллара, элбэх грамоталарынан наһараадаламмыта.

Орто дойдуттан абам 86, ийэм 81 саастарыгар олохтон туораан, төрөөбүт дойдуларыгар Даалбыкына диэн алааска көмүс уңуохтара хараллан сыталлар.

Иванов Семен Иванович дьиз кэргэттэрэ

1973 с. ыллаахха кулун тутар 10-с күнүгэр Онхой олохтооҕо Сэттэ Сэмэн (Сидоров Семен Иванович) кыһа Моруусалыын ыал буолбуппут. Биэс оболоохпут: үс кыыс, икки уол. 1992 с. кэтэхтэн үрдүк үөрэби бүтэрэн, «Зооинженер» идэтин ылбытым. Мин 40-ча сыл салайар үлэбэ: биригэдьи-ринэн, управляющайынан, сельсовет исполкомун бэрэссэдээтэлинэн, КП уонна сопхуос директордарынан, кэлин нэһилиэк баһылыгынан үлэлээбитим. 2012 сылтан бочуоттаах сынньаланна оло-робун.

Кэргэним Иванова Мария Семеновна 1953 сыллаахха бэс ыйын 21 күнүгэр төрөөбүтэ. Онхой абыс кылаастаах оскулатын бүтэрээт, производствоҕа «Үөһээ-Бүлүү» сопхуос Онхой отделениетыгар ыанньыксытынан үлэлээбитэ. Кэнники үүт астыыр лаборант идэтигэр үөрэнэн, Онхой уонна Туобуйа нэһилиэктэрин маслоцефар лаборанынан, онтон кэлин ИП ООО «Маппа» маһаһыныгар атыһытынан үлэлээбитэ. Билигин бочуоттаах сынньаланна олорор.

Оҕолорбут: Сахаайа бухгалтер-экономист. Үөһээ Бүлүүтээҕи Ис Дьыала отделыгар бухгалтерынан

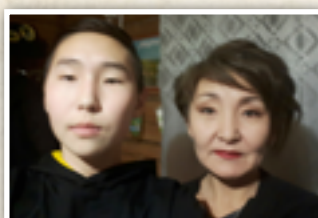

Семен, Александра
дъиз кэргэптэрэ

Иванов Семен Иванович

Сахья уолунаан Максимныын

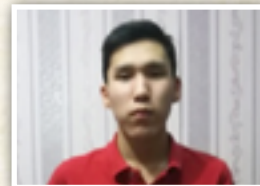
Дьулустан дьиз кэргэнэ

кэргэним Мария Семеновна

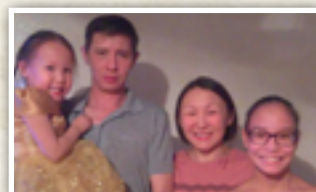
Мичил

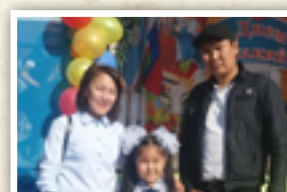
Мичил уола Дима

Онхой администрациятын коллектива

Шура, Коля Филипповтар
дъиз кэргэптэрэ

Варя, Альберт Семеновтар
дъиз кэргэптэрэ

үлэлиир. Уола Үөһээ Бүлүүтээби республиканской лицей-интернат 9 кылааһын кыһыл аттестатынан түмүктээбитэ. Республиканской, муниципальной предметнэй олимпиадалар призера. 2016 сыллаахха «Сыл бастын үөрэнээччитэ» номинация ылбыта.

Дьулустаан суоппар идэлээх. ООО «ТОНГО» суоппара. Кэргэнэ Прасковья Васильевна үрдүк үөрэхтээх учуутал. Онхой сүрүн оскуолатыгар директоры иитэр үлэбэ солбуйааччынан үлэлиир, үс оҕолоохтор. Айгыына Покровскаядаабы колледжы бүтэрэн, билигин Дьокуускай куоракка олорор, үлэлиир. Сеня Светлэйдээби техникумга электрик идэтигэр үөрэнэр. Дьулус 10 кылаас үөрэнээччитэ. Дуобакка, гиирэбэ III разрядтаах.

Мичил Орто үөрэхтээх. Биир уол оҕолоох. Сиэммит Дима Дьокуускай куоракка олорор, 33 нүөмөрдээх оскуолаба 11 кылааска үөрэнэр.

Шура бухгалтер үөрэхтээх. Кэргэннээх, ккки кыыстаах. Катя 6-с кылаас үөрэнээччитэ. Республиканской «Мальжатарские звезды» конкурс I степеннээх лауреата. Арина оҕо садын иитиллээччитэ. Кэргэнин дойдутугар Хангалас улуунун Үөдэй нэһилиэгэр олороллор. Күтүөт Николай Николаевич Филиппов кочегар, кыыспыт оҕо саадыгар үлэлиир.

Варя Кэбээйи улуунун Сангар бүһүөлэгин гимназиятыгар үөрэх завуһунан уонна математика учууталынан үлэлиир. Кэргэнэ Альберт Остапович Семенов СК «Атлантида» сэбиэдиссэйинэн үлэлиир. Кыыстара Сандаара гимназия 1-кы кылааһын туйгун үөрэнээччитэ.

Ильин Иван Иннокентьевич

Мин 1967 сыллаахха элбэх оҕолоох Алексеевтар-Ильиннэр дьиз кэргэттэригэр ахсыс оҕонон күн сирин көрбүтүм.

Абам Алексеев Иннокентий Павлович Онхой нэһилиэгин төрүт олохтооҕо. Төрөөбүт нэһилиэгэр ветеринарынан, сылгыһытынан, кадровой булчутунан үлэлээбитэ. Тыыл, үлэ бэтэрээнэ.

Абам Иннокентий Павлович Алексеев,
ийэм Ильина Мария Степановна

Ийэбит юбилейыгар уолаттарбынаан

Ильин
Иван Иннокентьевич

Ийэм Ильина Мария Степановна Дүллүкүттэн төрүттээх. Онхой нэһилиэгин элбэх оҕолоох ийэлэриттэн биридэстэрэ. Ийэ Албан Аата уордьан толору кавалера.

1974 сыллаахха Онхой аҕыс кылаастаах оскуолатыгар үөрэнэ кирибитим уонна 1982 сыллаахха оскуоланы «4», «5» сыананан бүтэрэн, салгыы тохсус, онус кылааска Хоро орто оскуолатыгар үөрэммитим. 1984 сыллаахха бүтэрэн, орто оскуола аттестатын ылбытым.

Оскуола кэннэ «Үөһээ Бүлүү» сохуос Онхойдооҕу отделениетыгар оробуочайынан үлэли сүлдүдүм, армияҕа ыңгырыллан икки сыл ытык иэспин төлөөн сержант званиелаах кэлбитим. Биир сыл Онхой отделениетыгар үлэлээн баран, Ленинградтааҕы политехнической институт подготавлинай курсун устудьуона буолбутум. Онтон салгыы Санкт-Петербург технической университетигар туттарсан кирибитим. 1997 сыллаахха университеты ситиһиилээхтик бүтэрэн, инженер-механик идэтин ылбытым.

Бу сыл Уус Алдан улуунун Лөгөй нэһилиэгин дьаһалтатыгар механигынан үлэбин саҕалаабытым. 2001 сыллаахха Уус Алдан улуунун киинигэр, Бороҕон бөһүөлөгэр көһөн «Уус Алдан суоллара» тэрилтэҕэ механигынан үлэли кирибитим. Бу тэрилтэбэр талан ылбыт идэбинэн билигин да үлэли сүлдүдүм. Ол туһунан буолаллар Россия суолга миниистирин Бочуотунай грамотата, СӨ суолга миниистирин Махтал суруга, Уус Алдан улуунун дьаһалтатын, Мүрү нэһилиэтин Бочуотунай грамоталара, «Мүрү нэһилиэтин экономической сайдыытыгар киллэрбит кылаатын иһин» бэлиэ, 2010 сыллаахха СӨ «Бочуоттаах суол туттааччыта» аат ингэриллибитэ.

1990 сыллаахха олобум аргыһын Мария Семёновнаны көрсөн ыал буолбуппут. Үс уол оҕолоохпут. Улахан уол Иван ХИФУ ИМИ устудьуона, орто уол Мичил ХИФУ ИТИ устудьуона, кыра уол Алгыс Дьокуускайдааҕы индустриальной педогогической колледж устудьуона.

Кэргэним «Уус Алдан суоллара» тэрилтэ үлэһитэ, үлэ бэтэрээнэ.

Прохоров Алексей Константинович-Күлүмнүүр Өлөксөй

Биһиги Аҕабыт Прохоров Алексей Константинович 1925 сыллаахха сэттиньи 15 күнүгэр күн сириин көрбүт. Ийэбит Исакова (Гермогенова) Александра Ивановна (1929 с.т.) суох буолбутун кэннэ, биһигини, б оҕону атахтарыгар туруортаабыта. Элбэх оҕо эһэтэ, хос эһэтэ.

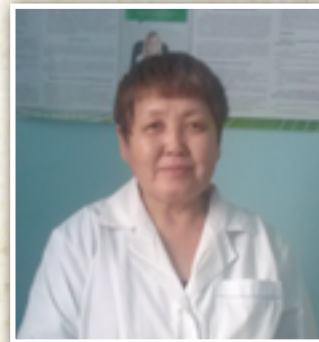
Аҕабыт бастакы «Дружба» эрбии үөдүйбүтүгэр, сатабыллаахтык туттан, мас мастыыра. Оччо-тооҕу нэһилиэк бэкээринэтигэр улахан кирпииччэ оһоҕо килиэби буһараллара. Маһы кэрдэн, эр-

Аҕабыт хос сизэнэринээн уонна улахан кыһа Раиса

Аҕабытын тулалыыр дьонноро оңолоро сизэнэрэ

Кыра кыыс Лидия Алексеевна

Ийэбит Александра Ивановна, оҕолор, Галина Раиса, Михаил, Александр, Владимир

Ийэбит өттүнүн, эбэбит Марфа Ивановна, Галина, Александр, Лидия, аҕабыт

Лидия Алексеевна уолаттара Данил, Велимир, убайдара Алексей

бэтэн, киллэрэн, чап-чараас чыппаан курдук хайытан төһө элбэх маһы бэлэмнээбитэ буолуой... Элбэх тэрилтэни, ыалы маһынан хааччыйбыта, уолаттарын үлэбэ, булка такайан ильдэ сылдьара. Үлэ-тыыл бэтэрээнэ этэ.

Улахан кыыс Раиса Ивановна үйэтин тухары ыанньыксытынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Кини үс оҕолоох: Луиза, Костя, Ноя. Луиза Хангалас нэһилиэгин балыыһатыгар санитарканан үлэлиир. Кини кыыһа Саша билигин Ньурба оройуонун Хангалас нэһилиэгин орто оскуолатыгар математика учууталынан үлэлиир, кэргэннээх, 2 уол оҕолоох. Уоннааҕы сиэннэр бары кыра дьоннор.

Галина Ивановна кэргэниниин Лазарь Прокопьевичтыын бочуоттаах сынныаланҥа олороллор. Биэс оҕолоохтор, элбэх сиэннээхтэр.

Улахан уол Михаил кэргэнинээн Валентина Владимировналыын үс уоллаахтар. Володялара Дьокуускай куоракка олорор, слесарынан үлэлиир. Кэргэнэ Туяна продавец. Түөрт оҕолоохтор. Иккис уоллара Алексей ХИФУ бүтэрэн, Онхой оскуолатыгар информатика уонна физика учуутала. Кыралара Саша Жатайга речной училищеҕа үөрэнэ сылдьан армияҕа сулууспалыы барбыта.

Орто убайбыт Александр Өлүөхүмэбэ үөрэнэн электик идэтин ылан, үйэтин тухары дойдутугар электиктээбитэ. Байанайдаах булчут этэ. Саахыматтыырын, дуобаттыырын сөбүлээччи. Хомойуох иһин, 2006 сыллаахха олохтон туораабыта.

Владимир Хоро орто оскуолатын бүтэрэн рабочайдаабыта. Билигин тимир, көмүс онгоһуктарга бо-руобаланар.

Өлөксөй кыра кыыһа Лидия Алексеевна олохтоох балыыһаҕа медсестранан 29-с сылын үлэлиир, үрдүк категориялаах, «СР доруобуйа харыстабылын туйгуна», 2 уол оҕолоох – Данил, Велимир, оскуолаҕа үөрэнэллэр.

Лидия Алексеевна Исакова

Прохоров Алексей Константинович
(Күлүмнүүр Өлөксөй)

Раиса улахан кыыһа Луиза, кыыһа Сашалыын

Улахан уол Михаил уолаттара Алеша, Саша

Ийэбит Никифорова Анна Васильевна,
аҕабыт Семен Григорьевич Кузьмин

Куһумууннар дьиэ кэргэттэрэ

Аҕабыт Кузьмин Семен Григорьевич 1929 сыллааҕы төрүүх. Алын Аһыкайга Сээнгээбигэ Кузьмин Григорий Иванович, Кузьмина Мария Гаврильевна дьиэ кэргэттэригэр 2-с оҕо. Дьоно “Трактор” холкуос тэрilliитигэр бастакынан сүөһүлэрин холбоон кирибиттэр, онно эһэбит Григорий Иванович бэрэссэдээтэлинэн үлэлээбит, эбэбит Маарыйа сүөһү көрбүт. Эбэбит Маарыйа аҕата Бөккө Хабырылла Куймарык Ньюкулай 3-с уола эбит. Аҕам бииргэ төрөөбүттэр түөртөр: Араппыына, Таня, Зина. Аҕабыт оҕо сааһа сэрии ыар сылларыгар ааһан, олох араас ыараханын билэн улааппыта, үөрэххэ сүрдээх тардыһыылаах уол аччыктааһын кэмигэр кыайан үөрэммэккэ хаалбыт. Ийэм Никифорова Анна Васильевна 1932 сыллаахха Үөһээ Хаастыырга Никифоров Василий Петрович-Лоонуут дьиэ кэргэнигэр бастакы оҕонон күн сириҥ көрбүт. Ийэтэ Маарыйа 3 кыыстаммыт. Орто кыыс Өлөксөөндүрэ (Николаев Владимир Тарасович кэргэнэ), кыра кыыс оҕо сылдьан төннүбүт. Эһэбит Лоонуут сахаҕа бөдөҥ унуохтаах, сырдык хааннаах киһи эбитэ үһү. Алданынан таһаҕас таһыытыгар сылдьара үһү. Эһэбит аҕата Бүөтүр бииргэ төрөөбүттэрэ түөртөр. Онтон биирдэрэ Миитэрэй – Афанасьев Семен Дмитриевич аҕата. Хомойуох иһин, икки бииргэ төрөөбүттэрин туһунан тугу да билбэппит.

1942 сыллаахха сэриигэ ыңгырыллан, стрелковай чааска сэриилэһэн алтынньы ыйга Волгоград таһыгар Кузьмичи дэриэбинэ аттыгар Грачевай баалкаҕа 3 хонуктаах кырыктаах кыргыһыыга сырдык тыына быстыбыт. Эбэбит Маарыйа кыыһыгар Өлөксөөнгө олорбут.

Биһиги аҕабыт ийэбитин бастаан Чинэкэт ферматыгар көрбүт. Сэмэй, килбик, аҕыйах сангалаах уп-уһун, хап-хара суһуохтаах кыыһы көрөөт сөбүлээн, билсэн 1952 сыллаахха холбоспуттар. Аҕабыт барыга-бары сүрдээх активнай эбит эдэр сылдьан. Аһыкайга олорон Онхойго концерттарга кыттар, онно сотору-сотору бэлэмнэнэ атынан кэлэр эбит. Ордук табыллан сыанкаларга кыттар эбит, оһуокайга бастын үтүктээччи аатын ылбыттааҕа. Павлов Евгений оһуокай этэригэр аҕабытын куруук илдэ тахсара. Ийэбит сэттэ сыллатааҕы оҕолорун көрөн олорбута. Аа-дьюо аргыый сангарара, кыратык ингнэннээн хаамара сүрэхтэн сүппэттик ингэн хаалбыттар. Кыра кыыс Лариса иккитин ааһыта ийэбит барахсан ыалдьан суох буолбута, аҕабыт ол ыарахан кэмгэ оҕолорун ыһаттаан кэбиспэккэ, барыбытын биир өйгө-санааҕа, иллээх-эйэлээх буола улаатарбытыгар бэйэтэ төһө сатыырынан, билэринэн, кыайарынан иитэлээбитэ, онон аҕабытыгар махталбыт мунгура суох.

***

Биһиги аҕабыт Иннокентий Семенович 1954 сыллаахха Аһыкайтан төрүттээх Кузьминнар дьиэ кэргэннэригэр бастакы оҕонон төрөөбүт. Ийэбит Марфа Васильевна, 1952 сыллаах төрүүх, Дүллүкү Хомустаах нэһилиэгиттэн төрүттээх. Иккиэн Үөһээ Бүлүү киһээнни оскуолатыгар үөрэнэ сылдьан билсэллэр. Үөрэхтэрин быһыыгар оччотообу мебель онорон таһаарар промкомбинатка бииргэ үлэлиллэр. 1980 сыллаахха ыал буолан, Онхойго олохсуйаллар. Аҕабыт сопхуоска рабочайынан үлэли киирэр. Советскай Союз эстибитин кэннэ, ОДьКХ пенсияҕа тахсыар диэри кочегарынан үтүө суобастаахтыкүлэлиир. Ийэбит оскуолаҕа уонча сыл үлэһитинэн үлэлээн баран, элбэх оҕолоонунан 45 сааһыгар пенсияҕа тахсыбыта. Түөрт оҕо күн сириҥ көрдөрөн, иитэн, такайан, атаһытыгар туруорбуттара.

Дьоммут саха ыалын сиэринэн хороҕор муостааҕы, сыспай сиэллээҕи иитэн, аймахтар буолан бааһынай хаһаайыстыба тэринэн, сайынын от үлэтэ, кыһынын хотон көрүүтэ. Оҕону кыра эрдэҕиттэн үлэҕэ үөрэтэн, иитэн, дьиэ ис-тас үлэтин, кыра-улахан диэн араарбакка, бары бииргэ көмөлөөн оморобут. Аҕабыт илиитигэр дьобурдаах буолан маһынан уһанар, атаһы тангаһын уларар, куйуур баайар. Онхой оскуолатын тутуутугар үлэлэспитэ.

Кыра уол Семен

Кыыла Анна, кэргэнэ Эдуард уонна оҕолоро

Орто уол Владислав, кэргэнэ Ольга дьизэ кэргэттэрэ

Улахан уол

Иннокентий Семенович Кузьмин

Улахан уола Александр, кэргэнэ Валентина, уолаттара

Ийэбит 2011 сыллаахха ыалдыан күн сириттэн барбыта.

Улахан уол Александр Үөһээ Бүлүүтээҕи СПТУ-га ЭВМ операторын идэтигэр үөрэммитэ. Ыал, кэргэнэ Валентина Халыматтан төрүттээх, повар-технолог идэлээх, икки уоллаахтар: Максим – 6 кылаас, Саша – 2 кылаас.

Орто уол Владислав сварщик идэлээх, кэргэнэ Ольга Халыматтан төрүттээх, икки кыыстаах.

Анна, нуучча тылын учуутала, ыал, кэргэнэ Эдуард Иванов, хореограф идэлээх, билигин “Айылгы” оҕо эстетическэй киинигэр үлэлиир, икки уоллаахтар.

Кыра уол Семен үрдүк үөрэхтээх инженер.

Анна Иннокентьевна Иванова, кыыла

***

Иккис оҕо – эдьийбит Таня сүрдээх сэмэй, көрсүө, үөрэххэ сүрдээх тардыһылаах, Онхой оскуолатын хайбал суруктаах бүтэрбитэ. Төрдүс кылааска үөрэнэ сылдьан “Бэлэм буол” хаһыакка “Володя Ульянов дневнигэ” диэннэ туйгун үөрэнээччилэр дуоскаларыгар тахсыбыта. Алтыс кылааһы бүтэрэн баран, сайын “Геолог” лаабырга баран сынньанан кэлбитэ. Ол сағана бэрт сэдэх куукула оонньууру балтыгар Ларисаҕа ағалбыта, оҕобут барахсан астына оонньуурун өйдөөн хаалбыппын. Үөрэбэр үчүгэй буолан ахсыс кылаас кэннэ Дьокуускайдаағы медучилищеҕа экзамена суох быһа кирибитэ. Үөрэнэ барарыгар улахан чымаданнааҕа, онно аҕыйах тангас угуллубута. Аҕабыт чох тоҕо кэлбит самосвалы кэпсэтэн, олордон Хороҕо ыыппыта. Биһиги кырлар эдьийбитин сайыһан, кэм да харахпыт ууланан хаалбыта. Билигин санаатахха, кыра да оҕону соҕото бун ыыппыт эбит аҕабыт. Куоракка самолетунан көтөн тийэн олох биир да билэр киһитэ суох, саатар аргыстаһар да киһитэ суох, куораты олох билбэт оҕо, син киһи буолар быата тардан, амарах санаалаах дьон көмөтүнэн үөрэбин туйгундук бүтэрэн, фельдшер идэтин ылан, Ньурба улуһун Чкалов дэриэбинэтигэр 26 сыл устата үтүө суобастаахтык үлэлээн “Доруобуйа харыстабылын туйгуна” үрдүк ааты ылбыта, сылаалаах үлэтэ сыаналаммыта.

Эдьийбит Таня кэргэттэринэн

Медучилищеҕа үөрэнэ сылдьан, бүтэник кууруска Ньурба улуһунтан төрүттээх, Дьокуускайга милициялыыр Дыдырысов Михаил Егоровичтыын ыал буолбуттара. Онтон Ньурба Чкалобар кэлэн балыһаҕа үлэлээбитэ. Икки уол, биир кыыс оҕолонон, дьизэ-уот туттан олоҕорбуттара. Кэргэнэ Михаил Егорович Чкаловка леснигынан, үлэ учууталынан үлэлээбитэ. Күтүөт маска сүрдээх сыстаҕас, оскуолаҕа үлэлиир кэмигэр үлэлэрэ араас быыстапкаларга бириистээх миэстэҕэ тиксэллэрэ. “Булт диэн баран муннукка ытаабыт” диэн этэр киһилэрэ буолар, күһүн-саас билигин да куораттан Чкаловка баран кустуур, хаастыыр.

Оболоро улаатан, үрдүк үөрэххэ үөрэнэр кэмнэригэр күүс-көмө буолаары куоракка көспүттэрэ номнуо уонтан тахса сыл буолла. Таня кыыс, билигин Татьяна Семеновна, төһө да пенсияҕа табыстар, куорат 1 поликлиникатыгар медсестранан үлэлиир, үлэтигэр тарбахха баттанар үчүгэй үлэһит. Күтүөт Михаил Егорович ЧОП “Боотур” охранныгынан үлэлиир. Оболор кыра эрдэхтэриттэн эмиэ үөрэхтэригэр оскуола бастың үөрэнээччилэрэ, билигин үрдүк үөрэхтээх специалистар буоллулар: улахан уол Александр Ньурбатааҕы налоговой инспекцияҕа ведущай специалист, кэргэнэ Алмазкредитсервиска антикризиснэй экономииһынан үлэлиир, 4 кыыс тапталлаах ийэлэрэ, аҕалара. Орто уол Михаил Дьокуускай куорат окружной администрациятыгар опека уонна попечительство отделыгар ведущай специалиһынан үлэлиир, кэргэнэ Анна Константиновна иитээччинэн үлэлиир, икки оҕолоохтор. Ыал кырата Күннэй Дьокуускайга Санкт-Петебургтааҕы университет экономика филиалыгар “Банковское дело” үөрэбэр үөрэнэр.

Олобун устатыгар дьон доруобуйатын туһугар кыһаллан үлэлээбит маҕан халааттаах аанньал эдьийбит барахсан туһунан кылгастык суруйдааха итинник. Эдьийбит Чкаловка олорор эрдэбинэ биһиги баҕа санаабыт, Чкаловка баран күүлэйдээһин буолара, онтон билигин эдьийбитигэр куоракка баран, кини үүттээх чэйин иһэн, сымнаҕас лэппиэскэтин амсайан, кылаабынайа сыллатан кэлээһин буолар. Ийэбитин эрдэ сүтэрбит оҕолор, ийэ туттан кэбистэхпит буоллаҕа. Эдьийбит өссө да үлэлээ-хамсаа, доруобай, чэгиэн сырыт.

Кыһыла Наталья Семеновна, кэргэнэ Анатолий Дмитриевич, уолдартара Сеня, Толя

Мин, Никифорова Наталья Семеновна, Күһүмүүннар дьиэ кэргэттэригэр 3 оҕобун. Урут дьонум олоҕорбут уһаайбаларыгар аҕам туппут дьиэтин аттыгар эбии дьиэ-уот тэринэн олоҕорбут. Дьонум олоҕорбут, улааппыт тэлгэһэбэр олоҕорбуттан олус астынабын, өтөхсүтэн быраҕыллан хаалбакка, олобу кытта тэнгэ тупса, киэргэйэ турарыттан, бииргэ төрөөбүттэrim, сиэннэр кэлэн сынньанан, күүс-уох ылан баралларыттан.

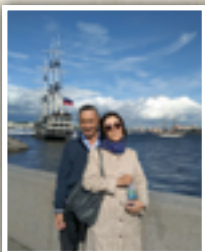
Биһиги 2 уол оҕолоохпут: улахаммыт Сеня Дьокуускайдааҕы авиационнай колледжка үөрэнэр, Толя 6 кылааска үөрэнэр. Кэргэмминээн иккиэн пенсияҕа олоҕорбут, кэтэх хаһаайыстыбанан дьарыктанабыт. Аҕабыт бокуойдаах кэмигэр уһанар, сааһын-күһүнүн куска сиргэ сылдьар. Мин бииргэ төрөөбүттэrim сэттэбит – бары ыаллар, эһэлэр, эбэлэр. Биһиги дьиэ кэргэн туттаах киһитэ, эрэллээх эркинэ, дьиэбит өһүөтэ аҕабыт Васильев Анатолий Дмитриевич күн сирин көрдөрбүт күн күбэй ийэтэ Николаева Федора Николаевна 1932 с. Күөх Ньукулай дьиэ кэргэнигэр бүтэһик оҕонон төрөөбүтэ, кинини дьоно таптаан Кыһыл Кыыс диэн ааттыыллара. Күөх Ньукулай ийэтэ Баттах Эмээхсин диэн ааттаммат улахан удаҕан эбит. Ньукулай көбөрөн көстөр хара дьүһүннээбэ

үһү, онон күөхтэр диэн буолтар. Сөдүөрэ бииргэ төрөөбүттэрэ Николаев Александр-Ысыыт, Василий-Ныһыкый, Марина, Варвара, Анна төрүт сирдэрэ Нээлбиктэ.

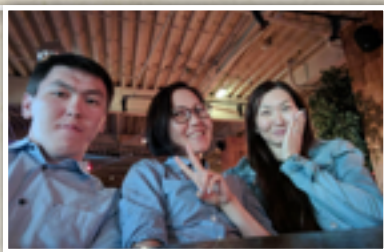
Аҕабыт айбыт аҕата Васильев Дмитрий Васильевич 1928 сыллааҕы төрүүх, Дүллүкүттэн төрүттээх. Ийэтэ 1 оҕолоох Васильев Василий Васильевичка-Солбооҕо кэргэн тахсыбыт, онтон 3 уолламмыт – Байбал-Натты, Баһылай-Кукка, Борокуоппай-Улар Уола. Төрүт сирдэрэ Инньээн. Миитэрэй аҕатынан быраата Устинов Андрей Иванович республика марофонена, тарбахха баттанар сүүрүгэ. Миитэрэй ииппит аҕатын аатынан Васильевич буолбут. 1950 с. Сөдүөрэни көрсөн, эдэр дьон сөбүлэһэн, алаһа дьизини тэриммиттэр. Тапталларын ымыыта 7 оҕону төрөтөн, бөдөңсүтүү кэмигэр бастаан Ортоку дэриэбинэҕэ, онтон дэриэбинэ арҕаа өттүгэр дьиэ туттан олоҕорбуттара. Миитэрэй холкуос, сопхуос туттаах үлэһитэ сайынын боссуос сүөһүтүн көрөн, Моойго оттоон, кыһынын эмиэ сүөһү көрөн биир күн сынньаммакка тонгон-хатан үлэлээн-хамсаан баара-суоҕа 50 сааһыгар суох буолбута. Сөдүөрэ эмиэ улаханлык ыалдьан 50 сааһыгар олохтон барбыта, билигин оҕолор бары кырдыаҕас ыаллар, сиэннэр улаатан ыал-күүс буолан хос сиэннэр бааллар. Улахан уол Миитэккэ оҕолоро билигин куоракка олоҕороллор үлэлиллэр, Болуодья детсадка үлэлиир, Сэргэй эмиэ эһээ, пенсияҕа олоҕор, Роза эбээ, пенсиялаах, Аһаал элбэх оҕо амарах аҕата, хаһаайыстыбатын көрөр, Ньургустаана Дьокуускайга олоҕор, уола оскуола киһитэ, бэйэтэ 1 поликлиникаҕа медсестранан үлэлиир

Биһиги бырааппыт Василий Семенович 1964 сыллаахха муус устарга төрөөбүтэ, оскуолаҕа үөрэнэр кэмигэр математикаҕа, физикаҕа ордук кыахтаах, дьобурдаах этэ. Армияттан сулууспалаан кэлэн баран Владивостокка сибээскэ үөрэнэн кэлэн, Үөһээ Бүлүүгэ сибээскэ үлэтин монтерунан саҕалаабыта, ол тэрилтэҕэ Сунтаартан төрүттээх Ирина Ивановнаны көрсөн ыал буолбуттара. Иккиэн биир тэрилтэҕэ харыс да сири халбырайбакка үлэлээн кэллиилэр. 4 оҕолоохтор: улахан кыыс Марина Үөһээ Бүлүүгэ олоҕор, билигин бэйэтэ эбээ, 3 оҕолоох, 1 сиэннээх. Орто кыргыттар Аня, Айта,

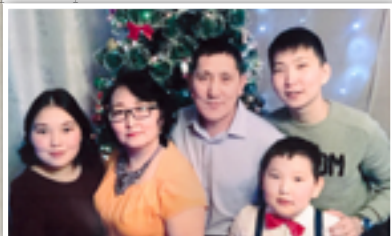
Бырааппыт
Василий Семенович,
кэргэнэ Ирина Ивановна

Василий Семенович
оолоро

кыра уол Павел билигин Санкт Петербурга олорол-
лор, үлэлиллэр. Абаларын батан үөрэхтэригэр үчү-
гэй этилэр. Аня гимназияны кыһыл көмүһүнэн, Айта
үрүң көмүһүнэн бүтэрбиттэрэ. Павел Дьокуускай-
даабы физмат оскуолаба үөрэммит. Ити курдук Вася-
быт барыбыт иннинэ эһээ, хос эһээ буолан олорор.
Ростелекомга биригэдьиirinэн үлэлии сылдьар.

Бырааппыт Федя 1966 сыллаахха бэс ыйыгар

Бырааппыт Федя, кэргэнэ Сардаана
Васильевна уонна оолоро

төрөөбүтэ. Кыра эрдэбиттэн сытыары сымнабас майгылаах, тугу эрэ сагаран киһини күллэрбитэ
эрэ баар буолааччы, билигин да онтун тутта сылдьар, саамай көрдөөхпүт, чөл олобу тутуһан оҕо-
лоругар үтүө холобур буолар. Дьону кытта түргэнник биир тылы булар, көрдөөх-наардаах буолан
добор-атас баһаам. Оскуола кэнниттэн сопхуос араас үлэтигэр үлэлээбитэ. 1996 сыллаахха олобун
аргыһын, Үөһээ Бүлүүттэн төрүттээх Слюгрова Сардаана Васильевнаны көрсөн ыал буолбуттара.
Сардаана бухгалтер идэлээх, уһун кэмгэ Сбербанкка бухгалтерынан үлэлээбитэ. Федя билигин во-
дозаборга операторынан үлэлиир, үс оҕо тапталлаах аҕата: улахан уол Женя Санкт-Петербурга теле-
коммуникация үөрэбэр үөрэнэр. Кыыс Айыына Дьокуускайдаабы медучилищеба лаборант идэтигэр
үөрэнэр. Айсен Үөһээ Бүлүүгэ оскуолаба үөрэнэнэр.

Иккис уол Захар, кэргэнэ Күннэй
уонна кыыстара

Кыра кыыспыт Линда

От кэмэ

Егор Кузьмин, кэргэнэ Валентина Степановна

Улахан уол Гриша дьээ кэргэнинээн

Үһүс уол Егор Лена уонна кыыстара

Кузьмин Егор Семенович 1986 с. төрөөбүтэ. Оскуола кэннэ Үөһээ Бүлүүгэ СПТУ-га үөрэнэн суоппар
идэтин баһылаабыта. Төрөөбүт Онхойугар маннай “Молоко” массыынаба суоппардаабыта, онтон
салгыы трактористаабыта. 1990 с. ыал буолбута. Кэргэнэ Степанова Валентина Степановна оскуола
кэннэ Дьокуускай куоракка молочно курсовой комбинатка собуот маастарын идэтигэр үөрэммитэ.
Ыал буолан манна Онхойго олохсуйбуттара. 3 уол, 1 кыыс оҕолоохтор.

Улахан уол Гриша ыал, кэргэнэ Венера Бүлүү Тылгыната, землеустройство идэлээх, кэтэхтэн үөрэнэр. Кыыстара Олеся 3-тээх, Гриша сибээс уонна энергетика (им. П.И.Дуткина) салаатыгар электромонтер ОПС идэтигэр үөрэнэн, билигин ООО “Санакэт” старшай технигынан үлэлии сылдьар.

Иккис уол Захар ыал, кэргэнэ Күннэйкэ Дьокуускай куорат. Оскуола кэннэ медколледжка үөрэнэн сиестэрэ идэтин баһылаабыта. Билигин Дьокуускай куоракка республиканскай балыыһаҕа “Отдел лучевой диагностики” рентгеннэ лаборанынан үлэлиир. Захар Дьокуускайга педколледжка физкультурнай отделениеҕа үөрэнэн, преподаватель, тренер идэтин баһылаабыта. Билигин республиканскай специализированнай оскуола тэрилтэтигэр “Чолбон” спорт киинигэр инструкторынан 3 сылын үлэлии сылдьар. Кыыстара Эванджалина 4 саастаах.

Үһүс уол Егор эмиэ ыал. Кэргэнэ Лена Чурапчы. Маннааҕы педколледж 3 курсун студентката. Егор Дьокуускай куоракка индустриально-педагогической колледж 3 курсун студена. Кыыстара Аделина 1.5 саастаах.

Кыра кыыспыт Линда Дьокуускай куорака медколледж 2 куурсугар үөрэнэр.

Биһиги бэйэбит хаһаайыстыбалаахпыт: ынах, сылгы ииттэбит. Уолаттар сайын кэлэн оттоһоллор. Сиэннэр кэлэн үрүҥ ас аһаан, сибиэһэй салгыҥна сайын көччүөйүн бараллар.

Кыра кыыс Лариса ийэтэ өлөрүгэр баара-суоҕа иккитин ааспыт оҕо хаалбыт. Кыра эрдэбиттэн

Дьыэ кэргэнтэринээн

Кыра кыыс Лариса, кэргээнэ Алексей

олус чуумпу, баара-суоҕа биллибэт, нарын-намчы буолааччы. Оскуола кэнниттэн детсадка иитээччинэн, оскуолаҕа поварынан үлэлээн баран, Бүлүүгэ педучилищеҕа үөрэммитэ, онно Алешатын көрсөн, 1998 сыллаахха ыал буолбута, оччолорго Алексей Бүлүүтээҕи СЭС-кэ үлэлиирэ. Лариса үөрэбин бүтэрбитин кэннэ, Дьокуускайга олохсуйбуттара. 3 оҕолоохтор: улахан кыыс Айыына Нерюнгри куоракка ХИФУ филиалыгар “Прикладная математика и информатика” үөрэнэр. Семен, Майя саха-корейскай оскуолаҕа үөрэнэллэр. Лариса “Саха Виктория” радио студияҕа 8 сыл операторынан үлэлээн баран, билигин речниктэр поликлиникаларыгар администраторынан үлэлиир. Кэргэнэ Алексей Петрович республикатааҕы Росподтребнадзорга транспортнай уонна санитарнай охрана отделыгар начальнигы солбуйааччынан үлэлиир.

Мин, Софронова Зинаида Петровна (кэргэним араспаанньатынан), 10.01.1949 с. Онхой нэһилиэ-

Зинаида Петровна

гэр холкуостаах Күһүмүүннар дьыэ кэргэнгэ төрдүс оҕонон күн сириҥ көрбүтүм. Ийэм Кузьмина Мария Гаврильевна 4 оҕону соботох бэйэтэ, ферма ыарахан үлэтин үлэлии-үлэлии, атахтарыгар туруортаабыта. Мин ийэм иккис кэргэниттэн оҕотобун, онон аҕа диэни билбэппин. Бииргэ төрөөбүт улахаммыт Аграфена Григорьевна үс оҕото этэнгэ ыал буолан олоһоллор. Убайым Семен Григорьевич кэргэнэ өлбүтүн кэннэ сэттэ оҕотун бэйэтэ көрөн-харайан, ыал-күүс онортоон баран бу орто дойтуттан барбыта. Үһүс кыыс – эдьийим Татьяна Григорьевна икки уоллаах кыыһа быр бааччы олохтоох, оҕолордоох ыаллар. Эдьийим Таня эдэр сааһыгар, оҕолоро кыра эрдэхтэринэ, олохтон

туораабыта. Кэргэнэ Федоров Василий Семенович, сэрии бэтэрээнэ, кыыһыгар олорон 1998 сыллаахха өлбүт. Онхойго мин иккис эрэ кылааска диэри олорбутум, онтон Үөһээ Бүлүүгэ көһөн кирибиппит. Онно үөрэнэ сылдьан интернакка хаала сатаабытым. Ол үөрэнэр сылларбар Ким Зоя, Григорьева Нюта, Иванова Аанчык, Федоров Вася (Кыайыы Уола), Саввинов Илья диэн оҕолору кытта үөрэмиппин өйдүүбүн. Онхойго 1973 сыллаахха бэкээринэбэ үлэлээн, килиэп хайдах онһууларын онно билбитим.

Онтон детсадка няня, воспитатель оруолугар үлэлээн баран, оскуолаба барбытым. Онно биир учууталы солбуй диэн, ол сабана учууталлыы сылдыбыт Никифорова Мария Сергеевна этэн үлэлэбитим. Кини: “Зина, эйиэхэ туох эрэ талаан баар, Бүлүүгэ киирэн хайаан да үөрэн”, – диэн, бэйэтинэн докумуон хомуйан, үөрэххэ ыппытыгар улаханник махтана саныыбын. Онон 1974–1978 сс. үөрэхпин бүтэрэн, начальнай кылаас учууталын идэтин ылбытым. 1970 сылтан 2016 сылга диэри, ханна да халбырайбакка, оройуоннаабы оҕо санаторийыгар үлэбин түмүктээбитим. Үлэм түмүгэ үөрэбири туйгуна буолбутум. Онон киэн туттабын. Ити барыта Онхойтон сабаламмыт дьолум буолар, кини атаһыгар туруордаба. Онхойго үөрэнэ сылдьан хангаспынан суруйар оҕону Ирина Федорова Гольдерова диэн учууталым угабынан суруйарга үөрэппитин махтанабын. Ол сабана хайаан да уганан суруйарга үөрэтэллэрэ.

Мин бэйэм уолбун кытта олоробун, сынналанга олордорбун да, тэрилтэм солбукка ыныра турар. Онхой 100 сыллаах үбүлүөйүнэн Онхой сириттэн силис тардыммыт бар дьону-сэргэни ис сүрэхтэн

эбэрдэлибин. Онхой салгыы бу курдук үүнэ-сайда, чэчирин турдун.

Биһиги ийэбит Кузьмина Аграфена Григорьевна 1927 с. алтынны 15 күнүгэр Аһыкай нэһилиэгэр Куһумууннар диэн ыалга күн сирин көрбүтэ. Аҕата Кузьмин Григорий Иванович, ийэтэ Кузьмина Мария Гаврильевна. Бииргэ төрөөбүттэр 4 этилэр. Абалара Киргизлэй “Трактор” холкуос тэриллииитигэр бастыкы председателинан үлэлээбит. Ийэлэрэ Маарыйа ыанньыксытынан хойукка диэри үлэлээбит. Ийэбит Аграфена “Трактор” холкуоска сүөһү көрүүтүгэр бэрт кыра сааһыттан үлэтин сабалаабыт.

Сэрии буолуон иннинэ, бөһүөлэк иһигэр бөрөлөр сылгыны, ынабы туппуттара элбээбит кэмигэр, биһиги ийэбит дьонун кытта дьиэ ункучабар саһалларын кэпсиир этэ. 1940 сыллаахха Никодимов С.Н. холкуос председателинан үлэлээбит. Дьоннор этэллэринэн, ити бириэмэбэ хоргуйуу суох диллэр дабаны, ийэбит ахтытынан сүрдээх хоргуйуу буолбут. Эһэбит Григорий Иванович сэрии иннинэ хоргуйан өлбүт. Айан суолун кытытыгар хоргуйан тонгон өлбүт дьону туруору анньыбыттарын ийэбит көрөрүн кэпсээччи. Саас халлаан сылыйдабына ылыахпыт диэн туруору анньаллар эбит. Абалара өлбүтүн кэннэ аччыктааннар тус-туспа, ыаллары кэрийэ, кумалаанныы барбыттар. Эбэбит кыра кыыһын Зинаны илдэе туспа барбыт. Биһиги ийэбит быраатын Сэмэни, балтын Таняны кытта туспа барбыттар. Баай ыаллар умналыы сылдыар оҕолору түөстэриттэн анньан үүрэн таһаараллар үһү. Биридэ манньык сылдьан сылайан, аччыктаан суолга охтон хаалбыттарын аһан иһэр сыарҕалаах аттаах оҕонньор таба көрөн, аһынан сыарҕатыгар олордон дьиэтигэр илдээн аһатан киһи-хара онорбутун ийэбит махтана ахтааччы. Ийэбит ыалы кэрийэ сылдьан бурдук суорунанан тардан, сүөһү көрөн аччык дьылларга быыһыаммыт. Быраатын Сэмэни сүгэн, балтын Таняны көтөбөн ыалтан ыалга суолунан баралларыгар, суол икки өттүттэн үөр бөрө арыаллаан иһэрин ийэбит барахсан харааста-харааста кэпсээччи. Тоҕо оччолорго бөрөлөр сизбэтэхтэрин хойукка диэри сөбөр этэ. Кыһын куйуурдьуттар бырабан кэбиспит ойбонноругар көбөн тахсыбыт балыгы быраата Сэмэн аҕалан сизтэрэ минньигэс да буоларын кэпсиир этэ.

Аба дойду сэриитин кэмигэр ийэбит, 13 саастаах кыыс оҕо, улахан дьону кытта тэнгэ үлэлээ-

бит: оџус сизтэр, сайын оттуур, кыһын хотон көрөр. Сэрии кэмигэр улахан кыргыттары сэриигэ бэлэмнээн гранатаны бырабарга, сыылларга, сыал ытарга, бэрэбээскэлииргэ үөрэттэллэр этэ диэн кэпсээччи. Сэриигэ Аһыкай нэһилиэгиттэн элбэх киһини илдэ барбыттарыттан бэрт аһыйах киһи төннүбүт. Эр киһи суох буолан туох баар ыарахан үлэ эдэркээн кыргыттар санныларыгар сүгүллүбүт. Сэрии кэмигэр аччыктаан кутуйах хасааһын, хотон сабыыта ынах тириитин быһан кэриэрдэн сииллэрин кэпсээччи. Улуу Кыайыы буолбутугар, ийэбит 17 сааһыгар, ыһыах ыспыттар, онно сүөһү өлөрөн сизэбиттэрин, Сталин мэтээлин туттарбыттарын үөрэ кэпсээччи. Сэрии бүппүтүн да кэннэ ийэбит ыарахан үлэбэ сылдыбыт. Үөһээ Бүлүү сэлиэнньэтигэр санга балыыһа, кулууп тутуутугар Аһыкай нэһилиэгиттэн оџуһунан бэрэбинэ тизэиитигэр хас ыал үлэлээбитин кэпсээччи. Оччолорго холкуос аайы бэрэбинэ таһытыгар налог курдук түһэрэллэр эбит. Ол соһон истэхтэринэ молохо сыарбаттан бэрибинэлэрэ сотору-сотору суулан хаалан улаханлык эрэйдэнэллэрин кэпсээччи.

1957 сыллаахха оџобун аргыһын Андреев Григорий Григорьевичи кытта көрсөн уруу тэрийэн ыал буолбуттар. Абабыт дойдутугар Ньурба улуһун Хорула нэһилиэгэр аһыйах ый олорон баран, Онхой нэһилиэгэр көһөн кэлбиттэр. Онтон үлэлэригэр табыллыбакка, Үөһээ Бүлүүгэ көһөргө күһэллэбиттэр. Бастыкы оџолоро 1958 сыллаахха күн сирин көрбүт. Ол оџолоро 5 саастаабар балыыһа сизэ-тэрэтин албаһыттан күн сириттэн күрэммит. Ийэбит барахсан тийэх күнүгэр диэри ол маннайгы оџотун санаан хараастан ылара. Ити кэннэ икки уол, биир кыыс утуу-субуу төрөөн, дэ нус-хас оло-руттар. 1973 сыллаахха маннай быраатын Сэмэн кэргэнэ Аана ыарахан ыарыыттан өлөн, сэттэ оџо тулаайах хаалан, онтон бииргэ төрөөбүт балта Таня эмиэ ыалдыан өлөн, икки оџо тулаайах хаалбыт. Бу оџолору бэйэтигэр ииттэ ылан улаатыннарар, үөрэттэрэн ыал онортообут, быраатын Сэмэн оџолоругар бырааһыннык аайы үрүксээгинэн тон бэрэски, тон бурдук аһын ыытарын өйдүүбүт. Кыһын аайы тон эт, дьааһыгынан арыы ыытааччы, сүөһүлэрин көрөн биэрээччи. Сэмэн оџолоро үксүлэрэ биһиэхэ олорон оскуоланы бүтэрбиттэрэ. Ол өһөтүн санаан, оџолор бары ийэбит тийэх күнүгэр диэри эдьиийдэригэр киирэ-тахса, билсэ турбуттара. Билигин элбэх киһи ахтан-санаан ааһаллар, сөбөллөр. Хайдах итиччэ элбэх киһини аһатар-сизтэр этилэрий диэн. Биһиги олох кыра эрдэхпитинэ дьоммут сүөһү көрүүтүнэн дьарыктаммыттар. Государствоџа өргө диэри үүт туттараллар этэ, ол өһөтүн сыаналаан 2000 сыллаахха Үөдүгэй нэһилиэгин аатыттан памятнай бэлиэнэн наџараада-ламмыта. 2011 сылга “Норуот тутуута” диэн Тобуруокап киинэ тутууларыгар харчынан көмөлөспүтэ. Кэнники пенсияџа тахсыар диэри почта дьэтигэр дьэ сууяаччынан үлэлээбитэ.

Ийэбит барахсан 88 сааһыгар 2016 сыллаахха күн сириттэн барбыта. Тийэх суолугар быраа-тын Сэмэн, балтын Таня оџолоро бары кэлэн көмүс унуобун ийэбит баџатын хоту туппутта-ра. Ийэбит оџобун тухары үлэни өрө тутар этэ. Биһигини, оџолорун уонна иппит да оџолорун, үлэбэ бэриниилээх буоларга, үлэни таптыырга үөрөппитэ. Ийэбит үлэ-тыыл бэтэрээнэ, элбэх Бочуотунай грамоталаах, элбэх мэтээллээх. Саамай киэн туттар мэтээлэ Сталин мэтээлэ этэ. Ийэбит айылбаттан аһыныгас, бэйэтэ урут сору-муну, аччыктааһыны билбит буолан кыаммат дьонго мэлдьи көмөлөһөр этэ. Ону бар дьоно билигин даџаны махтана ахталлар. Ол биһиэхэ, оџолоругар, улахан киэн туттуу буолар. Ийэбит сүрэхпитигэр мэлдьи тыыннаах.

Валерий, Руслан, уолаттара, Римма кыыстара

Евдокия уонна Валерий Максимовтар дьиэ кэргэттэрэ

Абам Валерий Васильевич Максимов 1949 сыллаахха муус устар 22 күнүгэр Онхой нэһилиэгэр күн сириҥ көрбүтэ. 1973 с. Дьокуускайдаагы профессиональнай-техничеккэй училищеба үөрэнэн автослесарь идэтин ылбыта. Онтон дойдутугар автослесарынан, тракториһынан пенсияба тахсыар диэ-

Абамыт уруһуйа
эһэтэ Махсыым оҕонньор

Абам аҕата, эһэбит
Василий Максимович

Абамыт ийэтэ Христина Сидоровна биһргэ
төрөөбүт убайа Фрументий балта Марта

Абамыт Максимов
Валерий Васильевич

ри сылгыһытынан, булчутунан, механигынан үрдүк таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. Оҕо эрдэбиттэн сытыы-хотуу, кириилээх-тахсыылаах, булуулаах-талыылаах, үгүс дьону кытта биир тылы дөбөҥнүк булар, ыраах-чугас сирдэринэн сырыылаах, киэнг сирдэринэн кэлиилээх-барыылаах этэ.

Байанайдаах булчут быһыытынан оҕолорун, аймахтарыҥ, доботторун үгүскэ үөрэтэн, алгыстаах аартыктарыҥ арыян барта. Айылбаттан талба талааннаах уруһуйдьут, уран тарбахтаах уус, сүрдээх үчүгэй куоластаах ырыаһыт этэ. Ол курдук, нэһилиэк культурнай олоҕор улахан кылааттаах, ыһыах түһүлгэтин сэргэтин, кулууп, нэһилиэк иһин кини уруһуйдара киэргэтэллэр. Хомойуох иһин, абамыт ыарахан ыарыыттан кулун тутар 28 күнүгэр күн сириттэн барбыта. Биһиги, оҕолоро, сиэннэрэ, ку-

Ийэбит ийэтэ Христина Саввична,
аҕата Иван Порфирьевич

Ийэм Максимова
Евдокия Ивановна

Ийэм биһргэ
төрөөбүттэринээн

руук абамыт барахсан үтө аатын ааттата туруохпут диэн баҕа санаалаахпыт.

Ийэбит Евдокия Ивановна 1952 сыллаахха кулун тутар 9 күнүгэр төрөөбүтэ. 1976 с. Дьокуускай куоракка ЯСХТ ветеринария үөрэбэр үөрэнэн, Үөһээ Бүлүү Далыр нэһилиэгэр, онтон Онхойун нэһилиэгэр кэлэн ветеринарынан үлэлээбитэ. 1983 сыллаахха детсадка, ол кэннэ интернакка ньээнньэлээбитэ. Билигин бочуоттаах сынньаланҥа олорор. Уруһуйдуур, илиинэн араас онһуктары онгорор, обуруонан быысыбайдыыр, кырадаһыннарынан араас көбүөрдэри тигэр, улууска ытыллар быыстапкаларга кыттар. Сиэннэрин көрөн-истэн, бүөбөйдэһэн олорор. Ийэбит барахсан куруук күлэ-үөрэ, мичээрдии, мэлдьи биһигиниин биһргэ буолуон баҕарабыт.

Ийэлээх абамыт 1978 сыллаахха ыал буолан, 4 оҕону төрөтөн, сиэннэрдэнэн нэһилиэк сис ыала буолбуттара. Дуунньалаах Балыарый Махсыымаптар бэйэ-бэйэлэригэр улахан тапталларыҥ, хайдах курдук истинник, диринник ытыктаһалларыҥ, иллээх-эйэлээх олохторун элбэх дьон билэр буолуохтаах.

Мин, улахан кыыстара Кристина Валерьевна, сынньалан киинигэр 2006 сылтан директорынан үлэлээбитим, 2017 сылтан Онхойдообу сельскэй библиотекаба сэбиэдиссэйинэн үлэбин саҕалаан эрэбин. Икки оҕолоохпун. Уолум Максим Ньурба Хангалаһын 10 кылааһын үөрэнээччитэ, кыһыым Камила Онхой С.П. Федотов аатынан сүрүн оскуола 4 кылааһын үөрэнээччитэ. Кэргэним Сергеев

Кристина Янэрий

Максим

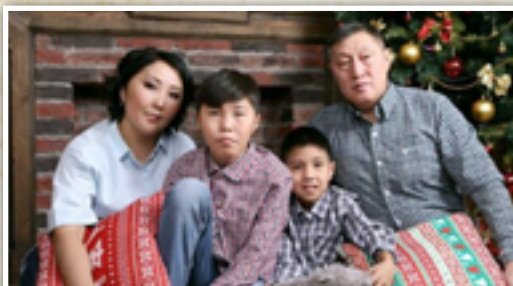
Камила

Улахан кыыс Кристина

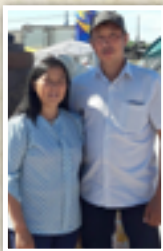
Орто кыыс Таисия

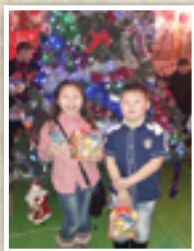
Таисия, Александр, Саша, Сатал Павлоvtар

Сергей, Хаарчаана Устиновтар

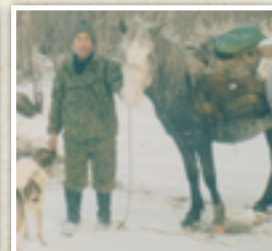
Сардана, Василий

Василий оболоро
Эля, Валерчик

Василий кыыһа Аделия

Байанайдаах булчут

Ийэлээх абабыт

Бишрэг төрөөбүт балта
Марианна, Сергей оболор
Женя, Снежана кийиит, Валя
сизнэр, Лея Демьян

Абабыт балыктаан кэлишэ

Январий Васильевич «Алмазы Анабара» сварщигынан үлэлиир.

Иккис кыыс Таисия Валерьевна Дьокуускай куоракка олорор, ыал, 2 оболоох, улахан уол Саша 8 кылаас, Сатал 2 кылаас үөрэнээччилэрэ. Кэргэнинээн Александр Павловтыын «Тот ас» минньигэс астаах кафе арынан үлэлии-хамсыы сылдыбаллар..

Кыра кыыс Хаарчаана Валерьевна культура колледжын менеджмент үөрэбин бүтэрэн, Ньурбатаабы «Кыталык» культура дьиэтигэр кассирынан үлэлээбитэ, билигин «Розтор» маҕаһыынга үлэһит. Дьокуускай куоракка олорор, ыал. Кэргэнэ Сергей тутууга үлэлиир.

Кырабыт, соботох уолбут Василий Валерьевич Ньурба Хангалаһыгар олорор. Түөрт оболоох ыал аҕата, улахан кыыс Эля 4 кылаас, Валерчик 3 кылаас, Аделия 2 саастаах, кыра киһи Динара 1 ыйдаах. Кэргэнэ Сардана Анастасовна билигин оболорун көрөн олорор, дьиэ хаһаайката. Василий аҕатын суолун батыһан идэтэ киэнг, ыраах сырыылаах суоппар.

Кристина Валерьевна Сергеева

Махтанабын аабар

Мин аам Семенов Василий Максимович 1918 сыллаахха Онхой нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Абата Семенов Махсыым (Мас Чыыһа) төрүт Онхой, ийэтэ Аана Мэйиктэн төрүттээх этилэр. Аам ыал собото обото.

Ийэм Иванова Варвара Алексеевна Онхойго 1930 сыллаахха төрөөбүт. Кинилэр 1969 сыллаахха биир сүбэнэн олохторун холбоон, 11 сыл олохторун. Миигин олохторун иннигэр ийэм биэс олохтор, аам икки олохтор этилэр. Онон мин элбэх олохтор ыал бүтэник кыыстара буолабын. Дьонум миигин сааһыран баран олохтор буоланнар эдьийдэрим, убайдарым ийэлээх аам тэнгэ этилэр. Улахан убайым Максимов Валерий Васильевич миигиттэн 25 сыл аба этэ, оттон кыра эдьийим Васильева Людмила Егоровна 5 сыл аба. Ийэлээх аам миигин икки эбэлэрим ааттарынан Марианна диэн ааттаабыттар. Мин 1972 сыл ыам ыйын 28 күнүгэр күн сири кэрбүтүм. Ыал кыра обото буолан нээкэлэнэн улааппытым. Элбэх бииргэ төрөөбүттэрдээх буоламмын барыларыгар көрүллүбүтүм. Ордук кыра убайым Николаев Владимир Егорович сүгэн-көтөбөн, бүөбүйдээн улаатыннарбыта. Ийэм кылгас олохтор элбэх ыраас, сырдык өйдөбүлү хаалларбыта. Мааһыыннга, олох тэрлэтэтигэр үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Иистэнэрин, сарсыарда күөрчэхтээн аһатарын өйдүүбүн. Хаатынка диэни кэппэтэбим, наар суппуун унтуу тигэрэ. Эдьийим биһиккигэ араас мааны былаачыйалары тигэрэ.

Аам... Аам туһунан өйдөбүл. Аам курдук ыраас, олохторун туһугар туруулаһар ыал абата, арааһа, тарбахха баттанара буолуо. Ийэм суох буолаатын, миигин иитэн таһаарар, киһи гынар эппиэтинэс аабар сүктэриллибитэ. Бу эр киһиэхэ кытаанах сорук буолуо дии саныыбын. Ол эрэн аам миигин ийэбин суохтаппакка, ийэ, аба икки оруолун толорбутунан барбыта. Сопхуоска рабочайынан үлэлиирэ. Сайынын бостуук, кыһынын хачыгаардыыра. Сайын сайылыкка ампаар дьиэбэ утууарбыт. Сарсыарда 4 чааска туран сүөһүлэри сылгылаан абалара. Варвара Саввичналаах ол сабана ыанньык-сыттыыллара. Наһаа да үчүгэй буолааччы. Түптэ сыта, ынах мангырабыла. Элбэх ыал буолан бары биир дьиэ кэргэн курдук ас астанан аһыллара, олох аймах оонньуу-көр бөбө буоларбыт. Дьахтар өттө күнүһүн сир астыы бараллара. Ити умнуллубат түгэннэр.

Кыһын аам хачыгаардыыр этэ. Оно ардыгар илдьэ барааччы, санныгар сүгэ сылдыааччы. Күһүн оскуолаба барарбар сыл ахсын санга суумка, школьной форма ылааччы, оскуолаба сыарбалаах атынан илдьээччи. Уопсайынан, миэхэ аам туохха да тэнгэммэт күндү киһим. Хоонньугар илдьэ сытан элбэби да сүбэлиирэ. Олохпор илдьэ сылдыар холбукам. Убайым Валерий ыал буолан, биһиги кинилэргэ олохторбут. Сангаһым Евдокия Ивановна күүс-көмө, өйөбүл этэ. Сангаспын ийэ онгостон, билингэ диэри биир дьиэ кэргэн курдук олохторбут.

1992 сыллаахха ыаллыы сытар Мэйик нэһилиэгиттэн төрүттээх Ксенофонтов Сергей Петровичтыын ыал буолбуппут. Кыыстаах уол олохторбут, икки сиэннээхпит. Улахан олохтор Ксенофонтова Снежана Сергеевна 1992 сыллаахха ахсынныы 28 күнүгэр күн сири кэрбүтэ. Дьокуускайдаабы медколледжы бүтэрэн, ЯКГБ фельдшер-лаборанынан үлэлиир. Уолбут Евгений Сергеевич 1995 сыллаахха ахсынныы 21 күнүгэр төрөөбүтэ. Ыал, икки олохтор. Мэйик нэһилиэгэр олохтор. Кэргэнэ Валентина Андреевна культура колледжын бүтэрэн, Мэйиктээби олох уһууһааныгар музыкальнай тэрийээччинэн үлэлиир.

Төрөөбүт-уһаабыт Онхойум барахсаны үбүлүөйдээх сылынан эбэрдэлиибин! Дойдубут сылтан сыл ахсын сайда, тупса, чэчири туруохтун!

Аам Василий Максимович

Марианна Васильевна Ксенофонтова Дьокуускай

Иванова
Варвара Алексеевна

Кийиһигит Валентина,
уолбут Евгений уонна сиэннэрбит

Кэргэним Сергей олохторум Снежана,
Женя сиэннэрим Лея, Демьян

Константиновтар дьизэ кэргэн

Биһиги ийэбит Семенова Мария Гаврильевна 1938 сыллаахха Онхой нэһилиэтин Үөһээ Хаастыыр түбэтигэр Кэтириинэ уонна Хабырыыл (Хаһыат) Семеновтар дьизэ кэргэттэригэр иккис оҕонон күн сириҥ көрбүт. Бииргэ төрөөбүттэр үстэр. Убайа Уйбаан 1924 сыллаагы төрүүх, 18 сааһын туолаат, 1942 сыллаахха Аҕа дойду Улуу сэриитигэр ыҥырыллан Польшаҕа тийэ сэриилэспит. Отделение хамандыыра, сержант званиелаах. 1945 сыл муус устар ый 16 күнүгэр Польшаҕа Визенау дэриэбинэ иһин кыргыһыыга сырдык тыына быстыбыт уонна онно көмүллүбүт, балта Екатерина Гаврильевна Дүллүкүгэ ыал буолан, 8 оҕону төрөтөн атахтарыгар туруортаан, сиэннэрин көрсөн баран ыарахан ыарыыттан бу сиртэн барбыта. Ийэбит барахсан холкуоска, сопхуоска ыанньыксытынан үлэлээбитэ, ыарыһахтаан балыһаҕа сытан уһуннук эмтэммитэ да, 1977 сыллаахха кулун тутар 18 күнүгэр түөрт кыра оҕону хаалларан бу күн сириттэн күрэммитэ.

Константинов
Василий Яковлевич

Семенова
Мария Гаврильевна

Семенов
Иван Васильевич

Семенова
Екатерина Васильевна

Хатылаева
Айталиа Васильевна

Константинова
Мария Васильевна

Аҕабыт Константинов Василий Яковлевич Ньурба оройуонун Акана нэһилиэгэр 1935 сыллаахха кыһын Яков Моисеевич Константинов дьизэ кэргэнигэр иккис оҕонон төрөөбүтэ. Бииргэ төрөөбүт эдьийэ Аана икки оҕолоох, үйэтин тухары төрөөбүт нэһилиэгэр олорбута. Аҕабыт сэрии кэмин оҕото буолан сэттэ сааһыттан оҕус сиэтээччинэн үлэтин саҕалаабыт. Ол кэннэ арыый борбуйун көтөбөөт от охсоочунан, фермаҕа тас үлэһитинэн үлэлэспит. 1953 сыллаахха ыҥырыллан баран, хараҕынан сыыллан армияҕа барбатах. 4 кылаас үөрэхтээх. Онхойго 1957 сыллаахха ыһахтыы кэлэ сылдьан Мария Гаврильевна Семенованы сөбүлээн, кыһыныгар кэргэн ылар уонна Аканаҕа сүктэн илдьэн холкуоска үлэлээбиттэр. Үс оҕолоро: уоллара Иван, кыргыттара Катя уонна Айта Аканаҕа күн сириҥ көрбүттэрэ. Ол кэннэ Онхой нэһилиэгэр көһөн кэлэн олохсуйбуттар. Манна кыра кыыстара Маша төрүүр. Аҕабыт ньирэй, борооску көрһүүтүгэр үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. 1977 сыллаахха ГДР-га күүлэйдиир босхо путевканан наҕараадаламмыта. Ийэбит Мария Семеновна эдэр сааһыгар олохтон туораан, аҕабыт түөрт оҕолоох оҕдообо хаалар. 1981 сыллаахха суорумньунан Маңаастан төрүттээх Дмитриева Анна Григорьевнаны кытта ыал буолар. Икки өттүттэн оҕолоох дьон холбоһон сэттэ оҕолоох улахан дьизэ кэргэн буолаллар. Эйэ дэмнээхтик бииргэ олорон оҕолорун үөрэхтээх, ыал гынаттан сиэн, хос сиэн бөбө буолан 30 сыл бииргэ олорбуттара. Тапталаах аҕабыт Василий Яковлевич 75 сааһыгар ыарахан ыарыыттан биһиги кэккэбиттэн туораабыта. Аҕабыт олоһун түөрт төрөппүт оҕото, сиэннэрэ уонна хос сиэннэрэ салгыыллар.

Семенов Иван Васильевич – суол оҕоруутугар, ГУП ЖКХ филиалыгар кочегарынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. 2004 сыллаахха хомолтолоохтук өлбүтэ. Кэргэнэ Екатерина Захаровна улуус балыһатыгар санитарканан үлэлээн баран, билигин бочуоттаах сынньаланга олорор. Кини олоһун 5 оҕото, алта сиэнэ салгыыллар. Улахан кыыс Розалия Уус Алданга олорор, кэргэннээх, икки уол оҕолоох, атыынан-эргиэнинэн дьарыктанар ИП, улахан уол Захар кэргэннээх, икки уол оҕолоох, электрик-сварщигынан үлэлиир, орто уол Яков үлэтэ суох, кыра уол Иван кэргэннээх, кыыстаах уол оҕолоох, үлэтэ суох.

Семенова Екатерина Васильевна – үс оҕолоох, үс сиэннээх, «Чэчир» оҕо саадын техүлэһитэ. Кыһа Любамира икки уол оҕолоох, улахан уол Василий ыал, биир кыыс оҕолоох, Кэбээйи улуһун Тыайатыгар ыал буолан олорор. Кыра Поликарп Үөһээ Бүлүүтээҕи техникум 1 курсун устудьуона.

Хатылаева Айталиа Васильевна – түөрт оҕолоох, икки сиэннээх, Дьокуускай куоракка олорор, республиканскай балыһа МРТ отделениетын рентгент-лаборана, үлэ бэтэрээнэ, РФ Доруобуйа харыстабылын министриттэн Бочуотунай грамоталаах. Улахан кыыс Анджелла республиканскай балыһаҕа үлэлиир, кэргэннээх, биир кыыс оҕолоох. Орто кыыс Күннэй медицинскэй киингэ МРТ-га рентгент-лаборант, кэргэннээх. Биир кыыс оҕолоох, кыра кыыс Октя Дьокуускайдаагы медицин-

скэй колледж 1 курсун устудьонката. Собогах уол Мичил Дьокуускай куорат 2-с №-х сокулатын 7 кылааһын үөрэнээччитэ.

Константинова Мария Васильевна – кэргэннээх, икки оҕолоох, «Онгхой нэһилиэгэ» муниципальнай тэриллии дьаһалтатын сүрүннүүр специалиһа. Кэргэнэ Федор Васильевич кэтэх хаһайыстыбатын көрөн олорор, улахан уол Максим үлэтэ суох, кыра уол Василий Дьокуускайдаабы медицинскэй колледж 2 курсун устудьуона.

Мария Васильевна Константинова

Миитэрэй

Күнү көрөн
Кэрэни кэрэхсээбит,
Аймаммыт, ытаабыт
Ахтылғаннаах Аһыкайым.
Дьэ, ол кэнниттэн дуо?
Оҕо сааспар
Оскуолаҕа киирэн
Оройбунан көрөн
Ойбут-тэппит,
Оонньообут- көрүлээбит
Онгхойум алаастарын
Ахтабын, саныыбын.

Мин 1942 сыл сэттинньи ый 29 күнүгэр Аһыкай диэн нэһилиэккэ төрдүс уолунан төрөөбүтүм. Аҕам Васильев Никита Васильевич ыаллыы сытар Мэйик нэһилиэгиттэн, ийэм Васильева Елена Григорьевна чугастаабы Дүллүкү нэһилиэгиттэн төрүттээхтэр. Аҕабытын 1943 сыл сэриигэ ылбыттар. Аҕабыт сэрииттэн инбэлиит буолан 1944 сыл бүтэһигэр кэлэригэр тыыннаах эрэ хаалан көрсөөхтөөн баран, ийэбит күн сириттэн күрэнээхтээбитэ. Онон аҕабыт эрэйдээх түөрт оҕону көрөр-харайар кыаҕа суох буолан, биһигини дьонго иитиэх биэртэлиир. Миигин Чукаар Ньюкулайдаах, убайым Уйбааны аҕам бииргэ төрөөбүт эдьийигэр Павлова Мария Васильевнаҕа, оттон Ньюкулайы, мии-

Убайым Миитэрэй

Саңалым Марфа

гиттэн биэс сыл аҕа уолу, детдомна ыыпыттара. Аҕам 1946 сыл Сис Мэйигиттэн баай собус Сис Ньюкулайа диэн киһи кыыһын Маарыйа диэни кэргэннэнэн уоллаах кыыс оҕоломмуттара. Балтым Ольга 1947 сыл төрүүх. Бүлүүгэ Томскай Меркурий диэн киһиэхэ кэргэн тахсыбыта, оҕо санаторийыгар өр сыл үлэлээбитэ. Үс оҕолоох, билигин Бүлүүгэ сиэннэрин көрөн олорор. Уолаттара Никита, Гоша элбэх оҕолоохтор, кыыһа Марианна Дьокуускайга олорор.

1949 сыллаахха аҕам, күһүн миигин бэйэтигэр ылбыта, иппит дьонум соччо бэрдэ суохтук илдэ сылдьалларын дьоннор тыллааннар, ити күһүнүгэр оскуолаҕа үөрэнэ кирибитим. Онгхойго 0, 1 кылаастарга үөрэнэрбэр интернакка олордубуттара. Онно Аһыкайттан кыра оҕолору олордор этилэр. Оччолорго оскуола сэбэдиһсэйинэн Прокопий Степанович Лебедкин диэн киһи Аһыкай Боруолуттан атынан сылдьан үлэлиир этэ.

Еля

Галина Дмитриевна
кэргэнэ Анатолий

Холкуостар бөдөнгүсүйэн, Аһыкай нэһилиэгин дьоно Хоронон, Онхойунан тарбаммыттар. Аҕам мас тутууччы буолан Хороҕо көспүтүт. Онтон эмиэ уларыыы-тэлэрийи буолан, 1945 с. Онхойго көспүтүт, маачаха ийэм Маарыйа Ыанньыксыт буолан фермалары кэрийэн, Онхойунан, Аһыкайынан куруук обустаах сыарбанан көһөн танкынаан тахсарбыт. Онон интернакка олорон 3–4 кылааһы Онхой оскулатыгар бүтэрбитим. Хороҕо үөрэнэ сырыттаһына, аҕам 1959 сыл Сэргэй эбэтигэр олорон өлбүтэ. Ийэбит Маарыйа мин аармыйаттан кэлбитим кэннэ, 1967 сыл сааһыгар олохтон туораабыта. Аҕалаах ийэбит, саха үөрэбэ суох нүкэн дьоно буолан салалта тугу дииринэн, биир күн өрөөн көрбөккө, итии-тымныы диэн чабы-

йан турбакка, туох да сынньалан олох диэни билбэккэлэр холкуос Ыарахан үлэтиттэн суорума суолламмыттар, аҕабын онно эбии сэриитин да бааһа түргэтэппитэ чуолкай. Убайым Миитэрэй сэрии мэхэйдээн эмиэ үөрэммэтэбэ. Аҕатын курдук мас көнө, сытар ынаҕы туруорбат сымнабас, туруу үлэһит киһи этэ. Онхой олохтоохторо билингэ диэри истин-иһирэх тылларынан ахтан, кини туппут оһохторо бөбөтүн, сылааһын, ичигэһин номох онгостон кэпсииллэрин иһиттэһпинэ убайбынан киэн тутта саныыбын. Саҕаһым Марфа Ньурба Үөдэйиттэн төрүттээх. Кинилэр хайа пенсияҕа тахсыахтарыгар диэри үлэни өрө туппуттара. Убайым аах икки кыыс оболоммуттара. Галина Дмитриевна Онхойго, кыра кыыс Еля Сунтаар Элгээйитигэр ыал. Үс кыыстаах, биир уоллаах.

Захар Никитич Васильев, педагогическай үлэ бэтэрээнэ, Боотулуу нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо

Нэһилиэгим, өссө да үүнэ-сайда тур!

Мин ийэм Михайлова Мария Алексеевна 1922 с. төрөөбүтэ. 1951 сыллаахха 2 Хороттон холкуостар бөдөҥсүүллэригэр Онхойго биир кыыс оболоох көһөн кэлбитэ. 1966 сылтан Ыанньыксытынан үлэлээбитэ. Биһиги үс бииргэ төрөөбүттэрбит: эдьийим Зоя, мин (1955 с.т.), Эмма (1960 с.т.). Ийэм 1968–1973 сс. балыыһа санитаркалаабыта. Оччолорго атын сиртэн кэлэн фельдшердэр үлэлиллэрэ, эдэр үлэһит кыргыттар Груня, Ася Жендринская үлэлээбиттэрэ. Кинилэр кэннилэриттэн Чурапчыттан Брызгалов диэн киһи үлэлээбитэ. Оччолорго балыыһа арбаа турара. Онно үрдүттэн олорон ийэбит оһох отторо, тагас сууяра, муоста сууяра, ыарыһахтары аһатара-бэрийэрэ. Онтон 1976 с. бородуукта маҕаһыныгар остуорастаабыта, мас хайытан оһох отторо, муоста сууяра. 1977 с. сынньанаары, кыра кыыһын салгыы үөрэттэрээри, кыыһыгар Зоя Ивановнаҕа Үөһээ Бүлүүгэ көһөн кирибитэ

Эдьийим Зоя 1967 сыллаахтан Онхойго бородуукта маҕаһыныгар продавецһынан үлэлии сыл-

Ийэм Мария Алексеевна

Ийэм, мин балтым Эмма, бырааһым Леня

Михайлов Василий Васильевич

Эдьийим Зоя

дьан, 1971 сылга ыал буолан Үөһээ Бүлүүгэ көһөн кирибитэ, 3 уол оболоммота. 1988 сыллаахха ыарахан ыарыыттан өлбүтэ.

Балтым Эмма Үөһээ Бүлүүгэ «Сказка» детсадка үлэлээбитэ. Уоллаах, кыыстаах. 2002 с. ахсынньы ыйга ыалдьан өлбүтэ.

Мин 1963 с. Онхой оскуолатыгар үөрэнэ кирибитим. Бүтэрэн баран салгыы Үөһээ Бүлүүтээҕи киэһээнги оскуоланы, типографияҕа үлэлии-үлэлии, бүтэрбитим. 1973 сылтан Онхойго араас үлэҕэ үлэлээбитим. 2005 сылтан харахпынан 1 группалаах инбэлииккэ тахсан билигин олоробун. Дуобакка нэһилиэк чиеһин көмүскээн хаһыс да сылбын күрэхтэһиигэ кыттан элбэхтэ миэстэҕэ тиксэбин. Республикаҕа профилакторийга баран сынньан кэлэбин, онно эмиэ дуобакка күрэхтэһэн миэстэлэрдээхпин. Нэһилиэгим өссө да үүнэ-сайда турарыгар баҕарабын.

Владимир Васильевич Михайлов

Төрөппүттэрбитинэн киэн туттабыт

Күн сириҥ көрдөрбүт тапталлаах төрөппүттэрбит Августина Николаевна, Анатолий Яковлевич Михайловтар сүрэхтэринэн сөбүлэһэн, 1975 сыллаахха ыал буолтара. Биэс оҕоҕо күн сириҥ көрдөрөн олох дьолун бэлэхтээбиттэрэ.

Ийэбит төрөппүт дьоно Егорова Анастасия Степановна, Николай Кириллович Семенов этилэр. Оччотооҕу олох сиэринэн кинилэри, икки сэниэ ыал оҕолорун, суорумньунан холбооттообуттар. Ол да иһин буолуо, эрдэ араһсан, эбэбит Настаа 2 оҕолоох соҕотох хаалбыт. Улахан кыыһын Мария Николаевнаны иппит, онтон ийэбитин олох ыараханьттан кыһарыйтаран, элбэх оҕолорун сүтэрбит ыалга Мавра Григорьевна, Афанасий Алексеевич Васильевтарга ииттэрэ биэрбит. Онон ийэбит оҕо турбат ыалыгар күн-ый буолан, оҕо тыынын салбаан иппит дьонугар утуу-субуу оҕолор төрөөбүттэр. Онон ыал олоҕо салбанан, таайдарбыт Спиридон, Анатолий эдьийбит Анна төрөөбүттэрэ. Ийэбит Онхойунан, Хоронон, онтон үрдүк кылааһы Далырга үөрэнэн бүтэрбитэ. Онхой детсадыгар иитээччинэн, ол кэннэ Ыанньыксытынан үлэлии сырыттабына, сопхуос директора Василий Поликарпович Егоров, эдэр кэскиллээх оҕо диэн, Иваново куоракка бухгалтер үөрэбэр ыыппыта. Үөрэбин бүтэрэн баран өр сылларга, сопхуос ыһыллыар диэри, үтүө суобастаахтык бухгалтерьынан үлэлээбитэ. Ол кэннэ пенсияҕа барыар диэри кулуупка тэхүлэһитинэн үлэлээбитэ. Үлэлээбит кэмигэр өрүү хайбалга сылдыбыта, нэһилиэк бары культурнай олоҕор активист этэ, комсомольскай тэрилтэ секретарьынан үлэлээбитэ.

Агафья Тихон уолаттар Денис Петя
Догуевтар дьиэ кэргэнтэрэ

Давид Александра Михайловтар дьиэ кэргэнтэр

Аҕабыт Анатолий Яковлевич ийэтэ, эбэбит Мария Давыдовна Алексеева – Саха сириҥ тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, чемпион Ыанньыксыт, улаханник убаастанар, элбэх наһараадалардаах аатырбыт Ыанньыксыт этэ. Аҕата, эһэбит Яков Конович Михайлов, чугаһынан суох талааннаах фотограф этэ.

Онон оччоотооҕу дьону-сэргэни түһэрэн үйэтиппит өгөлөөх.

Аҕабыт Анатолий Яковлевич Нам улуунун Граф Биэрэгэр үөрэнэн суоппар идэтин ылыабыттан, 30-ча сыл устата үтүө суобастаахтык үлэлээн бар дьонун махталын ылыан ылбыта. Ол курдук, нэһилиэк 1000-тан таһа сүөһүтүн уунан хааччыйара, сарсыарда эрдэттэн киэһэ хойукка диэри, итиини-тымныыны аахсыбакка, үлэлээбитэ. Аны оҕолонор ийэлэри төрүүр дьиэбэ таһан, скорай суоппарын курдук сылдьан элбэх оҕо күн сириҥ көрөрүгэр, доруобай буоларыгар улахан өгөлөөх. Ыарыһахтары, мунньахха барааччылары-кэлээччилэри барытын таһара. Аҕабыт суоппардаан бүтэн баран Наталья Семеновналыын, Вера Романовналыын арыы сыаҕар үлэлээннэр дьон-сэргэ махталын ылбыттара. Онорбут арыылары, көбүөрдэрин улуус бары олохтоохторо былдыаһыгынан ылаллара. Ийэлээх аҕабыт сылгы, сүөһү ииттэн үрүҥ аһынан биһигини барыбытын үтүнэн, сүөгэйинэн, арыынан хадаҕалаан иппиттэрэ. Дьоммут үтүө холобурдарынан иитиллэммит бары үөрэхтээх, идэлээх дьон буоллубут. Улахан уоллара Герасим – проходчик идэлээх, ийэлээх аҕабыт уҥа илиилэрэ буолан улахан хаһаайыстыбаны көрөн-истэн, барыбытын үрүҥ аһынан хааччыйар, кыыһа Дьулуустаана үрдүк үөрэхтээх учуутал, Сунтаар Дьаарханыгар саха тылын учууталынан үлэлиир. Иккис кыыстара Агафья – Мэйик нэһилиэгэр сүрүннүүр специалиһынан үлэлиир, кэргэнэ Тихон Петрович сылгы иититинэн дьарыгыгар, бааһынай хаһаайыстыба баһылыга. Оҕолоро: Денис Дьокуускайдаабы автодорожной техникум 2-с курсун устудьуона, Петя Дьокуускай куоракка кадетскай оскуолаҕа 9 кылааска ситиһиилээхтик үөрэнэр, спортсмен, тустуунан дьарыгыгар. Үһүс уол Рустам – ОАО АДК проходчигынан үрдүк таһаарылаахтык үлэлиир, уола Харысхан уһууаан иитиллээччитэ. Кыра уол Давид үрдүк үөрэхтээх горнай инженер идэлээх АК АЛРОСА (ПАО) Гокка мастер ЦРГТО үлэлиир. Кэргэнэ Александра, Чурапчы кыыһа, медик идэлээх. Үс оҕолоохтор: Алеша 6-с кылаас үөрэнээччитэ, Эрчим уһууаан иитиллээччитэ, кыралара, мурун бүөтэ Мичээрэ 1,5 саастаах. Кыра кыыстара Оксана ЯГС-ХА-ны кэтэхтэн үөрэнэн бүтэрбитэ. Билигин эдэр ыччат лидерьынан үлэлиир. Оксана үс оҕо амарах

ийэтэ, улахан кыыһа Ангелина 8-с кылаас үөрэнээччитэ, Анджелина 6-с кылааска ситиһиилээхтик үөрэнэр, кыра уола Толик 3-с кылаас туйгун үөрэнээччитэ.

Ити курдук ийэлээх аҕабыт нэһилиэк киэн туттар ытык-мааны ыаллара буоланнар 5 оҕону, 10 сиэни көрсүһөн, быр бааччы саха ыалын сиэринэн 42 сыл бииргэ сарын-сарынарыйттан өйөһөн олорубуттара. Аҕабыт Анатолий Яковлевич ыарахан ыарыыттан эмискэ күн сириттэн суох буолан, барыбыт сүрэхпитин хомолто-аһыы ыга кууста...

Күн сириҥ үтүөтүн бэлэхтээбит, сүрэхтэрин сылааһыгар угуттаан иппит тапталлаах төрөппүттэр-битигэр Августина Николаевнаҕа, Анатолий Яковлевич Михайловтарга истинник махтанабыт, кинилэринэн киэн туттабыт!

Михайловтар оҕолоро

Оҕолор, сиэннэр

Оҕолорбут Рустам, Давид,
Агаһа, Гера, Оксана

Төрөпүүтэрбит барахсаттар

Онгхой нэһилиэгийн биир ытыктанар, холобурга сылдыар ыала Михайлов Давыд Яковлевич уонна Марфа Семеновна буолаллар. Хомойуох иһин, биһиги күндү аҕабыт Давыд Яковлевич 51 сааһыгар ыарахан ыарыыттан орто дойдуттан букатыннаахтык барбыта.

Аҕабыт 1954 с. ахсынньы 1 күнүгэр Бүлүү куоратыгар төрөөбүтэ. Онгхой 8 кылаастаах оскулатын 1970 с. бүтэрэн, үөрэбин Далыр орто оскулатыгар үөрэнэн иһэн, интернакка ылбатахтарын түмүгэр олорор ыалыгар табыллыбакка, саас уурайан кэлэн Үөһээ Бүлүүгэ киэһээңни оскуолаба салбыыр. Ньурба Маар СПТУ-р үөрэнэн тракторист идэтин ылан, 1972 сылтан дойдутугар тракториһынан үлэтин саҕалаабыта. 1974 с. IX пятилетка төрдүс тутаах сылыгар оройуон тыатын хаһаайыстыбатын баһтыггарын слеттарыгар кыттыыны ылар, Бочуотунай грамотанан наҕараадаланар. 1974–1976 сс. Советскай Армия кэжкэтигэр сулууспалыыр. 1978 сыллаахха сүрэгинэн сөбүлээн, хараҕынан хайбаан ийэбитинээн Марфа Семеновналыын ыал буолаллар.

1979 сылга механизатордар күрэхтэһиилэригэр бастаан Үөһээ Бүлүү бочуот дуоскатыгар киллэриллибитэ. 1987 с. XII пятилетка көрдөрүүтүнэн соҕхуос чемпион-тракториһа буолбута уонна

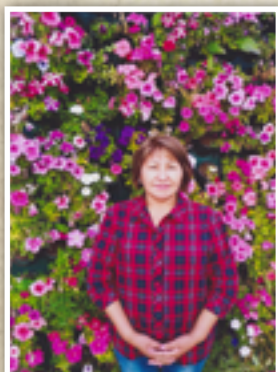
Аҕабыт Давыд Яковлевич

Аҕабыт Мая Александр ийэбит

Бииргэ төрөөбүттэр

Ийэбит Марфа Семеновна

Ийэлээх аҕабыт Мая Толя

Кыра кыыс Маргарита, уола Родион

Кыра уол Анатолий

Улахан кыыс Надежда кэргэнэ Семен

Марфа Давыд Михайловтар

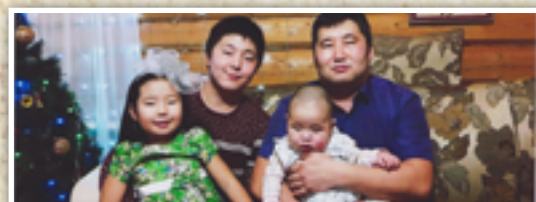
Мая Александр Александровтар

Оҕолор, сиэннэр

Лиля, Настя, Лада

Улахан уол Кеша кыыстара Сашенька кыра уол Давыд

Надежда Александр

ГДР-СССР туристической путевки на баараадаламмыта. 1984 с. «Ударник коммунистического труда» удостоверение значоктаах. 1984 с. нэһилиэк советын депутата, сопхуос чемпион-тракториһа буолар. Туйгун үлэтэ сыаналанан Москваҕа ВДНХ күүлэйдээн кэлбитэ. 20 тахса сүл механизатор-даабыта. 1994 с. сопхуос ыһыллыбытын кэннэ, предприятиеҕа завгарынан, уһанар дьиэбэ ууһунан үлэлээбитэ. 1999 с. ЖКХ кочегарынан ыалдьыар, 2004 с. диэри, үлэлээбитэ.

Аҕабыт дьэ кэргэнигэр ураты болҕомтолоох этэ, оҕолор үөрэхпитигэр олус кыһаллара. Элбэхтик кинигэ ааҕара, сүрдээх киэн билиилээх киһи этэ. Ол холобуругар биһиги, оҕолор, бары кинигэни добор онгостон улааппыпыт. Олус үчүгэйдик уруһуйдуура, айылҕаттан бэриллибит талааннаах уус этэ. Ити талаана оҕолоругар, сиэннэригэр бэриллэн салҕанан иһэр. Аҕабыт Давыд Яковлевич олус чэнчис, ыраас туттунуулаах этэ. Биһиги аҕабыт дьэ кэргэн туллар тутааҕа, эркинэ, үтүө сүбэһитэ этэ. Дьэ кэргэнэ ханнык бириэмэбэ туох-ханнык үлэни-хамнаһы үлэлэниэхтээгин, туох ханна тут-туллары барытын, ыалдьар кэмигэр кэлин наада буолуо диэн, тэтэрээккэ тиһэн хаалларбыта.

Аҕалаах ийэбит иккиэн көрсүө-сэмэй, бэйэ-бэйэлэрин ситэрсэн биэрэр үтүө майгылара – биһиги 5 оҕолоро үтүө дьон буола улаатарбытыгар бөҕө тирэх буолар.

Ийэбит Марфа Семеновна 1958 с. алтынны 23 күнүгэр төрөөбүтэ. Онхой 8 кылаастаах оскуолатын бүтэрээт, ЯСХТ туттарсан ветфельдшер идэтин ылбыта. Кыра бириэмэбэ сопхуоска үлэлээбитэ. 1981 с. Онхойдооҕу «Чэчир» оҕо уһуяаныгар иитээччи көмөлөһөөччүтүнэн үлэтин саҕалаабыта. Күн бүгүнгэ диэри этэнгэ үлэлии-хамсыы сылдьарыттан үөрэбит.

Күн сири көрдөрбүт 5 оҕолор, удьуору уһатар, ситими салгыыр кэскиллэрэ 8 минньигэс бэйэлээх сиэннэрэ сэмэй ситиһилэринэн үөрдэллэр.

Тапталлары туһута 2 уол, 3 кыыс оҕолоруттан улаханнара – Михайлова Надежда Давыдовна Үөһээ Бүлүүтээҕи М.А. Алексеев аатынан гимназияны физмат кылааһы үөрэнэн бүтэрэн, салгыы СГУ медицинскэй институтка ситиһилээхтик үөрэнэн инфекционист быраас идэтин баһылаабыта. Онхой нэһилиэгиттэн бастагы быраас биһиги Надеждабыт буолар. 2002 сылтан 2010 сылга диэри Үөһээ Бүлүүтээҕи ЦРБ инфекционниһынан үлэлээбитэ, салгыы Мирнэйдээҕи ЦРБ үлэлиир. 2012 с. «Земский доктор» программанан Сунтаардааҕы ЦРБ үлэлии сылдьар. Инфекционной отделение сэбиэдиссэинэн, ону тэнгэ поликлиника инфекционниһынан таһаарылаахтык үлэлээн дьон-сэргэ махтала мунгура суох. Үрдүк квалификационнай категориялаах быраас. Кэргэнэ Сунтаар уола Федоров Семен Афанасьевич, тутуу эйгэтигэр үлэлиир, байанайдаах булчут, кырачаан уол оҕоһо күн сири көрдөрдүлэр.

Иккис кыыс Александрова Мая Давыдовна Үөһээ Бүлүүтээҕи М.А. Алексеев аатынан гимназияны ситиһилээхтик үөрэнэн бүтэрэн, салгыы Мирнэйдээҕи политехнической институтка үөрэнэн, английскэй тыл учууталын идэтин баһылаабыта. Үлэтин Исидор Барахов аатынан 1 № оскуолаҕа саҕалаабыта. Кэргэнинэн Александров Александр Аскалоновичтыын Ньурба куоракка олороллор, ыал аҕата Ньурбатааҕы НГОК «АЛРОСА» энергетигынан үлэлиир. 3 кырачаан кыргыттара: Лия Дьокуускай куоракка республиканскэй лицей-интернат 10 кылааһыгар туйгуннук үөрэнэр. Республиканскэй матолимпиадаларга сүл аайы бастыгнар кэккэлэригэр киирсэн, дьонун үөрдэр. Настя 3 кылаас туйгун үөрэнээччитэ, кырала Лада 2017 с. күн сири көрбүтэ.

Үһүс оҕо Михайлов Александр Давыдович Үөһээ Бүлүүгэ гимназияны бүтэрбитэ, Дьокуускай-дааҕы коммунально-строительнай техникумҕа үөрэнэн, Үөһээ Бүлүүгэ олорор, ЖКХ сэбиэдиссэинэн үлэлии сылдьар. Кэргэнинэн Надежда Иннокентьевналыын 3 оҕолохтор: улаханнара Кеша номнуо студент, кыыстара Сашенька 5 саастаах, кырачааннара, эһэтин аатын сүкпүт Давыд, 2017 сылга күн сири көрбүтэ.

Төрдүс оҕо Михайлова Маргарита Давыдовна Ороһутааҕы педкылааһы үөрэнэн бүтэрэн, Бүлүүтээҕи педучилищени, онтон салгыы СГУ ФЯФИНК саха салаатын бүтэрэн, саха тылын учууталын идэтин баһылаабыта. Онхойдооҕу «Чэчир» уһуяанҕа иитээччинэн үлэлиир. «Воспитатель дошкольного образования» иккис дипломун ылбыта. 5 саастаах Родион диэн уол оҕолоох.

Кыра уол Михайлов Анатолий Давыдович Хоро орто оскуолатын бүтэрэн, конвейер машиниһа, слесарь идэлэрин баһылаан Мирнэйдээҕи АК «АЛРОСА» комбинатка үлэлиир.

Аҕабыт Давыд Яковлевич ситэ олоҕортох олоҕун оҕолоро, сиэннэрэ салгыыллар, “Дабыыд оҕолоро, сиэннэрэ дуо?” дэтэр курдук үтүө олоҕу түстүөхтэрэ.

Маргарита Давыдовна, кыыһа

Михайлова Марфа Алексеевна

1952 с. Онхой Аһыкайыгар төрөөбүтүм. Ийэм Михайлова Мария Евсеевна, эһэм Михайлов Евсей Михайлович диэн этилэр. Кыра эрдэхпинэ дьонум фермаҕа үлэлиир буоланнар, үксүн фермаҕа олорубуппут. Оскуолаҕа үөрэнэргэр Иэһэттэн сатыы сарсыарда-киэһэ барар-кэлэр этим. Кэлин интернакка олорон үөрэммитим.

1970 с. Оскуоланы Далырга үөрэнэн бүтэрбитим. Үс сыл «Оскуола-производство-үрдүк үөрэх» бырагыраамаҕа киирсэн күргүөмүнэн сопхуоска үлэлээбиппит. Ол кэnnэ тыа хаһаайыстыбатын техникумун бүтэрэн, зоотехник идэтин ылбытым. Үөрэнэ сылдьан олобум аргыһын Павлов Владимир Владимировичи көрсөн ыал буолбуппут. Аҕыс оҕону атаختарыгар туруортаан, үлэһит дьон буола улаатыннартаатыбыт. Оҕолорбут билигин бары дьиэ-уот тэринэн, оҕо-уруу төрөтөн республика арас муннуктарыгар үлэлии-хамсыы сылдьаллар. Улахан сиэн уол ХИФУ горно-геологической институтун студена, кэргэннээх, оҕолоох. Онон хос эбээ буолбуппуттан дьолум мунгура суох.

Ороһу нэһилиэгэр кийиит буолан кэлбитим номнуо үйэ чиэппэрэ буолла. Ол да буоллар дьоллоох оҕо сааһым ааспыт дойдутун, Онхойбун мэлдьи ахта саныыбын. Үөрэ-көтө оттообут, сүүрбүт-көпүт алаастарбын, дьүөгэлэрбин, оҕо сааһым доботторун олус күндүтүк саныыбын. Дойдум дьонун, оҕолорун ситиһиилэрин, үөрүүлэрин хаһыаттан, телевизортан, интернет ситимиттэн билэ-көрө олобун уонна киэн туттабын.

Владимир Владимирович,
Марфа Алексеевна

Улахан кыыс Марианна
Владимир оҕолоро

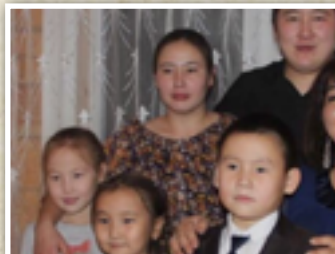
Наина кыргыттарынаан

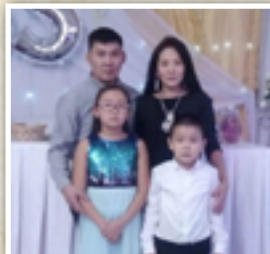
Анна оҕолорунан

Вилена кэргэнэ Александр
уонна кыыстара

Василий Таисия бэйэ
кэргэттэрэ

Айталина Михаил
бэйэ кэргэттэрэ

Татьяна Георгий
бэйэ кэргэттэрэ

Улахан бастакы уол оҕом Андрей – пылевентиляционной сулууспа начальнига (рудник «Айхал» Айхальский ГОК АК «АЛРОСА»), Горняцкай слава 3 степеннээх наҕараадалаах, кэргэнэ Майя Егоровна МО «Поселок Айхал» администрациятыгар главнай экономист, икки уол оҕолоохтор.

Улахан кыыс Марианна, Кэнтик орто оскуолатын математикаҕа учуутала, РС(Я) үөрэҕириитин туйгуна, «Учитель ученических признаний» номинация хас да төгүллээх кыайыылааҕа, кэргэнэ Владимир ГУП ЖКХ газоператора, 4 оҕолоохтор.

Наина, ФГБНУ Дьокуускайдааҕы научнай центр комплекснай медицинскэй проблемаларга (ЯНЦ КМП) терапевт быраас. Терапевтической отделение солбуйааччы сэбиэдиссэйэ. Икки кыыстаах.

Анна – математик идэлээх, Накыыннга (АЛРОСА) кладовщица. Кэргэнэ Герман МУАД АК «АЛРОСА» (ПАО) суоппара. Уоллара Максим ХИФУ 3 курсун студена, кэргэннээх, биир оҕолоохтор.

Бэһис кыыс Вилена – медсестра идэлээх, кэргэнэ Александр Березкин Саха Республикатын үтүөлээх артыыһа. Биир кыыс оҕолоохтор.

Алтыс оҕо Василий – АК «АЛРОСА» водитель-тракториһа. Кэргэнэ Таисия иитээччи идэлээх, Ороһу-тааҕы норуот педагогикатыгар библиотекарь, 3 оҕолоохтор.

Улахан уол Андрей, кэргэнэ Майя, оҕолор

Сэтгис обо Айтилина – экономист идэлээх, кэргэнэ Михаил контролер по драг. продукции идэлээх. Икки оѳолохтор.

Татьяна – МРИ ФНС 1 Саха Республикатын анаалыстыыр отдел налоговой инспектора идэлээх, кэргэнэ Георгий «Алмазтехмонтаж» УКС АК «АЛРОСА» IV разрядтаах электросварщик идэлээх.

Михайловтар

Мин аѳам Михайлов Василий Кононович – Онхой олохтоѳо 1922 сыллааѳы тэрүөх. 1943 сыллаахха армияѳа ынгырыллан сулууспалыыр, 1945 сыллаахха Япония сэриитигэр сылдыбыта. Кэ-лэн баран холкуоска үлэлиир, 1959 сыллаахха Онхойго бастакы ХТЗ диэн тракторы аѳалан үлэлэ-тэр. Техникаѳа сыстабас диэн радиоузелга уонна станцияѳа мотористыыр. Ийэм, Бускарова Ксения Илларионовна, холкуоска дояркалыыр, онтон бэкээринэѳэ уонна детсадка үлэлиир. Ол сылдьан пенсияѳа тахсар.

Биһиги бииргэ төрөөбүттэр үспүт: икки уол, биир кыыс. Убайым оѳото суох, быстахха былдьаммы-та. Эдьиийим икки оѳолоох, Мэйиккэ ыал буолан олорор. Оѳолоро ыаллар, сиэннэрдээх.

Мин 1982 с. Марѳа Евгеньевналыын ыал буолан үс кыыстаахпыт, улахан кыыс Сунтаарга бас-

Аѳам ийэтэ
Михайлова Мария

Аѳам
Василий Кононович

Ийэм Ксения
эдьиийим Елизавета

Кэргэним ийэтэ Анна Егоровна
аѳата Евгений Павлович

Бэйэм булдуна дьарыгырабын

кэргэним Марѳа Евгеньевналыын

Убайым Конон

пытааталынан үлэлиир, биир кыыстаах. Орто кыыс үс оѳолоох ыал. Кыра кыыс куоракка ыал, биир оѳолоох. Кэргэним эдэр сылдьан маѳаһынгга атыһыттаабыта. Уус-уран тыллаах этэ, хоһоон су-руйуутунан дьарыгырааччы. Хомойуох иһин, орто сааһыгар тийбэккэ суорума суолламмыта. Мин бэйэм сопхуоска рабочайдаабытым, булчутунан сылдыбытым. Билигин да Аар айылбабын кытта алтыһабын.

Валерий Васильевич Михайлов

Ильина Наталья Иннокентьевна

1972 сыллаахха тохсунньу ый 16 күнүгэр, томороон тымныы турдагына, онус оҕонон Иннокентийдаах Мария дьиэ кэргэттэригэр күн сириҥ көрбүтүм. Элбэх оҕолоох дьиэ кэргэнгэ улааппыт буолан, бэйэм эмиэ элбэх оҕону иитэн-аһатан улаатыннартаатым.

Ол курдук, улахан уолум Сергей кэргэнинээн Розалыын тыа ыалын сиэринэн сүөһү иитиитинэн дьарыгыраллар. Үс оҕолоохтор. Кыыстара Кэскилээнэ Маарга автомеханик үөрэбэр үөрэнэр. Улахан уоллара Ньургун 6 кылааска үөрэнэр, боксаҕа улууска, республикаҕа призер, кырачаан уол үс саастаах. Виленам Хоробо Степатынаан номнуо элбэх оҕолоох дьиэ кэргэн буолан олороллор. Артем кэргэнинээн Никалыын Нерюнгритааҕы финансовайы бүтэрэн, Дьокуускайга үөрэхтэрин үрдэтэ сылдьаллар. Кыыстара Ньурбаҕа дьааһыла иитиллээччитэ. Ньургуйаана куоракка үлэлиир. Толя ХИФУ горнай институтун 2 курсун устудьуона. Икки кыра уолаттар Маарга үөрэнэллэр. Дима – сварщик, Саша – строитель. Алена эмиэ Маарга автомеханик үөрэбэр үөрэнэр. Кыра кыыс Анатолия 6 кылааска үөрэнэр. Үгкүүнэн дьарыктанар.

Улахан уол Сергей Розалия дьиэ кэргэттэрэ

Артем дьиэ кэргэнинээн

Кыыһым Вилен дьиэ кэргэттэрэ

Кыра уол Саша

Розалия уола Дима уонна Саша

Кыра кыыс Лия

Биһиргэ төрөөбүт балтым Розалия кыыһа Ньургуйаана

Биһиргэ төрөөбүт убайым Анатолий оҕолоро Толя, Алена

Николаев Владимир Тарасович (Былыккаа) дьиз кэргэнэ

Аҕабыт Николаев Владимир Тарасович 1933 с. Ньурба улуунун Үөдэй нэһилиэгэр Маҕаачыа диэн сиргэ төрөөбүтэ. Бииргэ төрөөбүттэр үстэр: Владимир, Шура, Паша.

Аҕабыт тыа хаһаайыстыбатыгар фермаҕа ыанньыксытынан үлэлээбитэ, элбэх грамоталаах, туруу үлэһит, сангалаах-ингэлээх, уус-уран тыллаах, эйэбэс киһи. Ийэбит өлбүтүн кэннэ эрдэ огдообо хаалан баран 4 оҕону соботобун улаатыннарбыта. 52 сааһыгар ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбыта.

Ийэбит Никифорова Александра Васильевна 1936 сыллаахха Онхойго төрөөбүтэ. Ийэм бииргэ төрөөбүттэрэ 2 кыыс. Олортон биһиги ийэбит кыра оҕолоро. Ийэбит сүрдээх налыччы, эйэбэс, ыалдытымсах буолааччы. Киирбит ыалдыты үөрэ-көтө көрсөр, барытын налыччы быһаарар, дьиэтин иһэ куруук ыраас, ханнык баҕарар оҕо аламаҕай сыһыаннаах хаһаайка буолааччы.

Төрөппүттэрбит биһигини дьиз ис-тас үлэтигэр тэнгэ илдьэ сылдьан үөрэппиттэрэ, билигин бэйэ-битигэр туһалаах буолбута. Билигин кинилэр олохторун оҕолоро, сиэннэрэ салбыыллар.

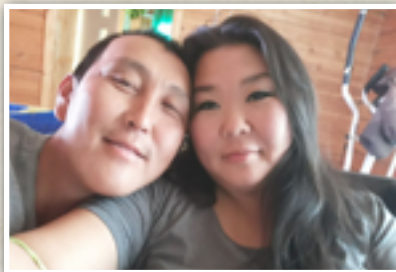
Мин, улахан кыыс Валя, 1960 с. төрөөбүтүм. Идэбинэн атыһыт үөрэхтээхпин. Бэйэм 30 сыл дет-

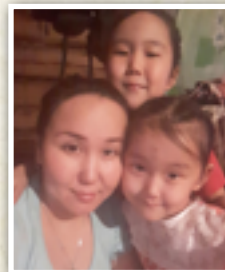
Оҕолоро, сиэннэрэ

Балтым Маша, кэргэнэ Семен
дьиз кэргэстэрэ

Ноговицыннар

садка үлэлээбитим, билигин пенсияҕа олоробун. Прохоров Михаил Алексеевичтыын 1984 с. ыал буолан 3 оҕоломмуппут. Кэргэним Миша элэккэй, эйэбэс, үлэһит киһи этэ. Мишам 48 сааһыгар суох буолтун кэннэ, соботобун 3 уолу улаатыннардым, үөрэттэрдим.

Улахан уолум Вова ыал, 4 оҕолоох Дьокуускайга олороллор. Динияр – 1 кылаас, Вилена – 5 саастаах, Вика сааһа 4, кыралара Чингиз 2 саастаах.

Орто уол Алексей ХИФУ ФТИ радиотехник идэтигэр үөрэммитэ, билигин Онхой оскуолатыгар физика, информатика учууталынан үлэлиир.

Кыра уол Саша Жатайдаабы речной училище студена, билигин Приморьеба армияба сулууспалыы сылдыар.

Быраатым Виктор Владимирович 1964 с. төрөөбүтэ. Өймөкөөнгө өр сыл электригинэн үлэлээбитэ, билигин Дьокуускай куорат олохтооҕо. Кэргэнэ Вензель Анджела Николаевна. Икки оҕолоохтор: уоллара Коля Дьокуускай куоракка үлэлиир, Володя үрдүк үөрэбин бүтэрэн, Өймөкөөнгө физика учууталынан үлэлиир.

Балтым Маша Кэбээйигэ Чагда нэһилиэгэр олорор, 7 оҕолоох улахан ыал ийэтэ. Оскуолаба техүлэһитинэн билингэ диэри үлэли сылдыар. Кэргэнэ Ноговицын Семен Семенович. Ноговицыннар улахан уоллара Коля Горнайга газка операторынан үлэлиир, ыал, 3 оҕолоох. Кыыстара Маша Кэбээйигэ Чагдаба олорор, ыал, 3 оҕолоох. Детсадка физругунан үлэлиир. Үһүс оҕолоро Вика Уус Алданга фельдшеринэн үлэлиир, ыал, 2 оҕолоох. Варялара эмиэ медик идэлээх, Аммаба ыал, биир оҕолоох. Бэһис оҕо Татьяна ХИФУ аспирантуратыгар үөрэнэр. Шурочка ХИФУ саха тылын салаатын 3 курсун студентката. Саамай кыралара Сема Кэбээйи Чагдатын орто оскуолатын 10 кылааһын үөрэнээччитэ. Атах оонньуутунан дьарыктанар, “Азия оҕолоро” спортивной күрэх кыттыылааба. Куобахха – 2 миэстэ, кылыыга – 2 миэстэ, буурдааһынга – 3 миэстэ. Ити идэлэринэн тиһигин быспакка дьарыктанар.

Быраатым Николаев Платон Владимирович 1967 с. бэс ыйын 1 күнүгэр Онхой нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Онхой ЖКХ-тыгар үлэлээн бочуоттаах сынньаланга тахсан, төрөөбүт нэһилиэгэр олорор, кэтэх хаһаайыстыбанан дьарыгырар. Кэргэнэ Еремеева Марта Николаевна Онхой төрүт олохтооҕо. Кинилэр 3 оҕолоохтор: Улахан уол Тима ХИФУ 1 курс устудьуона. Коля Онхой сүрүн оскуолатын 9 кылааһын үөрэнээччитэ. Кыра кыыс Сашенька 6 кылаас үөрэнээччитэ.

Кэргэнэ Михаил

Улахан уол Вова бииз кэргэнэ

Оболорунаан

Кыра уол Саша

Орто уол Алексей

Быраатым Платон Владимирович

Виктор Анджела

Николаева Мария Петровна

Мин ағам Николаев Петр Николаевич Аһыкай нәһилиэгин Кулуһуннаах күөлүгэр 1905 сыл от ыйын 12 күнүгэр төрөөбүтэ. Ийэтэ Өрүүнэ (Мыынньа удабан Үөдэй нәһилиэгиттэн төрүттээх, аҕата Николаев Николай Семеновтыын барыта 15 оҕону төрөөбүттэриттэн, саамай улаханнара Николаева Ульяна Николаевна (1876–1947), саамай кыралара Николаев Петр Николаевич (1905–1966) тыыннаах ордон дьон буолан олох олорон, оҕо-уруу тэнийбиттэр.

Ийэм Николаева Татьяна Ксенофоновна Далыр нәһилиэгин Асхабыл диэн күөлгэ төрөөбүт. Ийэбит 7 саастааҕар ийэлээх аҕата 1 ый быысаһан утуу-субуу өлөн хаалбыттар. Аҕаларын ийэтэ Петрова Ирина (1847–1943) үс тулаайах сиэннэрин көрөн-истэн, такайан атактарыгар туруортаабыт. Ол курдук, ийэм биригэ төрөөбүт убайа Халланов Максим Ксенофонович (1914–1973) 10 саастааҕар, балта Халланова Дария Ксенофоновна (1920–1977) 4 саастааҕар дьонноро өлбүттэр. Асхабыл күөл Аһыкайттан чугас буолан Аһыкай нәһилиэгэр олохсуйбуттар.

Аҕабыт Петр Николаевич ийэбитин Николаева Татьяна Ксенофоновнаны кытта 1948 сыллаахха холбоһон ыал буолан, 1949 сыллаахха миигин, 1953 сыллаахха балтыбын күн сириҥ көрдөрбүттэр. Аһыкай нәһилиэгэр «Кыһыл Үүнүү» холкуос тэриллээбиттэн холкуос чилиэнэ этэ. Урукку киһи сиэринэн үөрэбэ суох эрээри киһи быһыытынан мындыр өйдөөх, барыга дэҕиттэр дьобурдаах, үчүгэйгэ талаһар, үөрэби улаханлык убаастыыр киһи этэ. Ол курдук, наадыдабына тимиринэн да, маһынан да уһанара, оһох да тутара. Олоһун устата холкуоска араас үлэбэ үлэлээбитэ. Олоһун тиһэх сылларыгар «Чөмчөрү» диэн сайылык фермаҕа, Онхойтон 1,5 көстөөх сиргэ сайылыырбыт. Онно көһөн тийэн ыанньык титииги, икки эргэ ампаары холбоон олорор дьиэни Еремеев Семен Спиридоновичтыын тутан кэбиспиттэрэ. Ол икки ампаартан холбоһон онһулулубут өтөх билигин да турар. Итини таһынан ферма араас үлэтигэр үлэлииллэрэ: ынах хомуйара, үүт эрийэрэ, сүөгэй таһара, от да оттуура. 1947 сыллаахха тыылга таһаарылаах үлэтин иһин Сталин мэтээлинэн наҕараадаламмыта.

Ийэбит Татьяна Ксенофоновна
аҕабыт Петр Николаевич Лиисэ Маайа

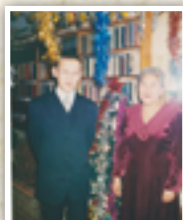
Маайа,
Лиисэ 1955с

Татьяна Ксенофоновна Мария Петровна,
кыргыттарынан Елизавета Петровна

Биһиги дьиэ кэргэн

Мария Петровна
уола Петяһын

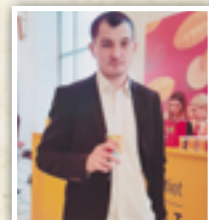
Петя дьиэ кэргэнэ

Петя дьиэ кэргэнэ

Елизавета Петровна
уола Максимһын

Максим 2017с

Орто дойдуга 60 сыл олорон ааспыта. 61 сааһыгар сылдьан, 1966 сыл тохсунньу 23 күнүгэр Бүлүү өрүскэ сайын хааман истэбинэ массыына түгнэри көтөн өлөрбүтэ.

Ийэбит Николаева Татьяна Ксенофоновна Аһыкай нәһилиэгиттэн «Кыһыл Үүнүү», Онхой нәһилиэгин «Максим Горькай», «Ленин» холкуостар, кэлин 1968 сылтан «Үөһээ Бүлүү» сопхуос Онхойдооһу отделениетын биир чулуу ыанньыксыта этэ. Аҕа дойдуну көмүскүүр сэрии сылларыгар тыылга да олох ыарахан этэ. Аҕа көлүөнэ кэпсииринэн, турар-турбат, оҕо-уруу бары холкуос үлэтигэр кыайарын таһынан үлэлээбиттэрэ. Ол курдук, биһиги ийэбитин сэрии сылларыгар «сайын от үлэтигэр үс оһуска от угар этэ» диэн кырдыаҕастар сөбөн кэпсиир этилэр. Ийэбит холкуос бастыҥ ыанньыксыттары ахсааннарыгар эрэллээхтик киирэрэ. Улахан бырааһынньыктарга Бочуотунай грамоталары, араас иһит-хомуос бириэмийэ ылара. 1968 сыллаахха ыанньыксыттаабытын 30 сылыгар улахан трюмо сиэркилэнэн бириэмийэлэммитэ, билигин да дьиэбитигэр ыйанан турар. Уһун сыралаах үлэтин иһин 1947 сыллаахха Сталин мэтээлинэн, 1975 сыллаахха Улуу Кыайыы 30 сылыгар аналлаах юбилейнай мэтээллэринэн наҕараадаламмыта.

1979 сыл ыам ыйын 9 күнүгэр ыарахан ыарыыттан олохтон туораабыта.

Аҗалаах ийэбит былыргы холкуос, сопхуос бүтэн биэрбэт үлэтин быыһыгар дьэ иһигэр оҕону иитиигэ болҕомтолорун уураллар эбит. Мин кыра эрдэхпинэ детсад диэн суоҕа, онон оҕо сааһа туоллаҕына бэлэмэ суох оскуолаҕа киирэрэ. Аҕам бириэмэлэннэбинэ хоонньоһо сытан ахсаанга эрчийэр, араас суоттары суоттатар этэ, ол иһин буолуо, оскуолаҕа үөрэнэрбэр математикаҕа үчүгэйдик үөрэммитим. Улахан ирдэбиллээх киһи этэ, кырдыксыт буоларга үөрэппитэ, холобур, кыра кылааска «2» сыананы ылбыппын кистээн кэбиспитим. Аҕам ону билэн баран: «Хаһан да сымыйалаабат буол, бэйэн буруйгун билиннэххинэ буруйгун чэпчигэ, оттон атын киһиттэн эн куһаҕангын биллэххэ буруйгун ыарыыр», – диэбитэ. Иккис түгэн, дьонум наһаа туттар былыргы чугуун лаайканы албаска тоҕо садьыйан алдыаппытым. Куттанан бөҕө буолбутум уонна аҕабар буруйгун билиммитим. Ону аҕам: «Дьэ ити саамай сөпкө гыннын, эн улахан буруйу онорбуккун, буруйгун билиннин, онон итиннэ эн миэрэлэммэккин», – диэн быһаарбыта. Кини ол этэрэ оруннаах, улахан кытаанах киһи этэ: бириэмэтигэр атаахтатар да, киирэн биэрдэххинэ кытаанах соҕустук дьарыйар да этэ.

Татьяна Пудовна кэргэнэ Афанасий Афанасьевич Дакаяров Федотов Симонныын Афанасий Прокопьевич, Матрена Федотовна Дакаяровтар диэн бииргэ иитиллибит оҕолор буолан Симон дьонугар Дьүүрэндэҕэ кэллэҕэ. Ийэбит үлэһитин, хоһуунун туһунан бэйэтин көлүөнэтигэр номоһо киирбит киһи. Кини ураты хаачыстыбата аһара тиэтэл, түргэн-тарҕан туттуулаах этэ. Урукку ферма дьэилэрин, улахан баҕайытык дьэ диир табыгаһа суох. Ол курдук, араас кыра ампаардарга олорор этибит. Өйдүүбүн 1 кылааһы бүтэрэр сылбар сайын «Дьүүрэндэ» диэн сайылыкка көһөн барбыппыт. Биһиги көһөн олоруохтаах дьэбит «Титиик» эбит, эркиннээх, муоста дуомнаах, онто хайыта хатан хаалбыт, кур сүөһү-сылгы ноһуома. Ыл олороругар сөп курдук дьаһанан икки ыал – Николаева Татьяна Ксенофонтовна, Николаева Татьяна Пудовна дьэ кэргэннэрэ дьукаахтаһан сайылаабыппыт. Таарыччы ахтан аастаахха, итинник дьэиҕэ орто оскуоланы бүтэрэн Федотов Симон Петрович кэлбитэ.

Ийэбит үйэлээх сааһыгар ферма араас мунуктарыгар олорбут киһи диэтэххэ, айылҕаттан чэбэр, дьаһаллаах этэ. Оҕо эрдэхпинэ ыраастык туттарга, дьаһанарга үөрэтэрэ. Аны санаатаахха, бокуойа суох буоллаҕа, арыый улааппытым кэннэ танас тигэн биэрбэт буолта. «Илиилээххин, массыына ити турар, бэйэн тигин», – диэн буолта, иннэ гынан кыра ис танаһы энин 3 кылаастан иистэнэн бөлбөхтөөбүтүм.

1966 сыллаахха аҕабыт оһолго түбэһэн өлөрүгэр, ийэбэр мин, 16 саастаах Бүлүүтээҕи педучилище студентката, быраатым 14-тээх уол, балтым 11-дээх кыыс, кыра быраатым 7-лээх оҕолордоох оҕдообо хаалбыта.

Икки бырааттарым: Николаев Николай Васильевич, Николаев Василий Николаевич аҕабыт быраатыттан Николаев Василий Николаевичтан иттэ ылбыттара. Биһигини 4 оҕону дьон гынаары ийэбит муннаах мүнүүтэ сынньаммакка үлэлээбитин, түбүгүрбүтүн санаатаахпына, ийэбин наһаа аһына саныыбын.

Биһиги көлүөнэ оҕолор үлэлээн үөскээбит көлүөнэбит. Дьэ таһыгар тиэллэн кэлбит маһы биһиги эрбээн, хайытан дьэиҕэ киллэрдэхпитинэ оһох оттуллар, хаар баһан киллэрэн уулаатаахпытына чэй, аһылык буһар. Сайын ньирэйдэри сырсыы, уу баһыыта, дьэ дьаһайыыта, оҕо көрүүтэ эн бэргэһэлэммит үлэлэрин. Оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан, сайын эрдэ ходуһа ыраастааһына, оҕус сиэтиитэ, саас ферма хотонун хаарын түһэри эбээһинэспит этэ. 3 кылааска сылдьан «Чинэкэ» фермаҕа хотон хаарын түһэрбиппит баар. 3 кылааһы бүтэрээт, сайын бииргэ үөрэнэр кыыспынаан Федорова Настялыын Чиллэҕэ баран от кээһиитигэр оҕус сиэтэрбит. Оҕустарбыт сүтэн, билбэт сиргэ көрдүүргэ эрэй этэ. Үлэҕэ эриллэн үөскээбит киһи үйэтигэр үлэһит буолар эбит. Билигин да таах олорбоппун, ону-маны дьарыктаммыта буолабын.

Бырааппыттан Николаев Николай Васильевичтан уол оҕо ииттибитим. Аҕам аатын толору сүкпүт Николаев Петр Николаевич билигин Россия «Билии» обществотын Саха сиринээҕи филиалын председателэ, педагогической наука кандидата. Сунтаар Кэмпэндэиитигэр төрөөбүт Ирина Михайловна – ХИФУ БГФ үлэһитэ кэргэннээх. 4 оҕолоох: 2 уол, 2 кыыс.

Балтым Николаева Елизавета Петровна 1971 сылтан почтаҕа үлэлээн идэ гыммыта быһыл 47 сылын туолар. Уһун сыралаах үлэтэ 2011 сыллаахха СР Ил Түмэн Бочуотунай грамотатынан бэлиэтэммитэ. Үөһээ Бүлүү сэлиэннэтин «Бочуоттаах гражданина» диэн аат ингэриллибитэ. Николаев Максим Дмитриевич уол оҕолоох. Максим Дмитриевич Хабаровскайдаағы тимир суол институтун бүтэрэн, Алдан оройуонугар Томмокко тимир суолга, Мэнэ Хангалас оройуонун Аллараа Бэстээбэр транспортнай техникумугар преподавателинэн үлэлээбитэ. Билигин Москва куоракка ЭПЛ «Даймонд» фирма үлэһитэ.

Мария Николаева, *Оҕхой нэһилиэгин ытык олохтооҕо, государственнай-муниципальной сулууспа бэтэрээнэ, СР архивнай сулууспатын туйгуна*

Николаевтар дьиэ кэргэттэрэ

Биһиги аҕабыт Николаев Василий Иванович (1917 – 1991) Үөдэйтэн 1949 с. Павлова Варвара Петровна (1923–1998) кэргэн ылан, 9 оҕону төрөппүттэр. Икки уол кыраларыгар өлбүттэр. Аҕабыт рабочайынан үлэлээбитэ. Фермаҕа тас аһатааччынан үлэлиир кэмигэр убайбыт Бүөккэ сарсыарда оскуолаҕа баран иһэн балбаабын хоннорон барара. Аҕатыгар куруук көмөлөһөрө. Аҕабыт Онхой-дооҕу көрбөттөр обществоларыгар председатель этэ. Ийэбит түргэн-тарҕан, хотуулаах үлэһит этэ. Маҕнай ыанньыксыттаабыта, онтон оскуолаҕа остуорастаабыта. Оччотооҕу остуорас сарсыарда 6-тан үлэтин саҕалыыра. Биһиги кыргыттар уочаратынан сарсыарда кэлэн оһох оттуһар этибит. Чыыппааны аҕабыт тыыран бэлэмнээччи. Аны оһохторо үрдүгүн, ону мас кирилиэһинэн тахсан аһар, сабар этибит. Сабыыта эмиэ эрэйдээх буолааччы.

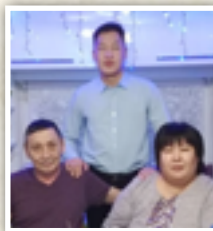
Аҕабыт
Василий Иванович

Павлова
Варвара Петровна

Сизэннэр

Быраалпыт
Михаил Васильевич

Быраата
Бүөккэлиин

От кэмигэр

Маҕнайгы уол Николай Васильевич 1951 с. төрүүх. Идэтинэн сварщик, тракторист. Билигин сынньаланга олорор. Кэргэнэ Зинаида Викторовна 1954 с. төрүүх. Орджоникидзевской оройуонун Эргис нэһилиэгэр төрөөбүт. 1977 с. Серго Орджоникидзе аатынан медучилищени бүтэрэн, фельдшер идэтин баһылаан, Онхойго үлэли кэлбитэ. Николай Васильевичтыын ыал буолан икки кыыстаахтар: Наталия Николаевна – Россия почтатыгар үлэлиир, Татьяна Николаевна – Дьокуускай куоракка налоговой инспекторынан үлэлиир. Кэргэнэ Сонтоев Алексей Романович.

Зинаида Викторовна – доруобуйа харыстабылын туйгуна, үрдүк категориялаах фельдшер. Кини сайынны өттүгэр араас обуруот аһын уонна сибэкки эгэлгэтин үүннэрэр.

Зинаида Викторовна,
Николай Васильевич

Зинаида Викторовна

Кыыстара Татьяна

Наталя Николаевна

Татьяна, Алексей

Иккис уол Петр Васильевич (1954–2018) оскуолаҕа үөрэнэр кэмигэр математика, физика, химия уроктарыгар дьобурдаах этэ. Онхой оскуолатыгар үөрэнэ сылдьан Евгения Алексеевнаны кытта оскуола маҕаһыныгар атыһытынан үлэлээбитэ. Спорка да дэгиттэр этэ. Тустара, атах оонньуура, волейбол оонньуура. Үөрэниэх киһи дьоммор илии-атах буолан балыстарбын, бырааппын атахтарыгар туруоруом диэн үөрэммэтэбэ. Биһиги убайбыт сымнаҕас майгылаах, үлэһит үтүөтэ этэ. Сайынын от охсон иннин кимиэхэ да биэрбэтэ. Хас да сыл Чөмчөрү звенотун салайан үлэлэппитэ. Совхозка биригэдьириинэн, рабочайынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. 1975 с. Любовь Яковлев-

налыын ыал буолан биэс оҕону төрөттүлэр. Любовь Яковлевна ыраах сытар Туобуйаттан төрүттээх. Культура үлэһитэ. Кулуупка үлэлээбитэ. Үнкүүһүт идэлээх.

Улахан кыыс Ирина Петровна икки кыыстаах. Улахан сиэн Анжелика МФПУ Синергия экономика бүтэрэн, билигин үлэли-үлэлии юридическайга кэтэхтэн үөрэнэ сылдьар. Иккис кыыс Вероника Бауман аатынан МГТУ менеджмент идэтигэр үөрэнэр.

Петр Васильевич,
Любовь Яковлевна оболорунаан

Вилюя Афанасий
дьыэ кэргэттэрэ

Петр тустар да
атах да оонньуур этэ

Татьяна кыыһа
Оляһын

Татьяна кыыһа
Оленька

Уоллара Петр
оболоро

Улахан кыыс Ирина кыргыттара
Анжелика, Вероника

Яков Петрович хаһаайыстыба тутаах киһитэ.

Петр Петрович куоракка үлэлиир, түөрт оболоох – Луиза – 7 кыл., Андрей – 4 кыл., Эрчим – 3 кыл., Лиза – 1 кыл.

Онтон кэлэр кыыс Татьяна Петровна куоракка үлэлии сылдьан эмискэ ыалдьан хомолтолоохтук олохтон туораабыта. Кыыһа Оля 3 кылааска үөрэнэр. «Домисолька» ансамбльга ыллыыр.

Кыра уол Афанасий Петрович Мэйиккэ олорор, олохтоох дьаһалтаҕа суоппардыыр. Ыал, үс оҕо-лоох: Власий – 7 кыл., Карина – 5 кыл., Алгыс – 1 кыл. Кэргэнэ Вилюя Мэйиккэ почта начальнига.

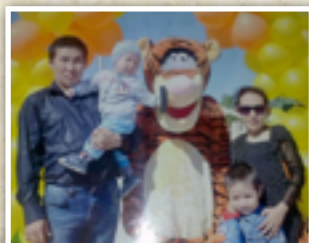
Улахан кыыс Ульяна Васильевна (1956–1997) Онхой олохтооҕор Николаев Валерий Васильевичка кэргэн тахсан икки оболоммота. 41 сааһыгар икки оҕону тулаайах хаалларан эмискэ олохтон туораабыта. Уола Василий Валерьевич Онхойго олорор, сварщик идэлээх. Кыыһа Василиса бухгалтер

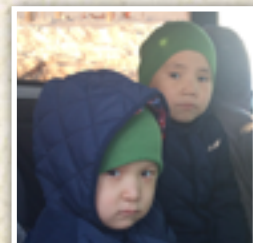
Ульяна
Васильевна

Уола Василий

Кыыһа Василиса дьыэ кэргэнэ

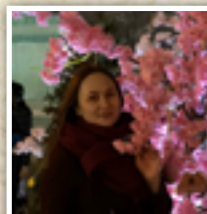

Сизэнэрэ

идэлээх. Бүлүүгэ олорор. Кэргэнинээн Петр Алексеевичтыын икки уоллаахтар: Айсан – 7 саастаах, Дьулуустаан – 3 саастаах.

Ирина Васильевна

Майя Васильевна

Мин, Ирина Васильевна, С.П. Федотов аатынан Онхой сүрүн оскуолатыгар алын кылаас учууталынан 38 сылбын үлэлии сылдьабын. Кыыһым Майя Васильевна 2006 с. Бүлүүтээҕи педколледжы бүтэрэн, Уус Алданга корейскай тыл учууталынан үлэлээбитэ. 2009 с. Санкт-Петербургдаагы профсоюзнай гуманитарнай университеты бүтэрбитэ. Идэтэ социально-культурнай идэ менеджерэ. Билигин Москва куоракка ЭПЛ Даймонд «Якутские бриллианты» интернет маҕаһынынга менеджерынан үлэли-

ир.

Бырааппыт Яковлев Михаил Васильевич Покровский Дьөппөнүгэр ыал. Кэргэнинээн Евдокия Владимировна ыын предпринимателлэр. Икки уол оҕолоохтор. Иккиэн студеннар. Михаил Васильевич суоппар идэлээх. Маҕаһыыннарыгар саҕаттан саҕа табаары аҕаланнар, Дьөппөн олохтоохторун хааччыйаллар.

Светлана, Лука Николаевтар

Мин, Светлана Васильевна, 1978 с. Хоро орто оскуолатын бүтэрэн, төрөөбүт Онхойбор ыанньыксытынан үлэлии тахсыбытым. Үлэлии сылдьан нэһилиэккэ үс төгүл депутат буолбутум. Комсомол чилиэнигтэн коммунистка тийэ үүммүтүм. 1982 с. Туобуйаттан төрүттээх Лука Титовичтыын ыал буолбутум. Кэргэним оскуолаҕа кочегардаабыта, онтон фермаҕа бииргэ үлэлээбиппит. 1986 с. сылгы базатыгар сылгыһытынан үлэлээбитэ. Биһиги дьиэ кэргэн алта уол, биир кыыс оҕолонон Онхой сис

Светлана, Лука Николаевтар

Улахан уол Ньургун оҕолорунан

Үһүс уол Василий

Иккис уол Семен
кэргэнэ саргылана
уонна оҕолоро

Федор бэйэ кэргэнэ

Лука Лукич

Кыысчыл Екатерина
улбут Тит

Лука уола

Оҕолорунан

ыалынан буолбуппут. Оҕолорбут улаатан, ыал буолан, сиэн көрдөрөн биһигини дьоллоотулар.

Улахаммыт Ньургун Лукич кэргэннээх, икки оҕолоох. Чурапчыга дьиэлээх. Билигин Дьокуускай куоракка слесарынан үлэлиир. Иккис уол Семен Лукич Дьокуускай куоракка МВД үлэһитэ. Кэргэнэ – Михайлова Саргылана Васильевна Ньурбаттан төрүттээх, үрдүк үөрэхтээх экономист. Билигин Дьокуускай куоракка МКУСЭГЖ тэрилтэҕэ үлэлиир. 3 оҕолоохтор: Айаал – 4 кылаас, Далаана – 1 кылаас, Дайаана – 2 саастаах. Үһүс уолбут Василий Лукич. Түргэн-тарҕан туттуулаах уол этэ. Тустара. Онус кылааһы бүтэрбит сайыныгар, эмискэ хомолтолоохтук олохтон туораабыта. Төрдүс уол Федор Лукич Үөһээ Бүлүүгэ олорор. Кэргэннээх, икки оҕолоох. Федя бэйэтэ автомеханик идэлээх, билигин 4 № оскуолаҕа оператордыыр. Бэһис уол Лука Лукич биир оҕолоох. Алтыс оҕобут Екатерина Лукинична – учуутал идэлээх. Билигин Онхой сүрүн оскуолатыгар үлэлиир. Сэттис оҕобут Тит Лукич. Билигин электрик үөрэбэр үөрэнэ сылдьар. Уолаттар бары армияҕа сулууспалаан, ытык иэстэрин толорон кэлбиттэрэ.

Саха ыала Кононовтар

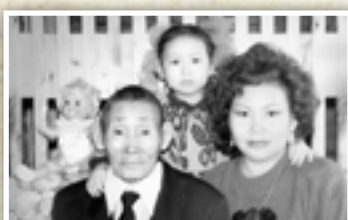
Биһиги Чэнкэй аҕатын уһуттан төрүттээх дьоммут. Мин аҕам Кононов Николай Иннокентьевич (Тарды) Күүлэксэ олохтоох Григорий Афанасьев (Лабыһаах) уолун Григорьев Иннокентий (Тойто) төрөппүт оҕото буолар. Кини 1904 с. төрөөбүтэ, балтараа сааһыгар Онхой Иһэтэтигэр олохтоох Кононов Спиридон (Кускуйар) иитэ ылбыт. Кыратыттан үлэбэ эриллэн үөрэх диэни билбэтэх. “Кыайыы” холкуоска биир бастакынан кирибит холкуос-сопхуос сайдыытыгар хара көлөһүнүн тохпут “киниискэтэ суох хомунуус” этэ. Аҕам 1943 с. кэргэнин Татыынаны, иитийэх 13 саастаах кыһын Аанысканы хаалларан сэриигэ барбыт. Берлингэ тиийэ сэриилэһэн II группалаах инбэлиит буолан, 1945 сыл күһүнүгэр дойдутугар эргиллэр. Николай Иннокентьевич Аҕа дойду сэриитин I истиэпэннээх уордьан кавалера, “Хорсунун иһин”, “Германияны кыайыы” иһин диэн бойобуой наҕараадалаах, юбилейнай мэтээллэрдээх, килбиэннээх үлэтин иһин элбэх Бочуотунай грамоталаах. Аҕам аах 1949 с. тулааһа хаалбыт 4 саастаах быраатын Саасканы ииттибиттэр. 1954 с. огдообо Ньюкулай Мэйиккэ баран фермаҕа ыанньыксыттыыр 7 саастаах кыыс оҕолоох Бороскуону кэргэн кэпсэтэр. Эдьийим Ньюута аҕабын сөбүлээн, ийэм күһүн Онхойго сүктэн кэлбит. Мин ийэм Григорьева Парасковья Ивановна 1915 с. Бүлүү Тылгыныгар төрөөбүтэ. Кинини кыратыгар Чыраа Сэмэннээхтэн Григорьев Иван диэн киһи ииттэ ылбыт. Сэри кэмигэр эр киһи үлэтин үлэлирин иһин, иппит ийэтэ аһынан, “биригэ төрөөбүттэргин бул” диэн Үөһэ Бүлүү Мэйигэр атаарбыт. Ийэм Мэйиккэ кэлэн ыанньыксыттаабыт. Мин 1955 с. бэс ыйыгар төрөөбүтүм. Дьонум 1960 с. эдьийим Ааныска иккис оҕотун, сиэннэрин Нинаны биридээбиттэн ииттибиттэрэ. Эдьийим Ньюутаны дьонум салгыы үөрэттэрээри 1962 с. Далырга кэспүппүт. Фермаҕа куруук дьукаахтаах буолан кыараҕастык олорорбут. Аҕам элбэх сангалаах, күлүүлээх-

Парасковья уонна Николай

Майя
эдьийэ Ньюуталыын

Николай Иннокентьевич

Мария Николаевна
кыһа Рада сиэнэ Мирика

оонньуулаах, оттон ийэм сангата аҕыйах, дьээбэлээх буолааччы. Онон дьиэбит иһэ ньиргийэн олорооччу. Дьонум Ньюута биһиккини кытары үс иппит оҕолорун таптаан, көрөн-харайан атахтарыгар туруорбуттара. Ийэлээх аҕабыт биһигини көнө майгылаах, суобастаах, дьонго үтүө сыһыаннаах буоларга, үлэни таптыырга, эппиэтинэстээх буоларга бэйэлэрин холобурдарынан иппиттэрэ. Дьиэбэ сылаас сыһыан, сахалыы ас эгэлгэтэ, сэһэн-сэппэн, күлүү-оонньуу эйгэтэ куруук баара. Ийэм ыараханлык ыалдьан 1971 с. күн сириттэн күрэммитэ. Онтон аҕам 1994 с. күһүн дойдутугар көмүс уңуоҕа харыллыбыта.

Мин Хоро орто оскуолатын 1974 с. бүтэрэн, Бүлүү педучилищетыгар үөрэнэ кирибитим. 1978 с. педучилищени ситиһиилээхтик бүтэрэн, үлэбин Аллайыахаҕа саха тылын учууталынан саҕалаабытым. Онтон Далырга начальнай кылаас учууталынан, Хороҕо интернат сэбиэдиссэйинэн, иитээччинэн үлэли сылдыбытым. 1985 с. Магадааннаабы пединституту бүтэрбитим. 1994 сылтан Онхой оскуолатыгар начальнай кылаас учууталынан үлэлээбитим. Мин 1998 сылтан кыра кылаастарга “Кустук” саха тылын куруһуогун үлэлэппитим. Оҕолор суруйуулар, айымньылар улуус, өрөспүүбүлүкэ хаһыаттарыгар, сурунаалга тахсыбыттара. 2003 с. III Республиканскай “Эдкордар – бөрүө рыцардара” диэн фестивалга улуустан бастакынан “Кэскил” хаһыат ыңырытынан үөрэнээччибин кытта баран кэлбиппит. Онно кыра кылаастан соботох этибит. Кэксэ кэмнэргэ “Үөһэ Бүлүү” хаһыат селькора буолан төрөөбүт нэһилиэгим олоҕун, үлэһит дьонун улуус, өрөспүүбүлүкэ иһинэн билиһиннэрибитим. Кэлин инбэлиит оҕолору дьиэбэ үөрэтэр учууталынан үлэлээн баран, 2013 с. күһүнүттэн уурайан сынньаланга олоҕобун. Мин үөрэҕири эйгэтигэр 35 сыл сыралаһан үлэлээбитим үтүө түмүктэрдээх дии саныыбын. Кыһым Радмила 1989 с. күөх сайыны уруйдуу күн сирин көрбүтэ. Кыра кылаастан туйгуннук үөрэнэн, Үөһэ Бүлүү М.А. Алексеев аатынан Республиканскай гимназияны 2007 с. кыһыл көмүс мэтээлинэн бүтэрбитэ. Оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан улуус, өрөспүүбүлүкэ, регион таһымнаах араас элбэх предметнэй олимпиадалар кыайыылааҕа этэ. “Түүрк эйгэтэ” уонна “Инникигэ хардыы” НПК өрөспүүбүлүкэтээби, Арасыыа уонна евразийскай норуоттар икки ардыларынаабы фестивалларын лауреата. Радмила Санкт-Петербургскай киинэ уонна телевидение университетин үчүгэйдик бүтэрэн, билигин “Сахафильм” кинокомпанияҕа режиссерунан ситиһиилээхтик үлэлиир. Кыыс оҕолоох.

Мария Николаевна Кононова, СР үөрэҕириитин туйгуна

Сэргийэптэр дьиз кэргэттэрэ

Биһиги ийэбит, эбэбит Сергеева (Григорьева) Анна Николаевна 1947 сыллаахха сэттиньи 4 күнүгэр Мэйик нэһилиэгэр күн сириҥ көрбүтэ. Биир сааһыгар оргуйбут үүккэ буһан, үс сааһыттан унгуох араас ыарыыларыгар ыалдьан орон оҕото этэ. Ийэтэ (эбэбит, хос эбэбит) Бороскуо ыал буолан Онхойго көһөн кэлтэрэ. Эһэбит, хос эһэбит Николай Иннокентьевич балыһалары кэритэн, эмтэтэн киһи-хара гыммыта. Тоҕус сааһыгар олох үтүөрэн оскуолаҕа үөрэнэр дьолломмута. Онхой түөрт кылаастаах оскуолатын бүтэрэн, салгыы Далыр орто оскуолатыгар үөрэммитэ. Оскуолаҕа үөрэнэр кэмнэригэр ыллыыр дьобурдаах буолан, оскуола, нэһилиэк кулуубун сыанатыгар элбэхтик ыллаабыта.

Оскуоланы бүтэрэн, Дьокуускайдаағы коже-обувной комбинатка иистэннэн идэтигэр үөрэнэ кирибитэ, үөрэбин бүтэрэн, комбинатка үс сыл идэтинэн үлэлээбитэ. Ол кэннэ дойдутугар төннөн кэлэн, аҕыс оҕону төрөтөн, эбээ, хос эбээ дьолун билбитэ. 1980 уонна 1983 сылларга Материнская Слава I-II-III степеннээх уордьаннарынан наҕараадаламмыта. Ийэбит Далырга, Күүлэксэ өр кэмнэргэ атыы-эргиэн эйгэтигэр, Онхойго кулууп директорынан үлэлээбитэ. Элбэх оҕолообунан 45 сааһыгар пенсияҕа тахсыбыта. Нэһилиэк общественной араас тэрээһиннэригэр көхтөөхтүк кытара, сыана бэтэрээнэ. 2002 сыллаахтан Үөһээ Бүлүүтээҕи кырдыаҕастар “Дьулуур” түмсүү, 2015 сылтан Республиканскай “Утум” (Наследие) общественной түмсүү чилиэнэ этэ.

Ийэбит олус холку, сымнаҕас, дэлэгэй, киэнг көхсүлээх майгылааҕа. Толоругас, эппиэтинэстээх буолан үлэтэ-хамнаһа барыта орун-оннугар буолара. Пенсияҕа тахсан да баран, оҕолоругар, сиэннэригэр көмөлөһөөрү, остуораһынан, түүнгү охранныгынан үлэли сүлдүбүтэ.

Ийэбит олус үчүгэйдик иистэнээччи, таннар тангас эрэ буолбакка, тас, истээх ыстааныгар, сонугар, түүлээхтэн бэргэһэтигэр тийэ иистэнэн, барыбытын тангыннан улаатыннартаабыта. Биһиги кырабытыгар тангас да атыыга дэлэгэйэ суох буолааччы. Кини тикпит тангастарын маҕаһынтан уратыта суох диэн дьон хайҕааччы, аны аһа минньигэһэ, остуола куруук дэлэгэй астаах буолара. Тастан кирибит ыалдьыты, хоһоһону маанылаан көрсөөччү. Дэлэҕэ: «Ньуута, куруук күлэн-үөрэн, кэпсэтэн-ипсэтэн эйэбэс да буолааччы. Дэлэгэй, минньигэс да астаах-үөллээх хаһаайка этэ», – диэн билигин да ахталлар.

Аҕабыт, эһэбит Сергеев Василий Алексеевич 1947 сыллаахха олунньу 12 күнүгэр Уус Маайа улуунун Ааллаах Үүнүгэр төрөөбүтэ. Аҕабыт эдэр сааһыгар сопхуоска үлэлээбитэ, онтон техникаҕа сыһыаннаабын көрөн, Дьокуускайдаағы “Автошкола” курсугар үөрэттэрэ ыыппытара. Суоппар идэтин ылан кэлэн түөрт сыл Онхой отделениетыгар суоппардаабыта. Кини олус ыраас, чэнчис туттуулаах, барыны-бары сатыыр, үлэһит ыал аҕата этэ. Сааһынан пенсияҕа тахсыар диэри слесарь-сварщигынан, сантехнигынан, кочегарынан үлэлээбитэ.

Ийэбит
Анна Николаевна

Аҕабыт Алексей,
ийэбит Анна

Эдэһийбит Нина

Эдэһийбит Ааныска уонна сиэннэр

Улахан кыыс Софья 1967 сыллаахха төрөөбүтэ. Благовещенскайдаағы государственной институту бүтэрэн медсестра идэлээх. Кэлин психолог идэтигэр үөрэнэн, билигин Үөһээ Бүлүүтээҕи социальной харалта тэрилтэтигэр үлэлиир. Кэргэнэ Иванов Владимир Николаевич суоппар. Кыыстара Лия уһууаан иитээччинэн үлэлиир. Кэргэнэ Федоров Федор Семенович учуутал идэлээх, ВВРЛИ пансионатыгар иитээччинэн үлэлиир. Икки саастаах Сеня диэн уол оҕолоохтор.

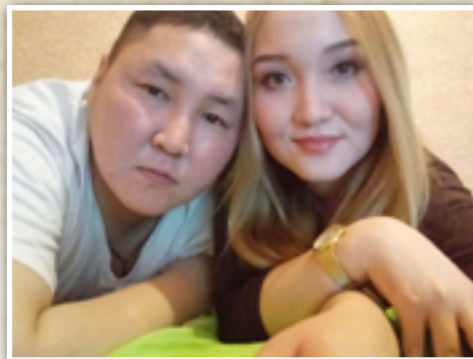
Иккис кыыс Лида кэргэннээх, түөрт оҕолоох, биир сиэннээх. Билигин куоракка олоролор, үлэлииллэр. Лидия ООО «Монетка» маҕаһынгна старшай продавеһынан үлэлиир. Кэргэнэ Николай суоппар идэлээх, ОАО «Алмазы Анабара» үлэлиир.

Улахан кыыс Маша кэргэннээх, биир оҕолоох. Далыр нэһилиэгэр олорор. Уоллара Коля сварщик идэлээх, ОАО «Алмазы Анабара» үлэлиир. Сайыына ООО «Монетка» маҕаһынгна кассир. Кыра кыыс Настя 9 кылааска ситиһиилээхтик үөрэнэр.

Соня кэргэнэ Владимир

Соня кыыһа Лия кэргэнинээн

Кыргыттара Соня Лида

Улахан уол Ваня

Уола Мариван,
кэргэнэ Улялыын

Убайбыт Ваня биэс оҕолоох, биэс сиэннээх. Улахан уола Мариван кэргэннээх, икки оҕолоох, Максим уонна Карина. Дьокуускай куоракка олорор, үлэлиир. Кэргэнэ Уля «Сахамедстрах» компания специалиһа. Кыыһа Аня уол оҕолоох, программист идэлээх. Покровскай Нөмүгүтүгэр олорор, үлэлиир. Уола Айсен уһууаан иитиллээччитэ. Никита кэргэннээх, биир оҕолоох. Горнай улууһугар олорор, үлэлиир. Кыра уол 6 кылаас үөрэнээччитэ. Кыра кыыс Анжелика Үөһээ Бүлүүтээҕи И.Н. Баранов аатынан оскуолаҕа үөрэнэр.

Улахан сиэнэ Максим Нам улууһун Модук орто оскуолатын 1 кылаас үөрэнээччитэ, кыралар уһууаан иитиллээччилэрэ.

Дария, Николай Еремеевтэр

Мин, Еремеева Дария Васильевна, 1973 сыллаахха алтынньы 23 күнүгэр Сергеевтэр дьиэ кэргэт-тэригэр төрдүс оҕонон күн сириҥ көрбүтүм. Олоҕум аргыһын Еремеев Николай Семеновиһы көрсөн, 1992 сыллаахха Еремеевтэр дьиэ кэргэттэригэр кийиит буолбутум. 2012 сыллаахтан Хангалас улууһун Уулаах Ааныгар олоробут. Кэргэним Дьокуускай куоракка ГУП ФАПК «Туймаада» тэрилтэтин «Илин-Энэр» маҕаһыныгар үлэлиир. Мин Уулаах Аан орто оскуолатыгар педагог-психологынан үлэлиибин.

Улахан кыыспыт Мичийэ 1993 сыллаах төрүүх. 2010–2015 сылларга Томскай куоракка Сибиридээҕи государственнай медицинскэй университет фармацевтической салаатыгар үөрэнэн, «Провизор» идэтин баһылаан, билигин Дьокуускай куоракка ООО Аптека «Аргысмедстрахха» үлэлиир.

Орто кыыспыт Нарыйа 1994 сыллаах төрүүх. 2011–2015 сс. Алданнааҕы медицинскэй колледжка фельдшер идэтин ылбыта. Билигин Үөһээ Бүлүү улууһун Дүллүкү нэһилиэгэр 2015 сыллаахха ыал буолан, Дүллүкүтээҕи участковай балыыһаҕа фельдшерынан үлэлии сылдьар. Кэргэнэ Иванов Дьулуустаан Спиридонович Хотугулуу-Илинни федеральнай университет, тыл уонна култуура салаатын бүтэрэн, билигин Дүллүкү орто оскуолатыгар научнай салайааччынан үлэлии сылдьар. Биир кырачаан икки саастаах кыыс оҕолоохтор, Айсаана Дүллүкүтээҕи «Кустук» уһууаан иитиллээччитэ.

Уолбут Мичил 2001 сыллаах төрүүх, Уулаах Аан орто оскуолатын онус кылааһыгар үөрэнэр,

Даша уонна Коля дьыэ кэргэттэрэ

Нарыйа, Дьулуустаан кыыстара Айсаана

оскуола, улуус иһинэн ытыллар олимпиадаларга, оскуола, улуус, республика иһинэн ытыллар научнай аабыларга ситиһиилээхтик кыттан, хас да төгүллээх призер. Спордуна дьарыктанарын сөбүлүүр, улуустаабы хапсагай, мас тардыһыы күрэхтэрин призера.

Кыра кыыспыт Дайаана 2002 сыллаах төрүөх, Уулаах Аан орто оскуолатын тохсус кылааһыгар үөрэнэр. Оскуола, улуус, республика иһинэн ытыллар олимпиадалар призера. Оскуола, улуус, республика иһинэн ытыллар научнай аабыларга ситиһиилэрдээх. Уулаах Аан орто оскуолатын иһинэн тэриллитбит “Театральнай оскуола” үөрэнээччитэ, «Дьэрэлий» вокальнай академической ансаамбыл иитиллээчитэ.

Бэһис оҕонон быраатым Алексей кыыһын Розаны иитэ сылдыабыт. Роза Уулаах Аан орто оскуолатын алтыс кылааһыгар үөрэнэр. Оскуола иһинэн ытыллар олимпиадаларга ситиһиилээхтик кыттар. Уулаах Аан орто оскуолатын иһинэн тэриллитбит “Театральнай оскуола” үөрэнээччитэ, «Дьэрэлий» вокальнай академической ансаамбыл, «Эр Хоһуун» военно-патриотической кулууп иитиллээчитэ

Ивановтар

Мин 1975 сыллаахха олунньу 24 күнүгэр Сергеевтэр дьизэ кэргэттэригэр бэһис оҕонон күн сири кербүтүм. Эбэм аатынан Бороскуо диэн сүрэхтээбиттэрэ.

Учуутал идэтин талан, Бүлүүтээби педагогической училищеҕа үөрэнэ кирибитим. Үөрэхпин бүтэрэн, дойдум оскуолатыгар учууталынан ананан, 1998 сылтан үлэбин саҕалаабытым. Билигин иитэр үлэбэ директору солбуйааччынан уонна Саха сири норуоттарын культуратын учууталынан үлэлиибин.

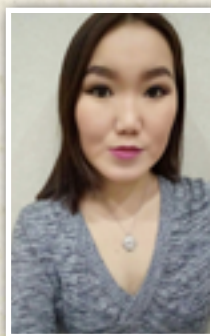
Бүлүүгэ үөрэнэр сылларбар олоғум аргыһа Иванов Дьулустан Семеновичтыын 1996 сыллаахха ыал буолбуппут. Кэргэним суоппар идэлээх. Билигин ООО «Тонго-ВВК», суол-иис онгоһуутун тэрилтэтин суоппара. Үс оҕону төрөтөн, ыал буолан олоҕу буппут сүүрбэ иккис сылыгар барда.

Улахан оҕобут, кыыспыт Айгыына 1996 с. ыам ыйын 11 күнүгэр күн сири кербүтэ. 2014 с. Үөһэ Бүлүүтээби Н.Т. Егоров аатынан иккис нүөмэрдээх оскуоланы үөрэнэн бүтэрбитэ.

Республиканской, региональной, улуснай оһуокай этээччилэрин күрэхтэрин хас да төгүллээх кыайылааҕа. Покровскайдаабы колледжы үөрэнэн бүтэрэн, билигин Дьокуускай куоракка олоҕор, үлэлиир.

Паша кэргээнэ Дьулустанныын

Айгыына

Орто ул Сеня

Кыра ул Дьулус

Бырааппыт Алеша
кыыһа Николая

Бырааппыт Алеша

Орто оҕобут, уолбут Сема 1997 сыллаахха бэс ыйын 10 күнүгэр күн сири кербүтэ. Оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан гиирэ спордуна дьарыктаммыта. Гиирэ спордугар I разрядтаах. Билигин Светлинскэй индустриальной техникум «Техническая эксплуатация и обслуживание электрического и электромеханического оборудования» отделение-тыгар үөрэнэр.

Кыра оҕобут Дьулус 2001 сыллаахха алтынньы 1 күнүгэр күн сири кербүтэ. Онхой сүрүн оскуолатын 2017 сыллаахха бүтэрбитэ. Дуобакка, гиирэбэ III разрядтаах. 2015 с. республиканской өйтөн суруйуу конкурска “Мин эһэбинэн

киэн туттабын” диэн үлэтинэн III степеннээх дипломат, В. А. Штыровтан анал бириистээх. Билигин Хангалас улуунун Уулах Аан орто оскуолатыгар онус кылааска ситиһиилээхтик үөрэнэр. Тустуу уонна гимнастика секцияларыгар дьарыктанар.

Бырааппыт Алеша 1977 сыллаахха атырдыах ыйын 10 күнүгэр күн сириҥ көрбүтэ. Оскуоланы бүтэрээт ытык иэһин толорон Россия Армиятын кэксэтигэр сулууспалаан кэлбитэ. Алеша олус чэнчис, чөкө туттуулаах-хаптыылаах буолааччы, онгорбутун-туппутун тиһэбэр тиэрдэр идэлээх буолааччы.

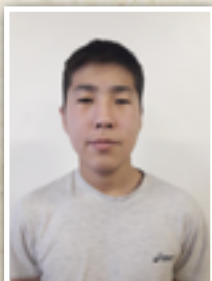
Бырааппыт эдэр сааһыгар 2005 сыллаахха олохтон туораан, көмүс уңуоҕа төрөөбүт дойдутугар хараллан сытар. Кини ситэ олоҕорботох олоҕун кыргыттара салбыыллар.

Улахан кыыһа Николия Н.Г. Чиряев аатынан Хоро орто оскуолатын тохсус кылааһын бастыҥ үөрэнээччитэ. “Тулуйхан” вокальнай ансамбль, “Сэһэн-Тэптэл” мини-театр уһуйуулааччыта, “Аар аартык” хомусчуттар ансамблларын солистката.

Кыра кыыһа Роза Хангалас улуһун Уулах Аан орто оскуолатын алтыс кылааһыгар ситиһиилээхтик үөрэнэр.

Сергеевтэр

Мин 1979 сыллаахха тохсунньу 27 күнүгэр төрөөбүтүм. Далыр орто оскуолатын 1996 с. бүтэрбитим. Оскуолаҕа үөрэнэр сылларбар республиканскай, зональнай “хапсаҕайга” улахан ситиһиилэрдээхпин. 1997 сыллаахха Россия Армиятын кэксэтигэр ыҥырыллыбытым, Дальнай Восток уокуругар мотострелковой взвод командира этим. Старшай сержант званиетын ылан, ытык иэспин толорон, 1999 сыллаахха дойдубар кэлбитим.

Уоллара Максим

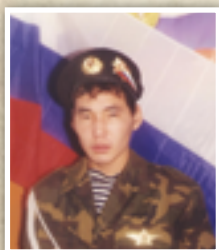

Кыыстара Камила

Ян уонна кэргээнэ Кристина

2001 сыллаахха олоҕум аргыһын Кристинаны көрсөн ыал буолбуппут. Икки оҕолоохпут. Уолум Максим Ньурба улуһун Хангалас орто оскуолатын онус кылааһын үөрэнээччитэ. Кыыһым Камила С.П. Федотов аатынан Онхой оскуолатын алын сүһүбүн выпускницата. Кэргэним – Кристина Валерьевна Онхойдообу культура дьиэтин директорынан өр сылларга үлэлээбитэ, билигин библиотекарынан үлэлии сылдьар. Мин идэбинэн суоппарбын уонна «Алмазы Анабара» үрдүк категориялаах сварщигынан үлэлибин.

Кыра уол Мишчик

Кыра бырааппыт Мишчик 1982 сыллаахха Далыр нэһилиэгэр күн сириҥ көрбүтэ. Үс оҕолоох. Булат Далыр оскуолатын 10 кылааһыгар ситиһиилээхтик үөрэнэр. Сайыына уонна Эрсан Ньурбаҕа олоҕороллор, үөрэнэллэр. Бырааппыт билигин Трудовойга олоҕор.

Иванов Александр Яковлевич

Мин 1945 сыллаахха бэс ыйын 14 күнүгэр Онхой нэһилиэгэр төрөөбүтүм. Аҕам Иванов Яков (Баҕаах Дьаакып) холкуоска бэрэссэдээтэлинэн үлэлии сылдьан сэриигэ ыҥырыллыбыт. Сэриигэ сураҕа суох сүппүт. Ийэм Мария Иннокентьевна остуорастыыр этэ.

Ийэм 1950 сыллаахха, мин биэс саастаахпар, ыалдьан өлбүтүн кэннэ таайым Кононов Николай Иннокентьевич иттэ ылбыта. Биһиги бииргэ төрөөбүттэр иккибит. Убайым Иванов Николай Яков-

Ийэм эдьиийинээн

Иванов Александр Яковлевич

Кэргэмминээн Насталыын

левич Магаданнаабы горнай институту бүтэрэн баран Мирнэйгэ Ботубуйунскай экспедицияба үлэлээбитэ. Кэлин 1966 сыллаахха Мирнэйгэ үлэли бара сылдьан булсуспут. 1967 сыллаахха ОТМЭСХ бүтэрэн техник-электрик идэтин ылбытым. ЛЭП – 10 кв тутуугар биэс киһилээх биригээдэ Хоро-Онхой-Мэйик-Далыр нэһилиэктэринэн Ильич уотун, электричество, киллэрбиппит.

Бу кэмнэргэ биригэдьиirinэн үлэлээбитим. 1968 сыллаахха «Үөһээ Бүлүү» сопхуос тэриллибитэ, онно электригинэн үлэбэ киирбитим. Бу сылтан ыла Хоро нэһилиэгэр олохсуйан олоробут. Билигин бочуоттаах сынньаланна олоробун.

Олугум анаарын Анастасия Порфирьевнаны кытта 1967 сыллаахха Далыр линиятын тутта сылдьан билсиспибит. 1968 сыллаахха ыам ыйыгар олохпутун холбоон, 9 оҕону төрөтөн ньир бааччы олоробут. 20 сиэннээхпит, икки хос сиэннээхпит.

Улахан уол Коля Дьокуускай куоракка олорор, фотограф идэлээх. Иккис уол Саша кэргэннээх, биэс оҕолоох, икки сиэннээх. Хоро нэһилиэгэр олорор, үлэлиир. Улахан кыыспыт Уля Москва куоракка олорор, программист идэлээх. Кэргэннээх, икки оҕолоох. Настя Орто Халымаба судпристав хотуна. Кэргэннээх, үс оҕолоохтор. Мотя Покровскай куоракка олорор. Химик идэлээх. Базальтовой заводка лаборанньыр. Кэргэннээх, биир оҕолоох. Майя медицинскэй наука кандидата. Билигин Хотугу Америкаба олорор, кэргэнэ электрик. Кыра кыыс Юля экономист. Москваба олорор, үлэлиир. Вася ветеринар быраас, сэттэ оҕолоох ыал аҕата. Алик Үөһээ Бүлүүгэ олорор, кэргэннээх, икки оҕолоох. Тутуу салалтатын директора.

Биһиги кэргэмминээн сайынгы кэмнэргэ Россия герой куораттарынан: Москва, Ленинград, Сталинград уонна Архангельскай, Благовещенскай куораттарынан күүлэйдээтибит. Сааһырдыбыт диэбэккэ, бэл Парижка, Африкаба тийэ күүлэйдээн, сири-дойдуну көрдүбүт.

Убайым Николай

Розалия, Василий Афанасьевтар

Мин, Розалия Николаевна, 1954 сыллаахха Онхой нэһилиэгэр төрөөбүтүм. Аҕам Николай Герасимович 1927 сыллаах төрүүх. Сэттэ кылаас үөрэхтээх эрээри таһыччы билиилээх, өйдөөх, интеллигентнэй киһи этэ. Онхойго Максим Горькай аатынан холкуоска биригэдьииринэн, солбуйааччы бэрэссэдээтэлинэн үлэлээбитэ. 1961 сыллаахха Хороҕо көһөн киирэн управляющайынан, олохтоох сэбиэт, рабкооп бэрэссэдээтэлинэн үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Ийэм Захарова Мария Марковна Өргүөттэн төрүттээх. Кини ыарыһах буолан үлэлээбэтэҕэ, дьиэтин күннээҕи түбүгүнэн олороро. Ийэм олус ыраас, чэнчис дьахтар этэ. Үчүгэйдик иистэнэрэ, астыыра, күрүчүөгүнэн араас кырасыабай куруһуба онһуктары баайара, быысыбайдыыра. Ийэм онһуктарын билигин даҕаны харыстаан кичэллээхтик уура сылдыбын. Кини эдэр сааһыгар ыалдьан өлбүтэ.

Хороҕо көһөн киирэн, аҕыс кылаастаах оскуоланы бүтэрэн Дьокуускайга киинэ мэхээнник курсугар үөрэммитим. 1976 сыллаахха Онхой уола Афанасьев Василийдыын ыал буолбуппут. Үс оҕону төрөтөн, кэргэмминэн дьоллоохтук олорон испиппит. Бааскам Хоро отделениетыгар трактористаабыта. Сопхуос отделениетын түбүктээх ыарахан үлэтигэр: кыһынын от-мас тизийиитигэр, сүөһүгэ эбии аһылык бэлэмигэр, о.д.а. үлэлэргэ, сайынҕы кэмнэ окко мехзвеноҕа, обуруот үүннэрэр биригээдэҕэ үлэлээн үрдүк үүнүүнү ылаллара. Ханнык баҕарар үлэттэн аккаастаммакка, үтүө суобастаахтык үлэлээн мэлдьи хайҕалга сылдыра. Элбэх Бочуотунай грамоталарынан, «Молодой гвардеец пятилетки» знагынан наҕараадаламмыта. 1987 сыллаахха хомолтолоохтук олохтон туораабыта.

Бэйэм өр сылларга рабкоопка бэкээринэҕэ, остолобуйга, кэлин оскуолаҕа үлэлээн пенсияҕа тахсыбытым. Оҕолорум улаатан, бары анал үөрэх идэтин ылбыттара. Улахан уолум Николай Хороҕо олорор, рабкоопка үлэлиир. Кэргэнэ Агаша оскуолаҕа повардыыр, 5 оҕолоохтор. Кыһыым Лена Мирнэйгэ олорор, үлэлиир. Кэргэнэ Эдуард ЖЭУ-га электрик, 4 оҕолоохтор. Кырам Маша 3 оҕолоох, кэргэнэ Федор райздравка бухгалтер, Үөһээ Бүлүүгэ олороллор.

Розалия Николаевна

Афанасий Розалия оҕолор Афанасьевтар

Оҕолорбут, сизнэрбит

Төрөптүүтэрим туһунан ахты

Эдъийим Розалия Тихоновна дьиз кэргэнэ

Улахан кыыһым Туяра Николаевна

Мин аҕам Павлов Евгений Павлович, ийэм Николаева Анна Егоровна 1951 с. ыалбуолбуттар. Эдъийим, ийэм кыыһа, 1940 с. төрөөбүт. Миигин 1954 с. икки ыйдаах оҕону, аҕам аймаҕа Иванова Мария Павловнаттан, икки игирэ уолтан ылбыттара.

Ийэлээх аҕам миигин сүрдээбин оҕорбоон, атаахтатан ииппиттэрэ. Мин кырабар кыыс оҕону ииттэ ылбыттара, үс сааһыгар ыалдьан суох буолбута. Ийэм кыыһын аһыйан бөҕө буолбута, хойукка диэри санаан хараастааччы. Биһиги Аһыкайтан 1959 с. көһөн кэлбиппит. Эдъийим Иркутскай куоракка омук тылын үөрэтэр институтка үөрэнэрэ. Оскуолабыт Өтөх Көлүгэ баара, онно бырааһыннык, киинэ, кэнсиэр буолара. Өктөөп бырааһынныгы кэннэ санга оскуолаҕа кэспүппүт. Санга оскуола улахана, түннүктэрэ киэнэ, физзаллаах, коридордаах. Аҕам, Афанасьев Семен, Васильев Прокопий, Егоров Алексей, Григорьев Николай, Фокин Иван, Игнатъев Иван, Сидоров Семен тутууга үлэлиллэрэ, оччолорого бензопила “Дружба” диэни сурабын да истибэт этибит. Беларус трактор үлэлэтэр кыра пилорамаҕа пилорамщигынан Өлөксөй оҕонньор үлэлиирэ. Оҕонньор мындырынан көрөн-истэн бүөбэйдиирэ, ол пилорама хаһан да алдьаммытын өйдөөбөппүн. Инньэ гынан оскуола дьиэтэ, икки уопсай дьиз, Орто сайылыкка подсобнай дьиэлээх улахан типовай хотон, 4 квартиралаах үлэһиттэр олорор дьиэлэрэ тутуллубуттара. 1962 с. алтынныга электростанция үлэлээбитэ, Ильич лаампата тыкпыта.

Дьиз кэргэним

Мин төрдүскэ үөрэнэ сырыттаһына балтыбын Марфаны ииттэ ылбыттара. Марфа оччолорго үстээх этэ. Кип-киэнгинэн хараарчы көрбүт, төгүрүк сирэйдээх сытыы кыыс этэ. Биһиги ийэлээх аҕабыт оҕомсох дьон этэ, ииппит оҕолорун олус маанылаан, атаахтатан ииппиттэрэ. Ол эрэн үлэбэ-хамнаска, дьиэбэ-уокка барытыгар сыстаҕас гына ииппиттэрэ. Ийэбит иистэнэр этэ, аһын да астыыра, ыраас, дьаһаллаах буолара. Тыа ыалын быһыытынан сүөһүлээх, сибиинньэлээх этибит. Аҕам үчүгэй мас ууһа этэ, дьизтин малын бэйэтэ онгорбута. Элбэх ыал дьизтин акылаатын, дьизтин, осуол, олоппос онгорбута-туппута. Билигин сылдьан көрдөххө үчүгэй сүрдээх, дьон махтана ахталлар.

Балтым Марфа Михайлов Валерийдыын ыал буолан 4 оҕоломмуттарыттан уол оҕо олохтон туораабыта. Улахан кыыс Аня билигин Сунтаарга ыал. Биир кыыс оҕолоох. Орто кыыс Ксения 3 оҕолоох, ыал. Кыра кыыс Таисия Дьокуускайга олорор, биир уол оҕолоох. Валерий сорсуннаах булчут, сопхуос саҕана кадровай булчут этэ. Билигин пенсияҕа олорор, сылгы ииттэр.

Эдъийим Роза уоллаах, кыыстаах. Уола Юра эрдэ олохтон туораабыта, 3 уол оҕолоох. Кыыһа Юля экономист-бухгалтер. Үс оҕолоох.

Мин кэргэмминэн Наталья Ионовналыын 3 оҕолоохпут. Кыыспыт Туяра Мэнэ Хаҕаласка Маһа олорор, 3 оҕолоох. Икки уол Дьокуускайга олороллор. Улахан уол Александр 3 уоллаах, кыра уол Анатолий 1 оҕолоох.

Константиновтар дьизэ кэргэттэрэ

Петр Дмитриевич

Наталья Тихоновна

Кыыстара Айталина

Сиэн кыыс Гайна,
кэргэнэ Михаил дьизэ кэргэнинээн

Уоллара Дмитрий

Биһиги аҕабыт Петр Дмитриевич 1937 сыллаахха Иэһэккэ, ийэбит Наталья Тихоновна 1946 сыллаахха Аһыкайга күн сириҥ көрбүттэрэ. Кинилэр 1967 сылга ыал буолан, үс оҕону төрөтөн, биэс сиэннэнэн, биир хос сиэн минньигэһин билэн, биэс уон сыл иллээхтик олорон, 2017 с. ийэбит ыарахан ыарыыттан олохтон туораабыта. Аҕабыт билигин 81 саастаах, Онхой нэһилиэгин ытык кырдыаҕаһа.

Аҕабыт булчут бэрдэ, управляющайынан, механизаторынан пенсияҕа тахсыар диэри үлэлээбитэ. Билигин бочуоттаах сынньаланҥа олорор, үлэ бэтэрээнэ. Ийэбит тулаайах улааппыт буолан, биһиги үөрэхтээх, үлэһит дьон буолан тахсарбытыгар сүрдээбин кыһаллара, үөрэтэрэ-такайара. Өр кэмнэргэ интернакка завхоһунан, уборщицанан үлэлии сылдыбыта, кэлин ыарыһахтаан дьизэтин-уотун көрөн олоҕубута. Сибэкки арааһын, оруот эгэлгэтин үүннэрэн сөбүлээн дьарыктанара. Кини ис-иһиттэн чэнчис туттуулаах, сүрдээх үлэһит, хара охтуор диэри аҕабытын ыарыылаһара, сууяра-соторо.

Эдьийим Анна Петровна түөрт оҕолоох, улахан дьизэ кэргэн Далбар Хотуна. Социальной үлэһитинэн үтүө суобастаахтык олохтоох нэһилиэгэр күн бүгүҥнэ диэри үлэлии сылдьар. Кэргэнэ Порфирий Романович хаһаайыстыбатын көрөр. Түя ыалын быһыытынан сылгы, сүөһү ииттэн олороллор. Онон күн өрөбүлэ суох үлэ, түбүк элбэх.

Мин 1968 с. төрөөбүтүм. Оскуоланы бүтэрээт Владивосток куоракка сибээс үөрэбин идэтин ылан, почта начальнигынан Маҥааһынан, Тамалакаанынан, Быракаанынан үлэлээбитим. 1998 сыллаахха ыал буолан биир кыыс оҕолоохпун, кырачаан сиэн кыыстаахпын.

Ыал буолан олорон Алданнаабы медицинскэй училищени бүтэрэн, медсестра идэтин ылан, 1994–2004 сс. диэри оҕо тубсанаторийыгар үлэлээбитим. Онтон үс сыл Накыыҥҥа баран үлэлээн кэлэн, билигин нэһилиэгим олохтоох балыһатыгар санитарканан үлэлиибин. Кыыһым Былачаева Гайна Гаевна ДВФУ инженер үрдүк үөрэбин 2014 с. бүтэрбитэ. Билигин Үөһээ Бүлүү бөһүөлөгүн дьаһалта-тыгар коммунальной отделыгар специалист.

Кэргэнэ Бабаранов Михаил Анатольевич Үөһээ Бүлүү ГУП ЖКХ слесарынан үлэлиир. Кыыстара Алеся балтараалаах.

Бырааппыт Дима 1976 с. күн сириҥ көрбүтэ. Мэйик орто оскуолатын бүтэрэн, ытык иэһин толорон Россия Армиятын кэккэтигэр сулууспалаан кэлбитэ. Хомойуох иһин, эдэр сааһыгар олохтон туораабыта.

Айталина Петровна Константинова

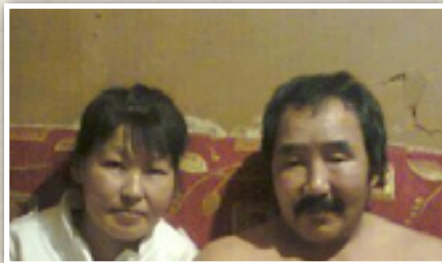
Петрова Раиса Никифоровна

Петрова Раиса Никифоровна 1952 сыллаахха Онхойго төрөөбүтэ. Сүүрбэттэн тахса сыл төрөөбүт нэһилиэгэр Ыанньыксытынан үлэлээбитэ. 7 оҕо тапталлаах ийэтэ. Оҕолорун бэйэтэ иитэн-аһатан, улаатыннартаан, сиэннэрин көрө-истэ сылдьан, Ыалдьан 2006 с. бу күн сириттэн туораабыта.

Балта Агаша кэргэнинээн Павлов Петрдыын элбэх оҕолоохтор, сиэннэрдээхтэр. Билигин Хоро нэһилиэгэр олоrollор.

Ийэбит Раиса Никифоровна

Убайбыт Юрий, кэргэнэ Татьяна

Улахан кыыс Туяаара оҕолорунаан

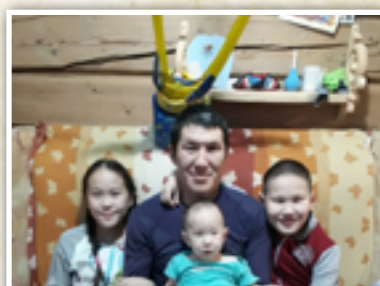
Кыыһа Розалия, кэргэнэ Сергей
кыра уоллара Айнаар
уонна быраата Василий кыргыттары

Кэскилээнэ

Ньургустаан

Ньургун оҕолорунаан

Иккис уол Петр дьизэ кэргэнинээн

Кыра уол Василий

Быраата Юрий кэргэнинээн Татьянанын Ньурба улуунун Чкалов нэһилиэгэр олоrollор, Любомир диэн уоллаахтар. Сүөһү иитиитинэн дьарыгыраллар. Татьяна балыыһаҥа санитарканан үлэлиир. 2018 с. кырачаан кыыстара күн сирин көрдө.

Раиса Никифоровна улахан кыыһа Туяаара Дьокуускай куоракка олоrollор. Мөл-төхтүк истэр, көрөр оҕолор оскуолаларыгар иитээччинэн үлэлиир.

Икки оҕолоох. Улахан кыыһа Сайыына Хоро нэһилиэгин орто оскуолатын бүтэрбитэ, үлэһит. Уола Айтал 7 кылаас үөрэнээччитэ.

Кыра кыыс Розалия кэргэнинээн Ильин Сергейдиин төрөөбүт нэһилиэгэтигэр олоrollор, кэтэх хаһаайыстыбалаахтар, оҕолордоохтор. Улаханнара Кэскилээнэ Ньурба улуунун Маар нэһилиэгин техникумун студентката, улахан уол Ньургустаан Онхой оскуолатын 6 кылааһын үөрэнээччитэ уонна кырачаан уоллара Айнаар.

Улахан уол Ньургун дьизэ-уот тэринэн, кэргэнинээн Александралыын Ороһу нэһилиэгэр олоrollор. 3 оҕолоохтор. Улахан кыыс Ангелина 4 кылаас, орто уол Кирилл 1 кылаас, кыра уол Тускул 7 ыйдаах. Александра дьизэ хаһаайката.

Иккис уол Петр Дүллүкүгэ Ыал буолан олоrollор. 2 оҕолоох. Кэргэнэ Мария дьизэ хаһаайката. Петр чааһынай маҕаһынгга рабочайдыыр. Кыыстара Айыына Дүллүкү орто оскуолатын 1 кылааһын үөрэнээччитэ. Эрхаан уһууан иитиллээччитэ.

Кыра уол Василий куоракка олоrollор, тутуунан дьарыктанар. 2 кыыстаах. Улахан кыыс Санайа «Чэчир» уһууан иитиллээччитэ. Кыра кыыс Нарыйа 4 саастаах.

Үс мас бүтэй нөнгүө...

Ойор-тэбэр оёо сааһым Онхойго ааспыт Константинова Тамара Дмитриевна, билиңчинэн Петрова, Хоро нэһилиэгин олохтооҕо, төрөөбүт-үөскээбит Оңхойум төрүттэммитэ 100 сылынан үөрэн-көтөн туран ахтыбын суруйан эрэбин.

1958 сыллаахха дьонум Чиллэбэ сүөһү көрөн олордохторуна, ыам ыйын 19 күнүгэр уу-хаар бөҕө тахсан, Түүкээн эбэ хаайан турдабына, ийэм барахсан Аканаба баран оҕоломмут, онон төрөөбүппүнэн Ньурба курдукпун да, оёо, эдэр сааһым барыта Оңхойбор ааспыта. Өйдүүрүм тухары ийэлээх аҕам сүөһү үлэһиттэрэ, онон кыһыннары-сайыннары, мин начальнай кылааһы бүтэриэхпэр диэри, Чинэкэтинэн, Күүлэтинэн олорбуппунт. Үксүн Күүлэккэ олорооччубут. Сайылыкка Күүлэккэ0 эрэ сайылыгы баарааччыбыт, үтүө да кэмнэр этэ, кус-хаас, балык бөҕө буолааччы.

Күүлэт сайылыгыга – бу оёо сааһым барыта, эдэр сааһым сорҕото ааспыт, дууһам саамай сытар, тохтуур сирэ. Сайылык оҕото барахсан 5–6 сааһын туолла да ынах этэрэн, туруоран титииккэ киллэрэр үлэлээх. Оччолорго күн аайы үүт ыаһыныгар күрэх, хас биирдии хааппыла үүт учуоттанар, ким хас грамм үүтү эппитэ киэһэ аайы учуоттанар, күргүөмүнэн көхтөөх үлэ этэ. Атаа Маарыйа, Кытаанах Маарыйа, саңаһым Чоһоо Татыына, Анды Маарыйата, кыра саңаһым Буутах Кэтириинэ, эдьийим Маарыйа Дабыыдабына бу кыра сааспар биир ыал курдук олорон ааспыт дьоннорум, суох буолтара ыраатта да, өйбөр-сүрэхпэр тыыннаахтар...

Бостуугунан солбуллубат Төбө Дьөгүөр – сорсуннаах булчут, балыксыт, дьоһуннаах киһи. Мотурууна тынаан төһөлөөх киһини аһатан-сиэтэн олорбуттарынан сэрэйэбин эрэ. Хаһан бу дойдуттан барыахтарыгар диэри Күүлэт сайылыгынан солбуллубат ыаллара Дьөгүөрдээх Мотурууна, Анды Маарыйата уонна мин дьонум этилэр.

Оҕолорбунан

Улахан кыһым Настя дьыэ көргөһүннээн

10 кылааһы бүтэрэн баран «оскуола-производство-үрдүк үөрэх» диэн ыңырыынан үөрөкөтө ыанньыксыттыы Оңхойбор, Күүлэтим сайылыгар кэлэн үс сыл үтүө суобастаахтык улахан дьонтон хаалсыбаттыы үлэлээн бартым, оччотооҕу ыанньыксыттар режимнара кытаанах, сарсыарда 4-кэ туран чэй иһэн

баран хотоңор тахсабын, 7–8 сағана сарсыардааңгы үлэн бүтэр, дьыэбэр тахсан 10-ча диэри аһаан, сынньана түһэн баран күнүскү үлэбэр тахсабын, онтон эбиэт сағана бүтэн киирэбин, киэһээңи үлэ 5–7-бэ.

Мин үлэлээбит хотонум Муччуга билигин да сэмнэбэ тураахтыыр, барыта илии үлэтэ. Кыһын ууга баран хаалар этэ куруук, ону ханааба хаһан таһаарар буолаллара уутун. Субуотунньук бөҕө оччолорго үлэлээччи, хомсомуоллар да үлэлии сатааччыбыт общественной үлэбэ. Мария Петровна сэбиэттиир этэ, ирдэбиллээх үлэһит үтүөтэ киһи буоллаҕа. Кэнсиэр бөҕөбө кыттан, быыспытыгар бөлөрүүс тыраахтар бырысыабыгар тиэллэн гастроллуу барааччыбыт, чугастыы Ньурба Үөдэйигэр, Хаңаласка, Аканаба.

Управляющайбыт ол сағана Евсеев И.В., биригэдьиридэр Байбал Тимэппизэйэбис, Өлөксөй Бөтүрүөбүс ирдэбиллээх салайааччылар, кинилэр эппиттэрэ сокуон буоллаҕа. Ити үс сыл дояркалыырбар биирдии ынахтан 2000 тахсалыы киилэ үүтү ыан бастыңнар ааттарыгар сылдыбытым, онтум бэлиэтэ ЦК ВЛКСМ «Золотой Колос», «Молодой Гвардеец» диэн эмиэ знакаахпын, араас грамота элбэх.

Үс сылбын үтүө суобастаахтык үлэлээн, Дьокуускай куоракка салайар кадрдары бэлэмниир техникумҕа үөрэххэ кииртим. Үөрэхпин бүтэрэн, «Үөһээ Бүлүү» сопхуоска ананан кэлтим, Хороҕо зоотехнигынан анаабыттара. 1981 сыллаахха Петров Александр Тихоновичтыын ыал буолтум, онон Хоро олохтооҕо буолтум 38 сыл буолла. 5 оҕолоохпун, оҕолорум бары үлэһиттэр, 5 сиэннээхпин.

Оңхойум барахсан чугас буолан сотору-сотору тахсан ахтылбаммын таһааран кэлэбин. Сайын аайы сайылыкпар Күүлэккэ Аанчыкпынаан, балтым Липалыын баран кэллэхпинэ эрэ астынабын. Билигин да, санаабар, сайылыгым барахсан дьоно-сэргэтэ, хомуунанан куруук олохпунт, оёо сааһым доҕотторо, бэйэм бырааттарым, балтыларым эрбэһэн-сэрбэһэн үс мас бүтэй күрүө нөңүө одуулуу тураллара харахпар көстөн кэлэр...

Тамара Дмитриевна Петрова, Хоро олохтооҕо

Поскачиннар дьиэ кэргэттэрэ

Мин Сидоровтар дьиэ кэргэннэригэр 1966 сыллаахха ахсынньы 5 күнүгэр Онхой нэһилиэгэр, оччолорго От Көлүйэ, билигин Луговая уулуссаба турар балыыһа (Федотов Р.П.) дьиэтигэр төрдүс обоннон күн сириҥ көрбүтүм. 1972–1973 сс. хонуктаах детсадка сылдыбытым. Детсад сэбиэдиссэйинэн Валентина Яковлевна үлэлиирэ. Наһаа үчүгэй нээнкэлэр: чүөчэ Биэрэ, чүөчэ Настаа үлэлииллэрэ, иитээччилэр Капитолина Петровна, Дария Степановна этилэр. Киэһэ аайы диафильм көрөрбүт. Константинова Липа пластилинынан онгоһук онгорон кукла ылбытын, онно ымсыырбыппын наһаа өйдүүбүн.

Александр, Мария Поскачиннар

Оҕолорбут, кыргыттар, күтүөттэр

Улахан кыыс Варвара,
кэргэнэ Анатолий, сиэннэрбит

Оҕолорбут, сиэннэрбит

1973 сыллаахха оскуолаба кирибитим, учууталбыт Аргунова Зоя Алексеевна биһиги кылааһы ылбыта. Онно Биһии күнүгэр үйэбэр көрбөтөх тыыннаах сибэккилэрбин бэлэх ылан дьиэбэр кэлбитим. Билигин өйдөөтөххө, разноцветка, мак уонна ноготки сибэккилэр быһыылааба. 8 сыл үөрэнэриҥ тухары бу баччаба диэри Яковлева Ве-

ралыын (Евдокимова) дьүөгэлибит. Элбэх үчүгэй учууталлар үөрэппиттэрэ. Ол сабаҥа октябренокка, пионерга, комсомолга кирири үөрүүтэ. Соцсоревнованиеба кылааһынан куоталаһыы, субботниктар барыта киһи сааһырдабына сүрэх-быар ортотунан ааһар эбит.

1983 сыллаахха Хоро орто оскуолатын бүтэрэн, Андропов периодыгар түбэһэн, күрүөйэх киһи курдук үөрэххэ туттарса барбытым. Дьокуускайга тийбиппэр комсомольскай путевката суох дьүрү СПТУ-га да докумуоннарбын туппатылар, хата ГПТУ-14 диэннэ штукатур-малыар үөрэбэр ылбыттара. Биир сыл үөрэнэн, сыл аҥаара үлэлээн баран, доруобуйабынан дойдубар кэлэн ол-бу быстах үлэлэргэ үлэлээбитим. Ол быһыыгар кэтэхтэн библиотекарь үөрэбэр туттарсан кириэн, 1986 сыл күһүнүгэр Көтөрдөөххө хуругунан уонна передвижной библиотекаба үлэһитинэн ананан үлэһии тийбибитим. 1988 с. Көтөрдөөх уолугар, суоппар идэлээх Поскачин Александр Петровичка кэргэн тахсан 4 оҕону төрөтөн, Боотулууга көһөн кириэн администрацияба, кулуупка үлэлээбитим, перестройка ыарахан кэмнэриҥ аһарбыппыт. Аҕабыт электрик буолан хамнаһыҥ бородууктанан ылар буолан олорубуппут. Боотулууга кыра кыысытыҥ оҕоломмуппут.

2003 сыллаахха Онхойго көһөн кэлбиппит. Аҕабыт электростанцияба үлэһитинэн, мин детсадка кирибиппит. Күн бүгүнүгэр диэри үлэһиибин, аҕабыт пенсияба олоорор. Бу сылга алтыс сиэммит күн сириҥ көрдө. Барыта 6 оҕо, 6 сиэн ийэтэбин, эбэтэбин. Улахан кыысыт Варвара (Баайа) 4 оҕолоох, иитээччи үөрэбэр кэтэхтэн үөрэнэр, үлэһири. Онхой уолугар Прохоров Анатолийга кэргэн тахсан олоорор.

Иккис кыысыт Зина (Тимпой) эмиэ Онхой уолугар Васильев Василий Семеновичка кэргэн тахсан 2 оҕолоох. Үрдүк үөрэҕи бүтэрэн, Дьокуускай 3 № поликлиникатыгар педиатрынан үлэһири.

Орто кыыс Айна иитээччи үөрэбин бүтэрэн идэтинэн ситиһиилээхтик үлэһии сылдыар. 4 оҕом Антоний пединститутка бүтэһик курс. Кыра кыысыт Надя НПК-га 2 курска үөрэнэр. Кырабыт Онхой оскуолатыгар 4 кылааска үөрэнэр.

Бу ахтыыны кэнэбэски ыччат сиэннэриҥ көрүөхтэрэ диэн суруйдум. Кэлин эһэбит, эбэбит син туһалаах олобу олорубуттар диэн санаан ааһыахтара.

Мария Дмитриевна Поскачина

Алгыс баһа сыланнын!

Мин 1934 с. Буруустаах диэн алааска от ыйын 1 күнүгэр төрөөбүтүм. Ийэм Анна Ивановна Максим Горькай аатынан холкуоска ыанньыксытынан, аһам Прохоров Константин (Агда Көстөкүүн) холкуоска рабочайынан от-мас тизийиитигэр үлэлээбиттэрэ.

Бииргэ төрөөбүттэрим 5 этибит, ийэм мин 3 саастаахпар ыалдьан өлбүтэ, онон биһигини аһабыт соботобун иитэлээбитэ. Аһа дойду Улуу сэриитин кэмигэр икки убайым: Мэхээлэ, Борукуоппай хоргуйан өлбүттэрэ. Аһам барахсан ол кэннэ уһаабатаһа, өлбүтүн кэннэ 1943 сыллаахха миигин детдомга «Маркс» холкуос бэрэссэдээтэлэ Гаврил Петрович Егоров (Ноочуоха) илдьэн туттарбыта. 1949 сыллаахха 15 саастаахпар детдомтан тахсыбытым.

Кэргэммин Варвараны 1952 с. көрсөн ыал буолбуппут. 5 уол, 2 кыыс оҕолоохпут.

Анатолий—3 уоллаах, 2 сиэннээх, Виктор – 4 оҕолоох, 10 сиэннээх. Полина – 1 уоллаах, 1 сиэннээх. Константин—5 оҕолоох, 5 сиэннээх. Поликарп—2 оҕолоох. Лена 4 оҕолоох, 1 сиэннээх.

Мин бэйэм кэммэр булчутунан сылдыбытым. Байанайым үгүстүк мичик гынан наар социалистической куоталаһыларга кыайыылааһынан тахсарым. Оҕолорбун тыа олобун үлэтигэр бэрт кыралаһыттан такайбытым. Уолаттарбын булчут идэтигэр угуйбутум. Кыргыттары ийэлэрэ Варвара дьыэ ис-тас үлэтигэр кыралаһыттан ороһуннарбыта.

Аһабыт, ийэбит, оҕолор

Аһабыт Прохоров
Поликарп Константинович

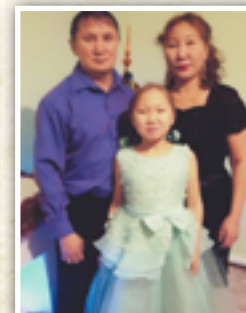
Уолум Алексей,
кыыһым Полина,
сиэн уолбут Айтал

Лена кыыһа Зоя
дьыэ кэргэнинээн

Сиэним Гоша, кэргэнэ Катя

Кыра кыыс Лена
дьыэ кэргэнинээн

Кэргэним бэрт эдэриттэн ыарыһах этэ. Кини 1989 сыллаахха күн сириттэн күрэммитэ. Ийэтэ өлбүтүн кэннэ улахан кыыспыт Полина хаһаайыстыбатын илиитигэр ылан, күн бүгүнгэ диэри улахан кэтэх хаһаайыстыбалаахпыт.

Төрөөбүт нэһилиэкпит тэриллибитэ 100 сылынан биир дойдулаахтарбын эбэрдэлиибин! Кэлэр кэнчээри ыччаттарбыт уйгулаах, чөл олохтоннуннар диэн албаатаһым буолуохтун! Алгыс баһа сыланнын!

Поликарп Константинович Прохоров, үлэ-тыыл бэтэрээнэ

АҒАБЫТ ТУНУНАН АХТАН-САНААН ААСТАХХА

Биһиги аҕабыт Саввинов Илья Степанович 1910 с. атырдыах ыйын 2 күнүгэр Аһыкай нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Сурукка киирэринэн, 1912 с. икки сыл балыйтара сылдыабын диирэ. «Криговорницын уола Энгэнтэйи кытта эт саастыбыт, ийэм этэринэн, Энгэнтэй алтынныга, мин атырдыах ыйыгар Ылдыыын тагара күн төрөөн, Ылдыаа диэн ааттаабыттар», – диирэ. Сааһыран олорон сайылыкка (Үнкүргэ) Дьаннаахха тахсар аартыкка кэпсиир Энгэттэйим көмүллэ сытар. Ол мэнгэ тааһын көрөн кэл эрэ диэн соруйбутугар тийиэн аахпытым, эппитин курдук, 1910 с. төрүөх эбит этэ.

Аҕабыт аҕаардас харытын күүһүнэн холкуос-сопхуос үлэтигэр дьонго-сэргэбэ сирдэрбэккэ үтүө суобастаахтык үлэлээн ааспыта. Ол курдук, сайынын киэн хоннохтоох от охсооччу, кыһынын кадровай булчутунан, ону сэргэ фермаҕа тас үлэһитинэн, күһүнүн субай сүөһү бостуугунан, боростуой үлэһит киһи буоларынан салалтата тугу соруйарын энкилэ суох толороро. Сайынын 15 хонук, күнгэ 1,5, соробор 2 га оту охсон этинэн, арыынан биһирэбил, хайҕал ылан бириэмийэлэнэр этим диэн кэпсээччи. Онтон булдугар 1980 с. диэри бастыгнар кэккэлэриттэн түспэтэбэ. Ол туоһуунан сопхуос, РПС салалтата махтал, эбэрдэ суруктара туоһулуулар.

Аҕам Саввинов Илья Степанович

Иккис кэргэнэ Иванова Мария Григорьевна

Кэргэним Мария Христофоровна
улахан уол Арсен Варя Кыра
уол Христофор

Ийэбит кыһыһынаан

Сизэн кыыс Уйгулаана

Ити да буоллар аҕабыт олоҕо эриэ-дэхси буолбатаҕа. Араас түһүүлээх-тахсыылаах түгэннэрэ үгүс. 1932 с. сүөһү-сылгы паай уган холкуос чилиэнэ буолар. Кэргэннэнэн, биир уол оболонон бэркэ диэн үлэлии сырыттабына, 1937 с. күһүнүн субай аабытыгар биир сүөһү итээн, оччотообу кытаанар сокуонунан «Сэбиэскэй холкуос сүөһүтүн сүтэрэн итэттэ» диэн матыыптаан 10 сыл хаайыыга сууттанан уураахтанар. «ГУЛАГ» Эһэ Хайа лааҕырыгар 10 сыл олорон кэлэр, онно да сылдыан көнө-үтүө майгытынан, үлэһитинэн сыаналанан хаайыы начальствотын уурааһынан 5 сыл конвойа суох сылдыан, Дулҕалаах диэн учаастакка олорон оттук мас кэрдиитигэр үлэлээбитэ. 1947 с. босхолонон, сайын дойдутугар дьонун көрсөн кэлэн баран, дойду кута-сүрэ, биһиги төрүөх ыйаахпытыгар, холкуоһугар киирэн үлэлии хаалар. Биһиги ийэбитин Семенова Мария Елисеевнаны кэргэн ылан 4 оҕону төрөппүтүттэн 3 уол буолабыт. Ийэбит мин 2 сааспар өлөн, олобор өссө ыар охсууну ылар. Мин 4 сааспар Боруолга олорон, Мэйиктэн Иванова Мария Григорьевнаны кэргэн ылан, биир кыыс оҕолуммута. 1966 с. кэргэнэ эпэрээссийэ кэмигэр олоҕо быстан, балтараа саастаах кыһынын кытта хаалан өссө эбии охсуу буолбута. Ол да буоллар олоххо дьулуурун, күүстээх санаатын ыһыктыбакка, олох араас эриирин-мускуурун туораан, биһигини улаатыннартаан, 80 сааһыгар үктэнэн баран бу олохтон барбыта.

Иван Саввинов, кыра уола, Онхой нэһилиэгин аҕам саастаах олохтооҕо

Дойдубун кытта сибээспин быспаппын

Мин 1950 сыллаахха ыам ыйын 14 күнүгэр Онхой нэһилиэгэр холкуостаах дьэиз кэргэнгэ бастакы оҕонон төрөөбүтүм. Аҕам – Саввинов Илья Степанович – булчут идэлээх этэ, ыраах тыаҕа Намананан, Тыһа Кыыс Арыылааҕынан табанан сылдьан бултуура, элбэх кылааннаах түүлээби государствоҕа туттарара, дойду валютнай фондатыгар сэмэй кылаатын киллэрсибит холкуостаах. “Бу мин бултаабыт саһылларбын, киистэрбин хайа бэйэлээх нуучча кыыһа кэтэрэ буолла, көрбүт киһи баар ини”, – диэччи саһылын, киһин тириитин сахсыһа олорон.

Ийэм – Семенова Мария Елисеевна – төрөппүттэрин баҕатын күүскэ утаран, эдэр сааһыгар биһиги аҕабытыгар, күрүүр аҕаардаах, кэргэн тахсыбыт. Үс уол оҕоҕо, биһиэхэ, күн сириҥ көрдөрөн баран, Онхой начальнай оскуолатыгар иккис кылааска үөрэнэ сырыттаһына, Дьокуускай куоракка эмтэнэ сытан ыалдьан өлбүт сураһын эрэ истэн хаалбытым. Онон аҕаардас аҕа иитиитигэр кыра бырааппын Уйбааны кытта хаалбыппыт, орто быраатым Байбал ийэм бииргэ төрөөбүт эдьийигэр Балбаараҕа иитиигэ барбыта. Кини оҕото суох эбит. Мин ийэм билигин үс уолуттан уонтан тахса сиэннээх. Ийэм барахсан Онхойго ыал буолан кэлэн баран холкуоска сүөһү көрүүтүгэр-истиитигэр биир да күн өрөбүлэ суох, олохтон барыар диэри үлэлээбит эбит, онон биһиги наар фермаҕа олохтоох ыаллар эбиппит. Аһыкай фермаларыгар Куонаанҕа, Дьүүрэнгдэҕэ, Чөмчөрүгэ сайылыкка олоорбутун өйдүүбүн, кыһынын Боруол, Куонаан фермаларыгар кыстыыр быһыылаах этибит.

Төһө да ийэбин испэр күүскэ суохтаатарбын, Онхой 4 кылаастаах оскуолатын үчүгэйдик үөрэнэн бүтэрбитим. Өтөх Көлүйөҕэ оскуола, интернат, маҕаһыын уонна аҕыйах ыал баара. Манна үөрэммит оҕолорбуттан үгүстэрэ суохтар. Учууталларбыт Егоров Василий Прокопьевич, Прокопьев Егор Спиридонович (Чөнкө Дьөгүөр), Павлов Николай Григорьевич сүрдээх көхтөөх, оҕолорго эйгэс дьоннор этилэр. Уһун переменаҕа лапта оонньуурбутун өйдүүбүн, бүтүн оскуоланы икки хамаандаҕа арааран баран оонньотооччулар, соробор уруок да көтүтүллэр быһыылааҕа. Уруок кэннэ саас хаарга хомуур тустуу баар буолааччы. Манна уһулуччу кыанар Кыайыы Бааска иннин кимиэхэ да биэрбэт этэ, улаханник хаарга булкулларын өйдөөбөппүн, атаҕар тура сылдьар буолааччы. Оттон биһиги хаартан өндөйбөт дьон этибит. Ити оҕолору кытта 1962 сыллаахха Хоро аҕыс кылаастаах оскуолатын боруогун атыллаабыппыт. Онхойтон элбэх этибит, үрдүкү кылааска эрдэ да кирибиттэр бааллара. Уолаттарга Иванов Василий Иванович (Баһычча) диэн “тойонноох” этибит, кыргыттар да

Оҕо сааһым доҕоро Василий Иванович,
уонна бииргэ төрөөбүттэрим Уйбаан, Байбал

Саввинов Илья Ильич

бааллара. 1966 сыллаахха Онхойтон Васильев Иван Никитиһы кытта абыс кылааһы бүтэрэн, Дальырга үөрэнэ барбыппыт. Атыттар ханна барбыттара буолла, отой өйдөөбөппүн. Уопсайа, үөрэх туһа диэн сүүрбэттэн тахса сылы анаатым. Төһө да Хорожо олохсуйан олордорбун, дойдубун Онхойу кытта сибээһи быспаппын. Үлэбинэн тэрилтэм биир маһаһына, бэкээринэтэ Онхойго баар, өссө хас да сыл, саамай булкуурдаах кэмнэ бырабыллыбыт маслоцефы үлэлэтэн үүт тутан, дойдум дьонун харчылыы сылдыбыттаахпыт, кэлин ону улуус дьаһалтата политикалаан биһиги тэрилтэбитин үүт тутартан туораппыттара.

Ити бастакыта. Иккиһинэн, бырааттарым, балтыларым, аймахтарым Онхойго олороллор, үлэлиллэр, нэһиликтэрэ үүнэрин-сайдарын туһугар туруулаһаллар, олору кытта сибээспин быспаппын. Үсүһүнэн, аһыйах сыл да буоллар дойдубар оробуочайынан, биригэдьиirinэн, управляющайынан үлэлээн сылдыбыппынан киэн туттабын. Ситиһиилэр да бааллар этэ. Уопсайынан, ити үлэлээбит кэммэр дойдум дьоно барахсаттар үлэһиттэрэ, дьыала туһугар бэриниилээхтэрэ, түмсүүлээхтэрэ миигин сөхтөрбүтэ, биир тылынан – үлэһит дьон.

Нэһилиэк тэриллибитэ 100 сааһын туолар өрөгөйдөөх юбилейынан, дойдум дьоно-сэргэтэ!

И.И. Саввинов,

*СР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, СР эргиэнин бочуоттаах үлэһитэ,
ССРС потребкооперациятын туйгуна,
Үөһээ Бүлүү улууһун, Хоро, Боотулуу нэһиликтэрин бочуоттаах олохтооҕо,
«Российской Федерации потребкооперациятын сайыннарыыга
кылаатын иһин» орден кавалера, үлэ, спорт бэтэрээнэ, Улуус мунньаһын депутата*

Туоста баайыабын!

Мин ойор-тэбэр оҕо сааһым оһуор ойуу айылҕалаах, киэн нэлэмэн сыһылардаах, алар тыалардаах Онхойго ааспыта. Этэргэ дылы, киһиэхэ төрөөбүт сирэ-дойдута төрөппүт ийэтин, таптыыр дьахтарын, төрөппүт оҕотун кэриэтэ буоллаҕа. Киһи сааһыран истэбин аайы төрөөбүт сириҥ-дойдун ордук истинник саныыр, ахтар, суохтуур эбит. Дойдум барахсан мүөттээх салгыныгар сылаанньыа угуттаммытым, хонууларыгар-сыһыларыгар тэлэһийэ сүүрбүтүм, хас мас төнгүргэһин ааҕа билэрим.

Аҕам Саввинов
Егор Иванович
ийэм Валентина Яковлевна

Саида, Ньургун, Сайаана
аҕабыт Егор Иванович
сизин кытта

Дьэиэ кэргэмминээн

Иккис уол Егор

Мин өбүгэлэрим, төрөппүттэрим эмиэ бу үтүө сиргэ үөскээн ааспыт үлэһит, хорсун-хоодуот дьон этилэр, мин курдук дойдуларын, түөлбэлэрин таптаан, ытыгылаан аастахтара. Биһиги дьоммут, ийэбит Валентина Яковлевна, аҕабыт Егор Иванович Саввиновтар Онхойго бэйэлэрин кэмнэригэр биллэр-көстөр, нэһилиэк биир көхтөөх ыаллара этэ. Кинилэр 1968 сыллаахха ыал буолбуттара. Биэс оҕону төрөтөн, киһи-хара гынан, бэйэлэрин ааттарын ааттатар кэскиллэрин хааллардылар. Онхойго көмүс уңуохтара көтөбүллүбүтэ.

Аҕабыт Нам педучилищетыгар үөрэнэн учуутал идэтин ылан, Онхойго кэлэн учууталлаабыта. Кэлин Новосибирскайга үөрэнэн лесник-охотовед, онтон Иркутскайга үөрэнэн инженер-электрик идэтин ылан өлүөр диэри үлэлээбитэ.

Күн күбэй ийэбит Валентина Яковлевна детсад сэбиэдиссэйэ, улуус депутата, женсовет председателэ этэ. Ийэбит эдэр сааһыгар өлбүтэ.

Улахаммыт Гоша 1969 с., Саида 1970 с., Кэнчээри 1972 с., Сайаана 1974 с., Ньургун 1976 с. төрөөбүтүт. Гоша эрдэ суорума суолламмыта. Онхойго кэргэнэ Валя, оҕолоро Саша (1997) уонна Саина (1999) ололорлор. Уол куоракка, кыыс эһэтин туйабын хатаран уруһуйга Нам педучилищетыгар үөрэнэллэр

Иккис кыыс Саида кэргэнэ Володялыын Света диэн кыыстаахтар, тохсус кылааска үөрэнэр. Саида Егоровна Саха НК радиотыгар инженер-техник.

Онтон мин кэлэбин. Кэргэним Августина Боотулуу дьаһалтатыгар социальнай үлэһит. Улахан уолбут (Мичил, 1997 с.т.) Үөһээ Бүлүүгэ техникумга үөрэнэр, иккис оҕобут Егорка (1999, с.т.) армияҕа сулууспалыы сылдьар, кыыспыт Саргылаана (2005, с.т.) 6 кылааска үөрэнэр, кыра уолбут, мурун бүөтэ Уйгулаан детсад иитиллээччитэ.

Иккис кыыспыт Сайаана (Дося) Дьокуускайга ололор, икки кыыстаах. Дайаана (1996, с.т.) ХИФУ Медицинскэй институтун бүтэрэн эрэр. Влада (2003, с.т.) 8 кылаас үөрэнээччитэ. Сайаана Егоровна уу ресурсаларын федеральнай агенствотын Өлүөнэ тардытынаабы ууга управлениетын кылаабынай специалистна-эксперда.

Кыра бырааппыт Ньургун «Алмазэргиэнбаанга» охраннык-инкассатор. Кэргэнэ Людмила Хотугулуу-илинни федеральнай институтка үлэһиит. Кыыстара Виолетта (1998, с.т.) ХИФУ юридической факультетыгар үөрэнэр.

Дьэ, ити курдук, төрөппүттэрибитин, кинилэр сырдык ааттарын үйэтитэн, кэнчээри ыччакка үтүө өйдөбүннүгү хаалларар соруктаах инники хардыылыыбыт. Бу курдук дьоммут-сэргэбит туһунан сурукка тиһэн кэлэр көлүөнэбэ умнубакка тириэрдэр, ыччаппытыгар холобур онорон туоста баайыабын!

Кэнчээри Егорович Саввинов Боотулуу

Павел уонна Валентина Саввиновтар

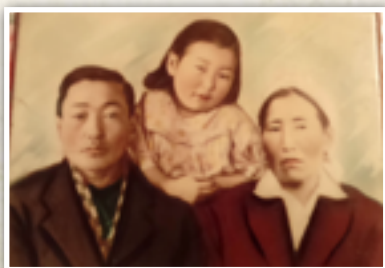
Мин аҕам Семенов Николай Дмитриевич (Туттайыыс) Бүлүү Хампатыттан эдьийим Андреева Мария Дмитриевнаны (Хаххыйах ойобо) Баһар Байбал диэн киһиэхэ сүктэн кэлэригэр батыһан кэлсибит. Бииргэ төрөөбүттэр 5 үһү. Дьонноро өлөн, онно-манна тарбаһан, аҕам улахан эдьийин батыспыт. Маарыйа Байбала өлбүтүн кэннэ, Хаххыйах диэн ойуун киһиэхэ эргэ тахсыбыт. Маарыйа бэйэтэ удабан үһү.

Аҕам сэриигэ бүтэник хомуурга ыңгырыллан, үксүгэр сатыы хааман, эрэй бөбөтүн көрөн, тонгон-хатан, аччыктаан, атабын обустаран фронтта чугаһаабыттарын кэннэ сэрии бүтэн, дойдутугар эргиллэн кэлэн, сайынын оттоон, от охсуутугар тэннээбин булбатах, кыһынын от-мас тизийиитигэр үлэлээбит.

1951с. Ньурба Аканатыттан дуу, Хангалаһыттан дуу ийэбин Егорова Мария Степановнаны, 4 саастаах уол оболоох дьахтары, сүгүннэрэн кэлбит.

1953 с. мин төрүүбүн. Кыра эрдэхпинэ аҕам Аһыкайга атыһыттаабыта. Мин оскуолаҕа киирэрим сабана манна көһөн кэлбиппит. Манна кэлэн аҕам Өтөх Көлүэйбэ атыһыттаабыта. Кэнники холкуоска завхозтаабыта, кассирдаабыта. Ийэбит аҕатын аата Тангараһыт Дьуона диэн Сахса сиэнэ эбит. Ийэм иистэннэн, быысыбайдыт этэ. Ыһыахтарга миэхэ сабыс-саҕа быысыбайдаах былаачыйа тигэн кэтэрдээччи. 1964 сыл сайыныгар ийэбит ыалдьан өлбүтэ. 1965 сыл сааһыгар аны аҕам тыраахтарга дэнгэнэн суорума суолламмыта. Убайбынаан Семенов Николай Николаевичтыын (Курай) тулаайах хаалбыппыт. Убайым аҕам аатын сүгэн, Семеновтары тэнитэн 6 оҕону күн сириҥ көрдөрбүтэ.

Мин онус кылаас кэнниттэн 3 сыл ыанньыксыттаабытым. Онтон маслозавод үөрэбин бүтэрэн, 3

Мин биэс саастаахтар

Бастакы кэргэмминэн Анатолийдыын

Улахан уол Вова оболорунан

Улахан кыыс Мария биэс кэргэнэ

Кыра уол Виссарион биэс кэргэнэ

Павел Ильич кэргэним

Кыра кыыс Мотя биэс кэргэнэ

сыл Уус Алдан Тумулугар арыы собуотугар маастардаабытым. Онтон швея-мотористка үөрэбин бүтэрэн, иис фабрикатыгар үлэли сылдьан 1983 сыллаахха Үөһэ Бүлүүттэн төрүттээх куорат улуҕар Федоров Анатолий Алексеевичка кэргэн тахсыбытым. Анатолий Алексеевич куоракка телефоннай станцияҕа үлэлээбитэ. 1984 сыллаахха манна дойдубар көһөн кэлэн 3 оболоммуппут. 1988 сыллаахха кэргэним электростанцияҕа үлэли сылдьан хомолтолоохтук өлөн, 3 кыра оболоох оҕообо хаалбытым. 3 сыл буолан баран Саввинов Павел Ильичкэ (Таакаһап уола) кэргэн тахсан 1 оболоммуппут. Павел Ильич 1970 сыллаахха сопхуоска рабочайынан

үлэлээбит. Онтон Маардаабы СПТУ-га үөрэнэн тракторист идэтигэр үөрэммитэ. Армияттан кэлэн баран дойдутугар субай сүөһү көрүүтүгэр үрдүк таһаарылаахтык үлэлээбитэ. 1989 сыллаахха Дьокуускайдаабы салайар кадрдары бэлэмниир техникумга үөрэнэ киирбитэ. Этэнгэ үөрэнэн бүтэрэн дойдутугар биригэдьииринэн үлэлээбитэ. Кэлин эмиэ сүөһү үлэтигэр кэспүтэ. Кэргэним Павел ити үлэтинэн, мин балыһаҥа санитаркалыы сылдьан пенсияҥа тахсыбыппыт. Билигин кэтэх хаһаайыстыбабытын көрүнэн быр бааччы олоробут.

Улахан уолбут Владимир – кэргэннээх, 1 оҕолоох, куоракка олорор, рабочайдыыр. Кэргэнэ Наталья Тулагы Сыырдаабыттан төрүттээх, оҕолоро Лион.

Улахан кыыспыт Мария Таатта Чычымаҕар олорор. Оскуолаҥа буҕаалтарынан үлэлиир. Кэргэнэ Степан саха тылын учуутала. Үс оҕолоохтор: Далан – 6 саастаах, орто кыыс Сандаара – 5, кыра кыыс Дайаана – 3 саастаах. Бары детсадка сылдьаллар.

Уолбут Виссарион кэргэнинээн Машалыын куоракка олороллор. Виссарион куоракка таксилыыр уонна тутуунан дьарыктанар. Оҕолоро үстэр: Соня – 5 кылаас, Данил – 2 кылаас, Миша – 6 саастаах дьиэ оҕото.

Кыра кыыс Мотя санга ыал буолан быйыл оҕоломмуттара. Мотя ас технологын бүтүрдэ, кэргэнэ Александр Айхалга үлэлиир. Оҕолоро Талбаана 9 ыйдаах.

Ии Саабынап туһунан ахтыы

Ыал буолбут Уйбааннаах Шура маннай оҕоломмоттор. Ол иһин детдомтан, Дуллүкүттэн төрүттээх Маайаны ииттибиттэр. Уйбаан аҕыйах сангалаах киһи этэ. Мин билэрбэр, М. Горькай аатынан холкуоска кладовщиктыыра. Кэлин билбитим, батрацкай оскуоланы бүтэрбит, советскай-партийнай үлэһит, өр кэмнэргэ Марха улуугар салайар үлэбэ сылдьыбыт, киэн билиилээх киһи кэрэмэхэ эбит. Оттон Шура элбэх сангалаах, бэрт эйэбэс дьахтар быһыылааҕа. Мин Маайаны кытта Өтөх Көлүйөбү 4-с кылааска бииргэ үөрэммитим. Оччолорго Кеша 4-5 саастааҕа, оттон Виктор кыһыл оҕо этэ. Ити саҕана холкуостаах уолаттар, кыргыттар нууччалыы кыайан кэпсэппэт кэмнэрэ. Онон үлэли кэлбит медик, учуутал нуучча кыргыттарын кытта Шура эрэ кэпсэтэрэ.

Саввиновтар бэйэ кэргэнтэрэ

Кеша оҕо эрдэбиттэн сүрдээх мэник, сүүрбүт-көппүт, сытыы уол этэ. Улаатан баран холкуоска трактористаабыта. Тэрилтэлэр уонна ыаллар дизель биэрэр уотунан сырматынар эрдэхтэринэ, дизелистээн да сылдьыбыта. Радиодизелы да үлэлэтээччи, уопсайынан, кулуупка ытыллар үлэлэргэ барытыгар кыттааччы, тустууга да холонооччу. Манна учууталлыы кэлбит Ткачёва Нина Георгиевна диэн нуучча кыһын кытта ыал буолбуттара. Уоллаах кыыс оҕоломмуттара. Оҕолоро обургу собус буолбуттарын кэннэ, Нина дойдутугар, 1970 с. Астраханьга кэспүттэрэ. Кеша онно да тийэн трактористаабыта. Уоллара Ваня ЖКХ үлэһитэ, кыыстара Яна учуутал буолбут сурахтаахтара.

Онон Иван Иннокентьевич уонна Александра Захаровна Саввиновтар сорох удьурдара Астраханскай уобаласка бааллар. Уйбааннаах Маайалара, Ильина Мария Степановна, хас да оҕолоох оҕо-бо Алексеев Иннокентий Павлович диэн киһиэхэ кэргэн тахсыбыта. Эниэттэй, таптал аата Лампысыай, өр кэмнэ холкуоска ветсанитарынан үлэлээбитэ. Оччотооҕуа бииргэ үлэлээбит Христина Сидоровна Егорова “Эниэттэй билиилээх, наһаа үлэһит ветеринар этэ” диэн ахтара. Маайалаах Эниэттэй уопсайа 12 оҕолоохтор. Маайа бэйэтиттэн 8 оҕолоох эрэ буолан, Герой-ийэ буолбатаҕа. Иннокентий Павлович сытыары сымнаҕас, холку майгылааҕа. Билигин кинилэр оҕолоро, сиэннэрэ республика араас улуустарыгар үлэли-хамсыы сылдьаллар.

З.А. Аргунова, педагогическай үлэ бэтэрээнэ Онхой, 2018 с., ыам ыйа

Кылааһынныгым Виктор Иванович

Виктор Иванович Саввинов оҕо эрдэгиттэн көрсүө-сэмэй, түс-бас буолааччы. Спорка, оскуолаҕа буолар бары тэрээһиннэргэ барытыгар активнайдык кыттааччы. Сынньалан биэчэрдэргэ баянист ааттааҕа, фотограф, хоһоон да суруйар этэ. Сайын ыһыахха ат сүүрдээччи сүрүн киһи буолара.

1968–1969 үөрэх дьылыгар народной суруйааччы Петр Николаевич Тобуруокап кэлэн саха тылын, литература-тын үөрэппитэ. Кини литературнай куруһуогар оҕолор саха тылын сүөгэин-сүмэтин өйдүү үөрэммиттэрэ. Виктор сөбүлээн-сэргээн сылдыбыта. Нэһилиэгин история-тын дьаныһан туран үөрэтэ сатаабыта.

Оскуоланы бүтэрээт, Өлүөхүмэ техникумугар үөрэнэ киирбитэ. Механик үөрэбин бүтэрэн Боотулууга механигынан үлэтин саҕалаабыта. Хас да сүл үл-элээн баран салгыы Хороҕо, дойдутугар ситиһиилээхтик үлэтиир, кэлин лесниктиир. 1983 сылтан 1991 сылга диэри с/совет секретарынан, мин главнай бухгалтерынан үөрэ-көтө үлэлээбиппит. Ол кэмгэ техника аҕыйах буолан, оройуонга киирэргэ эрэй буолааччы, мотоцикллаах Виктор абырыыр этэ. Техникаҕа сыһыаннаах буолан, мотоциклынан от охсор онгостубута. От охсоро өр абыраабыта.

Кэлин ОДьХ маастарынан өлүөр диэри үлэлээбитэ. Кини ханнык да үлэбэ үлэлээбитин иһин олус эппиэтинэстээх этэ.

Олобун аҕаарын Марина Григорьевнаны көрсөн 8 оҕону, элбэх сиэни биэбэйдэһэн, сүөһү иттэн быр бааччы ыал буолан олорон олохтон туораабыта. Баара буоллар 2019 сылга Онхой аҕыс кылаастаах оскуолатын бүтэрбиппит 50 сыла буолар юбилейыгар үөрэ-көтө сылдыһах этибит.

Виктор Иванович түһэрбит хаартыскалара нэһилиэгин дьонун-сэргэтин үйэтитиигэ сүҥкэн суол-таланна.

Саввинов Виктор Иванович

Женя Егорова, бииргэ үөрэммит кыһа 2018 с., ыам ыйа

Семеновтар дьизэ кэргэттэрэ

Онхой нэһилиэгин олохтоохторо Анна Павловна, Николай Николаевич Семеновтар б обону төрөтөн, үөрэхтээн, үлэһит дьон онгорон, олох киэнг аартыгар үктэннэрдилэр.

Аҕабыт Николай Николаевич 1947 сыл олунньу 14 күнүгэр Үөһээ Бүлүү улуунун Хоро нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Кини «Үөһээ Бүлүү» сопхуос Онхой нэһилиэгэр араас үлэбэ үлэлээбитэ. Аҕабыт наар ыарахан үлэбэ ыраах систэринэн сылдыһан оттуура, фермаларга от тизэйэрэ. Майгытынан элэккэй, дьону кытта түргэнник биир тылы булар, дьизэ кэргэнигэр үтүө сүбэһит, аламаҕай аҕа этэ. Туохтаа-бар да ордук айылбаҕа тахсан бултуурун, сынньанарын сөбүлүүрө, оҕолорун эмиэ айылбаны кытта алтыһарга, сахалыы сиэри-туому тутуһарга уһуйбута.

Ийэбит Анна Павловна 1946 сыл ахсынньы 24 күнүгэр Үөһээ Бүлүү улуунун Маҕаас нэһилиэгэр төрөөбүтэ. 1969 сылга аҕабытынаан ыал буолан Онхойго олохсуйа кэлбит. Оҕо уһуйааныгар

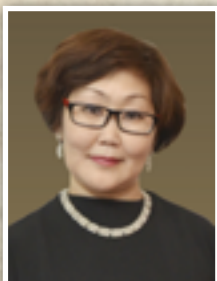
ньээнъэнэн өр сылларга үлэлээбитэ. Ийэбит уус илиилээх, сатабыллаах иистэнньэн. Урукку кэмнэргэ женкомитет чилиэнэ, нэһилиэк бары тэрээһиннэригэр актыыбынай кыттааччы, үлэни өрө туппут, күүстээх санаалаах, муударай киһибит.

Дьоннорбут биһигини чиеһинэй, эппиэтинэстээх буоларга, ылсыбыт сорукпутун тиһэбэр тиэрдэргэ үөрэппиттэрэ. Ийэлээх аҕабыт олоххо дьулуурдара, ситиһиилэрэ биһигини олоххо кынаттыыр, сирдиир.

Дойдубут дьонугар биһиги дьэ кэргэнгэ үтүө санаанан салайтаран өрүү күүс-көмө, сүбэ-соргу буола сылдьалларыгар махталбыт улахан. Ханна да сырыттарбыт дойдубут дьонун сылаас тыына биһиэхэ биллэр, күүспүтүгэр күүс эбэр.

Билигин үтүө үлэһит буола сылдьарбытыгар улахан суолга кынаттабыт күндү оскуолабыт буолар. Бары учууталларбытыгар уонна бииргэ үөрэммит, алтыспыт доботторбутугар махтал!

Анна Павловна, Николай Николаевич *оболоро, сиэннэрэ*

Семенова Августина Николаевна

Августина Николаевна Үөһээ Бүлүүгэ олорор. Үрдүк үөрэхтээх, Үөһээ Бүлүү улуунун үөрэбин салалтатын сүрүннүүр исписэлиһэ, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэбириитин туйгуна.

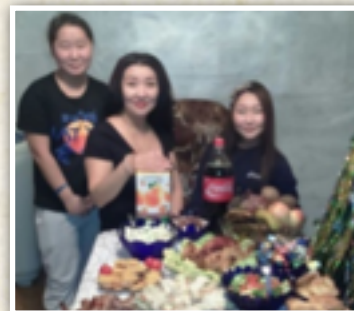
Кыыһа Настя Хоро орто оскуолатын 11 кылааһын үөрэнээччитэ, үөрэбэр үчүгэй, улуустаабы межпредметнэй олимпиадалар призердара.

Семенов Павел Николаевич (09.05.1971–28.06.2012)

Күндү оҕобут, бырааппыт, убайбыт Павел Николаевич сүрдээх аламабай, кыраттан үөрүнньэн, оҕо эрдэбиттэн кыайыылаах-хотуулаах үлэһит этэ. От охсуутугар нэһилиэккэ элбэх күүлэй чөмпүйүөнэ. Хоро орто оскуолатын 1988 с. үөрэнэн бүтэрбитэ. Оскуола кэнниттэн армия кэkkэтигэр сулуспаан ытык иэһин толорбута. Ыал буолан Кэбээйи улуунугар олохсуйбута. Кэргэнэ

Саргылаана Васильевна идэтинэн учуутал. Икки кыыс оҕолоохтор: улахан кыыс Анна Дьокуускайдаагы медколледж студентката, кыралара Айна Кэбээйи орто оскуолатын 11 кылааһын үөрэнээччитэ.

Семенов Николай Николаевич

Николай Николаевич Дьокуускай куоракка олорор, идэтинэн аты-эргин исписэлиһэ. Кыһамныылаах үлэтин иһин Россия тыатын хаһаайыстыбатын Бочуотунай грамотатынан наҕараадаламмыта. Билигин урбаанньыт. Кэргэнинээн Харитина Гековналыын үс оҕолоох иллээх-эйэлээх ыал буолаллар. Кэргэнэ Намтан төрүттээх, РГ Rektime үлэлиир.

Улахан уол Гек Дьокуускайдаагы кооперативнай техникум студена, орто кыыс Рианна 3 кылааска үөрэнэр, “Рок-н-рол” акробат куорат иһинээҕи куонкурус кыайыылааҕа, кыралара Сандаара 1 саастаах. Дьэ кэргэнинэн айылҕаҕа сынньаналларыын сөбүлүүллэр.

Оболорун кыра эрдэхтэриттэн тулалыыр эйгэни харыстыырга, киэн-холку майгылаах буоларга үөрэтэллэр.

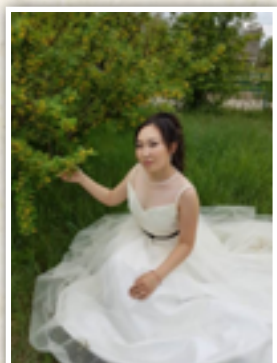

Семенова Сусанна Николаевна

Сусанна Николаевна проживает в г. Якутске. В 1996 году с отличием окончила ВПУ им. Н.Г. Чернышевского по специальности "Учитель начальных классов" и с дополнительной специализацией "Психолог I степени". В 2001 году окончила ЯГУ им. М.К. Аммосова, филолог, присвоена квалификация "Учитель русского языка и литературы в национальной школе". Во время учебы была победителем многих научных чтений, стипендиатом имени первого Президента РС (Я) М.Е. Николаева за отличную учебу. В данное время работает в ГБУ НВК "САХА" редактором медиапланирования Службы программирования, планирования и выпуска ТВ. Увлекается пешим туризмом и сплавами.

Ксенофонтова Александра Николаевна

Дьокуускайдаагы медколледжы бүтэрбитэ. Билигин улуустаагы киин балыына акушерскай отделениетыгар акушерканын үлэтир, 3 оҕолоох. Улахан кыыс Марианна М.К. Аммосов аатынан ХИФУ ФТИ студентката. Юлия Д.С. Спиридонов аатынан 4-с №-дээх орто оскуола 4 кылааһын үөрэнээччитэ. Уруһуй оскуолатыгар ситиһиилээхтик дьарыктанар, улууска ытыллар «Сулусчаан» ырыа кункурус икки төгүллээх дипломана. 2013сылга улууска оскуолаҕа кии-

риэн иннинээҕи оҕолорго Сонор күрэхтэри 1-кы миэстэлээх.

Семенов Эллэй Николаевич

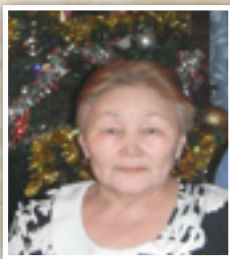
Эллэй Николаевич үс оҕолоох ыал буолан төрөөбүт нэһилиэгэр олоҕор, ийэбитигэр күүс-көмө, дьиэ кэргэнигэр туллубат тутуу киһит. Улахан кыыс Сайаана 3 кылаас, үөрэхтээһин үчүгэй, Эрчим үстээх, мурун бүтэ Айтилыына 1 саастаах. Кэргэнэ Варвара Васильевна Боотулуу нэһилиэгин дьаһалтатын исписэлиинэ.

Анна
Федотовна

Мария
Николаевна

Кыыһа Таисия
уола Ярик

Татьяна
дьиз кэргэнинээн

Уола Федот, кэргэнэ Мотрена

Уоллара Николай, Ксения дьиз кэргэттэринээн

Федот Екатерина дьиз кэргэттэре

Ефремова Анна Федотовна уонна Семенов Николай Ефсеевич

Биһиги ийэбит, эбэбит Ефремова Анна Федотовна «Харычыанка» 1930 сыллаахха кулун тутар 15 күнүгэр Хоро нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Кини үйэтин тухары биэкэрдээбитэ, онтон интернакка ньээнээнэн үлэлээбитэ. Минньигэс килиэптээх буолан үйэ-саас тухары дьон махталын ылыан ылбыта, “Оо, Харычыанка килиэбэ” дииллэрэ. 1981 сыллаахха Үлэ Албан Аатын 3 степеннээх уордьанынан наҕараадаламмыта.

Аҕабыт Семенов Николай Ефсеевич – Татаар. Кинилэр 2 оҕолоохтор:

- Семенова Мария Николаевна (14.08.1954 с.) пенсияҕа олорор, өр сылларга нэһилиэккэ ветеринардаабыта. Кыыһа Таисия Онхой нэһилиэгин дьаһалтатыгар сүрүн специалист, 1 уол оҕолоох;
- Семенов Федот Николаевич (12.02.1959 с.) пенсияҕа олорор, кэргэнэ Матрена Семеновналыын 1980 сыл ыал буолбуттара, үс оҕолоохтор. Татьяна – Бүлүү улуугуар Өкүндү оскуолатыгар завучунан үлэлиир, ыал, биир кыыстаах – Виолетта.

Николай – индивидуальной предприниматель, кэргэннээх – Ксения, үс уол оҕолоохтор – Роберт, Яромир, Антон;

Федот – медколледж студена, куоракка чааһынай клиникаҕа зуботехник, кэргэннээх – Екатерина, икки кыыстаахтар – Диана уонна Эльза;

Анна Федотовна 1995 сыллаахха тохсунньу ый 3 күнүгэр 65 сааһыгар күн сириттэн барбыта. Дьоммут сырдык мөссүөннэрин өрүү сылаастык ахтан ааһабыт.

Кыыстара **Мария Николаевна, Федот Николаевич Семеновтар**

Семенова Светлана Александровна

Саамай ытыктыыр киһим эбэм Семенова Мотрена Николаевна миигин кыра эрдэхпиттэн оскуоланы бүтэриэхпэр диэри батыһа сылдьан үөрэттэрбитэ, үлэһит онгорбута. Холкуоска үлэлээбитэ, 20 солкуобай пенсиялаах этэ, дьонго дьиз сууһан, оҕо көрсөн эбинэн, онтукатынан миэхэ улахан-нык көмөлөспүтэ. Бэһис кылаас кэнниттэн тулаайах хаалбыт оҕолору – миигин, балтыбын Мотяны балтараа сааһыгар диэри көрбүтэ. Эбэм элбэхтэ оҕоломмутуттан икки эрэ оҕо хаалбыт: Карл, Таня диэннэр. Танята – мин ийэм.

Төрөппүт ийэм Семенова Татьяна Дмитриевна өр сылларга холкуоска үүт эрийээччинэн, ньирэй көрөөччүнэн, ынах ыаччынан олохтон барыар диэри үлэлээбитэ. Фермаҕа үлэлиир кэмнэригэр Чинэкэтинэн, Дьүүрэнгдэнэн, Орто Сайылыгынан, Күүлэтинэн олоро сылдьыбыппыт. Нэһилиэк олоҕор комсомолка буолан активнайдык кыттар этэ. Биир кэмнэ Өтөх Көлүйэ начальнай оскуола-

тыгар остуораһынан үлэлээбитэ. Ийэм биэстэ оҕоломмуттан билигин икки эрэ оҕо баарбыт: мин уонна Мотя.

эбэм Моторуона ийэм Татьяна
көтөбүллэн олорор кыыс Мотя

Кэргэним
Николай Степанович

Семенова
Светлана Александровна

Кэргэним
Николай Степановичтыын

Оболорум
Таня, Артур, Даша

Кыра кыыс
Даша дьэ кэргэнинээн

Мин 1947 с. ыам ыйын 7 күнүгэр Хоро нэһилиэгэр төрөөбүппүн. Кыра кылаастарга Онхой оскуолатыгар биэс сыл үөрэммитим. Ол сабана нулевой кылаас диэн баар этэ. Оскуолаҕа сааспын туола иликпинэ күүспүнэн кылааска киирэн саамай түгэх паартаҕа Артамон диэн уолу кытта олорбутум. Оскуола сэбиэдиһийэ Павлов Н.Г. киирэн таһаара сатаабыта да, паартааттан тутуһуохпунан тутуһан, өчөһөн тахсыбатабым, ол курдук үөрэнэн барбытым. Бу оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан бастакы ёлканы көрбүтүм, акробатиканан, үнкүүнэн, ырыанан дьарыктаммытым

Онхой оскуолатын бүтэрбиттэр Хоро оскуолатыгар киирэн үөрэнээччибит. Хороҕо бастаан дьоммун кытта, онтон интернакка олорон оскуоланы бүтэрбитим. Биһиги бүтэрэр сылбытыгар сэттэ кылаастаах оскуола аҕыс кылаастаах буолан хаалта.

Хоро оскуолатын бүтэрэн баран холкуос председателэ Хантаров К.С. уонна эбэм көмөтүнэн хармааммар 20 солкуобайдаах теплоходунан куоракка үөрэххэ диэн ааттаан айаннаабытым. Ол да баран үөрэххэ киирбэтэбим, куорат 2 № оскуолатыгар эмиэ интернакка олорон үөрөхпүн салҕаабытым. 11 кылааһы Далырга бүтэрбитим

Орто оскуоланы бүтэрэн баран, куоракка 1 № педучилищеҕа ускореннай, начальнай нуучча кылаастарын үөрэтиигэ курс аһыллыбытыгар киирэн “Учитель начальных классов в русской школе” диэн специальность ылан, 1968 с. билинни Хангалас оройуонун Булгунньахтаах орто оскуолатыгар нуучча кылааһыгар үлэлээбитим. Онно үлэлии сылдьан ол дэриэбинэ олохтоох уолугар Михайлов Николай Степановичка кэргэн тахсан ыал буолбуппут. Билигин Онхой оскуолатыгар 49 сылбын үлэлии сылдьабын.

Кэргэним Николай Хангаластан төрүттээх, Михайловтар диэн 3 уоллаах ыал ортоку оҕото, идэтинэн суоппар, норуокка биллэр аата “Суоппар Куола”. Манна кэлэн баран грузовой, молоковоз, водовоз массыыналарга үлэлээбитэ. “Үөһээ Бүлүү” сопхуос бастың суоппара, үтүө үлэтин туһуларга элбэх грамоталаах, ЫБСЛКС КК “Молодой гвардеец пятилетки” диэн бэлиэлээх, ГДР-ЧССР, ВДНХ туристическай путевканын наҕараадалааммыта, коммунистическай үлэ ударнига. 61 сааһыгар улаханлык ыалдьан олохтон барбыта.

Кыра кыыс Даша история учуутала идэлээх, кэргэнэ Сергей Инокентьевич Ньурбачаантан төрүттээх, тустуук, Саха Республикатын көңүл тустууга спорт маастара. Билигин Мэнэ Хангалас Матта нэһилиэгэр олоролор, 4 оҕолоохтор. Улахан кыыстара Света Алданнааҕы медколледж 1 курс студентката. Иккис кыыстара Снежана, 2 кылаас үөрэнээччитэ, сүүрүүнэн дьарыктанар, ыллыырын, үнкүүлүүрүн сөбүлүүр. Хас да конкурс кыайыылааҕа, ырыаҕа дьарыктанарын сөбүлүүр. Үһүс кыыстара Зарина, 1 кылаас үөрэнээччитэ. Төрдүс кыыс Сахамина 2 ыйдаах.

Кэргэним Николай Степанович көмөтүнэн, общественность өйөбүлүнэн “РФ үөрэбириитин туйгуна”, “Учууталлар учууталлара”, “СР үөрэбириитин бочуоттаах бэтэрээнэ”, “Үөһээ Бүлүү улуунун бочуоттаах учуутала”, “Онхой нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо” диэн бэлиэлэрдээхпин.

Светлана Александровна Семенова,

РФ үөрэбириитин туйгуна, Онхой нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо

Дойдубут сайда, чэчирии, чэмэлийэ туруохтун!

Мин 1963 с. Онхойго төрөөбүтүм. Онхой 8 кылаастаах оскулатыгар 1969 сыллаахха киирбитим, 1977 с. бүтэрбитим. Онтон Бүлүү педучилищетын үөрэнэн бүтэрэн, 1981 сыллаахха үлэбин төрөөбүт дойдум оскулатыттан сағалаабытым. Иккис сылбар 8 ый Мэйик нэһилиэгэр оҕо саадыгар иитээччинэн үлэлии сылдыбытым. Онтон ыла Онхойтон олох төрүт халбарыйбакка олорон кэллим. Магаданнаағы пединституту бүтэрбитим. Детсадка, интернакка, оскуолаҕа үлэлээбитим. Ол быһыыгар сопхуоска 2 сыл комсомольскай бачыым таһааран ыанньыксыттаабытым. Онтон Онхой отделениетыгар экономист-бухгалтерынан эмиэ үлэлээбитим.

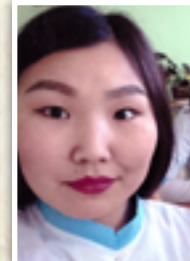
Магаданна пединститутта үөрэнэ сылдьан

Улахан кыыс
Лаура дьиз кэргэнэ

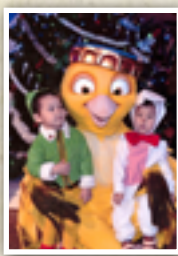
Иккис кыыс
Диана уолунаан

Үһүс кыыс
Сардаана

Оболоронаан

Сиэннэрим

Түөрт кыыс оҕолоохпун, улахан кыыһым Лаура үрдүк үөрэхтээх, банк үлэһитэ. Нерюнгрига олорор, кэргэннээх, икки оҕолоох. Иккис кыыһым Диана ЯГИТИ-ны бүтэрбитэ, биир уол оҕолоох. Үһүс кыыһым Сардаана Нерюнгрига медколледжка 2 курс студентката, кыра кыыһым Дарина Хоро орто оскуолатыгар 10-с кылаас туйгун үөрэнээччитэ. Бэйэм пенсияҕа олоробун.

Төрөөбүт нэһилиэгим сайдарын туһугар араас общественной үлэлэри толорорум. Ол курдук, комсомольскай үлэбэ секретарынан, агитзоналарга агитаторынан үлэлээбитим, самодеятельноска концерттарга кыттарым.

Дойдум өссө да сайда, чэчирии, чэмэлийэ турарыгар баҕаран туран бу кылгас ахтыбын түмүктүүбүн.

Саргылана Дмитриевна Сидорова

Аркадий уонна Зинаида Сидоровтар

Биһиги 1985 сыллаахха ыал буолбуппут. Аҕабыт Аркадий Дмитриевич 1977 сыллаахха оскуоланы бүтэриэбиттэн сопхуос, отделение үлэтигэр рабочайынан, биригэдьиirinэн үтө суобастаахтык үлэлээн төрөөбүт нэһилиэгин сайдыытыгар сэмэй кылаатын киллэрсибит туруу үлэһит. Сопхуос ыһыллыабыттан тыа ыалын сиэринэн сүөһү, сылгы ииттэн, обуруот олордон, бултаан-алтаан, сир астаан, чааһынай хаһаайыстыба тэринэн үлэлээн-хамсаан олоробут. Түөрт оҕолоохпун, икки сиэннээхпит. Мин 1984 с. музыка учууталын идэтин баһылаан Онхойго үлэлии кэлбитим. Бэйэм

Улахан уолбут Дима

Кыыспыт Лиза
дьиз кэргэнинээн

Орто уол Артем

Кыра уол Арсен

Сидороетар
дьиз кэргэннэрэ

Мэнэ Хангалас улуунун Мэлдьэхси нэһилиэгиттэн төрүттээхпин. Олобум аргыһын Аркадийбын көрсөн, Онхойу иккис дойду онгостон идэбинэн оскуолаҕа үлэлээбитим 34 сылыгар барда. Үлэлээбит үлэм сыаналанан Саха Республикатын үөрэҕириитин туйгунабын.

Кыыспыт Лиза экономист идэлээх. Үөһээ Бүлүүтэҕи централизованнай бухгалтерияҕа үлэлиир. Кэргэнэ Миронов Иван Юриевич, Үөһээ Бүлүүтэҕи мировой суд үлэһитэ. Икки оҕолоохтор: Мирослава 5 кылаас үөрэнээччитэ, Антон 5 ыйдаах.

Улахан уолбут Дима олохтоох администрацияҕа тыа хаһаайыстыбатын специалиһынан үлэлиир.

Орто уолбут Артем электрик идэлээх, Үөһээ Бүлүүтэҕи РЭС-кэ иттиинэн холбонуу отделыгар технигынан үлэлиир.

Кыра уолбут Арсен РГАУ студена, биотехнолог идэтигэр үөрэнэр.

Степан Степанович

Руслан дьиз кэргэнинээн

Ийэлээх аҕабыт

Владимир дьиз кэргэнинээн

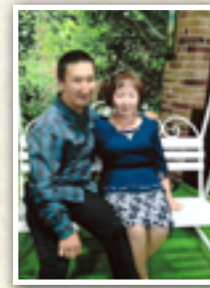
Светлана Степановна

Саргылана Степановна

Биһргэ төрөөбүттэр

Ирина кэргэнинээн

Степановтар дьиз кэргэттэрэ

Биһиги төрөппүттэрибит 1960 с. ыал буолбуттара. Аҕабыт Степанов Степан Ильич (1935–1975), ийэбит Андреева Мария Ивановна (1939–2009) иккиэн Аһыкайтан төрүттээхтэр. Аҕабыт 4 кылаас үөрэхтээх. Трактористар курстарыгар үөрэнэн нэһилиэгэр механизатордаабыта. Кини ат сүүрдэр идэлээх этэ. Араас таһымнаах ыһахтарга ат сүүрдэн куруук бириистээх миэстэбэ тиксэрэ. Ыарахан ыарыыттан кырата иккилээбэр, 40 сааһыгар, бу орто дойдуттан күрэммитэ.

Ийэбит орто оскуоланы үчүгэйдик үөрэнэн бүтэрбитэ да, сэрии тулаайаҕа буолан уонна эрдэ ыал буолан, элбэх оҕолонон үөрэммитэ. Холкуоска ньирэй көрөөччүнэн, кэлин оскуола интернатыгар 15 сыл поварынан үлэлээбитэ. Сцена бэтэрээнэ, саахыматчыт бэрдэ этэ. Сибэкки олордорун олус сөбүлүүрү. 9 оҕону соботобун иитэн, үөрэттэрэн улаатыннарбыта.

Степанова (Евдокимова) Саргылана, 1961 с. т., ыал улахан оҕото. Бүлүүтээби педучилищени 1980 с. бүтэрэн, 32 сыл устата детсадка иитээччинэн үлэлээтэ. 5 оҕолоох, 4 сиэннээх.

Степанов Степан Степанович (1962–2010) кадровай булчут этэ. Степанова (Сергина) Светлана Степановна (1963–2003) бытовой тэрилтэ үлэһитэ этэ. 3 оҕолоох, 2 сиэннээх. Улахан кыыһа Ольга 2 оҕолоох, рентгенолог быраас. Уола Олег Бүлүү педучилищетын бүтэрбитэ. Кыра кыыһа Алена Кореяҕа үөрэнэр.

Степанов Руслан Степанович, 1964 с.т., Маайга бааһынай хаһаайыстыба тэринэн үлэлиир. 3 оҕолоох, 4 сиэннээх.

Степанов Владимир Степанович, 1966 с.т., Далырга ыал, 2 оҕолоох.

Степанова (Кузьмина) Валентина Степановна, 1967 с.т., Онхойго ыал, 4 оҕолоох, 3 сиэннээх. Степанова Надежда Степановна 4 оҕолоох. Икки улахан уолаттара, Аленадаах Степа, учуутал идэлээхтэр, кыыстара Чара дьизэбэ-уокка көмө буолан олорор, кыра уол Алеша армияҕа сулууспалыыр.

Степанова Ирина Степановна, 1972 с.т., Кэргэннээх, Томпоҕо олорор.

Степанова Марфа Степановна 3 оҕолоох, 2 сиэннээх. Улахан кыыс Уруйдаана Бүлүү педучилищетын бүтэрбитэ, 2 оҕолоох. Улахан уол Сандал Нам педучилищетыгар 1 кууруска үөрэнэр. Кыра уол Эрчим Бүлүү техникумугар 1 кууруска үөрэнэр.

Онон дьоммут 24 сиэннээхтэр, хос сиэннэр элбии тураллар.

Марфа оҕолорунан

Ирина племяннигынан

Степановтар оҕолоро

Эбэбит Сидоров
Семен Иванович

Ийэбит
Александра Ивановна

Эбэбит
Маарыйа

Абабэбит
Киргизэлэй (Мыксий)

Абабэбит эдьийэ Александра
быраата Калина

Күтүөттөр, кийиштэр, оҕолор

Оҕолор, сиэннэр, хос сиэннэр

Сидоров Семен Иванович-Сэттэ Сэмэн сыдыааннара

Биһиги аҕабыт Сидоров Семен Иванович – Сэттэ Сэмэн 1928 сыллаахха Чиллэ Хоротугар төрөөбүт. Кыра сааһыгар тулаайах хаалан хас да ыалга иитиллэн улааппыт. Иитийэбинэн эдьийэ Сидорова Александра Ивановна (олохтон туораабыта), убайа Степанов Григорий Спиридонович (Мыксий), быраата Сидоров Калина Иванович (билигин Дьюкуускай куоракка олорор), балта Петрова Евдокия Васильевна Ньурба улуунун Акана нэһилиэгэр олорор.

Аҕабыт өр сылларга сылгыһытынан, онтон кэлин тутуу биригээдэтигэр, маҕаһынгга атыһытынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ.

Ийэбит Сидорова Александра Ивановна 1930 сыллаахха төрөөбүтэ. Өр сылларга ыанньыксытынан, кэлин биэкэринэн үлэлээбитэ. Ийэлээх аҕабыт сэттэ оҕо күн сириг көрдөрөн, иитэн-такайан улаатыннартаабыттара. Эдьийбит Люба ыарахан ыарыыттан олохтон туораабыта. Уонна бары түс-бас ыал буолан үлэлии-хамсыы сылдыабыт. Оҕолорбутун, сиэннэрбитин көрсөбүт.

Сидоров Михаил Семенович дьиэ кэргэттэрэ

Убайбыт Миисэ 1954 сыллаахха төрөөбүтэ. Суоппар идэлээх, араас тэрилтэлэргэ 45 сыл суоппарынан үлэлээн кэллэ, билигин бочуоттаах пенсияҕа олорор. Кэргэнэ Елизавета Алексеевна музейга “Хранитель фонда” үлэлиир. Түөрт оҕолоохтор, алта сиэннээхтэр.

Улахан уол Семен Михайлович Үөһээ Бүлүүтээҕи суолу онорор ОО “Тонго-ВВК” тэрилтэбэ суоппарынан үлэлиир. 2011 сыллаахха “Почетный работник автомобильного транспорта РС(Я)” бэлиэнэн наҕараадаламмыта.

Оксана Бүлүүтээҕи педагогическай колледжы бүтэрэн, учуутал идэлээх. Кэргэнэ Унаров Георгий Афанасьевич ОО “ТРЕС-2” тэрилтэ главнай инженерэ. Үс оҕолоохтор. Ульмира 5 кылааска ситиһилээхтик үөрэнэр. Уйгулаана икки саастаах, кыралара Афоня 9 ыйдаах.

Кристина ЯЭПИ АТ СО факультетын бүтэрбитэ. Бухгалтер идэлээх, биир кыыс оҕолоох. Билигин бөһүөлөк администрациятыгар салайар специалиһынан үлэлиир. Күммүтү оҕо саадын иитиллээччитэ.

Уола Михаил Семенович,
кэргэнэ Елизавета Алексеевна, улахан уол Семен

Кыыстара
Оксана дьиэ кэргэнинэн

Кыыстара
Кристина кыыһа Күммүтү

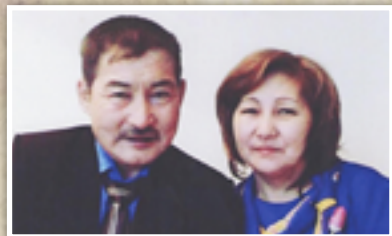
Анна, Артем оҕолор
Сайнаара, Миша

Анна ЯСХТ бүтэрэн зоотехник идэлээх. Кэргэнэ Моисеев Артем Дмитриевич суоппар. Улахан оборо Сайнара обо саадын иитиллээччитэ, уоллара Миша икки саастаах.

Сидорова Варвара Семеновна

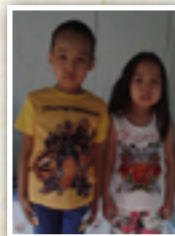
Мин 1961 сыллаахха төрөөбүтүм. Кэргэним Андреев Владимирдын 1981 сыллаахха ыал буолбупут. 23 сылбын Онхой сүрүн оскулатыгар охраннигынан үлэлибин. Үс уол оҕолоохпун, уон сиэн-нээхпит.

Варвара Семеновна
кэргэнэ Владимир Трофимович Андреевтар

Кыра уол Арсен,
кэргэнэ Юля, сиэннэр

Улахан уол Ариан
кэргэнэ Диана дьэе кэргэттэрэ

Уоллара Андрей,
Туяра, сиэннэр

Аҕабыт ийэтэ Тимофеева Евдокия 1938 сыллаах төрүүх. Өр сылларга фермаҕа ыан-ныксыттаабыта. Оччолорго бастакынан 2000 кирбиини ылан инники күөҥгэ сылдыбыта. Кэлин пенсияҕа тахсан баран но-руот эмчитэ буолбута. Элбэх дьону эмтээн, үтүөрдэн, элбэх дьон махталын ылбыта.

Эһэбит Андреев Трофим Никифорович 1923 сыллаах төрүүх. Үйэтин тухары ферма ис-тас үлэтигэр үлэлээбитэ. Үлэ, тыыл бэ-тэрээнэ. Сэттэ оҕону төрөтөн атахтарыгар туруортаабыттара.

Оҕолорбут: Улахан уол Ариан Дьокуускайдаағы 16 СПТУ-ну бүтэрэн сварщик идэлээх. Билигин Уус-Алдан Тумулугар ыал буолан олорор. Ариан ЖКХ үлэһитэ. Кэргэнэ Диана социальнай үлэһит идэтигэр үөрэнэр. Үс оҕолоохтор. Ариана 5 кылаас, Айсиэн 2 кылаас бастың үөрэнээччилэрэ. Чабыл “Тумулчаан” обо саадын иитиллээччитэ.

Андрей Үөһээ Бүлүү Балаҕаннааҕар ыал буолан олорор. Сынньалан киинин уус-уран салайааччыта, Балаҕаннаах народнай театрын режиссера. Кэргэнэ Туяра Сергеевна Бүлүү педагогической колледжын бүтэрэн учуутал идэлээх. Үс оҕолоохтор. Кэрэчээнэ, Арылхан “Колокольчик” обо саадын иитиллээччилэрэ. Кыра кыыс Кэскилээнэ биір саастаах.

Арсен речной училищени бүтэрэн моторист рулевойунан үлэлиир. Кэргэнэ Юля Иркутскайдаағы институтка техник-метеоролог идэтигэр үөрэнэн, билигин метеостанцияҕа үлэлиир. Уус Маайа Петропавловскайыгар олороллор.

Кыыстара Нарыйа “Аленушка” обо саадын иитиллээччитэ, Сайаана балтараалаах. Вова 1 кылаас үөрэнээччитэ, Айыллаана 7 саастаах.

Борисова Галина Семеновна

Мин 1963 сыллаахха төрөөбүтүм. Оскуоланы бүтэрэн баран Амма Алтанын СПТУ-гар ветеринар

Галина Семеновна

Галя кэргэнэ Петр, кыыстара Сахая

Сахая кыргыттарынаан

Сардана дьэ кэргэнинээн

Сиэннэр

үөрэбэр кирибитим. Онно олобум аргыһын көрсөн, 1982 сыллаахха Борисов Петр Петровичтыын ыал буолбутум. Петр фермаба үлэлиирэ. Икки кыыс оҕоломмуппут. Аҕабыт эдэр сааһыгар олохтон туораабыта. Билигин Үөһээ Бүлүүтээҕи суолу онгорор ООО “Тонго-ВВК” поварынан үлэлибин. Алта сиэннээхпин.

Улахан кыыс Борисова Сахаяна Петровна Үөһээ Бүлүүгэ “Чыычаах” маҕаһыын сэбиэдиссэйинэн үлэлиир. Икки кыыстаах. Любамира Үөһээ Бүлүүтээҕи Ю.Н. Прокопьев аатынан үһүс нүөмөрдээх оскуолаба 5 кылааска үөрэнэр. Камелия “Сардаана” уһуйаан иитиллээччитэ.

Никифорова (Борисова) Сардана Петровна дьэ хаһаайката. Кэргэнэ Денис Дьурустанович сылаас, сыыдам айаннаах таксист. Түөрт оболоохтор, Петя М.А. Алексеев аатынан республиканскай лицей-интернат туйгун үөрэнээччитэ. Анжелина И.Н. Барахов аатынан 1 нүөмөрдээх оскуола иккис кылааһын туйгун үөрэнээччитэ. Дарина, Алеся “Аленушка” оҕо саадын иитиллээччилэрэ.

Аурел, Анастасия Гаиналар

Биһиги 1990 с. ыал буолбуппут. Аҕабыт Гаина Аурел Федосеевич Молдавияттан тутууга манна үлэли кэлиэбиттэн олоробут, билигин «Тепломедсервис» тэрилтэбэ операторынан үлэлиир. Ийэбит Гаина Анастасия Семеновна бухгалтер идэлээх, билигин Үөһээ Бүлүүгэ балыһаба завхоһунан үлэлиир, икки уол оҕолоохпут.

Анастасия, Аурел Гаиналар

Уолаттарынан Виорел, Федосий

Кэргэнэ Сандра
уллунаан

Сиэннэрбит
Вивиан, Аурелия

Кыра уолбут
Федосий

Улахан уол Виорел 1991 с. төрөөбүтэ, инженер-механик идэлээх, билигин «Теплосервис» тэрилтэбэ операторынан үлэлиир. Кэргэннээх, 3 оҕолоох. Кэргэнэ Сандра Викторовна Ньурбачаан оскуолатыгар библиотекардыыр. Сиэннэрбит Аурелия, Вивиан, Аделаида детсад иитиллээччилэрэ.

Федосий, кыра уолбут, Жатайдаағы речной техникум 3 курсун студена.

Үтүө дьон этилэр

Биһиги ийэбит Тимофеева Евдокия Герасимовна олон ааспыт олобун туһунан билиһиннэри-эхпитин баҕарабыт. Кини олунньу 15 күнүгэр 1938 сыллаахха Ньурба улуһун Хорула Дэлбиргэтигэр төрөөбүтэ.

Аҕата – Тимофеев Герасим Николаевич, ийэтэ – Семенова Федора Кирилловна диэн ааттаах этилэр. Ийэтэ кини 7 саастааҕар ыараханник ыалдьан өлбүтэ. Аҕатын, балтын Балбаараны кытта тулаайах хаалбыттар. Балтылаах аҕатын көрөн, дьиэтин дьиэлээн, обургу буолан баран холкуоска субай сүөһү көрүүтүгэр аҕатын кытта ферма кэрийэн үлэлээбиттэр. «Хаңардалаахха» субай сүөһү хотонугар үлэлээн уһуннук олобунттар. Аҕаардас олоруу эрэйин билбиттэр. Оччотооҕу кыаммат, дохуота кыра холкуос буолан кырыымчык эбит. Ас-тангас тийбэтин накааһа кинилэри эмиэ хаарыйбыт.

Эһэбит Дьарааһын бултаан, куобахтаан-балыктаан эбинэллэр эбит. Ол олодохторуна, ийэбитин Дуунньаны, 18 сааһын туоларын саҕана, Онхойтон Толоон уола Тэрэппиин (аҕабыт) баран кэргэн кэпсэтэн кэлбит. Онтон саас 1954 сыллаахха «Хаңардалаахтан» ийэбитин сүгүннэрэн кэлбит.

Биһиги аҕабыт – Андреев Трофим Никифорович – 1924 сыллаахха Ньурба улуһун Үөдэйигэр төрөөбүтэ. Эдэр сылдьан дьаамсыгынан үлэлээбитэ. Модьу-таба, үскэл көрүгүнээх, уола хаан буолан ыарахан үлэттэн чаҕыйбата, нэһилиэк биир чулуу күүстээх кийитинэн биллэрэ. Кини сэрии кэмигэр холкуоска үлэлээн «1941–1945 сс. Аҕа дойдуга Улуу сэриитигэр килбиэннээх үлэтин иһин» диэн мэтээлинэн наҕараадаламмыта. Олобун устатын тухары ылбыт мэтээллэрэ мунгура суох. Ол эрэн, хомойуох иһин, 1945 сыллаахха сэбиэскэй-японскай сэриигэ сылдьан, дөкүмүөннэрин сүтэрэн,

Аймахтар

Бицрээ төрөөбүттэр

Евдокия Герасимовна,
Трофим Никифорович

Оболорунаан

Сиэннэринээн

сэрии бэтэрээнин аатын сатаан сүкпэтэбэ.

Кинилэр ыал буолан 3 уол, 4 кыыс оҕоломмуттара. Билигин бары улаатан туһунан ыал-күүс буолан, күн бүгүнүгэр диэри үлэлээн-хамсаан, оҕо-уруу тэнитэн, Андреевтар ааттарын ааттатар үтүө дьон буоллулар. Бу оболортон 20 сиэн, 20 хос сиэн бааллар.

Ийэбит Дуунья кэлиэбиттэн сүөһү үлэтигэр, ыанньыксытынан үлэлэбитэ. Ыанньыксыттыы сылдьан сэрэбиэйинэн дьарыктанара үһү.

Дьон хайдах-туох олоруон, эдэр дьоннор хаһан кэргэннэниэхтэрин, олохторугар туох мүһэлгэлэр буолуохтарын өтө көрөр, кэпсээн биэрэр эбит. Үлэтигэр ситиһиилээх буолан бастың үлэһит аатын уурайыар диэри ааттаппыта. Мал-сал фондатынан үгүстүк наһараадаламмыта, Москваҕа быыстапкаҕа бара сылдыбыта. Нэһилиэк, сопхуос бастың үлэһитин аһсааныгар киирбитэ. Кэлин, доруобуйата айгыраан, остуорас үлэтигэр көспүтэ.

Ийэбит сопхуос ыһыллыан иннигэр икки-хас сыл устата сыта-тура сылдьан ыалдыбыт. «Аны санаатахха, эмчит буолаары ыалдыбыт эбит», – дииллэрэ. 1991 сылтан ыла кыралаан дьону эмтиир идэлэммит. Дьон биһирэбилин ылан, эмтиир идэтин хангатын, бэйэтин нэһилиэгин таһыгар тахсан Сунтаарынан, Дүллүкүнэн, Ньурбанан, хотунан-собуруунан эмтиир ыыра кэнээбитэ. Дьон кыһалбатыгар, ыарыытыгар көмөлөһөр, хайбанар, ыңгырыкка сылдьар буолбута. Дьиэни-уоту, кинини-сүөһүнү арчылыыра. Кини сүрдээх күүстээх биотоктаах, сымнаҕас, эмтээх илиилээх этэ.

Бар дьонугар үтүө майгылаах, аламаҕай этэ, дьону-сэргэни ыар ыарыыттан элбэхтик быыһаабыта. Дьон махталын ылыан ылбыт эмчитинэн биллэрэ. Ону таһынан биллэр-көстөр Саха Республикатын норуотун эмчиттэрин ассоциациятын президенигэр В.А. Кондаковка үөрэнэн, бу ассоциация чилиэнэ буолбута.

Ону тэнгэ, ийэбит Евдокия Герасимовна олус үчүгэйдик иистэнэрэ. Ол курдук, бэйэтигэр, оболору-гар, сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар араас быһыылаах, оһуордаах-бичиктээх, обуруолаах сахалыы танастары тигэрэ.

Аҕабыт Трофим Никифорович оҕо иитиитигэр улахан оруолу оонньообута дии саныыбыт. Дуобаттыырбыт, хаһыат-сурунаал ааҕарбыт, киэһэтин остуоруйа кэпсиирин истэрбит.

Биһиги ийэлээх аҕабыт айылбаттан айдарыылаах ураты дьон буолаллар, сырдык-ыраас мөссүөннэрэ билигин да санаабытыгар санаа, күүспүтүгэр күүс эбэр. Кинилэр хаһан да кыһыһылар диэни билбэт ураты дьикти майгылаах, куруук күлэ-үөрэ сылдьар үтүө дьон этилэр.

Биһиги бары олоххо миэстэбитин булан ньир бааччы олоробут.

Улахан уол Владимир Трофимович кэргэнэ Сидорова Варвара Семеновналыын үс уоллаахтар, сиэннэрдээхтэр. Владимир сопхуоска рабочайдаабыта, Варвара оскуолаҕа үлэлиир. Орто уол Василий кэргэниниин Тимофеева Екатерина Николаевналыын үс оҕолоохтор. Василий оскуолаҕа кочегардаабыта, Екатерина учуутал. Кыра уол Лев кэргэнинээн Сардааналыын үс кыыстаахтар, сиэннэрдээхтэр. Лев суоппардаабыта, Сардаана бухгалтер идэлээх. Улахан кыыс Тамара уоллаах кыыс оболордоох, сиэннэрдээх. Тамара городской балыыһаҕа санитаркалыыр. Люба кэргэнинээн Василий Павловичтыын түөрт уоллаахтар. Люба «Лучик» детсадка иитээччи көмөлөһөөччүтэ. Василий МВД үтүөлээх үлэһитэ. Таяна үс кыыстаах, сиэннэрдээх. «Хардыы» тэрилтэбэ хаһаайыстыбаннай чаас салайааччыта. Туяра икки оҕолоох, сиэннэрдээх. Омук тылын учуутала.

Туяра Трофимовна Трофимова,

кыыстара, Эдьигээн улууһун Кыстатыам нэһилиэгэр
омук тылын учуутала

Тимофеевтар дьиэ кэргэттэрэ

Биһиги ийэбитинэн эһэбит Степанов Степан Степанович-Чыычаах Уус. Кини аҕатын ууһа Хангыйдар диэннэр. Хангыйдар аҕа ууһунан бары тимир, көмүс уустара эбиттэр. Биһиги эһэбит эмиэ дэгиттэр уус киһинэн биллэрэ. Эһэбитигэр дьон саха быһаҕын, хомуһун, уонна тимиртэн киһи дьиэбэ туттар тэрилин сакаастаан оноттороллоро. Кэлин холкуоска, сопхуоска араас тиэхиникэни өрөмүөннээн самалык чаастарын бэйэтэ онороро. Араас оройуннартан кэлэннэр көмүһүнэн дьахтар кэтэр кизэргэл симэҕин онотторон бараллара.

Эһэбит Степанов Степан Степанович

Хангыйдар урут Тонгоба тимир уһааран аҕалан уһаналлара үһү. Биһиги эһэбит аах үс бииргэ төрөөбүттэр эбит. Бииргэ төрөөбүттэрэ Дьаакып уонна Балбаара диэннэр.

Эһэбит Степан Степанович икки төрөппүт кыыстаах. Улахана биһиги ийэбит Варвара, кыра кыһа Светлана диэн билигин Тикси-игэ олорор. Дьаакып оҕолоро Елена уонна Василий диэннэр. Елена Яковлевна Үөһээ Бүлүүгэ олорор. Эһэбит 81 сааһыгар 1881 с. өлбүтэ.

Ийэлээх аҕам уонна бииргэ төрөөбүттэрим

Алеша, Вася, Виктор

Кэргэним Надежда уонна уолаттарым

Биһиги аҕабыт Тимофеев Спиридон Павлович, аҕата Саввинов Павел Тимофеевич Өспөх аҕатын ууһуттан төрүттээх. 1884 с. Аһыкайга төрөөбүт. 1905 с. Аһыкайга Өксөкүлээх Өлөксөй кэлэ сылдьарыгар 21 саастаах эбит. Өксөкүлээҕи атынан дьаамнаан Кэнтиккэ илдьибит. 1941–1946 сс. Аһыкайга “Кыһыл Үүнүү” холкуоска председателлээбит. Сэрии сылларыгар уот кураан сатыылаан, үүнээйи үүммэккэ дьон аччыктааһына уонна хоргуйан өлүүтэ саҕаламмыт. Сэрии сылларыгар, үлэбэ үрдүк көрдөрүүлэрин иһин, былааннарын 100-тэн тахса бырыһыан толорон Аһыкай нэһилиэгэ көһө сылдьар “Кыһыл Знамянан” наҕараадалаабыт. Аһыкай нэһилиэгин салалтата сүбэлэһэн баран бааһына ырыыскатын хомуйан ыал ампаарыгар бурдук уурдарар эбит. Тыһаҕас төрөөтөбүтүнэ испиэһэҕэ киллэрбэккэ кистээн ыал хотонугар кыстаталлар эбит. Астарынан быстыбыт ыалга бурдук биэрэллэр уонна ыалга кыстаабыт сүөһүнү өлөрөн бары үллэстэн сииллэр эбит. Итинник дьаһанан олоҕо буолан сэрии сылларыгар Аһыкайга биир да киһи хоргуйан өлбөтөх. Эһэбит 1947 с. “Килбиэннээх үлэтин иһин” мэтээлинэн наҕараадалаабыта. Павел Тимофеевич 84 сааһыгар диэри олоҕо буота.

Төрөппүттэрбит Тимофеев Спиридон Павлович уонна Варвара Степановна сэрии кэнниттэн 1946 с. Аһыкайга ыал буолбуттар. Аҕабыт 24 сыл кадровай булчут. Улахан убайбыт Василий армияттан кэлэн баран эмиэ сопхуоска булчут буолбута. Аҕабыт 1972 с. чемпион-бостуук буолан коляскалаах Юпитер-3 мотоциклын наҕараадалаабыта.

Убайбыт Василий байанайдаах булчут. Дьоммут сиртэн бултуу кэллэхтэринэ ийэбит чугас ыалларыгар, аймахтарбытыгар мэлдьи биэрэр этэ. Убайбыт буулдьа саанан үчүгэйдик ытара.

Биирдэ сыарҕалаах атынан сылдьан Хампаба 120–130 м ыраах хатынгарга олоҕор куртуйахтарга түбэстибит. Хатын төбөтүгэр олоҕор куртуйахтар тыалга мизтэрэ курдук туора-маары биэтэнни олоҕоллор. Бастакы ытытыгар атыыр куртуйаҕы таппыта сууллан иһэн мутугу тоһутан, атыттар көтөн хаалбыттара. Ол дьыл куртуйаҕы уонна улары элбэҕи бултаабыта. Саас кустуу сылдьан Атах көлүкэтигэр кустарга үөмөн чугас киридибит. Кустарбыт холбоспоҕо олоҕоллор. Убайым бөлөмнөнөн баран аа-дьуо туран кэллэ уонна бытааннык хааман кирирдэ. Кустарбыт көтөн кытыыга чугаһаан эрдэхтэринэ холбоһууларыгар ыппытыгар, икки кус хонууга түстэ. Убайым ыксаабакка барытын суоттаан ытар этэ.

Мария 3 уоллаах: Павел, Коля, Сергей, Хатаска олоҕор. Глафира 3 уоллаах: Вася, Алексей, Виктор. Анатолий география учуутала. Надежда химия-биология учуутала. Алгыс бакалавры бүтэрэн магистратураҕа омуҕ тылын үөрэтэр. Спиридон «Анаабыр Алмаастара» тэрилтэбэ үлэлиир. Балтыбыт Ксения куоракка олоҕор. Кыһа Вика университеты бүтэрэн Дьокуускайга сибээс тэрилтэтигэр үлэлиир.

Анатолий Спиридонович Тимофеев

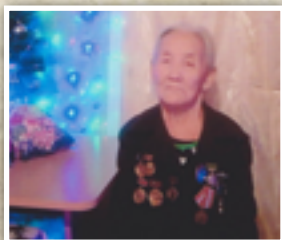
Титова Варвара Васильевна

Биһиги ийэбит, эбэбит Титова Варвара Васильевна 1938 сыл бэс ыйын 22 күнүгэр Аһыкайга күн сириҥ көрбүтэ. Бииргэ төрөөбүттэр 23 оҕоттон 2 кыыс эрэ буолан хаалбыттар. Бииргэ төрөөбүт балта Иванова Агафья Васильевна, аҕата Иванов Василий (Хамыһаар). Кинилэр олохторо Хара Сыгынахха эбит.

Эбэм оҕо сырыттабына ийэтэ, аҕата ыарахан ыарыынан ыалдьан олохтон туораабыттар. Ийэтэ Иванова Мавра төрөөбүт сирэ Сээнгээби. Онон эбэбитин аҕатын балта Агафья ииппит. Эбэбит кыра эрдэбиттэн холкуоска, сопхуоска сүөһү үлэтигэр таһаарыылаахтык үлэлээбит, онтон 30 сыл устата ыанньыксытынан үлэлиир.

Эбэбит 1960 сыллаахха эһэбитин Титов Никита Марковиһы көрсөн, сүрэхтэринэн сөбүлэһэн, ыал буолбуттар. 4 оҕо күн сириҥ көрдөрбүттэр. Бастакы уоллара Иванов Василий Никитич 1961 с. олунньу 2 күнүгэр төрөөбүтэ. Василий билигин биэнсийэлээх, 3 оҕолоох, 4 сиэннээх эһэ буолан олорор. Улахан кыыһа Иванова-Еремисова Мария Далырга олорор, ыал, кыыс оҕолоохтор, Сандаара 2-с кылаас үөрэнээччитэ. Иккис кыыс Иванова Дора 2 оҕолоох: Дайаана 5-с кылаас, Дархан 2 саастаах. Уол Иванов Александр –рабочай, кэргэннээх, 2 оҕолоох: Вася 4 саастаах, кыралара аҕыйах ыйдаах.

Иккис уол Иванов Марк Никитич 1962 с. төрөөбүтэ. Уоллаах кыыс оҕолордоох: Уйгулаан – Хоро

Эбэбит сиэннэринээн

Эбэбит Варвара эһэбит Никитичэ

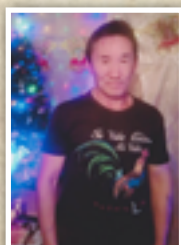
Улахан уол Василий

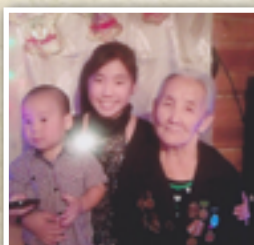
Иккис уол Марк

Үһүс уол Петр

Кыра уол Никита

Эбэбит сиэннэринээн

Сиэннэр Маша, Дора, Саша

агрооскуолатын 11 кылааһын үөрэнээччитэ, Уруйдаана – Нерюнрига медсестра үөрэбэр үөрэнэр.

Үһүс уол Титов Петр Никитич, 1965 с.т., 2 оҕолоох, 2 сиэннээх. Кыра уол Титов Никита Никитич, 1969 с.т., арас үлэбэ үлэлиир.

Биһиги ийэбит, эбэбит 7 сиэннээх, 6 хос сиэннээх, быйыл бэс ыйын 22

күнүгэр 80 сааһын томточчу туолар. Кини Онхой нэһилиэтин бочуоттаах гражданина (16.06.2015с), үлэ бэтэрээнэ, социалистическай күрэх хас да төгүллээх кыайыылааҕа (1975 с., 1976 с., 1977 с., 1978 с., 1981 с.), «Үөһээ Бүлүү» сопхуос Коммунистическай үлэ ударнига (30.10.1979), «11 пятилетка ударнига» (5.01.1985), «Саха сириҥ тыатын хаһаайыстыбатын бэтэрээнэ» бочуоттаах бэлиэлээх (10.12.2014), «Сэрии оҕолоро» өйдөбүннүк мэтээллээх.

Күндү ийэбитигэр, эбэбитигэр өссө да уһун дьоллоох олобу, оҕолоргор, сиэннэргэр, хос сиэннэргэр куруук сүбэ-ама буола сылдьаргар баҕарабыт! Таптыыбыт!

Тамара, Валерий Федоровтар

Федоров Валерий Васильевич Онхой нэһилиэгэр 1955 сыл бэс ыйын 21 күнүгэр төрөөбүтэ. Аҕата – Аҕа дойду сэриитин бэтэрээнэ Федоров Василий Сидорович (Кыайыы Баһылай). Ийэтэ – Спиридонова Марфа Евсеевна. Кинилэр 3 уол оҕо кун сириҥ көрдөрбүттэрэ

Тамара, Валерий Федоровтар

Уолбут Дьулус, Владана дьиз кэргэттэрэ

Улахан кыысыт Айтма оҕолорунаан

Орто кыысыт Туйаара дьиз кэргэнэ

Улахан убайа Василий Васильевич Валерийы тустууга эрчийбит, сүбэ-ама буолбут киһинэн буолар. Валерий Васильевич хапсабайдытынан республикаҕа биллэр тустуук. Ол курдук ситиһиилэрэ:

1978с. хапсабайга Саха АССР спордун маастара.

2006 с. «Онхой нэһилиэгин бочуоттаах гражданина».

2015 с. «СР национальнай спорт көрүгнэрэ сайдытыгар кылаатын иһин».

2015 с. СР ГУП ЖКХ бэтэрээнэ.

2016 с. РС(Я) СР спорт бэтэрээнэ.

2016 с. билингэ диэри С.П. Федотов аатынан сүрүн оскуолаҕа тас үлэһитинэн үлэлии-хамсыы сылдьар.

Мин ийэм Федотова Мария Семеновна туохтан да ингэн турбат хоһуун үлэһит этэ, бэкээринэбэ биэкэринэн, онтон остолобуойга повардаабыта. 1954 с. тохсунньу 24 күнүгэр миэхэ уонна эдьийбэр Таанһаҕа, икки игирэ кыргыттарга, күн сириҥ көрдөрбүтэ. 1970 с. бырааппыт Вячеслав төрөөбүтэ.

Мин 1976 с. Иваново куоракка бухгалтер үөрэбэр үөрэммитим уонна 14 сыл атыһытынан, 11 сыл администрацияҕа бухгалтерынан үлэлээбитим. Билигин бочуоттаах сынһаланҥа олоробун. Үлэ бэтэрээнэбин, 2006 сылга тыа хаһаайыстыбатын перепиһигэр активнай үлэтин иһин бэлиэ хаһаайынабын.

Валерий Васильевичтыын 1977 с. алтынньы 12 күнүгэр ыал буолбуппут. 5 оҕо күн күбэй ийэтин, амарах аҕатын аатын сүгэн, сиэн оҕолорбут минньигэс тапталларын билэн үөрүүбүт үгүс. Саха ыалын сиэринэн сүөһү, сылгы, куурусса ииттэн, күн баччаанҥа диэри хаһаайыстыбабытын көрөн-истэн олоробут.

Уолбут Дьулус Валерьевич Федоров – ЯСХТ охотовед үөрэбин бүтэрбитэ, билигин ООО «Сахамедстрой» операторынан үлэтир. Кэргэнэ Владана Владимировна 2009 сыллаахха Саха государственнай тыа хаһаайыстыбатын академиятын Өлүөхүмэтээҕи филиалыгар бухгалтер-экономист идэтин баһылаан, Онхойдообу культура дьиэтигэр бухгалтердыыр. Түөрт оҕолоохтор. Улахан кыыс Саная - IV кылаас, Дьулиана - III кылаас үөрэнээччилэрэ, Нарыйа «Чэчир» детсад иитиллээччитэ, мурун бүөтэ кыра уол Валерчик 1 сааһа.

Айталиана Валерьевна – ЯСХТ землеустроитель үөрэбин бүтэрбитэ. Кыыһа Таня – М.А. Алексеев аатынан гимназия VIII кылааска, уола Миша – И. Барахов аатынан оскуола VI кылааһыгар ситиһиилээхтик үөрэнэллэр. Үөһээ Бүлүү улууһугар олороллор.

Туйаара Валерьевна – СГУ саха тылын салаатын бүтэрэн, «Оҕо сайдар киинигэр» иитээччинэн ситиһиилээхтик үлэтир. Кэргэнэ Михаил Михайлович – ХИФУ физкультурнай салаатын бүтэрэн, ДЮСШ тренер-преподавателинэн үлэтир.

Ус оҕолоохтор: Милана – И. Барахов аатынан оскуола IV кылааһын туйгун үөрэнээччитэ. Тамира – «Аленушка» д/с иитиллээччитэ. Самина – 3 ыйдаах кырачаан киһилэрэ. Үөһээ Бүлүү улууһугар олороллор.

Мария Валерьевна – ЯГСХ ветеринария үөрэбин бүтэрэн, Хоро нэһилиэгэр ветеринарынан үлэлии-хамсыы сылдьар. Кэргэнэ Альберт Васильевич – Мирнэйдээҕи региональнай колледж техник-механик үөрэбин бүтэрбитэ. Хоро орто оскуолатыгар завхонунан үлэтир. Уоллара Алимар – Хоро орто оскуолатын II кылааһын үөрэнээччитэ, Амилия – детсад иитиллээччитэ. Хоро нэһилиэгэр олороллор.

Кыра кыыс Мария, Альберт дьиз кэргэттэрэ

Убайбыт Василий Васильевич

Тамара Иннокентьевна Федорова

Федоров Владимир Иванович

Мин Үөһээ Бүлүү оройуонун Онхой нэһилиэгэр Мыдан диэн алааска күн сириҥ көрбүтүм. Бииргэ төрөөбүттэр биир ийэттэн бэһиэ этибит. Ийэбит Федорова Мария Павловна, Үөдэйтэн төрүттээх. Икки убайым, улахан эдьийим сэрииннигэр төрөөбүттэрэ. Улахан убайбыт Федоров Семен Бүлүүтээби пед.училищеҕа үөрэнэ сылдьан, эдэр сааһыгар суох буолбута, ол мин үс-түөрт саастаахпар. Ийэбит түөрт оҕотун иитэр баҕаттан Николаев Александр Николаевичтыын ыал буолбуттара. Александр оҕдообо, биир кыыс оҕоолообо. Ол аҕабыт көмөтүнэн биһиги кыра эрдэхпиттэн үлэни билэ улааппыт, холкуос, сопхуос үлэтигэр эриллибиппит.

Улахан эдьийим Маруся Мэйиккэ кэргэн тахсан, онно олохсуйбута. Герой-ийэ буолта. Оҕолоро билигин куоратынан, Үөһээ Бүлүүнэн ыал-күүс буолан үлэлии-хамсыы сылдьаллар.

Улахан убайым Василий Орто Халымаҕа олорбута. Арҕахтаах нэһилиэгэр баһылыгынан үлэлии сылдьан суох буолбута. Үлэтэ үрдүктүк сыаналанан президент Михаил Ефимович Николаевтан кыһыл көмүс чаһынан наҕараадаламмыта. Кэргэнэ Бойлохова Христина Дмитриевна Дүллүкүттэн төрүттээх. Алта оҕолохтор, сиэн бөбө.

Кыра эдьийим Анастасия Свердловскайдаагы юридической институту бүтэрэн, Хаҥалас оройу-

Ийэбит Мария Павловна
(Маайыктыыр)

Убайым
Василий

Бииргэ төрөөбүттэр

Василий кэргэнэ
Христина

Кэргэним Людмила Петровна
уонна уолаттарым

Кыра эдьийим
дьиэ кэргэнэ

Быраатым
дьиэ кэргэнэ

онугар ананан үлэлии сылдьар. Кэргэнэ Артамонов Алексей Митрофанович инженер-электрик идэлээх. Покровскайдаагы нотариуска өр кэмнэ үлэлии олорон пенсияҕа тахсыбыта. Үс оҕолохтор. Дьокуускайынан, Покровскайынан ыал буолан, идэлэринэн үлэлии сылдьаллар. Сэттэ сиэннээхтэр.

Быраатым Александр Орто Халымаҕа Эбээх нэһилиэгэр өр сылларга оскуолаҕа охранныгынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. 2013 сыллаахха ыарахан ыарыыттан суох буолбута. Кэргэнэ Александра Егоровна учуутал идэлээх. Түөрт оҕолоох, түөрт сиэннээх.

Мин бэйэм дойдубар тыа хаһаайыстыбатыгар үлэлээбитим. Онтон Художественнай училищени бүтэрэн баран Үөһээ Бүлүүгэ промкомбинатка үлэлээбитим. 1981 с. кинотеатрга художнигына н үлэлээбитим, онтон 1990 сылтан Покровскай куорат кулубугар художник-оформителинэн үлэлии сылдьабын.

Төрүттэрбит тустарынан истин-иһирэх тыл

Биһиги ийэбит, Герой ийэ, Мария Федотовна Федорова 1940 сыл ыам ыйын 1 күнүгэр күн сириҥ көрбүтэ. Ийэтэ Григорьева Мария Павловна (Маайыктыыр) төрүт Онхой, аҕата Григорьев Федот Федотович Ньурба Үөдэйиттэн төрүттээх. Эбэбит Маайыктыыр кэргэнэ өлбүтүн кэннэ уолунаан, биһиги ийэбитин ыарахан сылдьан, Ньурбаттан көһөн кэлэн Онхойго олохсуйбут. Аһыкайга фермаҕа үүт эрийээччинэн үлэлээбит. Улахан оҕото Григорьев Семен Федотович Бүлүүтээҕи педагогической училищеҕа үөрэнэ сылдьан ууга былдьаммыт. Биһиги ийэбит кыра эрдэбиттэн доруобуйата мөлтөх буолан хойут хаампыт. Ол да буоллар сайылыкка ийэтигэр күүс-көмө буолан улааппыт. Дьиэҕэ олорон эрэн сэппэрээтэр сууйан, чэйин өрөн, бырааттарын, балтытын көрөн олорубут. Хойут хаампыт буолан оскуолаҕа хойутаан киирэн 3 кылаас үөрэхтэммит. Ийэтигэр көмөлөһөөрү үөрэбин салбыы үөрэммэтэх. Бииргэ төрөөбүттэрэ Федоров Василий Васильевич Орто Халыма Арҕахтааҕар биэс оҕону төрөтөн, элбэх сиэннэнэн, нэһилиэк баһылыгынан үлэли сылдьан ыарахан ыарыытан олохтон туораабыта. Балта Артамонова Анастасия Андреевна идэтинэн юрист, үс оболоох, сиэннэрдээх. Хангалас улуунун II Дьөппөн нэһилиэгэр олорор. Быраата Владимир Иванович ыал,

Ийэбит
Мария Федотовна

Мария Федотовна,
Николай Маринович

икки уоллаах. Покровской куоратыгар олорор. Кыра быраата Николаев Александр Александрович орто Халыма улуунун Эбээх нэһилиэгэр ыал буолан икки кыыс, икки уол оболордоох, сиэн-

нэрдээх. Оскуолаҕа охранныгынан үлэлээбитэ. Хомойуох иһин, ыарахан ыарыытан олохтон туораабыта.

Биһиги ийэбит 19 сааһыгар Николай Маринович Прокопьевка кэргэн тахсан, Мэйиккэ олохсуйаллар. Төрөппүттэрбит Мария Федотовна уонна Николай Маринович Прокопьевтар Мэйик нэһилиэгин биир тутуах үлэһиттэринэн, ыалынан биллэллэрэ. Сэттэ кыыс, үс уол оҕону төрөтөттөр, үөрэхтээнэр улаатыннарбыттара. Ийэбит Мария Федотовна өр сылларга детсадка, онтон интернакка повардаабыта. Кини минньигэс аһын билигин да саныыллар. Ыллыыр буолан Мэйиккэ кулууп иһинэн ыытыллар концерттарга активнай кыттыыны ылара. Элбэх фестивалларга, гастролга кыттыбыта, сцена бэтэрээнэ этэ. Ити таһынан иистэнэрэ, күрүчүөгүнэн баайара. Биһиги оҕолор танаспытын-саппытын бэйэтэ тигэн кэтэрдэрэ. Оҕолор бары оскуола активистара, үчүгэй үөрэхтээх этибит. Кыргызтар ыллыыр-үңкүүлүүр буоламмыт танаспытын барытын ийэбит тигэрэ. Аҕабыт Николай Маринович үйэтин тухары сылгыһытынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Көнө майгылаах, дьонго үтүө сыһыаннаах, байанайдаах булчут этэ. Бултаабыт булдуттан дьонго өрүү бэрсэр этэ, киһи айылҕатан сөбүн көрөн бултуохтаах диирэ. Биһиги элбэх оҕо буолан бэйэ-бэйэбитин көрсөн, көмөлөсүһэн улааппыппыт. Билигин бары ыал, оболордоох, сиэннэрдээх дьоммут. Дьоммут үтүө ааттарын ааттар, кэнэбэски ыччаппыт өссө да элбии, тэнийэ туруохтара.

Прокопьевтар оҕолоро

Федотовтар дьиз кэргэттэрэ

Аҕабыт Федотов Порфирий Романович тыа киһитин сиэринэн сүөһүтүн, сылгытын иитэр, хаһаайыстыбатын көрөр, ийэбит Константинова Анна Петровна – социальнай үлэһит. Уоллара – Федотов Тускул Порфирьевич, ЖКХ үлэһитэ. Кыргыттара – Федотова Сиибиктэ Порфирьевна, ХИФУ 5 курсун устудьуона, Константинова Наталья Порфирьевна, Хоро орто оскуолатын 10 “А”, кылааһын үөрэнээччитэ, Константинова Капитолина Порфирьевна, Онхой сүрүн оскуолатын 8 кылааһын үөрэнээччитэ.

Эһэбит – Федотов Роман Порфирьевич өр сыл олохтоох оскуолаҕа учууталынан, кэлин улахан тугууларга үлэлээбитэ. Онхой нэһилиэтин бочуоттаах олохтооҕо. Эбэбит – Федотова Капитолина Петровна оҕо саадыгар иитээччинэн, сэбиэдиссэйинэн үлэлээбитэ. 7 оҕо амарах ийэтэ этэ. 1988 с. ыарахан ыарыыттан биһиги кэккэбиттэн туораабыта.

Эбэбит Капитолина Петровна бииргэ төрөөбүттэрэ. Эдьийэ Аграфена Петровна (Араппыын), убайа Николай Семенович(Боодой), убайа Симон Петрович.

Аҕабыт балта Марта Дьокуускай куоракка олорор, “Родничок” оҕо саадыгар иитээччинэн үлэлиир. Улахан уола Михайлов Максим Артурович Дьокуускайдаагы ЯПТ техникум электромонтер үөрэбин бүтэрэн, билигин Бүлүү дэриэбинэтигэр ыал буолан олорор. Кэргэнэ Варварикова Наталья, кондитер-технолог үөрэхтээх. Кыра уола Федотов Рома ЯТТС иккис куурсун устудьуона.

Бырааппыт Айаал Романович эдэр сааһыгар хомолтолоохтук суох буолбута. Кыһа Айгылаана Айааловна кэргэнэ Левин Семен Семеновичтын иккиэн Байкааллаагы государственнай университетэ бүтэрбиттэрэ.

Марианна Романовна орто анал үөрэхтээх. Кэргэнэ Созонов Афанасий Николаевич “ООО Хоту Ас” тэрилтэҕэ электригинэн үлэлиир. Кыргыттара: Созонова Айгыына Афанасьевна 2 кылааска үөрэнэр, Созонова Милана Афанасьевна 1 саастаах.

Вячеслав Романович лесник идэтигэр үөрэммитэ. Кини кэргэнэ Алена Макарьевна ЯПК-2 бүтэрэн Мэйиккэ воспитатель. 3 оҕолоохтор: кыыстара Джулия 6 кылаас үөрэнээччитэ, уоллара Дамир “Күнчээн” уһуйаанна орто бөлөххө сылдьар, Версан 4 ыйдаах. Билигин Вячеслав Мэйиктээҕи дьаһалтаҕа сир үлэһитинэн үлэлиир.

Николай Романович, орто анал үөрэхтээх. Дьокуускайдаагы ЯПТ-16 техникумугар үөрэммитэ, слесарь-сварщик идэлээх. Кэргэнэ Федотова Марта Николаевна, домохозяйка, кыыстара Федотова Радость Николаевна 1 саастаах.

Араппыын, Ньукүлэй

Капитолина,
Роман Федотовтар

Симон
Федотов

Таайбыт Василий Порфирьевич
уонна балтыбыт Оксана дьиз кэргэнинэн

Анна Петровна, Порфирий Романович
Федотовтар дьиз кэргэттэрэ

Марта дьиз кэргэнинэн

Айаал

Энэбит Роман Порфирьевич бииргэ төрөөбүттэрэ үстэр. Быраата Егоров Василий Порфирьевич үйэтин тухары механизаторынан, механигынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Нэһилиэк сайдарыгар кырата суох кылааты киллэрсибитэ. Онхой нэһилиэгин бочуоттаах олохтооҕо. Балтылара Егорова Мария Порфирьевна өр сылларга Ленинградка олорбута, үлэлээбитэ. Кэлин Онхойго кэлэн ыанньыксытынан үлэлээбитэ. Кыыһа Егорова Оксана Сергеевна Үөһээ Бүлүү улуунун Хоро орто оскулатыгар нуучча тылын уонна литературатын учуутала. Кэргэнэ Горохов Степан Афанасьевич Хоро оскулатыгар техработнигынан үлэтиир. Кыыстара Горохова Айта 8 кылааска үөрэнэр, кыра уоллара Горохов Айсен 2 саастаах, оҕо саадыгар сылдьар.

Анна Петровна Константинова, нэһилиэк социальной үлэһитэ

Марианна бэиэ кэргэнэ

Коля бэиэ кэргэнинээн

Слава бэиэ кэргэнэ

Люба, Иван Фокиннар

Фокина Любовь Семеновна 1957 с. от ыйын 17 күнүгэр күн сириң көрбүтэ. Фокин Иван Иванович 1954 с. балаҕан ыйын ыйын 2 күнүгэр төрөөбүтэ. Любовь Семеновна иппит дьонноро Даарыйлаах Охонооһой (Сыыкыр) олус аламаҕай, үтүө үлэһит дьон этилэр. Соботохторун Любаны наһаа маанылаан иппиттэрэ. Хоро орто оскуолатын бүтэрэн баран Онхой отделениетыгар ыанньыксыт-таабыта. Ол сылдьан 1976 сыллаахха Фокин Иван Ивановичка кэргэн тахсыбыта. Иван Иванович элбэх оболоох Христина уонна Иван Порфирьевич Фокиннар улахан уоллара буолар. Төрөппүттэрин такайыларынан Иван кыра эрдэбиттэн бары хара үлэни тулуппакка үлэлиир этэ, сопхуоска тракториһынан, рабочайынан үлэлээбитэ. Любовь Ивановна Сэбиэт дьиэтигэр 20-чэ сыл курьер-уборщицанан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Элбэх оболонон-урууланан Герой-ийэ үрдүк аатын сүкпүтэ. Дьонноруттан тутан хаалбыт тэлгэхэлэригэр, дьиэлэригэр сүөһү-ас тэринэн, ып-ыраастык тутан дьонуннаах ыал буолбуттара.

Кинилэр 4 кыыстаахтар: Дария, Мотя, Роза, Маша бары удьуору салгыыр оболоохтор, 6 уоллаахтар: Гоша, Иван, Семен, Гриша, Женя, Любомир. Григорий Иванович эдэр сааһыгар, икки уола санга сүһүөхтэригэр туран эрдэхтэринэ, хомолтолоохтук өлбүтэ.

Кэлин дэриэбинэбэ итиччэ элбэх киһиэхэ үлэ көстөрө ыарахаттардаабын иһин улуус киинигэр көспүттэрэ. Этэнгэ олорон иһэннэр күн күбэй ийэлэрэ Люба барахсан улаханник ыарыһахтаан, 2010 сыллаахха күн сириттэн күрэммитэ. Кини ситэ олорботох олобун республика араас муннугар олорор оболоро, сиэннэрэ салгыыллар. Иван Иванович оболорун батыһан сиэннэрин көрсөр-харайсар.

Кристина Валерьевна Сергеева, балтылара

Любовь Семеновна, Иван Иванович

Улахан кыыс Дария

Егор кэргэнэ Тамаралыын

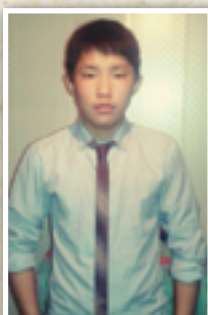
Иккис уол Ваня

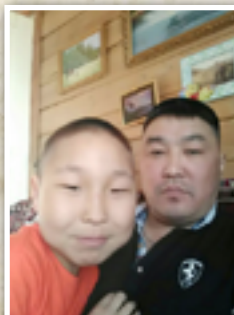
Үһүс уол Гриша

Гриша уола Айаан

Гриша уола Тускул

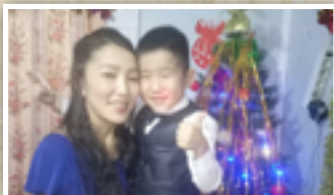
Семен уола Айталыын

Кыыһа Мотя уонна Розалыын

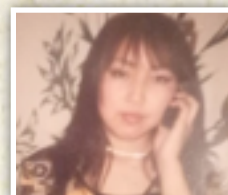
Мотя кыыһа Анжеликалыын

Роза уола Кирсанныын

Женя уонна Любомир

Кыра кыыс Маша

Кыра уол Любомир

Сиэннэр Леон, Кирсан, Замир

Семен уолаттара
Уруйдаан уонна Айтал

Маша оболоро
Аристарх уонна Леон

Фокин Николай Иванович

Родился 1 июня 1956 г. в с. Хоро Верхневиллюйского улуса. Окончил двухгодичный курс баянистов композитора Е.И. Неустроева на базе Октемской СПТУ-17 Орджоникидзевского района с оценкой «отлично» и получил квалификацию «Культурорганизатор-баянист». Почетный гражданин Дикимдинского наслега Нюрбинского района (2007), обладатель знака «За вклад в развитие народного художественного творчества РС(Я)» (2017), «За любовь и верность» (2015). Почетный ветеран «Нюрбинский». КМС по русским шашкам.

Свою трудовую деятельность начал худруком Онхойского СДК. С 1977 г. по семейным обстоятельствам переехал в Нюрбинский район в село Дикимда. Работал кочегаром, плотником, бригадиром группы в добрых делах РС(Я) «Моя Якутия в XXI в.», баянистом, культурорганизатором в СДК. С 2001–2011 гг. учитель музыки и тренер по шашкам, шахматам в МБОУ Дикимдинской ООШ, где его ученики занимали призовые места в регионе, республике. В школе вел курс патриотических песен «Моя малая Родина». Детский хор «Кыымчаан» на районном фестивале школьных хоровых коллективов занимал первые призовые места вплоть до 2016 г.

В целях развития вокального искусства в селе из молодежи в 1986 г. был организован мужской вокальный ансамбль. Основателем и руководителем коллектива стал Фокин Николай Иванович – энтузиаст своего дела. Ансамбль начал свою работу с целью привлечения молодежи к самобытной культуре якутского вокального искусства и всестороннего развития личности каждого члена ансамбля, а также населения. За годы деятельности ансамбль «Төлөн» достиг немалых успехов, становился неоднократным дипломантом улусных, зональных и республиканских конкурсов. Ансамбль стал главным центром художественно-эстетического воспитания молодежи. В 2017 г. присвоено звание «Народный коллектив» мужскому вокальному ансамблю «Төлөн» с. Дикимдя. Кроме это-

Дьүө көргөһүннээн

Фокин
Николай Иванович

Дьүө көргөһүннээн

Баянистыырын сөбүлүүр

го, творчески работающий руководитель, талантливый педагог по призванию, параллельно ведет смешанный вокальный ансамбль «Иэйии». В течение ряда лет Николай Иванович депутат наслега, курирует культурно-массовой работой.

Он со своей супругой Клавдией Петровной, ветераном педагогического труда, отличником образования РС(Я), воспитал и дал возможность получить высшее образование пятерым дочерям. У нас большое хозяйство крупного рогатого скота, табуна. В каждое лето дочери с семьями приезжают в родное гнездо, помогают нам по хозяйству, они получают навыки, радость сельского труда.

Хаптытыанабыс удьуорун ыччаттара

Биһиги аҕабыт Иванов Василий Капитонович 1947 сыллаахха тохсунньу ый 14 күнүгэр Далыр нэһилиэгин Трудовой учаастагар күн сириҥ көрбүтэ. Аҕабын кыра сааһыгар аймахтара Иванов Абрам Иванович уонна Варламова Мария Петровна ииттэ ылбыттара. Кини дьонноро ыраах сиргэ олорор буоланнар оскуолаҕа эрдэ киирбэтэх, онтон Онхой 4 кылаастаах оскуолатын бүтэрэн, Хороҕо салгыы 7 кылааһы бүтэрэр. Оскуолатын бүтэрэн баран Маар профтехучилищетыгар баран үөрэнэн иккис кылаастаах тракторист идэтин ылар. Онхойугар кэлэн үлэтин саҕалыйар. Кини сарсыарда 4–5 чаастан үлэлиир барара. Ол курдук кыһынын отделение 1300 сүөһүтэ сиир отун соботох ДТ-75 тыраахтарынан таһара. Биһиги аҕабыт Онхой нэһилиэгэр эрэ буолбакка, оройуонга тийэ биллэр биир бастыҥ механизатор этэ. Олохтоох Совет депутатынан 3 төгүлүн быыбардаммыт, үлэтигэр үрдүк көрдөрүүлэрин иһин НХСБ-гар сылдыбыт, «IX пятилетка ударнига» бэлиэнэн икки төгүл субуруучу уонна да элбэх Бочуотунай грамоталарынан наҕараадаламмыта.

Ийэбит Иванова Полина Васильевна 1952 сыллаахха сэттинньи ый 27 күнүгэр Ньурба улуунун биир кыра кый Чкалов учаастагар элбэх оҕолоох Кириллин Василий Ионовичка уонна Степанова Пелагея Васильевнага бастакы оҕонон күн сириҥ көрбүтэ. Кини Чкалов оскуолатын бүтэрэн баран, производствоҕа үлэһит тийбэтинэн сибээстээн, ыанньыксытынан үлэлээбитэ. Дьиэ кэргэнигэр улахан оҕо буолан 9 оҕону: бырааттарын, балыстарын көрөн-истэн, көмөлөһөн, үөрэхтээн, ыал-күүс буолалларыгар улахан сыратын уурсубута.

«Кырдал» ыччат комсомольскай ферматыгар үлэлиир сылдьан аҕабытын кытта билсэн-көрсөн, ыал буоланнар, Онхой нэһилиэгэр 1972 сыллаахха көһөн кэллэлэр. Ийэбит туруу үлэһит ыал оҕото буоларын манна да кэлэн үлэтинэн, быһыытынан сирдэрбэтэҕэ. Өр сылларга ыанньыксытынан үлэлиир. Ону туюулуур элбэх грамоталара, бириэмийэлэрэ билигин да бааллар. Онтон 1992 сыллаахтан пенсияҕа тахсыар диэри оскуолаҕа тэхүлэһитинэн үлэлээбитэ.

Дьоммут бэйэлэрэ 9 оҕо күн сириҥ көрдөрбүттэрэ, олох киэн аартыгар үктэннэрбиттэрэ.

Ийэбит билигин элбэх сизэн, хос сизэн тапталлаах эбэтэ буолан күүс-көмө, сүбэ-ама, барыбытыгар тирэх буола сылдьар.

Улахан уол Абрам кэргэнинээн Аллалыын түс-бас ыал буолбуттара ыраатта. Абрам Саха сириҥ араас муннуктарыгар тийэ таһаҕас тиэйэр. Алла Уус Маайа улуунун Күп нэһилиэгиттэн төрүттээх. Бэрт үчүгэй дьиэ хаһаайката. Куоракка олороллор. Уолаттара: Капитон аҕатын кытта ыраах айаннарга сылдыһар, ыал; Саша студент; Вася 2 кылаас үөрэнээччитэ; Андрей детсад иитиллээччитэ; кыра уол Денис 2 саастаах.

Эдьийбит Мария Васильевна "Абырал" санаторийга 15 сылын массажиһынан үлэлиир, санаторий юбилейынан грамотанан, мэтээлинэн наҕараадаламмыта. Мария кыргыттара: улахан кыыс Виктория ыал, уолаттара: Кирсан 3 саастаах уонна Кирилл 1 саастаах кырачаан дьоннор.

Кыра кыыс Валерия студентка. Володя Онхойго ийэтигэр биир күүс-көмө киһи. Тыраахтарынан нэһилиэгин дьонугар от, мас тиэйэр.

Аҕабыт
Василий Капитонович

Ийэбит
Полина Васильевна

Аҕабыт
Василий Кирилловичтын

Бииргэ төрөөбүттэр

Улахан уол Абрам,
кэргэнэ Аллалыын

Абрам уолаттарынан

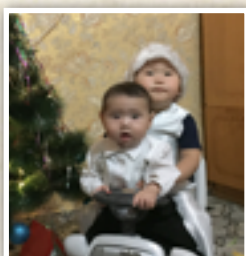

Абрам улахан уола
Капитон кэргэнэ, уола

Мария кыргыттарынан

Мария сизнээрэ

Владимир

Руслан
ийэтин кытта

Руслан, Христина
дьыэ кэргэттэрэ

Борис
кэргэнэ Вероникалыын

Борис оҕолоро

Валера

Кыра уол Валера,
Ксения дьыэ кэргэттэрэ

Кыра кыыс Күммэй
кыыһа Снежанналыын

Бары биһрээ
маай бырааһынньыгар

Ийэбит төрөппүттэрин
кыһыл көмүс сыбаайбалара

Оҕолор, сизнээр

Саңа дьыл 2018с

Сизнээрбит

Улахан кыыс Мария

Онхой детсадыгар үлэһит. Оҕолоро: Антон 6 саастаах, Нарыйа 5 саастаах, Сайаана 3 саастаах. Бары детсадка сылдьаллар. Кыракый Полина 2 саастаах.

Кыра уол Валера нэһилиэгин дьонун кыһыннары-сайыннары иһэр уунан хааччыйар. Кыыһа Валерия 6 саастаах, детсадка сылдьар, уолаттара Леня 4 саастаах, Данил 1 саастаах кыра дьоннор. Кэргэнэ Ксения Үөһээ Бүлүүтээби детсадка үлэһит.

Кыра кыыс Күммэй Онхой дьаһалтатыгар землеустроителинэн үлэһит. Ыал. Кэргэнэ Ильин Евгений Игнатъевич олохтоох дьаһалта суоппара. Кыыстара Снежанна 2 саастаах.

Күммэй Васильевна Иванова

Христофоровтар дьиэ кэргэттэрэ

Христофоров Бүөтүр Христофорович «Баабынаан» үс оҕолоох. Улахан уола Баһылайтан Иванов Иван Васильевич төрөөн, ыал буолан Иванова Марина Лазаревнаһын уһун кэмнэ бииргэ олорон 4 оҕолоох, сиэннэрэ элбэх. Иванова Татьяна Ивановна, кэргэннээх, икки кыыстах, куоракка олорор, үөрэбири систиэмэтигэр үлэлиир. Иванов Владимир Иванович, кэргэннээх, кыыс оҕолоох, куоракка олорор. Иванова Виктория Ивановна, кэргэннээх, икки оҕолоох, куоракка олорор. Иванов Станислав Иванович, кэргэннээх, оҕолоох, Үөһээ Бүлүүгэ олорор, үлэлиир. Кэргэнэ Иванова Марина Лазаревна-Индомна бухгалтерынан, завхонунан үлэлээн, билигин сиэннэрин көрсөр.

Христофоров Захар Петрович – кадровай булчут, чемпион- булчут. Кэргэнэ Варламова Мария Титовна. Биир оҕолоох – Нина Афанасьевна Варламова. Нина Афанасьевна икки оҕо ийэтэ.

Николаева Анна Гаврильевна – норуот маастара. 1983–1985 сс. Бүтүн Союзтаабы көрүү кыайыылааҕа, ССРС Худуохунньуктарын союһун чилиэнэ, «Үрүҥ көмүс сүүтүк» бириис хаһаайката, Саха Республикаһын культууратын үтүөлээх үлэһитэ.

Христофорова Марфа Петровна – өр кэмнэ ньирэй көрөн үлэлээн грамоталарынан, эбэрдэ суруктарынан наҕараадалааммыта. Биир уол оҕолоох – Христофоров Василий Александрович.

Кэргэним Христофоров Василий Александрович (1965–2014 сс.) эдэр сааһыттан предприятиеҕа суоппардаан, кэлин предприятие ыһыллан чааһынай массыынаһын таксилаан сылдыбыта. Бэйэм 1995 с. үөрэммит оскуолабар араас үлэбэ үлэлээн, 2004 с. администрацияҕа киирэн, 2006 оскуолабар главнай бухгалтерынан ананан үлэлии-хамсыы сылдыабын. Үс уол оҕону төрөтөн, иитэн, дьиэ туттан, аҕабыт баҕа санаатын толорон этэнгэ олоробут. Улахан уол Захар Васильевич – ГБПОУ РС(Я) Республиканскай техникуму обувщик идэтин бүтэртэ. Орто уол Сахамин Васильевич ЯИПК үһүс курсун студена, Армияттан кэлэн үөрэҕин салгыы сылдыар. Кыра уолбут Василий Васильевич, аҕатын аатын сүгээччибит, быйыл 9 кылаас үөрэнээччитэ. 2017 с. ХХ үбүлүөйдээх «Манчаары оонньуутун» призердара сүүмэрдэммит хамаанда састаабын чилиэнэ. «Үөһээ Бүлүү сымсалар, быһыйдар, күүстээхтэр төрүүр төрүт түөлбэлэрэ» кинигэбэ аата киирдэ. Гиревой спорт көрүҥэр сүүмэрдэммит хамаанда чилиэнэ буолта. Билигин да республиканскай, региональнай, улуснай күрэхтэргэ кыттан ситиһиилээх түмүктэри көрдөрөр. Нэһилиэкпитигэр инники эрэллээх спортсмена буолар.

Кэрэчээнэ Алексеевна Христофорова

Христофоров
Захар Петрович

Христофорова Марфа Петровна
ортоку тулар

Христофоров
Василий Александрович

Кэрэчээнэ Василий оҕолор
Христофоровтар дьиэ кэргэттэрэ

Николаева Анна Гаврильевна

Үйбаан оҕолорунаан
Таняһын, Володяһын

Уолаттарбыт Василий
Сахамин Захарович

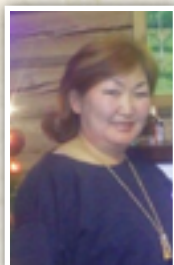
Кыра уол Василий

Яковлева Валентина Алексеевна

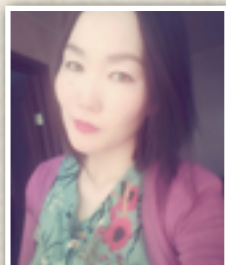
Биһиги, Яковлевтар дьиэ кэргэн, 1998 с. Үөһээ Бүлүү улуунун Хоро нэһилиэгиттэн Онхойго көһөн кэлбиппит. Улахан уолум Слава 1988 с. төрөөбүтэ. Оскуоланы бүтэрэн баран лесхозка, ОДьХ тэрилтэбэ үлэлээбитэ. Улахан кыыһым Настя 1990 с. төрөөбүтэ, иис үөрэбин бүтэрэн, билигин Дьокуускайга ТЦ атыһытынан үлэлиир, биир оҕолоох. Орто уолум Саша 1997 с. күн сириҥ көрбүтэ, Жатайдаагы техникум электромонтер үөрэбэр 3 курска үөрэнэ сылдьар. Кыра кыыһым Саина 1999 с. Төрүүх, Намнаагы педколледж «изобразительных искусств и черчения» үөрэбэр 3 курска ситиһилээхтик үөрэнэ сылдьар.

Валентина
Яковлева

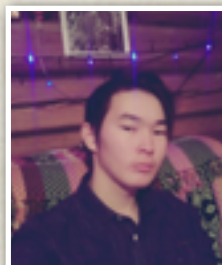
Улахан уол Слава

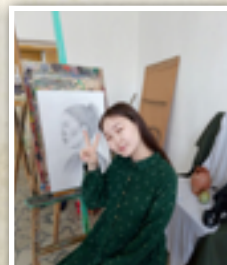
Улахан кыыс Настя

Настя уола
сизним Давид

Кыра уол Саша

Кыра кыыс Сайына

Бэйэм 12 сыл Онхой ПО «ХОРО» маҕаһыныгар техүлэһитинэн үлэлээн бүтэн билигин бочуоттаах сынньаланга олоробун. Биир сизннээхпин, Давид, 6 саастаах, «Чэчир» уһуяан иитиллээччитэ.

Оҕолорбут,сизннэрбит тустарыгар

Биһиги дьиэ кэргэн 5 оҕолоохпут. Мин Хороттон төрүттээхпин. Дьаакыбылап Өлөксөй уонна Таанна дьиэ кэргэнигэр аҕыс оҕоттон алтыһынан төрөөбүтүм. Идэбинэн суоппар-электрикпын.

Онхойго Көстөкүүнэп Миитэрээс Уйбаанабыс уонна Балбаара Саабысына кыра кыыстарын Липаны көрсөн ыал буолан, бу дойду дьонун-сэргэтин, сириҥ-уотун сөбүлээн дьиэ туттан, тиэргэн тэринэн, бур-бур буруо таһааран дьон кэминэн олоробут. Хара холбоһуохпуттан иккиэн да айылбаҕа сылдьарбытын олус сөбүлүүр дьон түбэһинэн, наар сиргэ-уокка бииргэ сылдьа сатыыбыт.

Ол курдук, оҕолорбутун эмиэ айылбаҕа сыһыарар санааттан барыларын батыһыннаран мыаннарыктаһар этибит. Саас буолла да айылбаҕа таһаартаан, чэй өрөн, ас астаан аһатан, сүүрдэн-көтүтэн, аралдьытан күнү бүтэрэн киллэрэр үгэстээх буолааччыбыт. Сайын мунгутаан турдагына бары тутуспутунан хастыы да хоно сиргэ баран кэлэбит.

Түүкээн үрэх үрдүгэр Буруустаахха сытан, үрэххэ сөтүөлээн, сир астаан, сынньанан кэлэрбитин сөбүлүүбүт. Саас-күһүн уолаттарбынаан, оннооҕор кыргыттарбын батыһыннаран кустаан-балыктан кэлитэлиир этибит. Онон бары кыра эрдэхтэриттэн саанан ыта үөрэнэн булт имэҥин билбит оҕолор.

Кыра кыыһым бэл тайахха сылдьыһан турардаах. Мас мастааһыныгар, оттоһунна, дьиэ ис-тас үлэтигэр барытыгар, кыыс-уол киэнэ диэн араарбакка, бары тэҥнэ эриллэн улааппытара. Сарсыарда аайы ойуталаан туруоран сүүрдээччибит. Улахаттар ыраах собуска, кыралар кыра дистанцияба. Дьэ ол кэннэ үөрэнэ барааччылар. Бэйэлэрин кыанар дьон буоллуннар диэн, күнүс турникка хатааһыннартаан, туһуннартаан, кизһэ дьиэ иһигэр шпагат түһүүттэн сабалаан отжиманиенан түмүктээн элбэхтэ эрчийэр этибит. Кэлин син туһалаатаба буолуоҕа.

Дима мас тардыһытыгар араас таһымнаах күрэхтэһиилэргэ республикаба элбэхтэ кыттан өрүү миэстэлэһээччи. Сүүрүүгэ кылгас дистанцияба эмиэ чабылбай ситиһиилэрдээх, физкультурнайы бүтэрэн, Ороһуга ыал буолан, дьиэ-уот туттан олорор. Кэргэнэ Константинова Доминика Семеновна оскуола библиотекара. Үс оҕолоохтор.

Сэргэй да убайыттан хаалсыбакка элбэх күрэхтэһиигэ кыттааччы, орто үөрэххэ үөрэнэ сылдьан армияба ыңгырыллан, үс сыл салгыы контрагынан сулууспалаан кэлэн, Дьокуускай куоракка олорор, предприниматель. Кэргэнэ Иванова Прасковья Егоровна баан үлэһитэ. 1 оҕолоохтор.

Алиса ыраагы сүүрүүгэ үчүгэй ситиһиилэрдээх. ХИФУ бүтэрэн, ГРЭС-2 инженер-химигынан үлэли сыйдыар. Кэргэнэ Евдокимов Гарри Эдуардович ХИФУ бүтэрбитэ, билигин ытык иэһин толорон армияба сулууспалыыр. Биир кыыс оҕолоохтор.

Алена мас тардыһарын сөбүлүүр. Билигин Дьокуускай куораккаолорор, үлэлиир.

Аксиния боксаба, сүүрүүгэ эмиэ ситиһиилээхтик кыттан республикаба бастаталаан сылдьыбыта.

Билигин Хоро орто оскулатыгар 11 кылааска үөрэнэр. Дьэ итинник быһыылаахтык оболорбутун иитэлээн таһаардыбыт.

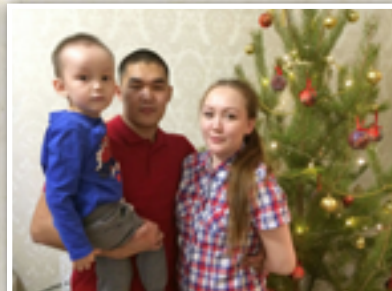
Ийэбит Олимпиада Дмитриевна оҕуруотчут бэрдэ, араас оҕуруот аһын олордор, сибэкки эгэлгэтин үүннэрэр. Кыһынгы кэмгэ уруһуйдуурун, кумаабынан арааһы кырыйарын сөбүлүүр дьобур бөҕө киһи. Ыалдытымсах майгылаах, аана куруук аһаҕас, остуола толору астаах Далбар Хотун үтүөтэ.

Билигин оболор улаатан, үөрэхтэнэн-үлэлэнэн дьонун дьон буола улааттылар. Үс оҕобут ыал буолан сиэннэри бэлэхтээннэр, күммүт-ыйбыт сиэннэртэн тахсар.

Петр Алексеевич Яковлев

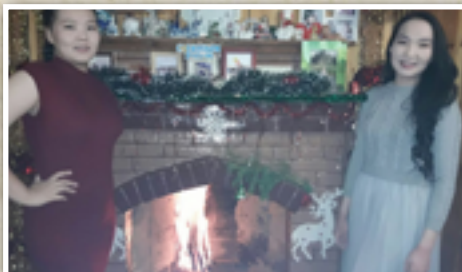
Олимпиада Петр

Сергей дьэ кэргэниээн

Улахан уол Дмитрий,
Доминика дьэ кэргэттэрэ

Кыргыттарбыт Алена, Аксинья

Алиса дьэ кэргэниээн

Оболорбут сиэннэрбит

Оболорбут

Нэһилиэк культурнай спортивнай тэрээһиннэрэ

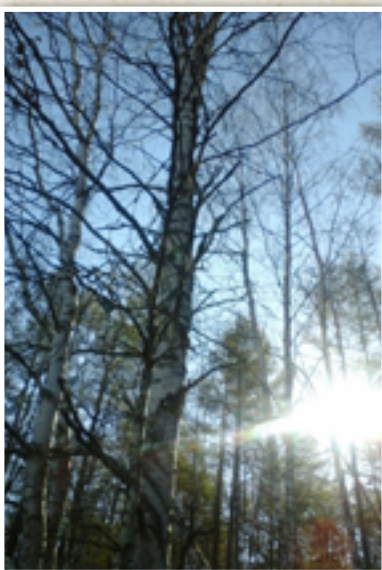
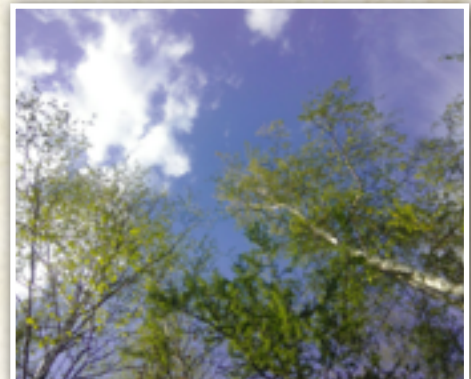

Кэрэчээнэ Христофорова хаартыскалара

Онхой кэрэ көстүүлэрэ

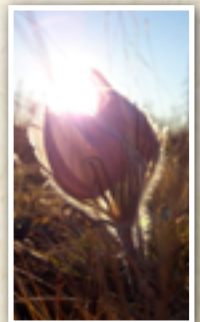

Ильина Софья Иннокентьевна хаартыскалара

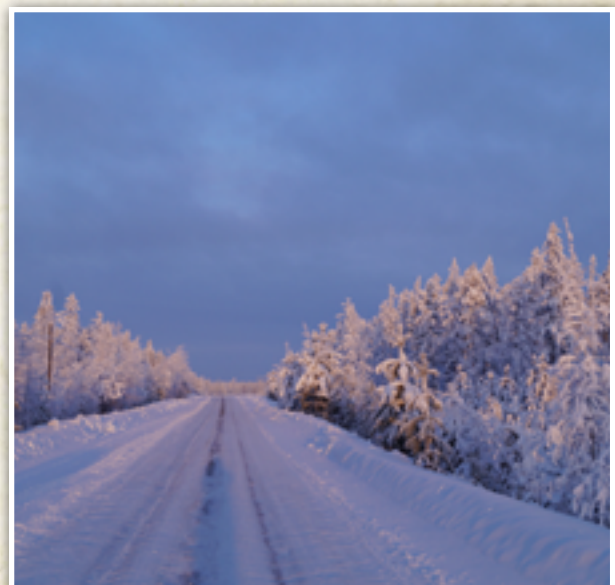
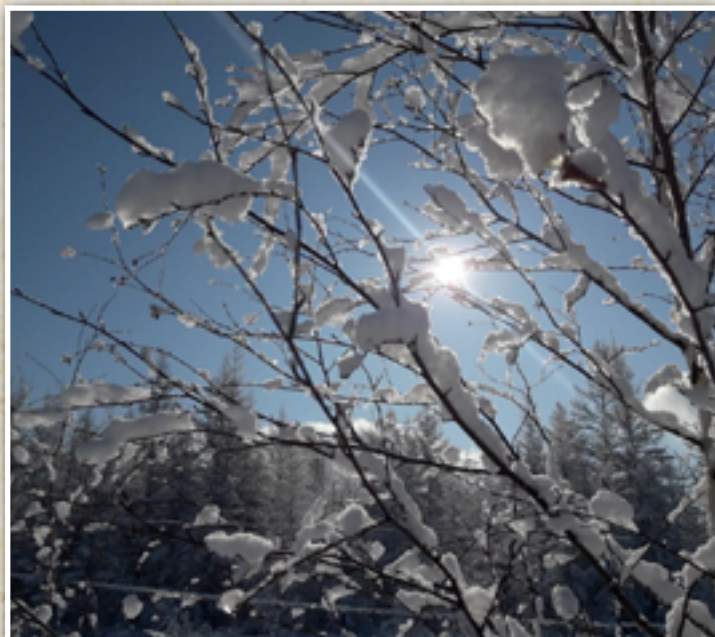

Кэрэчээнэ Христофорова хаартыскалара

Иһинээбитэ

Киирии тыл .....
Архивнай справка.....
Үһүйээн.....
Нэһилиэк баһылыктара .....
Дьаһалта коллектива.....
Нэһилиэк депутаттара.....
Тыа хаһаайыстыбата.....
Тэрилтэлэр .....
Түмсүүлэр.....
Спорт.....
Түөлбэлэр.....
Ааспыт кэмнэртэн.....
Ахтыылар.....
Хаартыскалар (будни).....

Кинигэ таһаарытыгар үлэлээбит анал комиссия:

Егорова Евгения Алексеевна – үлэ бэтэрээнэ; Октябрьская революция 100 сылыгар аналлаах юбилейнай мэтээл хаһаайына;

Аргунова Зоя Алексеевна – педагогическай үлэ бэтэрээнэ, РСФСР норуотун үөрэбириитин туйгуна, Онхой бочуоттаах олохтообо;

Варламова Нина Афанасьевна – үлэ бэтэрээнэ, Октябрьская революция 100 сылыгар аналлаах юбилейнай мэтээл хаһаайына;

Семенова Светлана Александровна – С.П. Федотов аатынан сүрүн оскуола I категориялаах нуучча тылын учуутала, Онхой бочуоттаах олохтообо, РФ үөрэбириитин туйгуна, Саха Республикатын үөрэбириитин бочуоттаах бэтэрээнэ;

Тимофеев Анатолий Спиридонович – С.П. Федотов аатынан сүрүн оскуола үрдүк категориялаах география учуутала, Саха Республикатын үөрэбириитин туйгуна, Онхой бочуоттаах олохтообо;

Евдокимова Вера Алексеевна – Саха Республикатын үөрэбириитин туйгуна, “Чэчир” детсад иитээччитэ;

Илларионова Марина Гаврильевна – С.П. Федотов аатынан сүрүн оскуола саха тылын уонна литературатын учуутала;

Иванова Прасковья Васильевна – С.П. Федотов аатынан сүрүн оскуола I категориялаах Саха сирин норуоттарын культуратын учуутала, дириэктэри иитэр үлэбэ солбуйааччы;

Прохоров Алексей Михайлович – информатика уонна физика учуутала;

Элбэх баай ис хоһоонноох матырыйааллары хомуйан, бэчээттээн сүнгэн суолталаах, дьоһуннаах үлэни онгорбуккутугар барба махтал тылларын этэбит, кэлэр көлүөнэ иитиитигэр улахан кылааты киллэрбиккитинэн киэн туттабыт!

Хомуйан онордулар

Кристина Валерьевна Сергеева, Онхойдообу сельскэй библиотека сэбиэдиссэйэ
Людмила Егоровна Васильева, Саха Өрөспүүбүлүкэтин культуратын туйгуна

Массово-политическое издание

Земля родная - Онхой

Составители

Сергеева Кристина Валерьевна

Васильева Людмила Егоровна

На якутском и русском языках

Якутск, «Дани-Алмас», 2018

Маассабай-бэлиитиичэскэй таһаарыы

Төрүт дойдум - Онхойум

Хомуйан онгордулар

Сергеева Кристина Валерьевна

Васильева Людмила Егоровна

Эрэдээктэр А.А. Винокурова

Техническэй эрэдээктэр О.О. Ковалевская

Көмпүүтэргэ тагна С.Н. Слепцов

Бэчээккэ илии баттанна 2018. Киэбэ-кээмэйэ
Офсет бэчээтэ. Таймс гарнитура. Офсет кумаабыта.
Усул.бэч.л. . Ахсаана экз. Сакааһын №-рэ .

Бэчээттэммит сирэ: «Дани-Алмас» компания» ХЭТ
677008, СӨ, Дьокуускай куорат, Билибин аат. уул., 10А.
Төл. 36-92-91.